LVCERNA INQVISITORVM HAERETICAE PRAVITATIS

R. P. F. BERNARDI COMENSIS
Ordinis Prædicatorum:

Et eiusdem Tractatus De strigibus

Cum annotationibus FRANCISCI PEGNAE sacræ theologiæ & iuris vtriusque doctoris.

ADDITI SVNT IN HAC IMPRESSIONE DVO Tractatus IOANNIS GERSONI, *vnus de Protestatione circa materiam fidei, alter de Signis pertinaciæ hæreticæ prauitatis.*

Bibliotheca
S.ti Dom.ci & Bon.ae
1629
BIBLIOTECA MAGNANI
CITTÀ DI BOLOGNA
DUPLICATO 1873

ROMAE, CVM LICENTIA SVPERIORVM.
Ex Officina Bartholomæi Grassi.
CIↃ. IↃ. LXXXIV.

SEQVENTIA CARMINA erant in veteri impressione.

Loc. Stud. Pars
BT
1313
B52

IOAN. DE COMITE

Impia qui sacro quærendi munere præstas
Crimina serpentis turpiter hæreseos
Prævia si fuerit tibi clara lucerna tenebris,
Tunc poteris sanctam cernere iustitiam.
Hæc etenim radijs totum splendescet in orbem,
Et tua luminibus lumina clara feres.

F. A.

Qui contra hæreticos quærendi munere sancto
Fungeris, a recto cedere non poteris:
Nec tenebris vnquam tantillum offendere cæcis,
Qualibet implexa tu gradiare via
Ista lucerna tuis fuerit si prævia plantis,
Quæ tibi præfulgens lumina clara dabit.

F. A.

Abdiderim latebris quamuis me tempore multo
Attamen ipsa mea luce lucerna vocor.

A.4701

FRANCISCVS PEGÑA LECTORI S.

Ratus mihi ſemper reipublicæ litteratorum, & vtilis fuiſſe videtur multorum eruditorum labor, qui vt facilius aliorũ ſtudia iuuarent, ordine alphabetico ea collegerũt in vnum, ac digeſſerunt, vt commodius inuenirentur, quæ ſæpe difficilius, ac cum multo temporis diſpendio poterant inueniri: teſtes huius rei ſunt locupletiſſimi, viri graues, qui & ſuperioribus & noſtris etiam ſæculis Lexica, ſiue Dictionaria iuris præſertim canonici & ciuilis compoſuerunt; quorum laboribus, quantum proficiant litterati, in primis vero illi, qui varijs ſunt negotiorum quaſi fluctibus obruti, experientia quotidiana aperte demonſtrat. Idem ille labor in vna interdum re vel materia ſuſceptus gratiſſimus, & vtiliſſimus eſſe ſolet: nam vt alias res & diſputatiõnes nũc omittam, in cauſa hæreſis ſatis conſtat multum fidei iudicibus cõſultoribus, & ceteris ſacri tribunalis miniſtris hoc ſcribendi genus profuiſſe. in quo auctor Repertorij inquiſitorum merito laudandus eſt, & Ioannes quoque Rojas in ſingularibus fidei, & Simancas de catholicis inſtitutionibus, qui ordine item alphabe-

tico cuncta nititur cõplecti ad ſacrum officium ſpectantia. Bernardus etiam hic Comenſis idem argumentum tractans, eodem ſeruato ordine procedit: Cuius Lucernam cum à multis deſiderari ſcirem, & frequẽtibus etiam multorum vocibus interpellarer, vt eam correctam,& (ſi fieri poſſet)auctam in lucem darem, non ſum paſſus iuſta hæc petentium vota irrita fieri. Itaq; his duobus menſibus proxime lapſis, quæ maioribus & grauioribus ſtudijs tempora ſubtrahere,& quaſi ſubfurari poteram,libenter ad hanc rem præſtandam conferebam. Conſulto itaque veteri manuſcripto exemplari, quòd in officio ſanctæ & generalis Romanæ *inquiſitionis repertum fuerat*, & auctoribus præterea, quorum teſtimonio Bernardus vtitur, Lucernam hanc multis mendis oppletam, emendauimus, & breuibus quibuſdam notis auctam edendam tradidimus. Illæ vero notæ maiori ex parte indicant loca Directorij inquiſitorum Nicolai Eymerici, in quibus copioſius vel Eymericus, vel nos in commentarijs diſputationes eas tractamus, quas breuiter hic mouet Bernardus. Lucernam præterea comitatur eiuſdẽ tractatus de ſtrigibus ſiue lamijs, & duo alij Ioannis Gerſoni,quorũ alter eſt de proteſtatione in materia fidei, alter vero de ſignis pertinaciæ hæreticæ prauitatis,quos etiam & emendauimus, & paucis quibuſdã annotatis fortaſſis illuſtriores reddidimus. Hęc te ſcire voluimus lector beneuole. Tu leues hos labores boni conſule. Vale.Romæ ex bibliotheca noſtra, kal.Aug.an.1584.

IN-

INDEX VERBORVM, DE QVORVM MATERIA TRACTATVR IN HOC LIBRO.

A

Abiuratio pag. 1
Absoluere 2
Aduocatus, & Aduocare 3
Appellatio, & Appellare 4
Apostata, & Apostasia 12
Arbiter 12

B

Bona hæreticorum 13

C

Capere, & Captura 16
Carceres 17
Cautelæ quædam 17
Citatio, & Citari 19
Clerici 21
Commissio, & Committens 23
Confessio, & Confessus 24
Consentire 27
Contumax 27
Conuinci, & Conuincere 28
Christiani iudaizantes 29
Crucesignati 29
Custos carcerum 30

D

Dæmones inuocare 31
Defensio 32
Defensor hæreticorum 32
Diuinatio 33
Dubius in fide 34

E

Errans in fide 35
Examinatio testium 35
Exceptio 36
Excommunicatus, & Excommunicatio 37
Executio contra damnatos 38

F

Fama 40
Fautor hæreticorum 41
Fideiussor 42
Filij hæreticorum 43
Fuga, & Fugi-

Fugitiuus 44
H
Hæresis, & Hæreticus 45
I
Ieiunium 49
Imagines 49
Impedientes officium inquisitionis 50
Implorare auxilium a Dæmone 51
Impœnitens 51
Indicium 53
Indulgentia crucesignatorum pag. 55
Indulgentia eorum, qui fauent sanctæ inquisitioni 56
Infamia 57
Iniurians inquisitorem 59
Inquisitio 60
Inquisitor hæreticæ prauitatis pag. 62
Inuocare dæmones 70
Iudæi 70
Iudex, & Iudicare 72
Iurisdictio 74
L
Litis contestatio 74
Locus iudicij 75
M
Mala fides 75
Male sentire de sacramentis pag. 76
Matrimonium contrahens 76
Minor xxv. annis 77
Modus procedendi cõtra mortuos 78
Monitio iudicis 79
Mortui hæretici 79
N
Nobilis 80
Nomina accusatorum, vel testium 81
Notarij 82
Notorium 83
Nox 84
O
Offendens 84
Officiales 84
Ordo iuris 85
P
Pertinax 86
Pœna pecuniaria 86
Practica prócedendi 88
Præcipitur 90
Prædicatores 92
Præsidentes 92
Præsumptio 93
Probatio 95
Procedere 97
Procurator 99
Purgatio canonica 100
R
Reculatio inquisitoris 104
Redire 105
Relapsus 108
S
Sacerdos celebrans 111
Sacramentis abuti 112
Secta strigiarum 112
Sententia 113

Sorti-

Sortilegia 116
Statutum 117
Summarie 117
Suſpicio 118
T
Taciturnitas 119
Teſtes 120
Tortura 124
Tradere copiam indiciorum pag. 136
V
Verba hæreticalia proferens. pag. 137
Vicarius 138

LVCERNA

Sortilegia 118 Terrena 124
Stratum 117 Tradere copiam iudicorum
Summarie 117 pag. 136
Supplicio 118 V
T Verba Iurcticalia proferens.
Tacturnitas 119 pag. 137
Telos 120 Vicarius 138

LVCERNA INQVISITORVM HAERETICAE PRAVITATIS

R. P. F. BERNARDI COMENSIS ORDINIS PRAEDICATORVM.

CVM NOTIS FRANCISI PEGNAE Sacræ Theologiæ, & iuris vtriusque doctoris.

ABIVRATIO.

1 ABiurationis forma, & qualiter debeant abiurare hæretici redeuntes ad vnitatem Ecclesiæ, colligitur. i. quæst. 7. quotiens cordis, & cap. salubertimum, & de conse. dist. 2. ego Berengarius.

2 Abiurare tenetur quicunque hæreticus, vel suspectus, aut infamatus de hæresi; sed & fautor aut defensor hæreticorum, si vult redire, & euadere pœnam mortis cap. ad abolendam. de hæreticis. ibi, præsenti nihilominus. & cap. vt officium extra. eod. tit. lib. 6. facit cap. accusatus. eisdem tit. & lib. in principio.

3 Tales possunt compelli ad abiurandum, vt dicit Panor. in glos. sponte dict. cap. ad abolendam. Facit glos. in verbo. cautelam. 11. quæst. 3. cap. cum aliquis.

4 Abiurationem hanc potest recipere inquisitor sine diecœsano, quod bene notabis arg. opti. in dict. cap. vt officium. §. si quis vero. & glos. ibi

in verbo, consuevit. Probatur etiam, quia ordinarius id potest dict. c. ad abolendam. vbi supra. cum ergo inquisitor sit delegatus cap. per hoc, & cap. ne aliqui. eodem tit. lib. 6. & delegatus potest quicquid potest ordinarius in causa sibi delegata, quia gerit vices delegantis. cap. sane quia. de offic. delegati. sequitur quod Inquisitor possit eam recipere per se. Confirmatur quia hoc non est de illis prohibitis, quæ non potest inquisitor sine diœcesano, neque econuerso, per clemen. 1. extra. eo. tit. quia quod de vno hic prohibetur, de alio permittitur. 25. dist. qualis. de præsumpt. cap. nonne, & glos. ibi in verbo, tacendo. Facit. 25. quæst. 3. c. ex eo. ff. de iudi. cum prætor. 23. quæst. 2. latorem.

ANNOTATIONES.

1 Abiurationis forma &c.] *de formula abiurationis copiose Eymericus in Directorio inquisit. par. 3. in 4. 5. & 6. modo processum fidei terminãdi. Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. cap. 22. Ioannes Rolas in singularibus fidei, singul. 1. Conradus Brunus lib. 3. de hæreticis cap. 6. Repertorium inquisit. verbo, abiuratio. Simancas de catho. instit. tit. 1. instructio Hispalen. anno 1500. post cap. 4. & alij. De forma abiurandi schisma vide Turrecrematam in sum. de Eccles. lib. 4. par. 1. cap. 15. & Conradum Brunum lib. 3. de hæret. cap. 6.*

4 Abiurationem hanc potest recipere inquisitor sine diœcesano] *Eandem sententiam profitetur Camillus Campegius apud Zanchinum cap. 8. vers. diffinitiuam. Sed tutior est contraria opinio, vt dixi apud Eymericum in Directorio inquisit. part. 3. super quæst. 48.*

ABSOLVERE.

1 ABsoluere potest inquisitor suos crucesignatos a censuris multis, & eorum vota commutare, vt patet in priuilegio, quod incipit: Malitia huius temporis. De hoc habetur etiam infra. indulgentia. §. 2. 3. 4. 1

2 Absoluere potest Inquisitor perse hæreticos vel suspectos de hæresi, qui abiurata hæresi, redire volunt ad vnitatẽ Ecclesiæ, & eis pœnitentiã imponere, prout similibus iniungi consuevit, dict. c. vt officium, & glos. in verbo. contra eos. clem. 1. eo. tit. Idem dom. Card. Zabar. super dict. clem. 1. vers. duro. quæsito quinto. vbi ad hoc plures opiniones contrarias adducit, & tandem concludit, standũ esse cum prædicta glos. quia vitanda est iuris correctio. de elect. cap. cum expediat. lib. 6. C. de testa. Sancimus. 2

Aliqui tamen, & forte melius, intelligunt, quòd Inquisitor per ista iura potest absoluere, id est, liberare ex toto aliquem infamatum de hæresi, qui tamen innocens reperiatur, sed quod non possit pœnitentiare redeuntem hæreticum ad fidem, sine diœcesano: quia, secundum istos, sententia, qua imponitur pœnitentia pro hæresi, dicitur contra eos. vide

ad hoc

ad hoc dict. Card. Zabarellam in dict. quæsito quinto in fin.

ANNOTATIONES.

1 Malitia huius temporis] *Hæc extrauagans est Innocentij IIII. habetur inter literas Apostolicas pro officio Sanctæ inquisitionis in fine Directorij inquisit. Pius V. omnia priuilegia Crucesignatorum confirmauit anno Domini 1570. rescripto quedam incipien. Sacrosanctæ Romanæ. cum quadam modificatione. habetur item inter literas Apostolicas pro officio Sanctæ inquisitionis in fine Directorij.*

2 Absoluere potest inquisitor perse hæreticos] *quamuis hæc sententia fortassis sit verior de stricta iuris ratione at contraria tutior est, vt late dixi apud Eymericum in Directorio inquisit. par. 3. quæst. 48.*

ADVOCATVS, ET ADVOCARE.

1 ADuocatis prohibetur ne præstent auxilium, consilium, vel fauorem hæreticis vel eorum fautoribus & defensoribus, cap. si aduersus. extra. eod. immo in officio contra hæreticos vel de hæresi suspectos potest procedi sine aduocatorum strepitu, cap. fin. extra. eo. lib. 6. in princip. Aduocati enim non admittuntur in causis vbi proceditur simpliciter & de plano. Gemi. super dict. cap. fi. eisdem tit. & lib.

2 Aduocare potest inquisitor quoslibet peritos, & eis iniungere potest in virtute obedientię, vt ei in ferendis sententijs assistant, & consiliū opportunum prabeant. cap. vt commissi. eisdem. tit. & lib. Relinquitur arbitrio vel discretioni inquisitoris conuocare quos voluerit & quando voluerit. Gemi. super dict. cap. vt commissi. §. Aduocandi.

Nō intelligitur de quolibet literato, puta medico, sed de Theologis, Canonistis, & Legistis. Gemi. ibidē in versi. Quæro quis dicatur hic peritus.

3 Debet autem iurisperitus sic vocatus esse in consilijs cautus, in patrocinando fidelis, in iudicando iustus.

Nec debent tales sic vocati exigere salarium, cum negotium fidei quisque defendere teneatur 11. quæst. 3. nolite. el. 2. Gemi. ibidem in vers. quæro an gratis.

4 Nota tamen quia iudex non tenetur sequi consilium, quamuis lex dicat quod faciat de consilio. Panor. in cap. cum in veteri. de elec. in glos. in tractatu.

ANNOTATIONES.

4 Nota tamen quòd iudex non tenetur sequi consilium] *Recte dicit, quia consultorum suffragia non sunt decisiua, sed consultiua, vt late docet Ioannes Roias tract. de hæret. par. 1. nu. 409. & multis seq. Sed obseruenda sunt in hac causa, qua docui apud Eymericum in Directorio inquisit. par. 3. super quæst. 78.*

APPELLATIO, ET APPELLARE.

1 APpellationis beneficium expresse est interdictum hæreticis & eorum fautoribus & defensoribus. cap. vt inquisitionis. eod. tit. lib. 6. Confirmatur in constitutione Federici, quæ incipit: Comissi nobis. Ad idē Clem. sæpe. de verb. signi. cum in negotio hæreticæ prauitatis possit procedi simpliciter, & de plano, & absque iudicij strepitu & figura cap. fi. eo. tit. lib. 6. præterea in crimine læsæ maiestatis non appellatur, vt probatur per Angelum in tractatu maleficiorum clausula, præsente Caio & appellante. col. 3. post illud. Et nota per dict. l. non tantum. cum ergo crimen hæresis æquiparetur crimini læsæ maiestatis, vt dicit dominus Card. Zabar. in Clem. ex graui. de vsuris. quæsito. 22. & Ioan. de Imola in dict. Clem. ex graui. super glos. fin. & Angel. in prædicto tractatu. clausula, che hai tradito la patria col. 3. in fin. immo sit grauius cap. vergentis. de hæreticis. sequitur q; nec in crimine hæresis debeat appellari.

2 Quidam tamen dicunt, vt Gemi. *in dict. cap. vt inquisitionis*. quòd hæreticis, & eorum *fautoribus tantummodo est interdicta appellatio a* sententia diffinitiua, vel post sententiam diffinitiam, non autem ab interlocutoria seu a grauamine facto in processu. Dominus autem Card. Zabar. *in* Clem. sæpe. de verbor. signi. in col. 2. ibi. Nono oppo. seu in nono contrario. ibi, Ad sciendum, dicit, *quòd iudex fortius in summarijs, quam in alijs causis reiciet apoellationes causa differendi iudicium*, seu frustandi, aut protelandi litem, vel causa subterfugij factas, etiam non reprobatas a iure.

3 Quid autem operetur remotio appallationis, dominus Ioannes Bertachinus in suo Repertorio, in verbo, clausula, appellatione remota, dicit quod operatur hoc, quia iudex a quo, non tenetur appellationi deferre.

4 Remotio appellationis tres operatur effectus, vt dicit Panor. in cap. pastoralis. de appel. in glos. prima, in prima quęst. & not. cap. vt debitus eod. tit. Et confirmat Hostien. in summa tit. de appel. §. quomodo decre. vt debitus. ver. præuericatores legis ibi, quarto, & ibi, quinto.

Primus effectus est, quod vbi proceditur appellatione remota, iudex a quo appellatur, non tenetur appellationi deferre, vnde talis appellatio non suspendit iurisdictionem eius.

Secundus effectus est, quia iudex non deferens huic appellationi, quantuncunque probabili, non punietur, ex quo a iure non indulgetur expresse, quia hoc fecit auctoritate iuris, ergo non peccauit. 23. q. 4. qui peccat. & l. Gracchus. C. de adult.

Tertius effectus est respectu attentatorum post appellationem, quia nō reuocabuntur per viam nullitatis, licet per superiorem possint reuocari potius

potius per viam quærelæ,quam per viam nullitatis. Videas hos effectus per Panor. positos in dict. cap. pastoralis. vbi. supra, & alios plures positos per eundem Panor. in dict. cap. vt debitus.

5 Nota tamen secundum eundem Panor. in dict. cap. pastoralis. vbi supra,ibi: Ad secundam quæstionem, quòd omnis appellatio expresse a iure approbata, videtur permissa, licet iura non loquantur, quando appellatio est remota: exemplum, vt in cap. significante &c. Rodulphus. de rescript. cum similibus, quia grauamen videtur notorium, & per consequens nihil debet operari remotio appellationis, & pro hoc vide notabilem glos. in cap. ex conquæstione. de resti. spoli. quæ dicit quod remotio appellationis non impedit appellationem, quando quis manifeste grauatur.

6 Et quia interdum contingit quod in officio inquisitionis aliqui cauillo se appellant, vt processum inquisitionis impediant, seu retardent, vel ipsum inquisitorem confundant, ideo malitiæ talium volens obuiare, & vt inquisitor sciat quid in similibus agere debeat, vt a talibus cauillationibus se defendat, aliqua notabilia circa materiam appellationis hic subnectere curaui, prout diuersis in locis reperi & collegi.

Primum notabile est, quòd si quis appellat a suspecto iudice,ille iudex non debet propterea dimittere quin procedat, quia primo est proponenda recusatio, & si iudex eam non admittit, si sit iusta, tunc est appellandum. Hæc in glos. in verb. debuisset. cap. nouit. de appel. Confirmat Panor. ibidem in prin. ibi, Nota vltimo.

Secundum notabile est, quod appellans cogitur recedere ab appellatione legitima, quando iudex reuocat grauamen. cap. cum cessante. de appel. cap. si a iudice. eod. tit. lib. 6. in fi. vide ad hoc Gemi. in cap. vt supra. eod. tit. ibi, Sed quæro an iudex. Ad hoc facit glos. fi. in cap. ex parte tua. eo. tit. confirmat. Panor. in dict. cap. cum cessante. in prin. vbi dicit, quod in reuocatione interlocutoriæ,& causæ reassumptione non exigitur partium consensus.

Tertium notabile est, quod iudex volens reuocare grauamen, & corrigere errorem suum sine ipsius præiudicio, & suæ iurisdictionis, debet dicere: ego non credo te grauasse, & si in aliquo te grauaui, illud reuoco. Hæc in glos. dict. cap. cum cessante. ibi, Aduertat qualiter corrigat errorem suum. Sed Panor. ibidem in dict. cap. fi. dicit, quod si iudex in veritate ipsum grauauerat, non debet mentiri, dicendo, non credo te grauasse, sed poterit vti alijs duplicibus verbis ad saluandum decorem suum, iuxta notata in cap. qualiter & quando. el primo, de accusa.

Quartum notabile est, quia ad hoc quod appellatio ante sententiam diffinitiuam sit valida,decem requiruntur,quæ enumerat Archidiaconus in cap. Non ita. 2. quæst. 6. quorum si vnum defuerit, appellatio non valebit.

lebit. Primum est causa grauaminis illati vel comminati: Secundum, quod sit legitima: Tertium, quod sit vera: Quartum, quod sit expressa: Quintum, quod non fuit admissa sua petitio: Sextum, quod ideo quia non admittebatur, extitit appellatum: Septimum, quod fiat in scriptis: Octauum, quod petantur apostoli: Nonum, quod si appellatus hoc petierit, veniat instructus appellans: Decimum, quod fiat infra decem dies. Hæc omnia Archid. vbi supra, quæ omnia probat ibidem.

Quintum notabile est, quod iudex a quo appellatur, potest præfigere terminum conuenientem ipsi appellanti ad prosequendam appellationē, consideratatamen locorum distantia, negotij & personarum qualitate. glos. in verbo. præfixerit. c. personas. eod. tit. cap. cum sit Romana. eod. tit. cap. peruenit. eod. tit. & glos. ibi. in verbo, compellas. in cap. consuluit. ibi, illos autem. & glos. ibidem in verbo. coge. in cap. sæpe contingit. eo. tit. ibi, quia tamen. & glos. ibi. in verbo, obtineat. in. cap. adhæc. el. 2. eo. tit. confirmat Panor. in dict. cap. personas. in prin. & in dict. cap. cum sit Romana. in prin. & in cap. ad aures. eo. tit. confirmat etiam. Gemi. in. cap. cum appellationibus. eod. tit. lib. 6. in. §. si vero, in prima col.

Sextum notabile est, quod etiam iudex qui non detulit appellationi, potest statuere talem terminum ipsi appellanti, etiam sub excommunicationis pœna. hæc Guil. in specul. tit. de appell. §. sequitur videre in forma. Confirmat Gemi. in dict. cap. cum appellationibus. post prædicta. ibi, Sed quid econuerso. Et in cap. 1. eisdem tit. & lib. §. in quibus. ibi, sed nunquid.

Septimum notabile est, q̃ iudex a quo appellatur, præfigendo terminū ad prosequendum appellationem, non dicitur deferre appellationi. glos. est singularis in verbo, remittenda. dict. c. cū appellationibus. Confirmat Panor. in. c. cum causa, de sen. & re iudi. in prin. in secundo notabili, & in. c. oblatæ. de appel. in prin. in secundo notabili.

Octauū notabile est, quod elapso termino præfixo a iudice a quo ipsi appellanti, etiam si iudex detulerat appellationi, si appellans non fuerit prosecutus ipsam apellationem, ex tunc iudex ipse a quo fuerat appellatum, procedet in causa. Hæc in glos. in verbo, ex tunc. dict. c. personas, & in dict. c. peruenit. & in dict. glos. cōpellas, & in dict. cap. consuluit, & in dict. glos. in verbo, coge. & in c. reprehensibilis. eod. tit. ibi, siuero. & ibi in glos. in verbo, tunc episcopus. in cap. ad aures. eod. tit. & in cap. cum speciali. eo. tit. in glos. in verbo. terminum, & in cap. cum causa. de sen. & re iudi. in glos. prima, & ibi, Panor. diffuse. Immo ipse terminus sic præfixus a iudice, erit loco peremptorij, & acsi peremptorie vocatus non veniret. dict. cap. sæpe contingit, & in dict. glos. obtineat. & glos. fi. dict. c. personas. & in d. glos. prima d. cap. cum causa.

Nonū notabile est, quòd notanda est vna bona limitatio circa prædicta, quia

ta, quia iudex a quo appellatum est, potest quidem præfigere terminum ad prosequendam appellationem, hoc est ad arripiendum iter, & ad se præsentandum superiori, ad quem est appellatum, vt dicit glos. in verbo, expectato. cap. ex insinuatione. de appel. & glos. in verbo, Recisius. cap. cum sit Romana. eo. tit. circa medium ipsius glos. non tamen potest præfigere terminum, & arctare appellantem ad finiendum vel ad redeundū dum cum litteris impetratis, quia hoc esset imponere legem superiori, idest, domino Papæ, dict. cap. ex insinuatione, & glos. ibidem in verbo, reuersa. Confirmat Panor. ibidem.

Decimum notabile est ad obuiandum fraudibus, cum plerunque appellatur causa differendi negotium, notandum est, quod interdum a iudice a quo appellatur, præfigitur terminus appellanti, non solum ad se præsentandum iudici ad quem appellatum est, sed etiam ad faciendam fidē ipsi iudici a quo, de præsentatione seu de prosecutione appellationis. Et licet videatur dubium an iudex possit talem terminum statuere, dicunt tamen domini de Rota, decisione. 149. quod si iudici non fit fides de præsentatione seu prosecutione, *vbi terminus fuit datus ad prosequendū, poterit iudex à quo irreprehensibiliter sententiam executioni mandare.* Et dato, quod Fredericus de Senis in consil. 127. videatur dubitare, an iudex potuerit talem terminum præfigere, concludit tamen, quod tali termino præfixo, ex quo non fuerit contradictum, operabitur effectum præmissum. Idem etiam concludit Panor. ibidem immediate. Hæc omnia ex Panor. super cap. personas eo. tit. in glos. 2. vide ibi omnia diffuse, & bene pondera. vide ad hoc dom. Card. Zabar. in clem. 1. de appell. quæsito 23. & etiam quæsito vltimo.

Vndecimum notabile est, quod assignando terminum appellanti ad recipiendam responsionem, vel ad recipiendos apostolos, non dicitur iudex deferre appellationi. glos. est in verbo, exhiberi. c. primo de appel. lib. 6 & glos. in verbo, remittenda. c. cum appellationibus. eisdē tit. & lib. Nec ē tradendo apostolos refutatorios cēsetur de ferre appellationi. Ad hoc est glos optima in. d. verbo, exhiberi. & glos. in verbo. admittat. dict. c. cum appellationibus.

Duodecimū notabile est, quod in glos. fi. clem. 2. de appel. notantur. 4. casus contra appellantem, & tres contra iudicem, & duos alios addit contra eundem, & de pœna ipsius appellantis, & pœna ipsius iudicis denegantis.

Tertiumdecimū notabile est, qđ appellationi friuolæ iudex non debet deferre, qa nec ius defert, dict. c. cum appellationibus. & glos. ibidem in verbo, deferendū. Et uidetur sufficere si iudex respondeat appellanti dicēdo: huic appellationi non defero qa friuola est, absque eo qđ assignet causam, quare sit friuola. Facit in simili cap. ex parte. de appel. vbi sufficit dicere,

cere,appello,quia locus non est tutus, licet non assignetur causa,quare nō sit tutus. Gemi. in dict. cap. cum appellationibus.in princip.

Quartumdecimum notabile est, quod appellatio dicitur friuola quatuor modis: primo quia nulla causa fuit ibi expressa: secundo, quia non fuit legitima, dato quod esset vera: tertio, quia fuit manifeste falsa, licet fuisset legitima: quarto,quia iam erat pronuntiatum illam esse falsam, & non fuit appellatum. hæc in glos.fin. Clem.vnica.de do.& contu.in prin. Additur quintus modus, videlicet si non est facta in scriptis. dominus Card. Zabar. in d. Clem. vnica,quæsito quarto. ibi, & quo ad primum. Quæ requirantur ad hoc quod sit valida appellatio, require supra in quarto notabili, vbi plura enumerantur per Archid.

Quintumdecimum notabile est, quod iudex non deferat appellationi nisi euidenter pateat ipsi iudici ipsam appellationem tenere, vnde si non credit ipsam tenere, non deferat ei. glos. est singularis & longa in cap. ad Romanam.2.q.6. circa medium. glos. ibi, scias quod nisi iudici. Immo bene facit iudex non deferendo appellationi,quando putat ex falsa causa appellatum. Hoc in glos. 3. in Clem. vnica. de do. & contu.

Sextumdecimum notabile est, quod si iudex dubitat de causa appellationis, an sit probabilis vel non, potest summatim inquirere de ea, vel seorsum, extra formā iudicij inquirendo, vt dicit glos. illa,ad Romanam. Quæ autem dicatur causa probabilis, iudex sententiabit in hoc secundū quod sibi videbitur, habita tamen collatione sapientum,si non est certus, arg.ff. de arbi. qualem. & iudex extimabit ex opinione animi sui ea quæ proponuntur. arg. 4.q. 3.cap. si testes.§.Item sæpe etiam fine.Si autem nō potest certificari an causa sit probabilis vel non, in tali dubio deferat appellationi de sen. excom.cap. sacro. hæc in glos. in verbo, ex rationabili, dict. cap. vt debitus. Confirmat Panor. ibi.

Decimumseptimum notabile est, quod causa illa dicitur esse probabilis, quæ si foret probata, deberet legitima reputari,dict.cap. vt debitus.§. cum autem. Neque sufficit hoc, sed requiritur quod sit probabilis, & quod iudici iusta videatur, vt dicit glos. ad Romanam. in fin.

Decimumoctauū notabile est, quod ille qui exponit causam probabilem, debet se offerre eam probaturum, si autem simpliciter causam allegat, videtur id quasi malitiose fecisse, ideo tenetur eam probare fuisse veram,glos.3. in cap. interposita. de appel. cap. ex parte. A. de testi. in glos. in verbo,testes idoneos. de except.cap. olim, & ibi glos. 2.

Decimumnonum notabile est, quod licet ille qui proponit exceptionem,offerat se eam in continenti probaturum, non sufficit sola ista oblatio ad iustificandum appellationem, sed est necesse quod se offerat probaturum, & nominet testes per quos intendit probare, & eos habeat paratos. Ita Ioan. And. hic, & in addi. ad Specul.§.qualiter. versi. sunt quibus &

bus.& §. penul. verſi. illud.Mouetur, quia aliter eſſet parata fraus ipſis exçipientibus, qua vterentur nolentes reijci ſuas exceptiones, & frivole xare actotem; ne ergo iſta fraus militet, debemus intelligere textum hic de oblatione reali & non de verbali, ſicut in ſimili dicimus. in l prima. C. de dila & 3. quæſt. 3. §. ſpatium. de eo qui aſſerit ſe habere teſtes vltramarinos. Hec dominus Card. Alexan. in cap. interpoſita. de appel. verſi. Nota ex textu. decimoſexto fallit. v de ad hoc Panor. in dict. cap. interpoſita. in prin. ibi, vltimo ſcias quòd in dubium.

Vigeſimum notabile eſt, quòd appellatio interpoſita ab interlocutoria expreſſa vna cauſa cum proteſtatione de alijs exprimendis, non poteſt poſtea per alias exprimendas iuſtificari, quia talis proteſtatio non valet nec tenet. Dominus Card. Alexan. in cap. conſtitutis. el. 2. de appel. in quinto notabili. & in gloſ. in verbo, quod aliam. Facit ad hoc Panor. ſuper dicta gloſſa.

Vigeſimumprimum notabile eſt, quòd apoſtoli petendi ab appellante ſecundum Clem. 2 de appella. & cap 1. eod. titu. lib. 6. ſunt breuis forma iudicem ad quem appellatu inſtruens, motũ animi iudicis à quo, & totius appellationis circunſtantias breuiter comprehendens, dominus Card. Zabar. in dict Clem. 2. in prin. quæſito 1. Facit. cap. 1. de appel. lib. 6. & gloſ. in verb. apoſtoli. dict. Clem. 2. & gloſ. in verbo. petat. dict. cap. 1. & 2. quæſt. 6 cap. ab eo. cap poſt appellationem. E eorum ſunt quinque ſpecies, ſcilicet conuentionales, teſtimoniales, dilatorij refutatorij, & reuerentiales. Specu. in 4 parte. eo. tit. § ſequitur.

Vigeſimumſecundum notabile eſt, quòd prædicti apoſtoli debent peti ab appellante ſæpius & inſtanter, congruis loco & tempore. dict. cap. 1. & cap. ab eo. de appel. lib. 6. & dict. Clem. 2. eo. l. tit. Et ſi appellans non petit eos infra triginta dies, vel ſi non comparet coram iudice in termino ſibi ſtatuto ad recipiendum eos, nec petat eos ſibi dari, videtur renuntiaſſe appellationi. dict. cap. ab eo. & dict. Clem. 2. & in gloſ. 1. dict. cap. ab eo. & in gloſ. 1. dict. Clem. 2. & Gemi. ſuper dict. cap. ab eo. in prin. Nec ſufficit quòd appellans compareat coram iudice in termino ſibi aſſignato ad recipiendum apoſtolos, vel ad audiendum intentionem ſuam, ſed oportet quòd etiam petat. gloſ. in verbo, Nec petat. dict Clem. 2. ad hoc dominus Card. Zabar. in dic. Clem. 2. §. verum. quæſito tertio.

Vigeſimumtertium notabile eſt, quòd ſi iudex aſſignauit appellanti terminum ad audiendum voluntatem vel reſponſionem ſuam, & appellans non comparuerit ad recipiendum eam, dicitur renuntiaſſe appellationi, præcipue ſi in appellatione petiti ſunt apoſtoli, quia tunc dando terminum ad audiendum reſponſionẽ, intelligitur dare ad recipiendos apoſtolos hæc dominus Card. Zabar in dic. Clem. 2 § verum. quæſito tertio. Et tunc oportet etiam quòd petat inſtanter & ſæpius, & congruis tem-

pore & loco. dict. Clem. 2. §. similiter. hæc dominus Card. Zabar. eadem Clem. 2. §. verum. quæsito. 7.

Quid si iudex in termino assignato non dat apostolos, sed dat aliũ terminum, nunquid appellans teneatur comparere, & non comparendo an dicatur renuntiasse appellationi? respondet ad hoc glos. in verbo. videtur. dic. Clem. 2. & præcipue in ver. & licet quòd licet hoc esset tutius, tamen non existimat eum qui bis comparuit, negligentem vel renuntiãtem dici posse. Confirmat dominus Card. Zabar. ibidem. Si autem iudex respõderit se daturum apostolos, sed nullum terminum statuit ad dãdum eos, vel si nihil respõderit, dicit glos. in verbo, aut si. dict. Clem. 2. §. quòd si iudex, quòd quando iudex dicit se daturum, nullo termino statuto, tunc appellans non tenetur comparere, fortius si nihil responderit, quia tunc habetur pro negante. Confirmat dominus Card. Zabar. super dict. glos.

Vigesimumquartum notabile est, quòd si iudex à quo appellatur, requisitus fuerit congruis loco & tempore, tenetur tradere apostolos quos dare voluerit. dict. cap. primo & cap. ab eo. §. illud autem. & glos. in verbo exhiberi. dict. cap primo. & cap. vt super. de appel. lib. 6. alioquin si postea in causa procedat, *eius processus erit inualidus & irritus. dict. cap.* vt super. §. si vero. *iuncta glos. fin. & dict. cap. ab eo. §. illud autem. & glos.* in verbo. exhiberi. dict. cap. primo. & glos. prima. dict. cap. vt super.

Vigesimumquintum notabile est, quòd locus congruus secundum. dominum Card. Zabar. dicitur, si iudex copiam sui faciat in publico, & in quo sedere cõsueuit, vt dicit ipse dominus Card. Zabar. in dict. Clem. 2. §. similiter. quæsito secundo. dicitur autem locus incongruus, cum equitat, vel cum per viam pergit: & dicitur tempus incongruum, cum est in prandio, vel in Missa, vel de nocte. hæc in glos. in verbo. loco. dict. cap. ab eo. & dominus Card. in dict. quæsito. 2. dict. §. similiter. vbi etiam dicit quòd appellans debet expectare tanto tempore, vt cum commoditate potuerit iudex formare apostolos.

Vigesimumsextum notabile est, quòd apostoli debent dari aperti. glos. est in verbo, oblatos. in fi. dict. Clem. 2. & dominus Card. Zabar. dict. §. similiter. quæsito. 6. Et debent dari expensis appellantis & non iudicis, & maxime delegati, vt in dict. glos. in verbo, oblatos. circa fin. & dominus Card. ibidem, quæsito quinto.

Vigesimumseptimum notabile est, quia dictum est supra in vigesimotertio notabili, quòd si appellans non comparuerit in termino assignato rei ad audiendum voluntatem seu responsionem iudicis, tunc dicitur renuntiasse appellationi, præcipue si in illa sint petiti apostoli: posset ergo iudex vti ista cautela ad retundẽdam malitiam seu cauillationem aliquorum processum iudicis impedire volentium, potius quam rei veritatem quærentium: Quando interponitur appellatio ab aliqua interlocutoria,

& petun-

& petuntur apoſtoli, poterit iudex dare tale reſponſum: non admitto talem adpellationem, quia friuola eſt, & non debet admitti. ſupra in tertiodecimo notabili. Quo autem ad apoſtolos ſtatuo vobis talem termi-nũ ad recipiendum apoſtolos, quos dare voluero, vel ad audiendũ reſponſionem meam ſuper dictis apoſtolis. Si appellans comparuerit, dentur refutatorij, quia nec ſic defertur appellationi, ſupra vndecimo notabili, & poterit iudex procedere in cauſa. Si autem non comparuerit, videtur renuntiaſſe appellationi. ſupra vigeſimotertio notabili. Similiter videtur renuntiaſſe appellationi, ſi apoſtolos quos iudex ſe daturum offert, recipere recuſat. dict. Clem. 2. §. ſimiliter.

Vigeſimumoctauum notabile eſt, quia eſt bene notandum, quòd ſi appellans, cui dantur apoſtoli refutatorij, ab hac reiectione non appellat, eius appellatio cenſetur friuola, & habebitur tanquam temere appellãs. hæc dominus Card. Alexan. in cap. vt debitus. eo. tit. col. 25. verſ. ſcien dum quòd triplex eſt ſpecies apoſtolorum. ibi. ſit tamen cautus appellãs;

Vigeſimumnonum notabile eſt, quòd appellatio dicitur fruſtratoria dupliciter, *ſcilicet ratione formæ, quia non fuit facta in ſcriptis, iuxta tenorem. cap. cordi. eo. tit. lib. 6. Et tunc ſi non dantur apoſtoli, nihilominus ſi iudex procedit in cauſa*, eius proceſſus erit validus: vel dicitur fruſtratoria ratione materiæ, puta quia facta eſt in ſcriptis, ſed peccat in materia, quia continet iniuſtitiam vel falſitatem cauſæ: Et tunc ſi non dantur apoſtoli, cum petuntur conguis loco & tempore, ſi iudex procedit in cauſa, eius proceſſus erit inualidus. cap. vt ſuper. eod. tit. lib. 6. Et domini de Rota, deciſione. 540. in antiquis deciſionibus. Confirmat Gemi. in dict. cap. vt ſuper. ſuper gloſ. fin. Et huic appellationi fruſtratoriæ nũquam eſt deferendum vt patet per gloſ. prædictam. fina. dict. cap. vt ſuper. Nam de fruſtratoria ratione formæ patet, quia eſt contra tenorem prædicti. cap. cordi. de fruſtratoria ratione materiæ patet, quia appellatio debet continere cauſam probabilem & veram, ſupra notabili quarto, & notabili quartodecimo.

Debet tamen iudex appellanti fruſtratorie, ratione materiæ, & petenti apoſtolos dare refutatorios, & ſi non dat eos, non poteſt procedere in cauſa, & ſi procedit, proceſſus erit inualidus, vt patet per ea quæ ſuperius in hoc nobili ſunt dicta, ſecundum dominos de Rota, & Gemi. vbi ſupra.

Trigeſimum notabile eſt, quòd licet appellatio debeat fieri in ſcriptis, non tamen neceſſe eſt quòd legatur coram iudice à quo appellatur, ſed ſufficit quòd ei porrigatur ſcripta. hæc habentur in cap. appellatio. eo. tit. lib. 6. iuncta gloſ. fi. Neceſſe eſt tamen quòd appellans tradat copiã ipſius appellationis ipſi iudici à quo appellatur, vt dicit Gemi. ſuper. dict. gloſ. fina.

ANNOTATIONES.

1 Appellationis beneficium expresse est interdictum &c.] *De appellatione quæ sit in crimine hæresis copiose differit Eymericus in Directorio inquisit. par. 3 num. 121. tit. de appellatione, quæ sit ab inquisitore, quo loco abunde explicamus quidquid in hac causa occurrere potest, adde Zanchinum tract. de hæret. cap. 29. Conradum Brunum lib. 4. de hæret. cap. vlt. Simancam de catho. instit. tit. 6. Archidiaconum, Ioannem And. Geminianum, Franchum & communiter doctores in cap. vt inquisitionis tit. de hæret. lib. 6. quę apud Eymericum dicti videnda censeo, vt quid in hac causa observari oporteat, facilius intelligatur.*

APOSTATA ET APOSTASIA.

1 APostata perfidiæ, secundum Hostien. punitur vt hæreticus, quia vere hæreticus est, ex quo recessit à fide. & in eo habet locum iura posita de hæreticis. hæc Panor. in cap. primo. de aposta. in glos. prima. Idem tenent summa Pisana, & summa Angelica, & summa Rosella, in vocabulo. Apostasia.

2 Apostasia perfidiæ dicitur, qua quis peruertitur & recedit à fide, sicut Iulianus apostata. de hac apostasia habetur. 2. quæst. 7. non potest. hæc Hostien. in summa sua. eo. tit. §. quot species apostasiæ.

3 Omnis apostata est hæreticus, quia proprie apostata est, qui exorto dimittit legem Christi, vnde omnis pœna, quę debetur hæretico, debetur & isti. hæc Petrus de Palude in quar. o sent. dist. 13. quæst. 3.

ANNOTATIONES.

1 Apostata per fidię secundū Hostien. punitur vt hęreticus.] *vera est hæc sententia & vsu sacri tribunalis recepta: quare si resipiscat apostata & cōuertatur, dummodo non sit relapsus, ad pœnitentiam admittitur & Ecclesiæ incorporatur, vt scripsi apud Eymericum in Directorio inquisitorum, par. 2. super quæst. 49. atque ita tenendum est, quidquid dicat Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili. 44. incipien. Volo mandes memoriæ.*

ARBITER.

1 ARbitros iuris electos in causa suspicionis, secundum cap. cum speciali. de appel. in prin. potest cogere iudex delegatus ad suscipiendum arbitrium, non obstante quòd sit recusatus, alias iudicium non procederet. hæc in glos. in verbo. ad quos. cap. suspicionis. de offi. deleg. circa medium. Et ad hoc etiam tenentur ex districto præcepto Papæ, vt in dict. cap. cum speciali.

2 Quibus iudex recusatus debet præfigere teminum cōpetentem, infra quem

quem causam suspicionis determinent, vt in cap. legitima. de appel. lib. 6. & glos. ibi. in verbo. per iudicem. & in glos. in verbo. terminum. dict. cap. cum speciali. & in glos. in verbo. terminum. cap. suspicionis. de offic. deleg. Alioquin elapso dicto termino, si negotium per ipsos arbitros non fuerit determinatum, poterit iudex recusatus procedere in causa principali. dict. cap. legitima. in fin. iuncta glossa ibidem, in verbo. Alioquin.

ANNOTATIONES.

1 Arbitros iuris electos &c.] *In causis fidei nunc cum inquisitores recusantur, non eliguntur arbitri, sed causa instructa remittitur ad supremum inquisitionis Senatum, qui de ea re cognoscit, vt copiose dixi apud Eymeticum in Directorio parte 3. tit. de recusatione inquisitoris. nu. 120. ab hoc ergo & similibus locis cauere debent inquisitores, ne quid in sancto tribunali committant in cautum.*

BONA HÆRETICORVM.

1 BOna hæreticorum ipso iure sunt confiscata, cap. cum secundum leges. eod. tit. lib. 6. & in glos. prima. ibidem. & cap. vergentis. eod. tit. & glos. notabilis. in summa. 23. quæst. septima. Et Panor. in cap. absolutos. eod. tit. in secundo notabili in fi. Et licet recipiantur, non tamen hoc recuperant ea. Panor. ibidem in glo. prima. Et sunt confiscata à die commissi criminis. C. eod. tit. l. 4. Et possunt declarari esse confiscata etiam post mortem ipsorum hæreticorum, vt in cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. § in eo vero. vbi dicit glos. hoc esse intelligendum vsque ad quadraginta annos. Facit glos. prima, & glos. fina. cap. 2. de præscrip. lib. 6.

Nota tamen si filij vel nepotes fuerunt catholici, & bona fide possederint bona patrum eorum qui fuerunt hæretici, per quadraginta annos, talia bona non potuerunt apprehendi per inquisitorem. de hoc est tex. in dict. cap. 2. de præscript. §. Si post. vbi dicit Gemi. post. Ioan. And. quòd si detegatur illos quorum fuerunt bona, fuisse hæreticos ante quadraginta annos, & tamen nondum est deuentum ad pronuntiationem iudicis, & interim compleantur quadraginta anni, non habet locum iste tex. in dict. §. si post, quia textus ille loquitur quando detectio fit post quadraginta annos completos. hæc Gemi. vbi supra. ibi. quæro quid si.

2 Bona clericorum hæreticorum, quæ sunt ecclesiarum suarum, vel etiam quę quis monachus acquisiuit post professionem, etiam intuitu personæ, cum impediente professione sibi non possit acquirere, & sic adepta post professionem, sunt ecclesię. 18. quæst. 1. cap. vno. de præben. cap. cum olim. e. 2. Talia bona non possunt applicari fisco officij, nec ecclesiæ, sed tantum bona propria ipsorum clericorum hæreticorum vel monachorũ

acquisi-

acquisita ante professionem possunt applicari fisco ipsius officij. hæc in Clem. 2. eod. tit. in princip. ibi nec scienter attentent. iuncta glos. in verbo. ecclesiarum. ibi vide. Confirmat Gemi. in cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. §. sacerdotes. in prin. ibi quæro an bona ecclesiarum. Confirmat. Card. Zab. in dict. Clem. 2. §. inquisitoribus. quęsito. 3. & 4.

3 Post mortem hæretici potest declarari eũ fuisse hæreticum ad finem confiscandi bona. Et ita crimen hæresis non extinguitur morte, quo ad captionem bonorum ipsius. Gemi. in dict. cap. accusatus. §. in eo vero. Facit optime glos. in verbo. mortuos. cap. A nobis. el. 2. de sent. excom. Confirmat Panor. in cap. vergentis. eo. tit. in secũdo notabili. Facit glos. singularis. 24. quæst. 2. in summa.

4 Bona hæreticorum, cum sint confiscata ipso iure à die cõmissi criminis, vt patet supra, non poterunt vendi nec alienari per ipsos hæreticos, imo fiscus vel inquisitores vendicant sibi dicta bona sic vendita vel alienata de manibus possessoris, nullo dato prætio, per quascunq; manus trãsierint, nisi pretium vel aliquid loco pretij esset in bonis ipsius hæretici, qui alienauit. arg. ff. sol. mat. *si cum dotem*. §. *fin.* & l. seq. ff. de leg. 1. l. Imperator. & l. si quando. Ratio primi dicti est, quia vendicans rem, non tenetur restituere pretium. C. de fur. l. in ciuilem. Non enim habuit venditor ius vendendi. ff. de mino. l. in causa. §. fi. ff. de contrahen. emp. l. si quis sub hoc pacto. Et hoc quia effectus damnationis retrotrahitur, vt in glos. ad idem. C. ad l. Iul. maiest. l. si quis. §. emancipatio. C. de Aposta. l. apostatarum. primo responso. ff. de accus. ex iudiciorum.

Et si hęc sunt in crimine lęsę maiestatis, vt in glos. ipso iure. el. 2. cap. cum secundum leges. eo. tit. lib. 6. fortius in crimine hæresis. cap. vergentis. eod. tit. ad idem. 17. quæst. 4. sicut qui. hæc Gemi. in dict. cap. cum secundum leges. in prima col. Ad hoc vide Angel. in tractatu maleficiorum, in clausula, & eius bona publicamus. col. 12. ibi. & aduertas. & in addi. sequenti.

5 Ordinarius seu diœcesan⁹ nil pœnitus debet habere de parte prouẽtuũ de hæreticorum bonis officio inquisitionis deputata, etiam si ipse in officio inquisitionis procedat, sed debet illud proprijs explere stipendijs, & de redditibus suis, cum sit ordinarius. Hæc in extrauaganti Benedicti vndecimi, quæ incipit: Ex eo quòd. Facit optime glos. in verbo. prouidebit. Clem. prima de hęreticis. Et inquisitores non tenentur reddere rationem ipsis diœcesanis de bonis habitis ex officio inquisitionis, vt patet in d.c. extrauaganti Benedicti vndecimi.

6 Bona hæreticorũ, secundum quandam constitutionem Innocentij. 4. quę incipit: Ad extirpanda. debent diuidi in tres partes: vna pars deueniat in commune ciuitatis vel loci, secunda in expeditionem officij detur officialibus, qui tunc negotia officij peregerint, & tertia ponatur in ali-

quo

quo loco tuto expendenda in fauorem fidei & ad hęreticos extirpandos.

Sed nota quòd communitas ciuitatis vel loci, ſecundum predictam conſtitutionem, tunc tenebatur ſoluere & dare certam pecuniam quolibet die ipſis officialibus, quando exeunt ciuitatem vel locum pro hoc officio exequendo.

Et quia *nunc* communiter communitates non ſeruant hoc, ideo non amplius dari ſolet aliqua pars ipſis communitatibus.

Et quia nunc communiter crucesignati in ſubſidium officij inquiſitionis ſolent facere omnes expenſas neceſſarias pro executione dicti officij ad arbitrium inquiſitorum, & ipſi ponunt officiales pro ipſo officio neceſſarios, prout inquiſitores volunt, & ipſis officialibus ſoluũt, ideo nunc introducta eſt conſuetudo, quòd confiſcationes, quæ fiunt de bonis hæreticorum per inquiſitores, applicantur officio inquiſitionis adminiſtrãdę per ipſos inquiſitores, vel per ipſos crucesignatos, ad arbitrium ipſorum inquiſitorum, pro expeditione dicti officij inquiſitionis, vel pro cauſis pertinentibus ad ipſum.

7 Quando confiſcantur bona hęreticorum, nõ intelligũtur tantummodo eſſe confiſcata illa *quæ ſunt in illo territorio*, vbi fit condemnatio, ſed etiã ea quę *ſunt in alio territorio*, & fiet executio per officiales illius loci vbi ſunt bona: vt puta, quidam Bononienſis origine, habens ibi multa bona, conſtituit domicilium Florentiæ, & ibi per inquiſitorem Florentinum damnatur de hæreſi: Cuius autem erunt illa bona quæ ſunt Bononiæ? refert circa hoc diuerſas opiniones Gemi. in dict. cap. cum ſecundum leges. §. confiſcationis. & tandem infine concludit, quòd de portione proueniẽte inquiſitori, quòd inquiſitor Bononien. occupabit bona quæ ſunt Bononię, quia Bononię eſt burſa Romanę Eccleſiæ, ſicut & Florentiæ. Secus autem de portione officialibus proueniente. hęc Gemi. vbi. ſupra. ibi vide diffuſe.

Idem habetur in quadam declaratione Nicolai quarti facta anno D. 1291. die quinta Octob. indictione prima in Vrbe. Veteri. Vide ad hoc Ang. in lib. maleficiorum. clauſula, & eius bona publicamus. col. 2. ibi. Quęro bona expreſſe. cum additione ſequenti, vbi de hoc multas opiniones habes. Facit. cap. relatum. el. 2. de teſta. in fine.

Bona autem mobilia rei ſita in alio territorio, debẽtur fiſco loci in quo facta fuit publicatio bonorum contra reum, vt per Bal. & alios ibi allegatos per Alexan. in apoſtillis. in l. mercatores. C. de comer. & merca. latius per Alexan. conſ. 111. in 4. lib. & conſ. 31. in primo lib. not. in l. 1. circa fi. C. de ſumma trini. Confirmat Bertachinus verbo. Bona vnius fratris. verſi. 11. in fi.

8 Sed D. Felinus in cap. irrefragabili. de offi. ordina. §. cęterum. dicit ſe vidiſſe in libraria Papę, in quodam libro de inquiſitoribus hęreticę prauitatis,

uitatis, multas extrauagantes, in quibus derogatur . cap. cum ſecundum leges . de hęreticis . lib. 6. taxando quòd bona hęretici condemnati applicentur ſedi Apoſtolicæ, & ordinario, & inquiſitori. hęc dominus Felinus vbi ſupra. Forte hoc intelligitur in terris Eccleſię & non imperij.

ANNOTATIONES.

1 Bona hęreticorum ipſo iure ſunt confiſcata] *De confiſcatione bonorũ hæreticorum late ſcribunt fere omnes, qui tractatus de hæreticis & eorum pœnis ſcripſerunt . videto præalijs Zanchinum tract. de hæret. cap. 25. & ſeq. Simancam de catho. inſtit. tit. 9. de bonis hæreticorum . & quæ late ſcripſimus ſuper Directorio inquiſitorum parte. 3. quæſt. 109. & aliquot ſequentibus ,*

CAPERE ET CAPTVRA.

1 CApere, arreſtare, ac tutę cuſtodiæ mancipare, ponendo etiam in cõpedibus & manicis ferreis , prout eis viſum fuerit, inquiſitores poſſunt hæreticos ſeu de hæreſi ſuſpectos ſine diœceſanis, vt in Clem. 1. eo. tit. in prin. poſſunt etiam eos tradere duro carceri ſiue arcto , tamen magis ad cuſtodiam quam ad pœnam, quia forte alibi non poſſent tute cuſtodiri. Concordat Pau. & limitat illum tex. in Clem. 1. verſ. duro tamẽ per argumentum à contrario ſenſu, & allegat de pœnis. cap. quamuis lib. 6. 82. diſt. presbyter . 26. quæſt. 1. videas. hic Ioan. de Imola. in dicta. Clem. 1. & dic. verſ. duro. ſuper glo. in verbo. tormentis .

2 Captus pro aliquo graui crimine, p quo venit pœna corporalis vel corporis afflictiua imponenda, debet carcerari, & non fideiuſſionibus relaxari. hæc Angel. in lib. maleſi. clauſula, Fama publica præcedente. col. 2. ibi. decimo quæro. Eſt etiam incarcerandus quando adſunt indicia ſuffi cientia ad torturam. hæc Angel. in dic. lib. clauſula , Qui iudex dictum Caium detineri iuſſit. in principio.

3 Quando timetur de fuga alicuius, contra quem habentur bonæ informationes, poteſt iudex incipere a citatione reali , & facere eum capi, abſque eo quòd faciat prius eum citari ; hæc dominus Felinus poſt Salicetum . in cap. cum non ab homine . de iudi. Facit ad hoc quod dicit Panor. in cap. 1. de iudi. col. 17.

ANNOTATIONES.

2 Captus pro aliquo crimine &c. & non fideiuſſoribus relaxari.] *In ſacro tribunali an & quando habeat locum relaxatio ſub fideiuſſoribus, latiſſime explicaui Apud Eymericum in Directorio inquiſitorum parte. 3. ſuper q. 90. res eſt late patens quæ non poteſt breuiter declarari , locum indicaſſe ſit ſatis . adde Aegidium Boſſium tit. de carcerato fideiuſſoribus committendo.*

CAR-

CARCERES.

1 CArceres proprios, qui sint ad custodiam & non ad pœnam, possunt habere per se inquisitores, qđ probatur, tũ quia per Cle. 1. de hæret. §. Et quia sæpe. Episcopus potest habere Carceres proprios, ergo a fortiori inquisitor, cuius iurisdictio est maior, cum sit delegatus: tum quia officiales & rectores locorum tenentur facere conduci tales suspectos & pestiferas personas in carcerem Episcoporum, aut ipsorum inquisitorum, vt patet. cap. vt inquisitionis. eo. tit. lib. 6. Non ergo diceret in carcerem ipsorum inquisitorum, nisi possent proprios habere, tum quia inquisitor potest facere officium suum per se sine Episcopo in qualibet parte prouinciæ sibi commissæ, vt patet cap. vt officium. eo. tit. lib. 6. quod non posset si deberent esse carceres communes. potest ergo inquisitor habere carceres proprios ad custodiam & non ad pœnam. Confirmat dominus Car. Zab. in dict. Clement. 1. §, sane. Confirmat Ioan. de Imola. in dict. Clem. 1. super glos. in verbo. subdelegare. uers. *Sed aduerte.* Idem tenet Petrus de Ancha. *in dict. Clem. prima.*

2 Carceres, *qui* secundum dict. Clem. 1. debent esse communes, & quorum custodes debent esse duo, unus quem volet Episcopus, & alter quem volet inquisitor, intelligũtur esse carceres qui sunt ad pœnam, quando, sci licet hæretici condemnantur ad carceres siue perpetuos siue ad tempus. Qui aliquando dicuntur muri, vt patet dict. Clem. 1. §. Sane. & in glos. in verbo. muri. & cap. vt commissi. eo. tit. lib. 6. Confirmat D. Card. Zab. in dict. Clem. 1. & dict. §. Sane. sexto notabili. Idem tenet Ioan. de Imolà. in dict. Clem. 1. super dict. glos. subdelegare. dict. vers. Sed aduerte.

ANNOTATIONES.

1 Carceres proprios, &c.] *De hac carcerum materia copiosè egimus cum Eymerico in Directorio inquisitorũ parte. 3. quæst. 58. & 59. quo loco explicuimus quidquid ad cognitionem vtriusque carceris spectat: quæ breui oratione referri hoc loco non possunt. quare locum indicasse sit satis.*

Quædam bonę cautelæ pro iudice ut processus sit validior.

1 CAutus sis tu iudex, quòd facias tibi licentiam dari a reo procedendi vsque ad sententiam inclusiue, & hanc licẽtiam facias poni in actis: & iudices solent hoc practicare, vt faciant sibi licentiam dari procedendi sine citatione, & in absentia partis, & testes recipiendi sine præsentia partis.

De hac licentia loquitur Baldus, in l. diem proferri. §. si quis litiga. ff. de arbitris. habes etiam de hac licentia per Baldum in l. si quando. C. de testi. & in l. si accusatoribus. C. de accus. vide ista diffuse per Angel. in lib. malefi. clausula. Qui iudex fecit sibi dari licētiā posse procedere. in prin. & in additione sequenti. Et tunc non est necesse quòd reus specialiter & nominatim citetur, vt dicit ipse Angel. in eod. lib. clausula, Qui iudex cō misit pręconi. in principio.

2 Cautela alia bona. dato termino defensionis, si reus vult renuntiare, facias scribi in actis, quòd renuntiat termino & non defensioni, quia non potest defensioni renūtiare, & causam assignet quare renuntiat, puta, sciēs se non habere aliquam defensionem, imo se carere omni iusta defensione, sponte & ex certa scientia renuntiauit dicto termino defensionis. De hoc vide diffuse per Angel. in dicto lib. malefi. claus. Qui iudex statuit terminum ad eorum defensionem. ibi: an autem reus.

3 Cautela alia bona. Qñ reus est confessus crimē suū, & eum ratificauit, & nō obstāte tali cōfessione petit terminū ad se defendendū, quem iudex denegat, quia maleficium est notorium propter talem confessionem, iudex statim potest procedere ad condemnationem & executionem præmissa tamen quadam interlocutione, per quam interloquatur dilationē non esse dandam, tanquam petitam per calumniam: & ideo vtile est in ta libus interloqui. Baldus in l. a procedente. C. de dila. & allegat Inno. in cap. ad petitionem. de accusa. hæc Angel. in dicto lib. clausula dicta. Qui iudex statuit terminum. in 3. additione sequenti. ibi: Item adde quòd du bito valde.

4 Cautela alia bona. Tene menti tu iudex, quòd nunquam recipias responsionem inquisitioni dicentem, nego me esse culpabilem, vel nego me esse punibilē, quia reus debet respondere super facto, vtrum fecerit vel nō fecerit id de quo quæritur, quia vtrum id sit culpabile vel non, spectat ad iudicē, per text. in l. 1. §. in accusatione. in fi. ff. ad Turpil. Angel. in dicto. lib. clausula, Comparuerunt inquisiti, & negauerunt totum. col. 6. ibi: quęro an post publicationem processus.

5 Cautela alia optima. Tu iudex non recipias aliquam responsionem in malefici js, nisi iuret reus de respondendo veritatem. Angel. in dicto. lib. malefi. prædicta clausula, Comparuerunt dicti inquisiti, & negauerunt. in principio.

Et nota quòd non facias eum iurare de respondendo ad interrogata, sed de dicendo meram & plenam veritatem de his in quibus fuerit interrogatus, de quo iuramento habetur in cap. cum dilecti. de accusa. & per Panor. ibidem. Facit ad hoc quod habetur supra in verbo, confessio. §. 6. ibi vide.

6 Cautela alia. Ad excludendas exceptiones dilatorias, nota vnam practicam.

ticam. Si enim pars interrogata, an velit ibi experiri, respondet quòd sic, non potest amplius recusare iudicem, vt est text. in cap. 1. de iudi. quod intellige nisi ex noua causa, in cap. insinuante. de offic. deleg. vel si antiquitus orta erat tamen occulta, vt dicit glos. in verbo. exceptio. cap. si quis Episcoporum. 3. quæst. 6. & quòd notat Cal. in cap. 2. de ordi. cogni. Facit. cap. inter monasterium. de sen. & re iudi. & cap. pastoralis. de except. hæc Panor. in dicto cap. 1. de iudi. col. 2. in fin. Et intellige, experiri. idest se defendere, vt in glos. in verbo. experiri. dict. cap. 1. de iudi. & iterum glos. in verbo, experiri. in cap. qui generaliter. de procura. lib. 6.

ANNOTATIONES.

1 Cautus sis tu iudex, quod facias tibi licentiam dari à reo, &c.] *quid in alijs iudicijs ac tribunalibus fiat, aut fieri debeat circa hunc articulum nō curo, certum est tamen, quod in tribunali Sanctæ inquisitionis nec iure, nec usu receptū est vt hac licentia procedendi contra reos, petatur ab ipsis reis. habent iudices fidei potestatem & facultatem à sede Apostolica procedendi generaliter contra quoslibet reos in fidem delinquentes paucis quibusdam exceptis, quare non est necessarium, imo quidem nec vtile, hac uti cautela.*

CITATIO ET CITARE.

1 CItatus vt compareat personaliter, tenetur per se comparere, & non sufficit comparere per procuratorem, præcipue in causa criminali. 5. quæst. 3. in criminalibus. Et Panor. in cap. exposuit super glos. 2. de dila. Ad hoc est text. in cap. primo de iudi. lib. 6. & glos. ibi: in verbo. criminalis.

2 Citatus aliquis suspectus de hæresi, aut de pertinentibus ad officium inquisitionis hæreticæ prauitatis, ab ordinario & inquisitore simul, debet primo obedire inquisitori, cuius iurisdictio est maior, nobilior, & fortior, ergo illi prius est parendum. 8. dist. quæ contra. 11. quæst. 3. qui resistit.

Nec est dicendum quòd ordinarius habeat iurisdictionem æqua'em cum inquisitore, quia hoc negatur, cum habeat ordinariam, nisi admixta fuerit delegata, vt dicitur in cap. per hoc. eo. tit. lib. 6. in princip. ibi: si habent inquisitor autem cum sit delegatus Papæ. dict. cap. per hoc. censetur ille, cuius locum tenet. 2. quæst. 6. si Episcopus. 93. dist. cap. fi. de offi. deleg. cap. sane. el. 2. hæc Gemi. dict. cap. per hoc. Confirmat Feli. in cap. excommunicatus. el primo. de hæreticis, in quarta. col. ibi: Nota ex fine Episcopum esse ordinarium in crimine hæresis.

3 Et quod plus est, putat Archid. quòd citatus prius coram ordinario,

& postea citetur per inquisitorem, deserto iudicio ordinarij venire debet coram inquisitore. ff. de re iudi. contra pupillum. & per prædicta capitula, quæ contra. & qui resistit. Et sic secundum eum non esset curandum si ordinarius præueniret in conueniēdo, & hoc dicit verum Ioannes And. Lapus autem dicit quòd sibi videtur quòd quando diœcesanus procedit auctoritate ordinaria, tunc sit verum quod dicit Archid. Si autem procedit auctoritate delegata, vt pote contra exemptos, tunc sit in optione citati coram quo primo compareat. hæc omnia Geminianus, in dict. cap. per hoc. in prima col. ibi vide.

4 Citatio est necessaria ad sententiam audiendam, vt aperte dicit text. in Clem. sæpe. de verb. signifi. Confir. Io. de Lignano in repetitione quam posuit Io. de Imola. in fi. Clem. Ad hoc facit glos. in verbo. respondeat. cap. cū contumacia. de hæret. lib. 6.

5 Citatio facta ad domum, ex quo verisimile est quòd veniat ad notitiā citandi, tenet, vt dicit Angel. in lib. maleficiorum, clausula, iudex commisit quòd Caius. col. 5. cum addi. sequenti.

6 Citatio continens in se notoriam iniustitiam non arctat citatum, secundum Inno. in cap. 2. de dila. hæc Panor. in cap. ex parte tua. de appel. in fi. ibi. vide.

7 Citatio per edictum tenet vbicunque nescitur quis sit citandus: pro hoc facit. cap. fina. qui matri. accu. pos. & in cap. significauit. & in cap. Albericus. de testi. Confirmat. in cap. gratum. de offic. deleg. secundo notabili.

8 Vbi quis citatur vt compareat certa die, nec hora determinatur, debet citatus comparere tali hora, qua iudex congrue possit incipere & finire actum incumbentem. hæc Panor. in cap. consuluit. de offic. deleg. nec alibi. ita bonus text. Et ibi habes multa de citatione. Ad idem est dominus Feli. in dicto cap. consuluit. 2. col. Et intelligitur de hora consueta, quando de ea potest apparere, & quando hora est de consuetudine, tunc expressio diei habetur pro expressione horæ, vt dicit idem Feli. in cap. ad petitionē. de accusa. in fine.

9 Si quis commisit aliquod crimen hæresis in vna diœcesi, & postea se transfert ad aliam diœcesim, potest citari per inquisitorem illius primæ diœcesis in qua commisit crimen. cap. vt comissi. eod. tit. lib. 6. in prin. & ibi. glos. in verbo. procedendi. Facit quod dicit Angel. in libro maleficiorum, clausula, Commisit iudex quòd Caius prædictus. columna quarta in fine.

10 Vbi quis citatur ad sententiam, non valet citatio, si dicatur ad audiendam voluntatem seu intentionem iudicis. ad hoc est glos. in clem. sæpe. in verbo. ad id, de verb. signifi.

Sed quando ponuntur ista verba in citatione, nisi veneris procedetur ad sen-

ad ſententiam : illa verba habent vim peremptorij. Ita dicit Specula. in titu. de citatione. §. viſo verſicu. quid ſi lata. & verſi. quæro an clauſula. Idem dicit Innocen. in cap. ad petitionem. de accuſa. hæc domi-nus Felinus in cap. conſulit. de offic. deleg. in gloſ. in verbo. terminum peremptorium in fi. Et ibi ad hoc facit Panor. Et idem Feli. in dicto cap. ad petitionem. de accuſa. col. 7. ibi. ſecundo quærit quibus caſibus.

11 Aduertas tamen ne feras ſententiam condemnatoriam contra reum, qui eſt in carceribus : ſed facias eum citari & duci ante tribunal tuum, & non feras ſententiam in abſentem, licet detentus ſit in carceribus, quia iſto caſu diceretur abſens : & ita obſeruat totus mũdus. hæc Angel. in lib. maleſi. clauſula, Qui iudex commiſit præconi, in fin. primæ additionis. de citatione vide aliqua infra in verbo. Monitio.

12 Vtrum autem credendum ſit nuntio citandi: dicendum quod ſic, quantum ad ea quæ pertinent ad officium ſuum. vide ad hoc gloſ. in verbo. in iudicio cap. venerabilibus. de ſen. excom. §. ſecus autem. lib. 6. Vide etiam Gemi. ſuper dict. gloſ. & Panor. in cap. conſuluit. de offi. dele. & in cap. cũ parati. de appel. vbi gloſ. in verbo. ſuus nuntius. dicit nuntio publico & iurato creditur quo ad citationes, aliter non creditur.

ANNOTATIONES.

2 Citatus aliquis, &c. debẽt primo obedire inquiſitori.] *De hoc articulo vide Lodouicum Carrerium tract. de hæret. nu. 71. verſ. citantibus tamẽ ambobus. Ioannem Roiam in ſingularibus fidei ſingul. 44. incipien. conueniri. quis non debet. adde omnino Eymericum in Directorio inquiſitorum parte 3. quæſt. 5.*

4 Citatio eſt neceſſaria ad ſententiam.] *de materia citationis quantum ad praxim in primis pertinet, late Iulius Clarus in pract. crimi. quæſtio. 31. iam nullus Criminaliſta hanc tractationem omiſit.*

9 Si quis commiſit aliquod crimen hæreſis in vna diœceſi, &c.] *inquiſitores contra abſentes, qui in ſua prouincia deliquerunt procedere poſſunt. Sed quot fabricari poſſit proceſſus contra abſentes in ſacro tribunali copioſe diximus apud Eymericum in Directorio inquiſit. parte 3. ſuper quæſt. 42.*

1 CLerici priuantur beneficijs eccleſiaſticis, quæ ſunt adepti ad preces hæreticorum, & eorum fautorum & ſi illa receperunt ſcienter, nequaquã poſſunt ad alia beneficia in poſterum admitti, vt habetur in cap. quicunque. de hæreticis. §. Ad hæc. lib. 6. Et Gemi. ibidem in princip.

2 Clerici nõ exhibeant hæreticis & eorum fautoribus eccleſiaſtica ſacramenta, nec eos præſumant tradere eccleſiaſticæ ſepultuæ cap. excommunicamus, el primo. §. ſane. extra eod. tit. primo ſunt excommunicati ipſo

facto

facto qui sciẽter hæreticos & eorum fautores sepeliunt, nec possunt absolui nisi proprijs manibus ea extumulent publice, & proijciãt corpora eorũ, & locus ille perpetuo careat sepultura, vt patet dicto c. quicunque. Sed si plures sepelierunt, & vnus extumulet, alij poterunt absolui, vt dicit Gemi. super dicto cap. quicunque. col. 3. vbi. quid si plures sepeliunt.

3 Clerici qui inuenti fuerint impedire negotiũ inquisitionis, instruendo citatos hæreticos de celanda veritate, vel de dicenda falsitate, seu eos indebite liberando, possunt compesci, & pœna debita castigari tam per captionem personarum, quam alias prout culpa exegerit delinquentis cap. Accusatus, eod. tit. lib. 6. §. Sacerdotes. vbi dicit Geminianus quod qui impedit ne veritas inueniatur in causa fidei, dicitur fautor hæreticorum, quod bene nota, & tene menti.

4 Clerici, qui in hæresi vel cõsimilibus inuenti fuerint deliquisse, grauius puniendi sunt quam sæculares, arg. optimum d. cap. accusatus. §. fin. Ad idem d. cap. excommunicamus. ver. si vero clericus. & possunt incarcerari ad custodiam absque eo quòd liqueat plene de delicto, & similiter possunt torqueri. Geminia. *in cap. si clericus. de sent. excom. lib. 6.* ibi, quæro *an indistincte. circa medium. & quando sunt suspecti de hæresi, non est* admittendus pro eis fideiussor. Gemi. ibidem in dicto cap. *si clericus. ibi,* quæro quando dicatur delictum enorme, vt non recipiatur fideiussor. Cõfirmat dominus Paris de Puteo in suo tractatu de syndicatu. c. incipiente: Mandauit Rex Potestati. col. 3. versi. an clerici possint torqueri.

Quæ autem sint indicia sufficientia, vel non sufficientia ad torquendum clericum, committitur iudicis arbitrio. l. 3. §. fi. de testib. Cyn. in l. fi. de quæstio. Ioan. And. in cap. cum in contemplatione. de reg. iur. & Bart. in dicta l. fin. de quæstio. hæc dominus Paris in dicto cap. mandauit Rex Potestati. eadem col. post prædicta.

ANNOTATIONES.

4 Et quando sunt suspecti de hæresi, non est admittendus pro eis fideiussor.] *De hac difficultate in terminis posuit quæstionem Eymericus in Directorio inquisitorum parte 3. quæst. 90. vbi dixi copiose. adde Antoniũ Gomezium tomo 3. variar. resol. cap. 9.*

ibi, Quæ autẽ sint indicia, &c.] *In causa hæresis ex quibus indicijs & causis ad torturam possit procedi tam contra clericos, quàm contra laicos, abũde ostendimus cum Eymerico in Directorio inquisit. parte 3. quæst. 61. adde omnino Iuliũ Clarum in practi. crimi. quæstio. 20. 21. & seq. & Antonium Gomezium tomo 3. variar. resolut. cap. 23.*

COM-

COMMISSIO ET COMMITTERE.

1 COmmittere possunt inquisitores & subdelegare vices suas, & tales vocantur commissarij. in clemen. 2. eod. tit. gloss. autem ibidem in verbo, ipsorum commissarijs. vocat eos vicarios. idem dicit domin. Cardin. Zabar. in clem. 1. eod. tit. §. & quia. Confirmat Io. de Imo. in dicta clem. 1. in versi. verum. in glos. & tunc.

Et de ijs vicarijs inquisitoribus nil habetur, quòd oporteat eos attigisse quadragesimum annum, sicut dicitur de inquisitoribus: Nam cũ hæc sit quædam restrictio, tantummodo ad inquisitores restricta, & cum sit quasi quædam pœna non debet extendi ad ipsorum inquisitorum vicarios. patet, quia odia restringi, &c. de regul. iur. lib. 6. dominus Card. Zabar in clem. vnica. de vsuris. quæst. 23. dicit quòd constitutio pœnalis non debet extendi ad personas non expressas. Cũ ergo in textu, neque in glos. non fiat mentio de vicarijs inquisitorum, quod debeant attigisse quadragesimum annum, sed tãtummodo dicitur de inquisitoribus institutis per prælatos ordinis, vel de inquisitoribus institutis ab Episcopis, vel a capitulis sede vacante, vt patet in glos. in verbo, committi. dicta clem. 2. sequitur quòd ista constitutio non debet extendi ad vicarios: & præterea nõ subest eadem ratio de inquisitoribus & de eorum vicarijs, quia inquisitores sunt supra vicarios suos, & eis communiter non committunt omnimodam auctoritatem suam, sed communiter semper aliquid sibi reseruant, præcipue in his quæ sunt magis ardua, non ergo requiritur tanta sufficientia, & ex consequenti tanta ætas in vicario, quanta in inquisitore.

2 An autem inquisitores possint committere vicarijs suis, quòd possint prædicare crucem, excommunicare, vel absoluere, dispensare cum irregularibus, vel iniungere pœnitentias, sicut possunt ipsi vigore priuilegiorum Apostolicorum ipsis inquisitoribus concessorum: & videtur quòd nõ per cap. fin. de offi. deleg. in fine ibi, cæterum. Dicendum quòd cap. illud loquitur de quibusdam, quibus talia supradicta specialiter expedienda cõmittuntur, & tales sunt meri executores ad certos articulos expediendos deputati, & nullam habent iurisdictionem, vt dicit ibi text. in fi. ideoque vices suas alteri committere non possunt: & ad hoc est gloss. notabilis ibidem in verbo, commissum. inquisitores autem non sunt meri executores deputati ad certos articulos expediendos, sed sunt deputati ad vniuersitatem personarum in causa hæresis, & habent iurisdictionem delegatam à Papa, quia sunt delegati à Papa, vt cap. per hoc. & cap. ne aliqui, de hæret. lib. 6. & Gemin. in dicto cap. ne aliqui. ibi: quæro an inquisitor. & in dicto cap. per hoc. in primo notabili, & ibi; quæro an inquisitor generaliter datus. Cõfirmat Card. Zabar. in cle. 1. §. & quia. de hær. ibi, secũdo quæro an

inqui-

inquisitor. Possunt ergo inquisitores subdelegare, & committere prædicta. Facit quod dicit Panormit. in dicto §. cæterum. in princ. vbi dicit, q. vbi committitur iurisdictio per Papam, potest fieri subdelegatio, videtur tamen sentire ipse Panorm. ibidem in notabili sequenti, quòd dispensare cum irregularibus non possit committi, quia ad hoc videtur electa industria personæ. Facit ad hoc quod dicit glo. fin. dicti §. cæterum.

ANNOTATIONES.

1 Et tales vocantur commissarij] *de commissarijs seu vicarijs inquisitorũ plene Eymericus in Directorio inquisi. parte 3. in principio, nu. 37. & seq. vbi docet practicam & modum instituendi hos commissarios. ex illis totus hic locus illustrabitur.*

ibi. Et de his Vicarijs inquisitorũ nil habetur, quod oporteat eos attigisse quadragesimum annum] *hodie hæc controuersia de ætate horum commissariorum sublata est per rescriptum Clementis Vij. incip. cum sicut. §. decernimus: per quod triginta annorum ætas in eis sufficere declaratur. dixi apud Eymericum in Directorio inquisit. parte 3. super quæst. 16. His Vicariis inquisitores multa commitere possunt, non autem vt dispensent cum irregularibus sicut nec inquisitores dispensant, vt dixi in Direct.*

CONFESSIO ET CONFESSVS.

1 COnfessus crimen super libello inepto potest condemnari. Bal. in l. 2. ad fi. C. de re iudicata. vt etiam per Inno. in cap. qualiter. el 2. de accusa. vbi idem Inno. dicit quod confessio non curat ineptitudinem iudicij, quod tene menti. Confirmat Panor. in cap. ati clerici. de iudi. in glos. 1.

2 Immo confessio purgat omne vitium processus, vt est casus in cap. pen. de accusa. lib. 6. & notatur in cap. Pisanis. de resti. spol. hæc Angel. in lib. malefi. clausula, comparuerunt dicti inquisiti. & negauerunt totum. col. 8. Et ratio est quia crimen est factum notorium per confessionem. de cohabi. cle. cap. primo. Gemi. in dicto cap. 1. de accusa. circa prin. Et Angel. vbi supra immediate. ead. col. Confirmat idem Angel. in eo. lib. clausula qui dictus iudex addidit vel detraxit. col. 4. ibi. Secundo limitabat.

3 Et talis sic confessus non potest reuocare istam suam confessionẽ, præcipue si deliberate confessus est, & nõ est calore iracundiæ, vt notatur per Inno. in cap. per inquisitionem. de elect. Confirmat Gemi. in dicto cap. 1. ibi: quæro an iste possit reuocare. Ad hoc est glos. 2. in cap. ex litteris. de diuortijs. Vbi dicit Panor. quod confessio facta calore iracundiæ nõ præiudicat, nisi detur perseuerãtia, aliàs valet confessio facta in criminali, nec exigi-

nigitur alia perſeuerãtia, vt in l. ſi confeſſus. ff. de cuſto. & exhibi. reo. & in cap. 2. de confeſſis Et hoc dicit ipſe Panor. eſſe notandum, & non tradendum obliuioni.

4 Limita etiam ſi confeſſio prius eſt facta & poſt fit proceſſus, etiam ſi ſit ineptus, poteſt ſequi condemnatio, ſecus ſi nullitas fuit ante confeſſionẽ, hæc Angel. in d. lib. clauſula, Comparuerunt dicti inquiſiti & negauerunt totum. colum. 8. in fine additionis ſequentis. Facit ad hoc gloſ. 2. in dicto cap. primo. de accuſa.

5 Confeſſio nõ poteſt reuocari in criminalibus, vbi confeſſio fuiſſet perſeuerata, niſi errore allegato & probato: hoc eſt ſingulare verbum Specul. in tit. de cõfeſſis. §. fi. verſ. Sed nunquid in criminalibus. & ipſum ſequitur ibi Io. And. hæc Angel. in eo. lib. clauſula, Comparuerunt dicti inquiſiti in termino defenſionis. in prima additione, & nota bene illam additionem.

6 Confeſſio facta præcedente illo iuramento, quòd plenam & meram veritatem dicet, non recipit excuſationes ex poſtfacto, ſed illa quæ fit ſub forma iuramenti, quòd reſpondebit ad interrogata, recipit excuſationes, quę tamen non perimant confeſſionem, ſed exponant. Panormit. in cap. cum dilecti. de accuſat. quarto notabili. Qui ibi immediate ſubinfert, & dicit ſingulariter eſſe notandum, quòd vbi confeſſio etiam iurata, poteſt retorqueri & ad bonum, & ad malum, ex quo tamen prima fronte ſonat in malum, debet fieri interpretatio in malam partem, & contra confitentem, niſi confeſſionem excuſans probet illas excuſationes. Facit ad hoc quod dicit ipſe Panor. in cap. cum veniſſent. de inſtit. Et etiam immediate ſubdit ipſe Panorm, quòd ex confeſſione alicuius capitur illud quod contra eũ eſt, non autem id quod pro eo eligi poteſt, & hoc quando inſurgit mala præſumptio contra illud quod facit pro eo.

7 Confeſſio reieſt tantæ potentiæ, quòd facta etiam coram iudice incõpetenti, tenetur illam confirmare coram ſuo iudice competenti. Ita dicit Innocen. in cap. at ſi clerici. de iudi. & hoc præcipue ſi ex tali confeſſione orta ſit ſuſpicio vel infamia. Angel. in lib. de maleſi. clauſula, comparuerunt inquiſiti, & negauerunt totum col. 11. ibi, Et tene menti. vide ad hoc Innocen. in cap. per inquiſitionem. de elec. & Ant. de But. in dicto cap. at ſi clerici.

8 Sed nota q̃ iſtis, qui de ſe confitẽtur, creditur nõ quantũ ad conuincẽdũ, ſed quãtũ ad p̃ſumptionẽ, vnde ſi adſint aliæ p̃ſumptiones, valent, aliàs nõ ſufficerẽt, vt dicit gloſ. 2. in c. 1. de conf. Sed intellige hoc videlicet, quia iſtis de ſe cõfeſſis nõ creditur ſuper crimine aliorum, vt dicit glo. p̃dicta in prin. vbi etiam dicitur, q̃ in crimine læſæ maieſtatis, alicui confitenti de ſe creditur etiam contra ſocios, quod etiam probatur per text. ibidem. & in glo. prima. cap. nemini. 15. quæſt. 3. iuncto text. ibidem. ergo à fortiori de-

bet vni confitenti de se credi contra socios in crimine hęresis, quod est grauius capit. vergentis. de hęreti. Et prętera hoc est speciale in fauorem fidei, quod socij criminis admittuntur contra socios, vt est text. in cap. in fidei. de hęret. lib 6. Confirmat Gemi. ibidem. Ad hoc glos. fin. cap. quoniam aliqua. de testib.

9 Quando aliquis cõfitetur crimen suum coram suo iudice, potest ei imponi quantuncunque grauior pœna, etiam si fit confessus sine directo processu, vt dicit Inno. in c. qualiter & quando. de accu. 1. col. 3. nam confessio in criminali inducit probationem etiam quo ad pœnæ impositionem, licet ordo iudiciarius non fuerit obseruatus, & sic patet quòd confessio nõ læditur ex iuutili instantia iudicij, vel ex omissione ordinis iudiciarij, vt dicit Gemi. in cap. accusatus. de hæret. lib. 6. in prin. de hoc supra eo. verb. §. 2. & §. 4.

10 Confessio facta sine tortura non oportet reiterari, quæ autem est facta in tormentis vel metu tormentorum, vt puta si erat ligatus in tortura, vel ante torturam ductus, vel ante torturam spoliatus, necesse est, quòd talis confessio sic facta ratificetur ad banchum, & debet tortus per vnam diem naturalem quiescere post torturam, antequam ducatur ad ratificandum, vel hoc erit arbitrio boni iudicis, vt faciat eum ratificare eo tempore, quo verisimiliter cessauerit metus tormentorum. hæc Ang. in lib. malefic. clausula, Fama publica. col. 42. ibi, postquam aliquis est.

11 Si quis sine tormentis confitetur, etiam non præcedentibus indicijs, habetur pro confesso. per not. in cap. 1. de accus. lib. 6. & hoc sequitur Bet. de Anchar. in clem. 1. de homi. sed Bal. in l. 1. de confessis. simpliciter tenet, quòd confessio extorta nõ præcedentibus indicijs, si in ea perseuerat reus confessus, valet, vt allegat glos. illius l. & glo. in l. 1. §. illius. de quæst. Et cum Bal. tenet Pau. de Leaza. in cap. grauis. de depos. to. ad fi. & Bart. in tract. de quæstionibus tenet idem quod in l. quouis. ff. eo. & est glos. in l. 1. ad fi. C. eod. tit. vbi Bal. dicit, quòd tortura indebite facta a principio, non vitiat reliquum processum validum ex post factum. & dixit Bal. in l. fi. C. de accus. quòd indicia sequentia non confirmant torturam præcedentem, nec confessionem per eam extortam, quia est ordo peruersus. Hæc dominus Paris de Puteo in tractatu de syndicatu, in c. incip. an stetur dicto torti. colum 10. versi. datur regula, quòd ex confessione. de validitate confessionis, & præcipue quæ est perseuerata. vide quod dicit ipse dominus Paris in eodem tractatu, in cap. incipiente: An ex sola confessione facta in iudicio, &c.

12 Confessus in iure non auditur appellans, si tamen ita sit confessus, q̃ standum sit confessioni, non tormentorum formidine territus. Ad hoc est glos. singularis in verbo, vel de quo. cap. Romana. de appel. lib. 6. Confirmat Gemi. super dicta glo. vbi dicit, quòd in confessum nullæ sunt partes iudi-

tes iudicis nisi in condemnando. facit ad hoc optime glo. 2. in cap. 1. de accus. lib. 6. facit etiam cap. per tuas. de proba.

ANNOTATIONES.

1 Confessus crimen, &c.] *Inter omnes species probationis confessio obtinet primum locum: neque enim vlla clarior, aut efficacior probatio inuenitur. ceterum multa sunt in confitentibus & modo confitendi consideranda antequam ex confessione condemnatio subsequatur; ex quibus multa refert auctor hoc loco, non tamē omnia necessaria complectitur. adde ergo in hac causa Simancam de catho. instit. tit. 13. de confessis. Antonium Gomezium tomo 3. de delictis cap. 12. & Iulium Clarum in pract. crim. quæst. 21. & quæst. 55.*

CONSENTIRE.

1 COnsentiens hæretico pari pœna punitur sicut hæreticus. arg. in c. 1. de offi. deleg. & ibi glo. optima in verbo, pari pœna, vbi declaratur multiplex consensus, videlicet, negligentię, consilij, cooperationis, & defensionis. & dicit glo. quòd illi qui consentiunt defendendo, magis puniuntur. vbi Panor. post Hostien. dicit quòd hoc procedit in crimine hæresis, & in maioribus criminibus.

ANNOTATIONES.

1 Consentiens hæretico pari pœna punitur sicut hæreticus.] *Huc spectat textus in cap. consentire, & in cap. error. 83. dist. de quo articulo egi plene in cap. qui alios. de hæret. relato in Directorio inquisit. parte 2.*

CONTVMAX.

1 COntumax dicitur ille qui non paret mandato iudicis, vel se absentat a iudicio, & habetur contumax pro confesso, si perdurat in contumacia per tempus. Gemi. in cap. cum contumacia. de hæret. lib. 6. & Bart. in l. penult. ff. de quæstio. & Angel. in lib. malefi. clausula, Qui iudex, uidens quòd inquisiti comparuerunt. col. 7. facit ad hoc cap. 2. de confessis lib. 6.

2 Fuga sola non inducit confessionem delicti. de hoc in cap. vt commissi. de hæret. lib. 6. hæc Gemi. in dicto cap. cum contumacia. facit tamen fuga suspicionem, quia per hoc apparet de sua iustitia diffidere. 11. q. 1. Christianus. in fin. 3. quæst. 9. decernimus. de præsump. cap. nullus. secundum

Archid. Ioan. Andr. Geminia, in dicto cap. cum contumacia.

3 Contumaciter absens habetur pro presente in preiudicium suum. capo 2. de arbi. lib. 6. & glo. ibidem in verbo, præsente. Confirmat Panor. in c. veritatis. de dolo & contu. col. 2. ibi, Nota ibi presentes. Facit ad hoc c. absens. 3. q. 9. & cap. in nomine Domini. de testi.

4 Lapsus anni in excommunicatione operatur non solum quòd contumax pro conuicto habeatur, sed etiam quòd potest ferri sententia diffinitiua contra eum. hoc Panor. in dicto cap. veritatis. col. 6. ibi, ex prædictis.

5 In contumacia presumitur pertinacia ipsius contumacis sine dubio, si perseueraverit per annum, nisi forte aliud apparuerit, puta, si inquisiuit de iudice, vel instabat pro absolutione, vel offerebat satisfactionem & his similia, aliàs non presumitur pertinacia, nisi de illa constet, vt in clem. 1. §. porro. de summa trin. & clem. de vsuris. ex graui. §. sane. Ioan. And. hęc Gemin. in dicto cap. cum contumacia.

ANNOTATIONES.

1 Contumax dicitur ille, &c.] *de contumace, & contumacia in causa fidei copiose agunt doctores in cap. cum contumacia. de hæret. lib. 6. adde Zanchinum tract. de hæret. cap. 9. & Simancam de catho. instit. tit. 14. de contumacibus.*

2 Fuga sola non inducit confessionem delicti, &c.] *hæc sententia verissima est in crimine hæresis, vt recte docet Ioannes Roias tract. de hæret. parte 2. assertione. 15. nihil enim commune habet hæresis cum fuga, vel carceris effractione. quare detrusus in carcerē ad custodiam ob hæresim si inde fugiat neque pro confesso neque pro conuicto habendus est.*

Similiter non est habendus pro relapso ob solam fugam qui fugit ex carcere in quem coniectus est ad agendam panitentiam sicut copiosè docui apud Eymericum in Directorio inquisit. par. 3. super quæst. 97.

CONVINCI ET CONVINCERE.

1 COnuincitur aliquis in crimine quattuor modis, aut iure, scilicet, instrumentis, vel testibus, aut facti euidentia. c. tua. de cohab. cler. & 2. q. 1. quę Lotarius. aut iuris interpretatione, vt sępius citatum esse reum. vt 5. quæst. 9. c. decernimus. aut violenta presumptione seu suspicione. 32. q. 1. c. dixit. hęc in glo. prima super c. nos in quenquam. 2. q. 1. facit ad hoc glo. 3. in c. ad abolendam. de hæret.

2 Conuincitur etiam aliquis hoc modo: Si suspectus de hæresi citatur vt veniat responsurus de fide coram inquisitore, si fuerit excommunicatus pro eo quòd parere subterfugit, aut contumaciter se absentat, & si per annum

num excommunicationē illam animo sustinuerit pertinaci, ex tunc velut hæreticus potest condemnari dicto cap. cum contumacia. vbi vide glo. in verbo, respondeat. Facit glos. in cap. rursus. 11. q. 3.

3 Item si quis quia præbuit impedimentum officio inquisitionis, aut se opponere eidem præsumpserit, cum sit ipso facto excommunicatus, eam excommunicationem per annum animo sustinuerit pertinaci, extūc velut hæreticus potest condemnari. c. vt inquisitionis. eo. tit. lib. 6. Confirmat Gemi. in d. c. vt inquisitionis. §. si quis vero, eod. tit. lib. 6.

ANNOTATIONES.

1 Conuincitur aliquis in crimine, &c.] *quantum ad causam hæresis attinet, quot modis aliquis hæreticus conuincatur, siue deprehendatur dilucide ostendit Eymericus in Directorio Inquisit. parte 3. quæst. 89. & copiose Arnaldus Albertinus tract. de agnoscendis assert. quæstio. 29. num. 8. & multis sequent.*

CHRISTIANI IVDAIZANTES.

1 CHristiani qui ad ritum Iudæorum transierunt, & qui prius erant Iudæi, postea facti Christiani redeunt ad ritum Iudæorum, dicuntur hæretici, & contra eos tanquam hæreticos, similiter contra eorum fautores est procedendum, si tamē de hoc fuerint confessi, vel per Christianos, vel Iudæos conuicti. dicto c. contrā Christianos. & Gemin. ibidem. de hoc habes infra in verb. Iudæi. §. 1. vbi nota quòd ritus dicuntur mores & obseruantiæ. 28. q. 1. secundum Archid. hæc Gemi. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Christiani qui ad ritum Iudæorum transierunt.] *De materia huius §. præter doctores in cap. contra Christianos. de hæret. lib. 6. vide Zanchinum tract. de hære. c. 36. & ibidem late Campegium. Repertorium inquis. verbo, Reiudaizantes. & Eymericum in Directorio inquisitor. parte 2. quæstio. 44. vbi dixi.*

CRVCESIGNATI.

1 CRucesignati in subsidium fidei tenentur deferre signum crucis patenter: nam milites armatę militię recipiunt stigmata, ex quibus milites cognoscantur. l. stigmata. C. de fabricensibus. & qui signum mutat, transfugę pœna punitur. l. 1. ff. de re militari. imo qui assumptum crucis signum

gnum abiecerunt, compelli debent ad reassumptionē eius. arg. cap. Quod super his. de voto. in prin. Et Papa ad innuendum quod cruce signati semper debēt deferre signum crucis, vtitur hoc verbo, charactere crucis. vt in c. excommunicamus. el primo. de hęret. §. catholici vero. idem dicit etiam in priuilegio malitia huius temporis. Et ratio esse potest qui secundum B. Thomam in quarto sen. dist. 4. quęst. 1. art. 3. quęstiuncula. 4. character est res quędam indelebilis.

2 Crucesignati possunt de licētia inquisitoris interesse diuinis, & ecclesiastica recipere sacramenta tpe generalis interdicti, vbi ex indulto diuina tunc celebrari cōtigerit. Et si clerici sunt cruce signati, potest inquisitor cū eis dispensare super irregularitate, quam incurrissent celebrando diuina ligati sententijs canonis. hęc ex prędicto priuilegio. Malitia huius tēporis.

3 Cruce signati seu scholares sancti Petri martyris sunt excōicati quando inquisitori indigenti pecunia pro officio inquisitionis, & petenti, dare recusant. probatur, qui fautores hęreticorum sunt excommunicati. per dictum cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. Tales autem sunt fautores, secundum Archid. in c. quincunq;. eod. tit. lib. 6. vbi dicit in verbo, fautores. *priuatę personæ, quæ iuramento vel voto se astrinxerunt, ex omissione dicuntur fautores, puta si nō manifestant, vel non faciunt id quod promiserunt ex voto. hæc ille.*

ANNOTATIONES.

1 Crucesignati in subsidium fidei, &c.] *De crucesignatis, qui ad inquisitorū familiam spectant, & de eorum priuilegijs vide præ alijs Camillum Campegium apud Zanchinum tract. de hæret. cap. 9. & cap. 37.*

Iam quantum attinet ad extrauagantem incipien. malitia huius temporis. cuius meminit auctor hoc loco, eam nunc habemus impressam inter literas Apostolicas pro officio sanctę inquisitionis in fine Directorij inquisitorum Nicolai Eymerici.

CVSTOS CARCERVM.

1 CVstos carcerum inquisitoris iurabit coram Episcopo, & custos carcerum Episcopi, qui sunt pro crimine hæresis, iurabit coram inquisitore, quòd fideliter custodient carceratos, & omnia alia seruabunt, quæ ponuntur in textu Clem. 1. de hæret. §. porro. Idem dicit dominus. Card. Zabar. in dicto. Clem. 1. §. verum quia.

ANNO-

ANNOTATIONES.

1 Custos carcerum inquisitoris, &c.] *De iuramento custodis carcerum & aliorum ministrorum sancti officij vide Simancam de catho. instit. tit. 41. de ministris & eorum officijs.*

DAEMONES INVOCARE.

1 DAemones inuocare an sit hæreticum, Gemi. in cap. accusatus, in §. sane. eod. tit. lib. 6. ponit duas opiniones, & credit vtranque posse saluari, quia aut quis inuocat dæmones putans ipsos posse facere id ad quod inuocat ex eorum potestate actiua, & tunc opinio Lapi procedit, quia aliter inuocans dęmones est hæreticus, cum attribuat eis id quod est Dei, per quem omnia facta sunt. Ioan. primo. Ad hoc. 26. quæst. 5. Episcopi: vbi expresse appellat hæreticos quærētes auxilia a diabolo, derelicto Deo: aut inuocat dæmones *non tamen credens eos posse oparari ex sua potestate actiua totaliter, sicut ad id quod est suæ naturæ*, sicut esset quòd tentaret mulierem ad concupiscentiam cum aliquo, & tunc procedit alia opinio, quia istud, licet sit malum facere, non tamen videtur hæreticus, quia Saluator vocat eum tentatorem. Matth. 4. hęc Gemi. vbi supra. ibi. quærit hic Lapus. Abbas. Confirmat Panor. in cap. in tabulis. de sortileg. super glos. fina.

2 Vt autem melius prædicta intelligas, nota secundum Oldradum, attendendam esse intentionem inuocantis: quia aut inuocat vt sciat futura, & hoc sapit hæresim manifestam, quia id attribuitur diabolo quod conuenit Deo, iuxta quod dicit Isaias. 41. cap. Annunciate nobis quæ ventura sunt, & sciemus quia dij estis. aut inuocat ad tentandum pudicitiam mulierum, & tunc si facit per modum imperij, vt præcipiat diabolo, non sapit hæresim manifestam; quia est sibi proprium tentare: si autem facit ipsum adorando, & vt ipsum adoret, tunc sapit hæresim manifestam, & hoc non propter personam, sed propter vitium in adoratione diaboli. Hoc Oldradus in suo consil. 208. quem allegat Gemi. dicto, cap. accusatus. §. sacerdotes. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Dæmones inuocare an sit hæreticum, &c.] *Hæc tractatio de inuocantibus dæmones late patet, nec breuibus potest comprehendi, & auctor hic valde quoque studuit breuitati, quare ab aliis plenior est cognitio petenda, & videndi in primis Zanchinus tract. de hæret. cap. 22. Eymericus in Directorio*

ctorio inquisit. parte. 2. quæst. 43. Alfonsus Castrus lib. 1. cap. 13. de iusta hæret. punitione, & alij quos retuli apud Eymericum præcitato loco.

Quantum autem attinet ad consilium Oldradi, quod hic citat auctor, id incipit Regulatis habet traditio, & est numero 210. in eandem sententiã scribit Geminianus consil. 54 incipien. Quidam sacerdos. *Sed uide omnino Spineum tract. de lamijs in vltima apologia, ex quo intelliges an hæc auctoris doctrina sit vera nec ne.*

DEFENSIO.

1 Defensio iusta & equa reseruatur cuilibet, contra quem proceditur de crimine hæresis, cap. cum inter priorem. de excep, secus dicunt quidam de dilatorijs, quia non permittitur ei de iuris apicibus disputare. Ad hoc ff. mand. §. fideiussor. §. quædam hæc Hostien. in summa, tit. de hæret. §. quæ pœna imponatur vers. sin autem in fine.

2 Defensio legitima est de iure naturali, & sic nemini est auferenda. l. quotiens. C. de preci. imp. offer. & in Clem. pastoralis. de sen. & re iudi. in §. caterum defectus. hanc Ioan. de Imola in clem. sæpe. de verbo. signi. super glos. in verbo defensiones. Vbi nota quòd idem Ioan. de Imola in dicta Clem. sæpe super glos. in verbo dilationes. dicit quòd intentus & mãs datarius est, quòd solum possit iudex repellere exceptiones frustratorias & oppositas malitiose ad differendum iudicium, vt dicit glos. ibidem. & habetur in cap. finem litibus. de dol. & contu. & exceptiones quæ magis frustrant & differunt iudicium seu processum, quàm respiciant veritatem, quia illæ non sunt de iure naturali, imo magis repugnant. hæc ille.

ANNOTATIONES.

1 Defensio iusta est æqua &c.] *Auctor hic breuiter & concise agit de defensionibus, sed quæ defensiones in causa hæresis allegari possint, aut reos iuuantur non docet, videdi ergo Eymericus in Directorio inquisit. par. 3. nu. 117. & seq. tit. de defensionib. reorũ, & Simãcas de catho. inst. tit. 17. co. tit. 117. & seq. tit. de defensionib. reorũ, & Simãcas de catho inst. tit. 17. co. tit.*

DEFENSOR HAERETICORVM.

1 Defensor hæreticorum secundum Archid. est duplex: Nam quandoque quis defendit errorem, quandoque personam: primus est damnabilior, & dicitur hæresiarcha. 24. quæst. 3. qui aliorum. & sic loquitur cap. qui consentit. 11. quæst. 3. Secundus qui personam viribus vel potentia defendit, ne ad manus iudicis examinandus veniat vel puniendus. Et de simili defensione loquitur 11. quæst. 3. per totum. & 17. quæst. 1. cap. si custos.

custos. vel ne fiat executio. ex literis. de offi. deleg. Facit cap. felicis. de pœnis. lib. 6. post princ. ibi: postea receptauerit vel defenderit. hęc Gemi. in ca. quicunque. de hæret. lib. 6. in 2. col. ibi: quæro quis dicatur defensor. Confirmat hoc glos. in verbo defensauerit. Clemen. 1. de pœnis. ibi circa quartum.

2 Si autem aliquis defendit aliquem iuste in iudicio, & putans eum inculpabilem, iura pro eo allegando, & ostendendo eum innocentem, non ligatur aliqua pœna per hoc, quia in talibus iusta defensio reseruatur, dicto cap. cum inter priorem. de except. & dicta Clem. pastoralis. de sen. & re iudi. hæc dominus Card. Zabar. in dicta Clem. 1. de pœnis. col. 6. ibi: decimoquarto quæro de defendente. Confirmat glos. prædicta in verbo, defensauerit. in fine. Secus autem vt dicit idem dominus Card. ibidem, si contra iustitiam & conscientiam defendit. de hæret. si aduersus. Tales enim defensores appellantur. 16. quæst. 1. de præsentium. de reb. eccle. nō alie. cap. si quis. & quod notatur de iureiur. cap. breui. vide ad omnia ista malleum maleficarum in tertia parte, quæst. 10. & quęst. 11.

3 Quia etiam receptator dicitur defensor: sciendum quòd receptator dicitur *ille qui scienter recipit hæreticos. arg. cap. felicis. de pœnis. in prin. lib. 6.* Sed leges illum innuunt receptatorem, qui receptat & celat, vt celatus manus iudicis euadat, ut patet. ff. de recept. l. 1. & 2. ff. de offic. præsi. in leōgruit. C. de his qui late, occul. l. fi. & de his receptatorib. notat Hostien. in summa. eod. tit. §. quæ pœna. Io. And. hæc Gemi. in dicto cap. quicunq; de hæret. col. 2. ibi: Sed qui dicantur receptatores.

4 Defensores, & fautores, ac receptatores hæreticorum, ipso facto sunt excommunicati, & postquam aliquis talium fuerit notatus, si infra annum satisfacere contempserit, ex tunc fit infamis, nec debet admitti ad publica officia, prout est textus in cap. excommunicamus. el primo. §. credentes. de hæreticis. iuncta glos. 15.

ANNOTATIONES.

1 Defensor hęreticorum secundum Archid. &c.] *De hæreticorum defensoribus, receptatoribus, fautoribus, & similibus copiose agit Archidiaconus in cap. quicūque, de hæret. lib. 6. & Nicolaus eymericus in Directorio inquisit. parte. 2. quæst. 50. & aliquot sequentibus. quibus adde Zanchinū tract. de hæret. cap. 4. & seq. & alios multos, quos retuli apud Directoriū præcitatis locis, ex quib. intelliges ea, quæ de illis tractat hic auctor.*

DIVINATIO.

1 Diuinatio tunc sapit hæresim manifeste, secundum glos. in verbo, saperent. dicto cap. accusatus. §. sane. quando circa aras idolorum nefa-

rie preces emittuntur, sacrificia offeruntur, dæmones consuluntur, eorum responsa suscipiuntur. 26. quæst. 2. hi, qui. & quæst. 4. igitur vel allociant sibi hæreticos propter sortes exercendas, vel faciunt prædicta cum corpore uel sanguine Christi, vel in sortib. vt possint habere respõsa, puerum rebaptizant, vel his similia. hęc in prædicta glos. Confirmat Panor. in dicto cap. in tabulis. super glos. 1. vide ad hoc glos. optimã in hac materia. 26. quęst. 2. in summa.

2 Diuinatio ad inueniendum furta, vel ad sciendum aliqua secreta, quæ fit cum candela benedicta, & aqua benedicta, & puero respiciente in phialam, & dicente hæc verba: *Angelo biãco, Angelo santo, per la tua santità, e la mia virginità, &c.* sapit hæresim manifeste, vt probat egregie dominus Andreas Barbatia in quodam consilio suo, quod fecit ad requisitionem Patris inquisitoris Bononiensis.

ANNOTATIONES.

1 Diuinatio sapit hęresim manifeste, &c.] *præter doctores in dicto cap. accusatus. §. sane. de hæret. lib. 6. vide quæ scripsimus in Directorio inquisitorum parte. 2. super quæst. 42. vnde intelliges quando diuinationes sapiãt hęresim manifeste.*

2 Diuinatio ad inueniendum furta, &c. quæ fit cum candela benedicta, &c.] *consilium Barbatia quod hic sequitur auctor incipit: Casus est talis. habetur inter eius consil. volu. 1. estque consilium num. 55. & hæc auctoris sententia vera videtur: quia cum res sacrę miscentur in sortilegio, iam fit qualificatum, & ideo videtur sapere hæresim manifeste, vt dixi in Directorio parte. 2. quæst. 42.*

DVBIVS IN FIDE.

1 DVbius in fide habetur pro hæretico, dummodo dubietas sit cum perseuerantia & animi complacentia, aliter autem propter dubietatem occurrentem, in qua quis non persistit, non dicitur hæreticus, quia primi motus non sunt in potestate hominis. 6. dist. sed pensandum. & etiam nisi per simplicitatem aliquis erraret in fide. Ita voluit Inno. in rubrica de summa trini. in fi. Si etiam crederet aliquid contra fidem, putans ecclesiam ita tenere, & paratus corrigi, non esset hæreticus. hæc Felinus, in cap. 1. de hæret. Concordat. Panor. in dicto cap. primo.

ANNOTATIONES.

1 Dubius in fide, &c.] *Dubius in fide quando vere sit & dicatur hæreticus, &*

hæreticus, & quando non, copiosè explicui in commentario cap. dubius in fide. extra de hæret. ex illo intelligetur hic locus planissime.

ERRANS IN FIDE.

1 ERrans in aliquo articulo fidei, vel in aliquo sacramento Ecclesiæ, per simplicitatem, secundum dominum Card. Zabar. non debet puniri quia simplicitas excusat. cap. super literis. de rescript. cum ibi notatis. C. de iurisd. om. iudi. l. in criminali. 24. q. 3. dixit Apostolus, & qd notatur 17. dist. non licuit. Facit tex. in Clem. prima. de summa trini. in verbo, pertinaciter. non enim pertinaciter credit, qui per simplicitatem errat.

Contrarium tenet Specul. in tit. de hæreticis. pro quo est. 24. q. 1. schisma. vbi dicitur, quod non excusat ignorantia. Ad hoc. C. de hæreticis. l. 2. de in ius vo. l. venia. 27. dist. cap. 1. Matthæus tenet primam partem, per. cap. dixit Apostolus. quod optime probat hoc.

Dic quòd hæreticus potest dici dupliciter, large & stricte, quod notat glos. 24. q. 3. in sententia. in fi. Large dicitur quilibet errans in articulis fidei, stricte qui errat pertinaciter, vt probat dictum cap. dixit Apostolus. & dicta Clem. prima de summa trini. & fide catholica. Hæc dictus dominus Card. in dicta Clem. vers. porro. ibi: quarto quæro.

ANNOTATIONES.

1 Errans in aliquo articulo fidei, & c. per simplicitatem.] *Simplicitas siue ignorantia in rebus fidei, quando excuset errantes, & quando non excuset, in foro præsertim exteriori, multis propositis regulis explicui apud Eymericum in Directorio inquisitorum parte. 1. super quæst. 7. adde Alfonsum Castrum lib. 1. cap. 9. de iusta hæret. punitione.*

EXAMINATIO TESTIVM, ETC.

1 EXamination testium seu deponentium in crimine hæresis, & ipsum crimen concernentibus, debet esse præsentes duæ religiosæ & discretæ personæ, in quarum præsentia, per publicam personam, aut per duos idoneos viros, eorundem testium depositiones fideliter conscribantur, vt dicitur. in cap. vt officium. eod. tit. lib. 6. §. verum. vbi Gemi. quærens de quibus personis religiosis loquatur tex. iste, dicit quòd quandoq; sæculares clerici dicuntur religiosi. 4. dist. denique, quandoque laici. 44. dist. non liceat. de constitu. eccles. Sed hic forsan auctor non intellexit stricte de illis qui habitum religionis susceperunt, pro quibus præsumitur, de no. ope. nuntia. cap. 2. vers. super eo. vbi de hoc Ioan. And. hæc Gemi. vbi supra.

ANNOTATIONES.

1 Examinationi testium] &c. debent esse præsentes duæ religiosæ & discretæ personæ.] *Hodie maiori ex parte processus in sancto tribunali fiunt absque præsentia siue interuentu harum personarum, & eos sic factos tolerat supremus Senatus Sanctæ Romanæ & generalis inquisitionis. Vtilissimum tamen esset vt in fine totius examinis omnia repeteretur coram his duobus personis: easque omnino adhibendas censerem cum res agitur cum cauillosis quibusdam astutis ac perfidis reis, qui facile aut negare cuncta, aut inuertere solent.*

EXCEPTIO.

1 EXceptio quando iudex dubitat an sit admittenda vel ne, debet eam admittere cum protestatione si & in quantum de iure sit admittenda, & non aliter nec alio modo. Et nota bene quòd iudex ex causa potest recusare exceptiones cum protestatione, & procedere ad vlteriora. Ad hoc est tex. notabilis in cap. ad dissoluẽdum. de desponsa. impube. & hoc præcipue quãdo iudex ex probabili causa moueretur, puta quia uehementer præsumeret contra reũ quòd exciperet causa subterfugiendi iudiciũ, uel quia est probabile dubium, utrum exceptio sit admittenda, & indago exigit longum tractatũ: consulit autem Hostien, quod iudex faciat scribi 2
causam in actis, ut sic appareat eum probabiliter motum. Hæc Panor. in cap. cum contingat. de offi. deleg. super glos. in verbo, nihilominus. quam glos. bene nota, & diligenter cõsidera, quia facit multum ad propositum. Ad idem facit quod dicit dominus Felinus super dicta glos. allegat Hostien. in cap. nullus. de præsumpt. & dato quòd reus offerret se probaturum incontinenti, posset esse tanta præsumptio malitiæ, quòd non purgaretur per probationem incontinenti: ita intelligit glos. in verbo, sententiæ. 1
in cap. suscitata. de in integrũ restit. quam glos. bene nota, & singulariter ponderа, quia facit multum ad propositum: quæ dicit, quòd licet, quis incontinenti velit probare exceptionem suam, si tamen est præsumptio cõtra ipsum, quòd malitiosè excipiat, primo mandabitur sententia executioni, deinde si quid velit proponere, audietur in modum accusationis. Facit ad hoc quod dictum est supra in verbo appellatio. decimonono notabili.

2 Contra improbe petentes dilationes est adhibitum remedium secundum Hostien. cum enim iudex debeat dilationis amputare materiam. C. de tempo. appel. l. 2. potest quandocunque sibi videbitur, ab excipiente & dilationem petente, vel aliud proponente, si habet eum suspectum, exigere

gere iuramentum, quòd hoc non proponat malitiosè, de quo hodie est di
cendum, vt in cap. 2. de iura. cal. lib. 6. Ego dico, quòd si vehemèter iudex
præsumit contra proponentem, poterit eum non admittere, nec curet de
appellatione, iuxta notata per Innoc. in cap. post electionem. de concess.
præben. & per Ioan. And. in cap. super eo. de appel. vbi vide. hæc Panor.
in cap. nullus, de præsump. in fine.

3 Et aduerte quòd iudex ex hoc solo quòd exceptionem probabilé non
admisit, non grauat partem, nam potuit moueri putando forte illam esse
falsam, ideo, vt præsumatur grauamen, debet expectare donec probetur
veritas ipsius: & ex hoc infertur quòd in facultate iudicis est exceptiones
dilatorias vel peremptorias admittere vel repellere, nec ex sola reiectione
infertur grauamen appellationis iustificatiuum. hæc Panor. in cap. inter-
posita. de appel. in principio.

ANNOTATIONES.

1 Exceptio quando iudex dubitat an sit admittenda, &c.] *In crimine hæ-
resis quales exceptiones opponi possint, & audiri à iudicibus fidei ac ad-
mitti debeant, docet Zanchinus tract. de hæret. cap. 13. num. 3. vers. Duæ
sunt tamen exceptiones: adde eodem loco Camillum Campegium.*

EXCOMMVNICATVS ET EXCOMMVNICATIO.

1 Excommunicati vel interdicti ab inquisitore non possunt absolui ab
ordinario neque ab alio sine mandato summi Pontificis, præterquam in
mortis articulo: probatur hoc per text. optimum in c. pastoralis. de offic.
ordi. vbi dicit text. quòd cum delegatus sit maior ordinario, excommu-
nicatus à tali delegato non potest per alium absolui sine mandato summi
Pontificis, præterquam in mortis articulo. Cum ergo inquisitor sit delega-
tus, vt c. per hoc. de hæreticis. lib. 6. sequitur quòd excommunicatus vel
interdictus ab eo non potest absolui ab ordinario, neque ab alio. Confir-
mat glos. in verbo, præterquam in mortis articulo dicti c. pastoralis. Facit
ad hoc Feli. in c. excommunicamus. el primo de hæreticis. col. 3. ibi, excó-
municatione notatis. hoc etiam habetur specialiter in priuilegio Alexan.
quarti quod incipit: Ad capiẽdum vulpeculas. dat. Laterani. 7. cal. Februa-
rij, Pont. sui anno tertio.

2 Excommunicatio si proferatur propter contumaciam non est necesse,
quòd ille citetur ad audiendam sententiam. hæc Gemi. in c. cum contu-
macia. de hæret. lib. 6.

3 Excommunicatus iterum potest excommunicari: hoc dicit glos. fi. in c.
ita quorundam, de Iudæis. vide bene totam illam glos. Confir. Panor. su-

per

per dicta glos. Nec valet absolui ab vna excommunicatione, nisi etiam ab alia, vt dicit Panor. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Excommunicati vel interdicti ab inquisitore non possunt absolui ab ordinario] *Huius dicti bonam rationem assignat hoc loco auctor. Adde Ioannem Rojam in singularibus fidei, singulari 57. incipien. excommunicatus ab homine.*

Iam inquisitores quamuis sint Papa inferiores, absoluere possunt hæreticos ad fidem redeuntes à sententia excommunicationis, quam Romanus Pontifex contra illos promulgat in die cœna Domini. Archid. Ioan. And. & Geminianus in cap. vt officium. de hæret. lib. 6. & Ioannes Rojas præcitato loco.

EXECVTIO CONTRA DAMNATOS.

1 EXecutio *contra damnatos de hæresi est facienda per Potestates & officiales* seu Rectores temporales & seculares, quam facere debent prompte, imo sibi relictos debent per se vel per nuntios recipere indilate, animaduersione debita puniendos, alioquin si cõtrafecerint, vel si processum vel sententiam inquisitorum directe vel indirecte impedire præsumpserint, *ipso facto sunt excommunicati*, quam excommunicationem si per annum sustinuerint, vt hæretici condemnentur. c. vt inquisitionis. 1 eo. tit. lib. 6.

Ad hoc facit c. ad abolendam. & c. excommunicamus. eod. tit. & glos. in verbo, indilate. dicti c. vt inquisitionis. dicit quòd talis sententia debet statim dilatione postposita executioni mandari, vt patet 2. q. 1. c. sicut. idẽ dicit Gemi. in dicto c. vt inquisitionis. in principio.

2 Executio sententiæ non est differenda, licet appelletur, quando sumus in casu quo ius appellationem reijciat. Gemi. in dicto c. vt inquisitionis. in principio.

3 Mandatur hoc etiam per leges Federici Imperatoris, approbatas per Bonifacium Papam octauum in dicto c. vt inquisitionis. Et sunt registratæ in capitularibus ciuitatis Comi, & acceptatæ per vniuersum consilium illius ciuitatis, anno domini 1255. die 10. Septemb. Et primo in lege quæ incipit: Commissi nobis, mandatur quòd relicti brachio seculari debita animaduersione puniantur.

4 Pœna animaduersionis, est pœna quæ euertit animam à corpore, vt dicit Gemi. in dicto c. vt inquisitionis. ibi: Quæ sit pœna. Facit ad hoc glos. in verbo, puniendi c. excommunicamus. el 2. eod. tit. Ad idem Federicus

in

in præallegata lege seu constitutione, Commissi nobis.

5 Sed Panor. in cap. ad abolendam. eo. tit. super glos. in verbo, audientia, allegans Hostien. post Ioan. And. dicit quòd hæretici debent puniri pœna ignis, & quòd debent cremari. Et dicit quòd in hoc conuenit lex diuina, canonica, ciuilis, & consuetudinaria, vt communiter puniantur pœna ignis. Confirmat Federicus in lege seu constitutione quæ incipit: *Inconsutilem tunicam*. vbi dicit: *Præsentis nostræ legis edicto damnatos mortem pati Paterenos aliosque hæreticos quocunque nomine censeantur, decernimus, vt viui in conspectu hominum comburantur, flammarum commissi iudicio.*

6 Sed quæritur nunquid iudex secularis poterit petere ab inquisitore, vt ostendatur ei processus, vt videat si iuste vel iniuste est processum contra damnatos. Bart. in l. diuus. ff. de custo. & exhibi. reo. dicit quòd non tenetur ad faciendum executionem nisi processus exhibeantur sibi: & idem tenet in. l. magistratibus. ff. de iurisd. omn. iudi. allegando dictã. l. diuus. Sed Panor. in. cap. 1. de offi. ordi. tenet contra Bart. & dicit contra ipsum esse text. expressum in dict. cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. vbi dicitur quòd *de crimine hæresis, cum sit mere ecclesiasticum, quoquomodo iudex secularis non cognoscat.* Ad hoc etiam Bald. & Paul. de Castro in eadẽ. l. magistratib. & ibi Alexander, & Iason contra Bart. & Panor. in cap. ea quæ, de sta. mona. in fi. Et Barbatia in cap. 1. de offic. ord. Bald. in authen. clericus. C. de Episcopis. & cler. Ad hoc est Felinus in cap. ad abolendam. in fi. cõfirmat Gemi. in dicto cap. vt inquisitionis. in prin. dicens notandũ esse quòd iudex secularis exequitur sententiam latam per iudicẽ ecclesiasticũ absque eo quod cognoscat de viribus sententiæ. de quo. de offi. ordi. cap. 1. Non tenetur ergo inquisitor exhibere processum iudici seculari ad hoc vt sententiam exequatur.

7 Imo inquisitor potest compellere iudicem secularem ad exequendum sententiam per ipsum inquisitorem latam, vt patet per ea quæ notantur in glos. in verbo, præiudican. dicto cap. 1. de offi. ordi. & in glos. in verbo, contra eum cap. 2. de maledicis. Ad hòc est etiam priuilegium Inno. iiij. quod incipit: Cum sicut accepimus, vbi dicitur, quòd inquisitores possunt compellere per censuram ecclesiasticam potestates ad obseruandum quæ ipsi inquisitores duxerint facienda, & ad procedendum contra hæreticos damnatos, etiam si testium nomina non exprimantur. Ad hoc facit glos. fi. in cap. auctoritatem. 15. quest. 6. & glos. in cap. sicut sine iudicio. 2. qõ. 1. Facit ad hoc dictum Archid. super dictam glos. dicti c. sicut sine iudicio. Confirmat Panor. in cap. pastoralis. §. quia vero. de offi. deleg. vbi dicit quòd ordinarius ad mandatum delegati exequitur sententiam, etiam si eam sciat iniustam: & quòd delegatus potest mandare ordinario loci, vt exequatur sententiam suam, & quòd is cui mandatur nuda executio sententiæ,

tentiæ, non potest assumere cognitionem super viribus sententiæ. hæc Panor. vbi supra. & quòd ad hoc possit compelli ordinarius a delegato Papæ, affirmat glos. 2. in cap. significasti. de offic. deleg.

8 Dominus Felinus in cap. ad abolendam. in fi. de hæret. dicit, quòd si inquisitor puniret hæreticum per eum condemnatum pœna mortis, non credit eum irregularem, quia etiam iure officij non prohibetur hoc alij posse mandare, si per se hoc non potest: per text. in cap. 3. ne cler. vel mona. lib. 6. Nota tamen quòd postea dicit ipse Feli. in cap. vergentis. eod. tit. vbi ad dictum cap. 3. ne cle. vel mona. ipse respondet.

ANNOTATIONES.

1 Executio contra damnatos de hæresi est facienda, &c.] *Omnia fere quæ in his §§. traduntur ab auctore explicata sunt à nobis copiosius in Directorio inquisitor. parte. 3. super quæst. 36. quod autem ait auctor in hoc primo §. de facienda executione damnatorum sine mora per dominos seu potestates temporales, illud temporis internallum recipit, quod præcitato loco docuimus.*

3 Sed Panormitanus in cap. ad abolendam, &c. dicit, quòd hæretici debent puniri pœna ignis.] *De hoc articulo vide Petrum Godofredum in. l. 4. C. de hæret. & Couarruuiam lib. 2. variar. resolutio. cap. 10. nu. 10. & Alfonsum Castrum lib. 2. de iusta hæret. punitione, cap. 12. & seq.*

F A M A.

1 FAma est communis locutio ex verisimilibus coniecturis surgens. Et notanter dicitur, ex verisimilibus, quia aliter proprie non est fama saltem quo ad iuris effectum, sed sunt variæ voces populi, de quo per Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio. & glo. & doctores in c. inquisitionis. & c. cum oporteat. de accus. Rumor in minus se habet quàm fama. vide bonam glossam iuncto textu in cap. super eo. de eo qui cogno. consan. vxo. suæ. hæc Panor. in cap. vestra. de coha. cle. & mul. super glo. in verbo, notorium. col. 1. in fine.

2 Fama in criminalibus hæc operatur, quia quandoque præstat materiam indicendi purgationem. 2. quæst. 5. presbyter si a plebe. & glos. fi. ibidem in fi. de accu. accedens. quandoq; dat materiam inquirendi. de accusationibus. qualiter & quando. el 2. quandoque coadiuuat probationes iam factas, seu alia adminicula, vt in cap. præterea. de testib. & in glo. ibidem in fine. hæc Panor. in cap. veniens. el 1. de testi. in fi

3 Ex fama & vno teste omni exceptione maiori, potest quis condemnari. Angel. in lib. malefic. clausula, comparuerunt dicti inquisiti & negauerunt

nerunt totum.col.4.

4 Fama in criminalibus multum ponderatur.argum.2.q.5. presbyter si à plebe. ff.de testi.l.3.§.eiusdem.& 4.q.3.§. item in criminali.vers. item sepe.& 35.q.6.si duo. C.ne de sta.defun.si mater.extra de eo qui cognouit consan.vxo.suæ.c.super eo.

5 Item fama sufficit ad probationem,si aliæ præsumptiones coadiuuant, ita quòd cum fama faciunt probationem,vt in glo.fama loci c.illud quoque.de præsumpt.& ita quæ non prosunt singula, coadunata iuuant. glo. in verbo,dicta.c.tertio loco.de præsumpt,& glos.fi.in cap.cum causam.de proba.& cap.præterea.de testib.

6 Fama,si est vehemens, contra malefactorem sufficit ad torturam. Angel.in lib.malefic. clausula, fama publica præcedente. col.13.ibi, Ego autem si assessor essem. Concordat dominus Paris de Puteo.in lib. de syndicatu.cap.incipiente: Quidam latro famosus.in princ,vbi dicit,quòd fama sitas operatur, quòd quis torqueatur.ff.de quæstio.l.de minore.§. fin.

ANNOTATIONES.

1 Fama est communis locutio,&c] *De materia famę quantum ad hunc locum spectat,vide Antonium Gomezium tomo. 3.variar. resolut.cap.13. & Iulium Clarum in pract. crimi. quęst. 6. & quæst. 21. adde Bartolum & alios in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæst.*

FAVTOR HAERETICORVM.

1 FAutor hæreticorum potest quis dici dupliciter, vno modo quando aliqs est in publica potestate,vt capitaneus,Balliuus,Potestas, & similes:& si talis omittit facere officium suum circa hęreticos, prout habetur in cap.vt inquisitionis. & cap. vt officium. eod. tit. lib. 6. tunc potest dici fautor hæreticorum.Alio modo potest dici aliquis fauere verbo excusando hæreticos,non ex lubrico linguę,nec per iocũ,sed in conuenticulis,vel cum inter laicos dicit illos non esse tales quales dicuntur.Ioan.And.hæc Gemi.in cap.quicunque.eod.lib.6.

2 Possunt etiam dici fautores aduocati & procuratores, qui defendẽdo excusant hęreticorum excessus, habita consideratione personarum, locorum, & temporum. Et quòd falsi excusatores fauere dicantur, patet. 11.quæst.3.cap. non solum. el. 2. ibi: item timendo.& episcopi qui Lotario adhæserunt, sunt vt eius fautores damnati.2.quæst.1.cap. fina. vbi bonus text. ad hoc propositum. Et canon dicit quòd fucatis excusationibus eius crimina tegere videbantur.11.quæst.3.ita corporis tui.hæc Gemi. vbi supra.

3 Dicitur etiam facto fauere qui procurat alimoniam hæreticis, vel eis subministrat aliqua per quæ liberantur, vel alia similia: nec tunc indiget probatione. 23. quæst. 4. est iniusta. ff. de furtis. si pignore. cap. accusatus. eo. tit. lib. 6. §. sacerdotes. & cap. vt inquisitioni. §. prohibemus. eo. tit. & eo. lib. Idem de illo qui precibus hæreticum liberat. 24. quæst. 1. cap. 1. vers. illud vero. quod bene nota. hæc Gemi. vbi supra.

4 Etiam dicitur fautor hæreticorum qui impedit ne veritas inueniatur in causa fidei, hæc Gemi. in dicto cap. accusatus. §. sacerdotes. quod nota & tene menti. Qui etiam impedit ne testes examinentur vel ne dicant veritatem, dicitur præstare impedimentum in causa. textus est bonus in cap. cum causam. de testi. & ibi glos. notabilis in verbo, compellas.

ANNOTATIONES.

1 Fautor hæreticorum potest quis dici &c.] *De fautoribus hæreticorum & ceteris huiusmodi copiose Archidiaconus & alij in cap. quicunque. de hæret. lib. 6. Eymericus in Directorio inquisitorum parte. 2. quæst. 53. Zanchinus tract. de hæret. cap. 5. & Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. parte 2. cap. 21.*

FIDEIVSSOR.

1 Fideiussor non potest interuenire in causa criminali; & ratio est quia non potest quis ex contractu ad capitalem pœnam se obligare, quia nemo est dominus membrorum suorum, vt in l. liber homo. prima. ff. ad leg. Aquiliam. & 23. quæst. 5. in cap. si non licet. & glos. in cap. cum homo. eisdem causa & quæstione. & Panor. in rubrica de fideiussoribus. in tantum quòd non valet fideiussio de præsentando aliquem sub pœna corporali, vt no. Bart. in l. 3. ff. de custo. reo. & Cynus in l. ad commentariensem. C. eo. dicas tamen nisi consuetudo esset in contrarium, quia tunc valet consuetudo, vt dicit dicta glos. in dicto cap. cum homo. hæc Angel. in lib. malefi. clausula, pro quibus Antonius fideiussit. in prin. & etiam habetur in additione sequenti: & de hoc habes supra in verbo, capere. §. secundo.

2 Sed pone: Aliquid traditus est fideiussoribus, qui postea fugam capit, quæritur nunquid fideiussores debeant decapitari, præsupposito quòd reus conuictus veniret decapitandus; dic quòd non, per notata per Cynum in dicta l. ad commentariensem. & Bart. in l. si quis reum. ff. de custo. reo. quia nemo est dominus membrorum suorum, vt dictum est supra. Confirmat Panor. in dicta rubrica de fideiuss. vbi distinguit, vtrũ fideiussores fuerunt in dolo q; aufugeret, & tunc pœna erit arbitria: Si autem

sint

sint extra dolum, puniẽtur pœna pecuniaria, ad quam obligauerunt se, & si non fuit expressa quantitas, iudex arbitrabitur. hæc Panor. in dicta rubrica. Confirmat dominus And. Barbatia in dicta rubrica.

3 Aduerte tamen hic vnum secundum Ludo. de Roma. in consilio suo 14. quòd si quis fideiussit de præsentando aliquem totiens quotiens pla-cuerit curiæ, præsentando eum bis est liberatus. hæc ex dicto lib. malefic. Angel. in prædicta clausula, pro quibus Antonius fideiussit. in additione tertia.

4 An autem captus pro graui crimine, ex quo est pœna in euentum corporis afflictiua, possit relaxari fideiussoribus: dicendum quòd non, sed debet incarcerari. vide de hoc supra, in verbo. capere. §. 2. Confirmat Archid. in cap. in memoriam. 19. dist. vide ad hoc Bart. in l. nemo dubitat. ff. de reg. iuris. & in l. rescripto. §. debitores. ff. de mu. & hono. & in l. vers. sed quid si vult dare fideiussores. ff. de custo. reo. & in litem liberatur. §. qui paratus. ff. qui. mo. pig. vel Hypoth. sol. & Bald. in l. 2. C. de exhibẽ. reis.

ANNOTATIONES.

1 Fideiussor non potest interuenire, &c.] *De materia, quam hoc loco tractat auctor præter illa, quæ in hac causa scripsi apud Eymericum in Directorio inquisitorum parte. 3. super quæst. 90. vide omnino Antonium Gomezium tomo. 3. variar. resolut. cap. 9. Iulium Clarum in pract. crimi. quæst. 46. & Aegidium Bossium tit. de carcerato fideiussoribus committendo.*

FILII HÆRETICORVM.

1 Filij hæreticorum priuati sunt hæreditate parentum, etiam si ipsi filij sint catholici. patet hoc in glos. in verbo, ipso iure. el. 2. cum secundũ eo. tit. lib 6. & glos. in verbo, exhæreditatio. cap. vergentis. eo. tit. & in glos. 23. quæst. 7. in summa, in fi, nã pro delicto patris filij puniuntur. 6. quęst. 1. cap. si quis cum militibus. nisi forte reuersi fuerint ad vnitatem fidei & ad gremium Ecclesiæ, quia tunc possunt eis restitui bona ex quadam misericordia, vt dicit text. in dicto cap. vergentis. & glos. ibi, in verbo, misereri. & dicta glos. 23. quæst. 7. in summa Gemi. autem in cap. accusatus eo. tit. lib. 6. §. si vero. vers. sed per præmissa. ibi: dominus meus distinguit. quia aut hæreticus moritur ante condemnationem, & tunc filij catholici retinent bona: aut pater moritur post condemnationem criminis, & si attendamus misericordiam, tunc filij ex quo sunt legitimi catholici, non perdunt bona, cum ipsi non deliquerint: aut attendimus rigorem, & tunc filij etiam catholici perdunt bona. Ad hoc facit quod dicit Archid. super dicta glos. summæ. 23. quæst. 7. & hoc procedit & in terris Ecclesiæ,

ac etiam in terris imperij, vt dicit Gemi. ibidem. Confirmat Archid. vbi supra, in fi. Sed & Panor. in dicto cap. vergentis. dicit, quòd hæreticus etiã sponte rediens ad pœnitentiam, non recuperat bona, nisi ex quadam misericordia. Et Feli. in dicto cap. vergentis. in secundo notabili, in prin. dicit quòd conuictus de hæresi non recuperat bona sua propter gratiam ei factam, nisi expresse dicatur quòd ei restituantur bona. Facit ad hoc quod dicit idem Felin. in cap. ex insinuatione. de simo. super glos. in verbo, indulgentia.

ANNOTATIONES.

1 Filij hæreticorum priuati sunt hæreditate parentum, &c.] *propter crimen hæresis parentum in grauissimas pœnas & calamitates incidunt filij, inter illas vna est, quia priuantur successione in bonis parentum, hanc solam prosequitur hoc loco auctor, de qua & alijs vide Zanchinum tract. de hæret. cap. 28. & Nicolaum Eymericum in Directorio inquisit. parte. 3. quæst. 14. & aliquot sequentibus, & Repertorium inquisitorũ verbo, filij.*

FVGA, ET FUGITIVVS.

1 FVga cum alio indicio, scilicet publica voce & fama cõtra fugientem, facit ꝙ fugiens possit torqueri. hæc Angelus in lib. malefi. clausula, Fama publica præcedentes, col. 4. ibi: & ideo Guido.

2 Fugitiuus remittendus est ad requisitionem inquisitoris sub quo deliquit. C. vbi de cri. agi. opor. l. 1. & authent. ibi signata, qua in prouincia. Ioan. And. hæc Gemi. in cap. vt commissi. §. & contra illos. de hæret. lib. 6. Ad hoc est glos. nota. in cap. ibi enim. 3. quæst. 6. quæ dicit quòd si grauius est crimen, remittitur puniendus vbi deliquit.

3 Posset etiam inquisitor illius prouinciæ vbi deliquit illum punire, secundum glos. in verbo. procedendi. dicti cap. vt commissi. vbi datur talis casus: pone quis deliquit in diœcesi Rauennæ, & postea se transtulit Mediolanum, tunc & inquisitor Rauennas, & inquisitor Mediolanen. poterit procedere contra eum. Concordat Gemi. in dicto §. & contra illos. & ratio est secundum eum, quia cum istud delictum non sit momentaneum, sed successiuum & continuum, ideo quocunque vadit, dicitur ibi delinquere, ergo punitur in loco vbi est, ratione delicti ibi commissi.

4 Si tamen deliquit publice in vno loco, puta prædicando populo contra articulos fidei, postea transtulit se ad aliud territorium, & ibi notum est publice suum crimen, tũc est remittendus ad locum vbi plus deliquit, & vbi notiora sunt eius delicta. per l. si cui. ff. de accusa. §. fi. Ioan. And. hæc Gemi. vbi supra. in fine.

Fugiens

5 Fugiens de carcere vbi positus erat ad pœnitentiam,& non habens excusationem legitimam, potest vt hęreticus condemnari, quia fingitur ficte conuersus, & simulate confessus, & etiam erroris pristini recidiuus ad hoc de pœnit. dist. 2. cap. 1. nam exitus acta probat. 22. quæst. 2. quod autem.& facit. 34. quęst. 1. cap. 1. ad fi. Ioan. And. hęc Gemi. in dicto cap. vt commissi. §. necnon. Confirmat Felinus in cap. penult. de hæreticis. allegat Ioan. And. in dicto cap. vt commissi. §. penult. dicens quòd traditus perpetuo carceri pro pœna hęresis, si fugeret ex carceribus, ex hoc solo diceretur conuictus, tanquam relapsus in hæresim, & ita omnis audientia sibi denegatur, iuxta. cap. ad abolendam. eod. tit. Facit ad hoc quod dicit Angel. in lib. malefi. clausula, Fama publica precedente. col. 31. ibi: Tertio quid si quis positus fuit in carcere.

ANNOTATIONES.

1 Fuga cum alio indicio,&c.] *Fuga an & quando sit sufficiens indicium ad torturam, tradit Iulius clarus in pract. crimi. quæst. 21. adde Antonium Gomezium tomo. 3. variar. resolut. cap. 13. nu. 10.*

2 Fugitiuus remittendus est,&c.] *Remissio an & quando locum habeat in crimine hæresis copiosè explicui in Directorio inquisitorum parte. 3. nu. 132. super tit. de forma citandi absentem, non tamen fugitiuum cum est delatus vel suspectus de hæretica prauitate. adde Guidonem Pape decisione. 202. incipiente: in remissione malefactoris.*

5 Fugiens de carcere vbi positus ad pœnitentiam,&c.] *vide omnino quæ adnotaui supra in verbo, contumax. neque in re tam graui, in qua hominis vita versatur, facile recipienda est hæc auctoris sententia.*

HÆRESIS ET HÆRETICVS.

1 HAeresis crimen equiparatur crimini lęsę maiestatis, imo crimen hęresis est grauius. dicto cap. vergẽtis. de hęreticis. hęc dominus Card. Zabar. in Clem. vnica de vsuris. §. sane. quęsito 22. Confirmat Io. de Imola in dicta Clem. in glos. fina. Idem dicit Angel. in lib. malefi. clausula, che hai tradito la patria. col. 3. in fi. ibi: quęrit Cynus, Salicetus. Item col. 4. ibi: & bene scias. item in colum. 5. post prin. ibi: quęro an sacerdos. idem glos. & Salicetus in l. 2. C. ad l. Iul. maie. idem in lege Federici imperatoris, quę incipit: Inconsutilem. & est registrata in capitularibus ciuitatis Comi.

2 Hęreticus dicitur qui priuilegium Romanę Ecclesię vult auferre. 22. dist. cap. omnes.

3 Similiter dicitur hęreticus qui nouas opiniones & falsas inuenit, aut

sequitur,

sequitur, vel dogmatizat. 24. quęstio. 3. cap. inter hęresim. & cap. hęreticus.

4 Dicitur etiam hæreticus qui intelligit scripturam sacram aliter quàm Spiritus sanctus efflagitat. cap. hæresis. ea. quęst.

5 Est etiam hęreticus qui de sacramẽtis Ecclesię vel de confessione aliter sentit quàm tenet & obseruat Romana Ecclesia. cap. ad abolendam. de hęreticis. in principio.

6 Dicitur etiam hęreticus qui dicit vel tenet simplicem fornicationem aut alium actum carnalem extra matrimonium non esse peccatum mortale, vt patet in Clem. fina. de hæreticis. vers. 7. & glos. ibi in verbo, non est.

7 Est etiam hæreticus qui dicit vel tenet pertinaciter vsuram non esse peccatum mortale, vt patet in Clemen. vnica de vsuris, in fine.

8 A simili dicitur hęreticus qui non solum tenet vsuram & actum carnalem extra matrimonium non esse peccata, sed etiam qui tenet alia prohibita ab Ecclesia, vel per scripturam sacram, non esse peccata: quia de similibus simile debet esse iudiciũ. cap. inter cęteras. de rescript. in fi. iuncta glos.

9 Est etiam hęresis damnata dicere legem cum Euangelio, & circuncisionem cum baptismo esse seruandam. l. 1. C. de apostat. ad hoc. de bapt. cap. maiores. in prin. Ioan. And. Gemi. in cap. contra Christianos. eo. tit. lib. 6.

10 Non recipiens communionem singulo anno est hęreticus. Feli. in rubrica de hęreticis.

11 Dicitur etiam hęreticus ille qui scindit se ab vnitate Ecclesię. 7. quęst. 1. cap. denique.

12 Apostata a fide est hęreticus, vt habes supra in verbo, apostata. per totum.

13 Hęreticus est etiam qui circa aras idolorum nefarias preces emittit, sacrificia offert, dęmones consulit, eorum responsa suscipit, vel associat sibi hęreticos propter sortes exercendas, vel facit prędicta cum corpore vel sanguine Christi, vel in sortibus, vt possit habere responsa, puerum rebaptizat, & his similia. hęc dicit glos. in verbo. saperent. §. sane. c. accusatus. eo. tit. lib. 6.

14 Est etiam hæreticus qui dicit, defendit, seu tenet pertinaciter, quòd anima rationalis seu intellectiua non sit forma corporis humani per se & essentialiter, vt patet in Clemen. vnica. de summa trini. §. porro.

15 Sunt insuper octo errores damnati tanquam hæreticales quorundam, qui eos sub quadam sanctitatis & perfectionis simulatione adinuenerunt, quos enumerat Clem. 3. de hæret. & eos damnat.

16 Qui dicit & tenet quòd Christus & Apostoli nihil habuerunt in communi

moni etiam quantum ad ius & dominium, est hæreticus, vt patet per extrauagantem Ioannis xxij. quæ incipit: cum inter nonnullos.

17 Opinio, quæ tenet quòd paruulis baptizatis non infundantur virtutes & gratia informans quoad habitum, & si non pro illo tempore quoad vsum, est reprobata ab Ecclesia, imo damnata, vt patet in Clem. vnica. de summa trini. in fi. hanc oppinionem etiam beatus Thomas reprobat in tertia parte. quæst. 69. art. 6.

18 Item asserere pertinaciter, quòd Christo eiusque Apostolis, in his quæ ipsos habuisse sacra scriptura testatur, nequaquam ius eis vtendi competierit, nec ipsa vendendi seu donandi ius ipsi habuerint, seu ex illis alia acquirendi, cum talis assertio vsum & gesta eorum concludat in præmissis non iusta, est erroneum & hæreticum. patet hoc per dictam extrauagantem Ioannis xxij. quæ incipit cum inter nonnullos.

19 Sunt autem plures aliæ hereses seu sectę hæreticorum, quas enumerat Isidorus in octauo lib. etymolog. cap. 5. & ponuntur. 24. quæst. 3. cap. quidam autem hæretici.

20 Reperiuntur *etiam multæ aliæ hæreses, quæ colliguntur ex dictis B. Thomæ in diuersis locis, quæ etiam dinumerantur in tabula reuerendi patris magistri Petri de Bergomo*, in verbo, hæresis. ibi eas vide: Quotiescunque enim aliquid dicitur vel tenetur pertinaciter quod sit contra determinationem Ecclesiæ, quantum ad ea quæ pertinent ad fidem, illud semper est hæreticum: probatur. 24. quæst. 1. cap. hæc est fides. & glos. fin. cap. cum Christus. de hæreticis, in fin. & glos. in verbo. docuit. cap. vnico. de summa tri. lib. 6. nam ad Ecclesiam pertinet determinare dubia, si quę interdum oriuntur circa fidem, vt patet in cap. quotiens. 24. quæst. 1. de bapt. c. maiores. in prin. de summa tri. cap. 2. in fin. Clem. vnica eod. tit. §. Nos igitur. arg. 22. dist. omnes. Concordat B. Thomas in 2. 2. quæst. 11. art. 2. ad tertium argumentum. nam Ecclesia in his quę pertinet ad fidē, non potest errare, vt habetur & notatur. 24. quęst. 1. cap. à recta ergo. fide. & cap. Memor sum. & hoc quia dominus pro ea rogauit ne deficeret fides eius. Lucæ. 22. cap. dixit dominus: Ego rogaui pro te vt non deficiat fides tua. & ponitur 21. dist. §. 1. in vers. Ego pro te.

21 Notandum tamen est, quia ad hoc quòd aliquis proprie dicatur hæreticus, quatuor requiruntur, primum est error in intellectu, ita quòd male sentiat de veritate, vnde si aliquis conculcet corpus Christi, credens tamen ibi esse verum corpus Christi, & quòd hoc sit malum, sed hoc facit vt placeat diabolo, iste non dicetur hæreticus, quia non habet errorem in intellectu, nec male sentit de sacramento altaris.

Secundum est, quòd talis error sit circa ea quę pertinent ad fidem, vel contra determinationem Ecclesiæ, in his quæ pertinent ad fidem & bonos mores, & necessaria sunt ad consecutionem vitæ eternæ.

Tertium est, quòd talis errans sit professus catholicam veritatem, & habeat baptismum: vnde Iudęus vel paganus non potest dici hęreticus, licet habeat opinionem contra fidem catholicam.

Quartum est, quòd talis errans teneat talem errorem cum pertinaci malitia & obstinata voluntate: vnde si quis habeat aliquem errorem circa ea quæ sunt fidei, esset tamen paratus corrigi & emendari quando ostenderetur sibi esse falsum illud quod ipse putat esse verum, talis non diceretur hęreticus, vt habetur. 24. quæst. 4. cap. dixit Apostolus. Colliguntur ista ex dictis beati Thomæ, in 4. sent. dist. 13. quæst. 2. art. primo. & in 2.2. quæst. 11. art. 2. Et diffusius a beato Antonino in secunda parte summæ tit. 12. cap. 5. §. 1. & in quarta parte eiusdem, tit. 12. cap. 4. §. penult.

22 Dicens hominem malum non posse pœnitere in senectute, est hęreticus. similiter qui dicit, peccata dimitti a solo Deo sine ministerio clauium Ecclesiæ. hæc Feli. in cap. penult. de hęreticis. & allegat Oldradum in cõsi. 271. quod incipit: Quæstio talis est.

23 Dicere aut credere Christum non fuisse conceptum in loco naturali beatæ Virginis, in quo alij concipiuntur homines, neque natum ex illo loco communi & naturali ex quo alij homines nascuntur, est hęresis damnata, vt patet per determinationem factam auctoritate sedis Apostolicæ anno. 1511. ad instantiam patris inquisitoris Mantuani.

ANNOTATIONES.

8 Hæreticus dicitur ille, qui priuilegium Romanę Ecclesię, &c.] *Multis modis aliquis dicitur hæreticus & proprie & improprie, de quibus egimus cum Eymerico in Directorio inquisitorum parte. 2. quæst. 31. & 32. de eodem argumento diffusè Turrecremata in Summa de Ecclesia lib. 4. parte. 2. cap. 12. Conradus Brunus lib. 1. de hæret. cap. 2. Gondissaluus tract. de hæret. quæst. 1. & Carrerius tract. de hæret. num. 6. & multis seq.*

10 Non recipiens communionem singulo anno est hæreticus, &c.] *De hoc articulo quid sentiendum videatur, copiosè scripsi apud Ambrosium de Vignate tract. de hæret. quæst. 2. num. 32. vbi adduxi verum intellectum textus in authent. de priuileg. dot. hæret. mulier. non præstan. per quē Felinus ita sensit in rubrica extra de hæret. cuius sententiæ simpliciter & absolutè & distinctè acceptæ, nullo pacto standum est.*

13 Hęreticus est, qui circa aras idolorum, &c.] *Qui circa aras idolorum nefarias preces emittit, aut alia facit quæ docet glossa in cap. accusatus. §. sane. verbo, saperent. de hæret. lib. 6. hæreticus præsumitur, cum hæc facta damnatam intentionem agentis præse ferant.*

IESV-

IEIVNIVM.

1 IEiunia non possunt inquisitores indicere hæreticis, seu suspectis de hę- 1
resi ad eruendam veritatem sine diœcesano, nec alias similes pœnas: ne
que diœcesanus sine inquisitore, sicut de tortura', per glos. in verbo, tor-
mentis. Clem. 1. eod. tit. idem tenet. Ioan. de Imola in dicta glos. & ratio
est, quia appellatione quæstionis intelliguntur tormenta corporis, dolo-
res, & mala mansio. ff. de iniur. l. item apud Labeonem. §. quæstionis. &
§. quæstionem.

ANNOTATIONES.

1 Ieiunia non possunt inquisitores indicere, &c.] *Hæc disputatio ad illa capita refertur, quæ non potest facere solus inquisitor sine epo, nec vice versa, de quibus agitur per textum, glossam, & doctores in Clemen. 1. §. propter q‡, de hæret. adde Repertorium inquisitorum verbo, inquisitores. §. in quibus possit. & Simancam in Enchyridio violatæ religionis, tit. 8. de his quæ facere nequeunt inquisitores.*

IMAGINES FACERE.

1 IMagines facere ad procurandum amorem mulierum non sapit hęre-
sim manifestam, quia hoc est magis superstitiosum quàm hæreticum,
licet secundum Augustinum in 10. lib. de ciuitate Dei, ad dęmones hoc
pertineat, ludificatores animarum sibi subditarum. hæc Oldradus in con-
silio suo. 208. quem allegat Gemi. in cap. accusatus. de hæreticis. lib.
6. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Imagines facere ad procurandum amorem, &c.] *Sortilegia simplicia, vt alibi diximus, non sapiunt hæresim manifestam, secus est si cum rebus sacris fiant. imagines ergo simpliciter constituere ad prouocandum ad libidinem, superstitiosum quiddam est, sed si illa admisceantur, quæ glossa commemorat in cap. accusatus. §. sane, verbo, saperent. de hæret. lib. 6. aut illis similia, hæresim saperent manifeste.*

Iam consilium Oldradi quod hic citat auctor, est num. 210. & incipit: Regularis habet traditio. & contra id consilium scribit Spineus apologia. 4. contra Ponzinibium tract. de lamijs.

IMPEDIENTES OFFICIVM INQVISITIONIS.

1 IMpedientes officium inquisitionis, seu processus, aut sententias inquisitorum directe vel indirecte, si sunt domini temporales, Potestates, Rectores ciuitatum vel locorum, eorumque officiales, ipso facto sunt excommunicati. Alij autem quicunque qui in prædictis scienter dederint auxilium, consilium, vel fauorem, similiter ipso facto sunt excommunicati, & si hanc excommunicationem per annum animo sustinuerint pertinaci, velut hęretici condemnentur. Ad hoc text. est expressus in cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. & §. si quis vero. de hæreticis. lib. 6. & ad hoc facit glos. fi. ibidem. & Gemi. confirmat ibidem.

2 Sed nota quòd cum solis minis & terroribus dicitur quis impedire officium & iurisdictionem. arg. optimum in cap. 1. de offic. deleg. in prin. Qui alijs modis impediant officium inquisitionis, vide supra in verbo. fautor. §. 2. 3. & 4.

3 Omnes impedientes quomodocunque officium inquisitionis, possunt ipsi inquisitores punire, & ecclesiastica censura coercere. arg. est optimũ. Clem. 1. de hæreticis. §. verum quia ibi: seu quòd ipsos in executione officij inquisitionis impediat. Ad hoc est etiam. cap. 1. de offic. deleg. in fine cum glos. fina. Facit ad idem glos. in verbo, persona. cap. Sane quia. eo. tit. & cap. statutum. el. 1. de hæreticis. lib. 6. vbi dicit Gemi. quòd vbi prohibetur impedimentum fieri, intelligitur de directo & indirecto impedimento. Facit ad hoc cap. quanto. de priuileg. & argu. ad hoc in cap. Romana. de pœnis. lib. 6.

4 Vlterius nota quòd, vt dicit Panor. in dicto cap. 1. de offi. deleg. iudex delegatus potest intrisdictionem suam exercere etiam contra quoscunq; suam iurisdictionem turbãtes. Et super glos. fina. ibidem dicit quòd glos. illa vult, vt qualitercunque impediatur iurisdictio delegati, possit ipse delegatus eam exercere contra turbatores. & dato quòd non sit expressum in rescripto, potest tamen iudex delegatus exercere censuram ecclesiasticam contra impedientes, & potest etiam eos multare, quia omnia videntur commissa sine quibus iurisdictio exerceri non potest, quod nota, & idem notatur in cap. de causis. de offi. deleg. & cap. prętera. cap. prudentiam. in fi. & cap. suspicionis. eo. tit.

5 Et si delictum turbatoris est notorium, indubie potest delegatus procedere contra eum, vt in §. proxime superiori: aut non est notorium, sed sunt aliquæ coniecturę, & tunc potest compellere ad præstandum cautionem de non impediendo. arg. in cap. literas. in fi. de resti. spoli. quod bene nota. hæc ex Panor. in dicto cap. 1. de offi. deleg. in fi. Qui Panor. dicit etiã in cap. significasti. eo. tit. ib:: vltimo nota, quòd resistentes iudici delegato possunt

possunt puniri ab eo, cuiuscunque conditionis & dignitatis sint, & ratio est quia representant personam Papę cui totus orbis subest, vide ad hæc omnia eundem Panor. in prędictis locis diffuse.

ANNOTATIONES.

1 Impedientes officium inquisitionis,&c.] *De impedientibus sanctum inquisitionis officium copiose Eymericus in Directorio inquisitorum parte 2. quæst. 54. Zanchinus tract. de hæret. cap. 31. & Repertorium inquisitorum verbo, impediens officium inquisitionis. & Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. parte. 2. cap. 21. & Simancas de catho. instit. tit. 15.*

IMPLORARE AVXILIVM A DAEMONE.

1 IMplorare auxilium a dęmone in his quæ sunt supra facultatem humanam, sicut in vaticinatione de futuro, & in alijs operibus magicis, in quibus complementum operis ex virtute dęmonum expectatur, est apostasia a fide, per pactum initum cum dęmone, vel verbotenus si invocatio intersit, vel facto aliquo etiam si sacrificia desint. hęc beatus Thomas in secundo sen. dist. 6, quęst. 3. art. 2.

ANNOTATIONES.

1 Implorare auxilium à Dęmone,&c.] *de invocantibus Dæmones ceteris copiosius mihi agere videtur Nicolaus Eymericus in Directorio inquisit. parte. 2. quæst. 43, Aegidius Romanus lib. 2. sent. dist. 7. quæst. 3. art. 3. Antoninus in summa parte. 2. tit. 12. cap. 5. §. 1. Repertorium inquisit. verbo, Dæmon. Zanchinus tract. de hæret. cap. 22. & alij.*

IMPOENITENS.

1 IMpœnitens dicitur ille hęreticus, qui primo confessus est peccatum suum, & postea negat: nam ille dicitur impœnitens qui peccatum confiteri recusat. de pœnit. dist. 1. §. Alij è cõtrario. & c. sequenti. videlicet, non potest quisquam, & in multis alijs capitulis eiusdem dist. sed iste peccatum suum de quo constat per suam confessionem sponte factam in iudicio cui statur. de presumpt. cap. literas. de verb. signif. super quibusdam. nunc cõfiteri recusat, imo indistincte negat, ergo debet dici impœnitens. Item ex tali negatione, presuppositа prima confessione spontanea, clare patet ipsum ficte conuersum: cum enim neget, non potest dici conuersus. 32. quæst. 7. cap. quemadmodum. & facit de purga. cano. cap. inter.

hęc habentur ex consilio secundo Ioan. Calde. tit. de hęreticis.

2 Confirmatur, quia non videtur ille fuisse vere conuersus, de pœnit. dist. 3. cap. pœnitentia. cum. cap. sequenti. & pręsumitur quòd materia primi erroris fuerit per eum recondita & callide palliata. de pœnit. dist. 2. cap. 1. vbi dicitur: Si quis semęl notatus fuerit inuidię, &c. sciat se primam causam, ex qua inuidia nascitur, in interioribus medullis habere recōditam. Facit ad hoc quod notat Archid. super verbo, *in carcerem.* cap. vt commissi. de hęreticis. lib. 6. in simili loquens.

3 Impœnitens etiam dicitur qui pœnitentiam iniunctam ab inquisitore non adimplet, quia ex hoc pręsumitur de impœnitentia & ficta conuersione, vt aperte probatur per dict. cap. literas. & de purga. cano. inter. & de consecra. dist. 2. ego Berengarius. de hęreticis. cap. accusatus. lib. 6. hęc ex eodem consilio secundò Ioannis Calderini.

4 Quomodo appareat ex iniunctione pœnitentię an aliquis sit vere pœnitens & vere conuersus, declarat Panor. in dicto cap. literas. de pręsumpt. in secunda quęstione, dicens post Hostien. & Ioan. And. paratus est pœnitentiam benigne suscipere, quam postea deuote & efficaciter implet, prę*sumptio est de vera conuersione, alioquin si pœnitentiam non vult recipere*, vel si recipit, tamen illā renuit adimplere, pręsumptio est de cōtrario, videlicet quòd non sit vere pœnitens, & hoc satis placet & elicitur ex litera ipsa, & facit de pœnit. dist. 2. cap. 1.

5 Si hęretici non implent pœnitentiam iniunctam post adiuratam hęresim, dicit Matthęus quòd debent haberi pro relapsis. allegat text. Clē. 3. & de hęreticis. in fi. ibi: & satisfactionē habuerint. allegat etiam. cap. ad abolendam. §. penult. hęc Ioan de Imola in dict. Clem. 3. super glos. in verbo, propagentur. & in Clem. ex graui. de vsuris. super glos. fi. Confirmat dominus Card. Zabar. in dicta Clem. ex graui. quęsito. 22.

6 Pręsumitur quis impœnitens & non plene conuersus, qui postquam uersus est ad fidem, incidit in manifestum peccatum, non tamen hoc sufficit ad condemnationem. Hæc ex Panor. in dicto cap. literas. de pręsumpt.

ANNOTATIONES.

1 Impœnitens dicitur ille hęreticus, qui primo confessus est peccatum suum, & postea negat.] *In hac sententia auctor sequitur opinionem Ioannis Calderini consil. 2. tit. de hęret. quę facile & instincte in re tam graui recipi non debet. vide Simancam de catho. instit. tit. 13. de confessis. & Zanchinum tract. de hæret. cap. 23. sed Zanchinus loquitur in ea facti specie, quando quis reuocauit confessionem post indictam pœnitentiam, & multum refert intelligere quo tempore quis confessionem à se factam reuocet.*

ceterum

ceterum articulus hic valde anceps est, & copiosiori indiget declaratione, quam alibi fecimus.

3 Impænitens etiam dicitur ille qui pœnitentiam iniunctam ab inquisitore non adimplet.] *Quæ in hoc. §. & sequentibus commemorat auctor matura quoque indigent consideratione, & multiplici distinctione, id quod nos diligenter (nisi fallimur) præstitimus apud Directorium inquisit. parte. 3. super quæst. 97. ea omnino videto, vt hæc absque periculo & errore & intelligas & sequaris.*

INDICIVM.

1 INdicium dicitur ab indicando, vnde in stricta & propria significatione summitur pro aliquo notabili signo maleficij, vel alterius rei, ad habendam veritatem: & ideo bene dicitur ab indicando. l. solent. ff. de præscrip. non plene indicet, sed dat signum & viam ad habendam veritatem plenam. Panor. in cap. tertio loco. de proba. in glos. fin.

2 Indicium in lata significatione potest sumi pro plena probatione, & tunc etiam *dicitur ab indicando, quia indicat aliquid factum* vel non *factum esse*, vnde iudex qui non potest adduci ad veram scientiam alicuius facti, adducitur ad credulitatem ex probationibus, & sic respectu iudicis, possunt probationes dici indicia. hæc Panor. in dicto cap. tertio loco.

3 Possunt etiam indicia capi pro præsumptionibus violentis, quæ sufficiunt ad ferendam sententiam diffinitiuam. de præsumpt. cap. afferte. & l. indicia. C. de rei vendi. l. sciant cuncti. C. de probationibus. & ista æquivalent testibus: & de hoc est bonus text. in dicta l. indicia. hæc Panor. vbi supra, & etiam in c. vestra. de cohab. cle. & mul. Facit ad hæc omnia quod dicit Angel. in lib. malefi. clausula, fama publica præcedēte. col. 3. ibi: quæro quid sit indicium.

4 Vel indicium secundum Bal. in l. non hoc. C. vnde cogna. est coniectura ex probabilibus & non necessarijs orta, à quibus potest abesse veritas, sed non verisimilitudo veri, quæ quandoque mentem iudicantis in tantum perstringunt, vt cogant conscientiam iudicis indicare secundum ipsa per l. neque natales. C. de proba. nam iudicis conscientiæ relinquuntur, & ideo vbi oportet iudicare per indicia, vel per animi motum præferre vnam probationem alteri, lex conscientiam iudicis onerat. ff. de testi. l. 3. §. tu magis. & l. ob carmen. §. fina. hæc dominus Paris de Puteo in suo tractatu de syndicatu, in cap. incipiente: Aduertendum quia vbi lex.

5 Et ideo quando facile & frequenter contingit veritatem abesse a tali coniectura, seu a tali indicio, tunc est leue indicium. arg. glos. in dicta l.

non hoc.C.vnde cogna.& notatur in l.ad ref. C. de proba. Si autem facile & frequenter contingit adesse, tunç est graue indiçium, & æquiparatur præsumptioni iuris, vt notatur per, Cynum in l, metum. de dolo, siue agatur de probando vero hominis actu, siue de probando animo. ff. de sica. l. 1. §. sed si claua. Cap. significasti. de homici. Ita Bald. in dicta l. non hoc. Colliguntur omnia ista ex dictis domini Paridis de Puteo, vbi supra, in dicto, cap, incipiente; Aduertendum quia vbi lex, in principio,

6 Et ideo quæ dicantur indicia indubitata, vide Ang. in dicto lib. clausula, Cõparuerunt dicti inquisiti & negauerunt totum. colum. 1. in fi. ibi; Et quod dixi,

7 Quæ autem indicia sufficiant ad torturam, non potest dari certa doctrina, sed remittitur arbitrio iudicantis & boni iudicis, qui secundum qualitatem personæ,& delicti,& demonstrationum seu suspicionum, iudicabit indicium esse sufficiens & idoneum vel non. Ita dicit Bart. in l. fi. ff. de quæst. & ideo quilibet bonus iudex debet solicite instare ad indagãda indicia: vtrũ autem vnũ tantũ indicium sufficiat, vel plura requirãtur, dic quòd hoc resider in pectore iudicis. Vide omnia ista diffuse in lib. Angeli de malefi. cla. fama publica precedente. colum. 3. ibi: quid sit indicium, & col. quinta, ibi: quæro an vnum indicium,& col. 6. ibi: sed adde in hac materia primo domin, Gan. in quibus locis ponuntur multa exẽpla indiçiorum,

8 Indicium ad torturam est fama cum fuga secundum Bal. in l. voluntatis. vltima col. C. de fideico. Item fuga, secundum Diuum in l, diuus. vers. diuus. per l. 3. §. de his ad Sil. hęc Bertachinus in suo repertorio, in verbo. indicium. 46,

9 Indicia duo leuia constituunt vnum sufficiens ad torturam, Bart. in l. fi. ff. de quæst. & Anto. de Canaria, in tractatu tormentorum, hæc Bertachinus in dicto repertorio, in verbo. indicium. p enult. nam quæ singula non prosunt, simul coadunata iuuant. glos. in verbo, fama loci. cap. illud. de prę sump. & glos. in verbo, dicta. cap. tertio loco. eo. tit.

10 Indiçia etiam minora quàm sit probatio semiplena sufficiunt ad torturam. Bertachinus in dicto repertorio, in verbo. indicium, 19,

11 Indiciũ sumptum ex experientijs & cõiecturis, quæ communiter a talibus malefactoribus procedere seu accidere solent, est validum: nam, vt dicit Panor. in cap, Ofius. de elect. in fi. & in cap. 1. de Cler. non resid. in prin. Argumentum a communiter accidentibus tenet,& quod colligitur ex coniecturis & verisimilibus præsumptionibus, dicitur manifestum, vt dicit idem Panor. in dicto cap. 1. de cle. non resid. in prin. Facit ad hoc quod dictum est supra eodem verbo. §. 5.

ANNO-

ANNOTATIONES.

1 Indicium dicitur,&c.] *De materia indiciorum,qualia exigantur & ſufficiant ad torturam præter doctores hic ab auctore citatos, vide Iulium Clarum in pract. crimi. quæſtio. 20. 21. & 22. & Antonium Gomezium tomo.3. variar. reſolut. cap. 13. de tortura. adde omnino Eymericum in Directorio inquiſitorum parte.3.quæſt.61.vbi diximus copioſe.*

INDVLGENTIA CRVCESIGNATORVM.

1 INdulgentia Cruceſignatorum eſt, quia primo habent plenariam remiſſionem omnium peccatorum: hanc habent ab Alexandro quarto, in priuilegio quod incipit: Præcunctis. item a Gregorio nono,in priuilegio quod incipit:Ille humani generis. A Clemente quarto, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus. habetur etiam extra de hæreticis. cap. excommunicamus.§. catholici vero.& Panor.ibidem: & hoc dummodo votum *emiſſum in ſubſidium officij inquiſitionis vſque ad* mortem efficaciter proſequantur. Sic enim dicunt prædicta priuilegia.

2 Secũdo omnis talis Cruceſignatus poteſt abſolui ab inquiſitore ab omni ſententia excommunicationis,ſuſpenſionis,& interdicti cánonis, & ab illis præſertim, quas pro incendijs eccleſiarum, vel iniectione manuum violenta in perſonas eccleſiaſticas incurriſſet,& ab omnibus alijs ſententijs generaliter ab Apoſtolica ſede promulgatis.

3 Tertio poteſt inquiſitor diſpenſare cum clericis Cruceſignatis ſuper irregularitatibus quas celebrando diuina ligati ſententijs canonis contraxiſſent.

4 Quarto omnia vota Cruceſignatorum per inquiſitorem poſſunt commutari,votis terræ ſanctæ & perpetuis dumtaxat exceptis.

5 Quinto poſſunt inquiſitores concedere Cruceſignatis, quòd tempore generalis interdicti valeant intereſſe diuinis officijs,& eccleſiaſtica recipere ſacramenta in locis in quibus ex indulto Apoſtolico huiuſmodi diuina celebrantur. Hæc omnia patent per priuilegium Innocentij quarti, quod incipit: Malitia huius temporis.

ANNOTATIONES.

1 Indulgenia Cruceſignatorum,&c.] *De Cruceſignatis pauca quædam dixit auctor ſupra verbo,Cruceſignati. de quibus vide Cam illum Campegiũ apud Zanchinum cap.9. & cap. 37.*

Quantum vero attinet ad extrauagantes pontificias, quarum meminit

actor

auctor hoc loco, illæ nunc impressæ habentur inter literas Apostolicas pro officio inquisitionis in fine Directorij inquisitorum.

INDVLGENTIA EORVM QVI FAVENT sanctæ inquisitioni.

1 INdulgentia eorum qui fauent officio inquisitionis.

Gregorius non⁹, in priuilegio quod incipit. Ille humani generis. dat. Viterbij. 13. Cal. Iunij, ponti. sui anno. 11. concedit tres annos indulgentię omnibus Christi fidelibus, qui ex animo auxilium & consilium prestiterint vel fauorē: & si aliqui ex his in prosecutione dicti officij decesserint, plenam omnium peccatorum, de quibus fuerint contriti & confessi, remissionem.

2 Alexander quartus idem per omnia cōcedit, sed & in particulari illud met concedit socijs & notarijs inquisitorum, in priuilegio quod incipit: Præ cunctis.

3 Innocentius quartus idem per omnia, quasi de verbo ad verbum, concedit in priuilegio quod incipit: Vt nihil vobis desit.

4 Clemens quartus idem concedit socijs fratribus ordinis nostri, ac notarijs, & alijs officialibus, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus.

5 Vrbanus quartus idem per omnia concedit de verbo ad verbum in priuilegio quod incipit: Præ cunctis.

Ex quibus omnibus patet, quòd socij & notarij inquisitorū, & omnes alij dantes auxilium, consilium, & fauorem officio inquisitionis, consequuntur indulgentiam quindecim annorum pro singulis vicibus, & singulis actibus, & si in prosecutione talis actibus, & si in prosecutione talis auxilij vel fauoris dicti officij decesserint, plenam omnium peccatorum, de quibus confessi fuerint & contriti, consequuntur remissionem.

Indulgentiam quam possunt dare inquisitores auctoritate diuersorum summorum pontificum: Fuerunt plures summi pontifices, quorum quilibet concessit inquisitoribus Lombardiæ auctoritatem concedendi quadraginta dies indulgētiæ omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui ad prædicationem eorum pro officio inquisitionis faciēdam accesserint, qui pontifices sunt isti, videlicet:

Innocentius quartus, scribens inquisitoribus in priuilegio quod incipit: Tunc potissime. dat. Brixiæ quinto Cal. Octobris, pontificatus sui anno nono.

Idem in alio priuilegio quod incipit: Malitia huius temporis. scribens inquisitoribus, dat. Anagniæ. 13. Cal. Iunij. potificatus sui anno. 11.

Alexan-

Alexander quartus, ſcribens inquiſitoribus in priuilegio, quod incipit: Cupientes. dat. Anagniæ, 7. idus Octobris, pontificatus ſui anno ſexto.

Gregorius nonus, ſcribens Prouinciali & inquiſitoribus Lombardię, in priuilegio quod incipit: Ille humani generis. dat. Viterbij. 13. Cal. Iunij, pont. ſui anno. 11.

Clemens quartus, ſcribens inquiſitoribus, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus. dat. Perusij. 18. Calen. Decemb. pont. ſui anno primo:

Vrbanus quartus, ſcribens inquiſitoribus Lombardiæ, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus. dat. Viterbij. 13. Cal. Aprilis, pont. ſui anno primo.

Nicolaus quartus, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus mundi. dat. Reate, 12. Cal. Septembris. pont. ſui anno ſecundo.

ANNOTATIONES.

1 Indulgentia eorum qui fauent officio inquiſitionis, &c.] *De indulgentijs & priuilegijs eorum qui fauent officio ſanctiſſimæ inquiſitionis, pleniſſime diſſerit Nicolaus Eymericus in Directorio inquiſitorum parte. 3. quæſt. 127. & aliquot ſequentibus.*

Reſcripta vero ſiue extrauagantes, quarum auctor meminit hoc loco, omnes fere ſunt impreſſæ vnà cum Directorio inquiſitorum.

5 Ex quibus omnibus patet, ꝙ ſocij, &c. conſequuntur indulgentiã. 15. annorum.] *De hoc articulo quid ſentiam dixi in Directorio inquiſitorum parte. 3. ſuper quæſtio. 127. auctor hic per poſteriores pontifices accumulari cenſuit indulgentias, ego ſolum confirmari credebam, quamquam ſubſit cauſa vt accumulentur.*

INFAMIA.

1 INfamia vel ſcandalum, ſi etiam a maledicis oriatur, & ſi non a pluribus ſed ab vno tantum venerit, facit quòd poſſit procedi ad inquiſitionẽ contra infamatum. arg. 2. quæſt. 5. mandaſti. & arg. ad hoc, quia ſoli Epiſcopo ſi eſſet ſuſpectus, poteſt indici purgatio. 2. quæſt. 5. cap. omnibus. in fi. Ergo ab vno poteſt procedere infamatio, etiam ſi ſemel tantum ſuſpectus eſt. hæc Inno. in cap. qualiter & quando. el. 2. de accuſa. circa medium.

1 Infamia, vndecunque proceſſerit, facit quòd ſit indicenda purgatio, propter euitandum ſcandalum. Ad hoc eſt bona gloſ. in dicto cap. qualiter & quando, in verbo, A maleuolis. & gloſ. in cap. cum dilectis. de pur-

ga. cano.in verbo, apud bonos & graues.Confirmat. Panor. in cap. at si clerici.de iudi.super primam glos. vide ad hoc Angel.in lib.malefi.clausula,Non quidem a maleuolis. Et limita secundum ibi notata in additione sequenti.

3 Super probatione infamiæ sufficiunt duo vel tres testes bonę famæ, quia vbi numerus testium adijcitur, duo sufficiunt. ff. de testi. l.vbi hæc Albertus de Gandino tractatu maleficiorum, in rubrica, quomodo cognoscatur de maleficijs per inquisitionem. §. si autem ille negauerit. circa medium.

4 Et nota quòd sufficit si testes dicant illum de tali crimine infamatum: & si fuerint interrogati,debent dicere apud quos sit illa infamia. vel dic quòd sufficit si dicunt quòd de illo maleficio est rumor vel infamia in tali contracta cõtra istum,non nominando aliquas singulares personas. hæc Albertus de Gan.vbi supra.

5 Non est etiam necesse quòd testes audierint hanc infamiam ab eisdẽ prouidis & discretis,sed sufficit si a diuersis,& etiam sufficit si non audierunt eodem tempore,& eodem loco,sed diuersis,& hoc illa ratione:quia cum infamiam tantum probare habeant, sufficit si testes de hac & super hac fuerint concordes,vt arg.ff.de peti.hæred.l.si quis libertas.§.quotiens. ff.de arbi.l.si arbiter.& C.de iuris & fac.ignoran.l.cum falsam. hæc idem Alber. vbi supra.

6 Nec est necesse quòd testes concordent super causis scientiæ: vnde si testes dixerunt se scire de illa infamia,quia audierunt,non debent probare quòd sic audierunt,nec habet vnus testis cum alio concordare,scilicet de loco,tempore,& causis scientiæ, quia de illis nulla est quæstio, sed solum est quæstio de fama & infamia: vnde quanquam videantur singulares in suis dictis,tamen stabitur assertioni eorum.hæc idem Alber.vbi supra, post prædicta.

7 Nisi prius constet de infamia,non debet inquiri contra aliquem de veritate criminis,vt dicit Panor. in cap.cum oporteat. de accusa. & in cap. qualiter & quando.el.2.eo. tit. Ad hoc est textus expressus in dicto cap. cum oporteat.ibi: discretioni vestræ mandamus. Ad hoc est etiam glos. 4.ibidem. Facit etiam quod dicitur in cap.inquisitionis.eo.tit.ibi:ad hoc respondemus.§.tertiæ dubitationis articulus.excipitur vt infra, in verbo inquisitores.§.7.

8 Sed aduertendum secundum eundem Panor. post Hostien. quòd quædam est inquisitio generalissima, vt quando prælatus inquirit super statu totius prouinciæ,de qua in cap.sicut olim.eo.tit.& in cap.Romana.de cẽsi.lib.6.& in hac non est opus infamiam præcedere.

Quædam est inquisitio generalis, vt quando inquiritur super statu ciuitatis vel castri, vel alicuius loci, & tunc etiam non exigitur quòd infamia

famia præcedat. Ad hoc de offic. ordi. cap. 1. l. congruit. ff. de offic. præsid.

Quædam est inquisitio specialis, vt illa quæ fit contra certam personã, & non fit ad pœnam imponendam, sed ex debito officij, & etiam non exigitur vt infamia præcedat. Ad hoc. cap. postquam. cap. cum dilecti. & ca. nihil. de elect. hæc Panor. in dicto cap. qualiter & quando. super glos. 1. ibi: cum per famam & frequentem clamorem.

9 Infamia probata per testes, nunquid potest inquisitus probare esse bonæ famæ, & sic repellere inquisitionem super veritate criminis, & tollere probationem malæ famæ? Ioan. And. dicit quòd non debet admitti probatio superbona fama, quia videretur frustratoria: nam si centum dicerent quem esse malæ famæ, & mille quòd esset bonæ famæ, probatio super bona fama nõ releuat, quin saltẽ remaneat infamatus apud alios, & respectu illorum facienda est inquisitio. Tancre. tenet contrarium, & quòd sit standum dicto plurimorum. Hostien. dicit quòd probatio admittatur, sed an præiudicet contrariæ probationi, debet attendi quid habeat communis vox exterior, & debet attendi qualitas testium & personarum, & secundum *hoc iudex arbitrabitur quæ probatio valeat.* Panor. post Bart. in l. de *minore.* §. *tormenta.* ff. de quæstio. dicit, quod aut testes vtriusque *partis* deponunt super fama eiusdem loci & eiusdem temporis, & tunc standum est testibus magis idoneis: aut testes hincinde sunt æquales, & tunc standum est numero, vel datur paritas numeri, & tunc stabitur probationi magis verisimili, & maxime verisimilitudo debet attendi in infamia, quia secundum Bart. non sufficit testes dicere infamiam esse apud populum, sed debet reddi causa surgens ex aliqua simili præsumptione. Colliguntur omnia ista ex Panor. in dicto cap. cum opporteat in vltima col. vide ibi omnia diffuse. Facit quod notatur in cap. in nostra. de testi. & glos. fin. in cap. 1. de præscript. lib. 6. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Infamia vel scandalum, &c. *De infamia seu diffamatione, seu fama contra aliquem, quid sit, & qualiter probetur vide Iulium Clarum in pract. crimi. quæst. 6. & quæ diximus in directorio inquisitorum parte. 3. nu. 80. tit. de modo continuandi processum per inquisitionem.*

INIVRIANS INQVISITOREM.

1 INiurians inquisitorem potest puniri per ipsum, quia crimen commissum in inquisitorem videtur tangere Ecclesiam. 2. quæst. 7. Si quis ab Episcopo. ad quòd, de verbor. signifi. ex parte. & insuper quia iniuria illa-

ta maxime dum est in actu exercendi officium, non videtur sibi facta prę textu suæ priuatæ personæ, sed prætextu & in contemptum seu impedimentum officij sui. Facit de fo. compet. cap. 2. de sen. excom. cum desideres. §. fina. de maledicis. cap. 1. iuncta glos. ibi vide. Facit etiam de pœnis. cap. 1. lib. 6. Et talis iniurians grauius punietur quàm si alteri priuatæ personæ iniuriã intulisset, vt ff. de iniurijs. l. iudici. ff. de pœnis. l. aut facta. §. personam. cum similibus. & pœna debet esse arbitraria, consideratis personis & qualitate facti, vt dicta l. aut facta. quæ habetur de pœnit. dist. 2. cap. fina.

ANNOTATIONES.

1 Iniurians inquisitorem potest puniri per ipsum, quia crimen, &c.] *De hoc articulo vide omnino Zanchinum tract. de hæret. cap. 32. Repertorium inquisitorum & Vmbertum Locatum in opere iudiciali verbo, iniuria. quibus locis concludunt inquisitores posse punire eum, qui illis infert iniuriam, & pœnam esse arbitrariam.*

Ceterum si constet, inquisitori illatam iniuriam, quia inquisitor est, & ratione officij, qui talem iniuriam intulit grauiter coercendus est, de quo vide. extrauagantem pij Papæ. V. incipien. Si de protegendis. *quæ habetur in fine Directorij inquisitorum.*

INQVISITIO.

1 INquisitio non debet formari contra reum, nisi prius iudex interroget eum super quo intendit inquirere contra eũ, aliàs non valeret, vt in ca. qualiter & quando. in versi. debet igitur, de accusa. & hoc maxime si reus est præsens, & in fortia officialis, tunc semper iudex interroget reum cum tortura & sine, in camera pluries, vt videat bene super quo possit formare inquisitionem, & ita post eius interrogationem formet inquisitionem: & quia non est hic actio, non est necesse quòd super inquisitionem lis contestetur, sed fieri tamen debet per iudicem interrogatio, & per reum responsio. hæc ex libro malefic. Angel. in clausula, hæc est quædam inquisitio. col. 8. col. 9. & col. 10.

2 Nota tamen quòd est necesse quòd inquisitio formata contra aliquem habeat debitam formam, aliter non tenet. dicto cap. qualiter & quando. & cap. inquisitionis. de accusa. hæc Angel. vbi supra, col. 7. in fi.

Dicit tamen idem Angel. vbi supra, quòd in crimine hæresis procedit inquisitio sine loco & tempore. hæc Angel. vbi supra, col. 10.

3 De substantia inquisitionis est, quòd fama publica a fide dignis procedat. cap. ad petitionem. cap. qualiter & quando. & cap. cum oporteat,

de

de accuſa. & de hoc habes ſupra, in verbo. infamia. §. 7.

Fallit tamen quando reus eſt præſens, & non opponit, vt in cap. 2. de accuſa. lib. 6. quia tunc tenet inquiſitio ſine diffamatione.

Item fallit quando iudex ex mero officio ſuo inquirit & non ad poſtulationem alicuius, vt in cap. 1. de offic. ordi.

Item fallit quando iudex inquirit ex neceſſitate ſui officij, vel vertitur in periculum animarum, vt notatur in cap. ad noſtram. el primo. de iureiuran. & tunc in tali crimine poteſt inquiſitio formari non præcedente aliqua diffamatione, vt dicit Angel in lib. malefi. clauſula prima. col. 9. ibi: quarto principaliter quæro.

Fallit etiam in crimine hęreſis, in quo proceditur nulla pręcedente diffamatione. Caſus eſt quem dominus Card. dicit eſſe ſingularem, & ſe alibi non legiſſe in cap. excommunicamus. el. primo. §. Adijcimus. de hæreticis. & ipſum ſequitur Io. de Anania. hæc Angel. in dicto lib. malefi. clauſula, hæc eſt quædam inquiſitio. col. 10.

4 Nota tamen quòd iudex qui inquirit ex mero officio, ſicut facit inquiſitor, non tenetur facere fidem reo de tali diffamatione prędcedẽte. Angel. vbi ſupra, *col. 11. & 12. Et confirmat Alber. de Gandi. in tractatu de malefi. in rubrica. Quomodo cognoſcatur de maleficijs per inquiſitionem.* §. caueant tamen inquiſitores.

5 Si in inquiſitione generali aliquis reperitur culpabilis, poteſt procedi contra eum ad impoſitionem pœnæ ex illis probationibus in generali inquiſitione receptis, nec eſt opus vt de nouo illæ probationes ſpecialiter recipiantur, ſed ſatis eſt illum nominatim citare vt veniat ad opponendũ ſi quid opponere vult: & hoc intelligo quando inquiſitio erat formata cõtra certum genus perſonarum: nam tunc in effectu inquiſitio videtur formata contra quemlibet, & ideo repertus culpabilis ex priori tela iudicij venit puniendus: pro hoc videtur ſimilis textus ſecundum vnam lecturam in cap. per inquiſitionem. de elect. Facit quod notatur. in cap. 2. de confeſſ. hæc Panor. in cap. ad petitionem. de accuſa. in prin. Facit quod not. Inno. in cap. bonę. el. primo. de elect.

ANNOTATIONES.

1 Inquiſitio non debet formari contra reum, &c.] *De inquiſitione, & de ordine procedendi in crimine hæreſis per viam inquiſitionis vide Eymericum in Directorio inquiſitorum parte. 3. num. 69. titu. de tertio modo procedendi in cauſa fidei per viam inquiſitionis. adde quæ ibidem aiximus, & Simancam de catho. inſtit. tit. 44. de ordine procedendi. nu. 7. & ſeq. & Repertorium inquiſitorum verbo, inquiſitio. & alij ex quibus intelliges quid ſit inquiſitio, & quotuplex, & qualis ac quantus eius vſus in ſacro inquiſitionis tribunali.*

IN-

INQVISITOR HAERETICAE PRAVITATIS.

1 INquisitor hæreticæ prauitatis, licet instituatur à prælatis ordinis, puta a Prouinciali vel Generaliter, eius tamen iurisdictio dependet immediate a Papa, quia dicti prælati instituunt eũ auctoritate Apostolica vt in glo. in verbo cõmitti. & in verbo, amouere. Clem. 2. de hæret. & ideo dicitur institutus a sancta sede Apostolica, quia omnia nostra facimus, quibus nostram auctoritatem impertimur. C. de vet. iur. enu. l. 1. §. sed neque. & ideo, secundum Panor. in cap. sane quia. de offi. deleg. in prin. delegati loquuntur in plurali, & scribunt in literis: *Et nostris, imo verius Apostolicis parere mandatis*. quia repręsentant personam Papæ.

Et debet inquisitor attigisse quadragesimum annum, aliter non potest ei committi officium inquisitionis, vt in clem. 2. in prin. Et si committitur non tenet, & ille qui committit puniendus est, vt in glos. dictæ clem. 2.

2 Inquisitor potest committere vices suas, & eas reuocare cum voluerit non obstante quod Panor. in cap. Venerabili. de offic. deleg. not. nono, dicat quod delegatus committens vices suas alteri, nõ potest amplius reuocare commissionem, de quo in cap. quamuis. eo. tit. lib. 6. si subdelegatus cepit vti iurisdictione. vt in glos. penult. dicti cap. venerabili. & ratio est quia dictum Panor. & dictũ ca. quamuis. vt innuitur, intelligit de delegato ad specialem causam, & non ad vniuersitatem, vt est inquisitor, qui licet sit datus delegatus specialiter *in causa hæresis*, est tamen datus generaliter in prouincia sibi commissa, & ad vniuersitatem personarum, vt dicit Gemi. in cap. ne aliqui. & cap. per hoc de hæret. lib. 6. vnde habent quasi ordinariam iurisdictionem, vt dicit Archid. in dicto cap. ne aliqui. & ideo inquisitores hæreticæ prauitatis vices suas cõmitettere possunt, & eas quãdocunque voluerint reuocare, vt dictum est: nam & ordinarius potest reuocare: & hoc etiam innuitur in glos. in verbo, Si non possunt ambo. cap. super quæstionum. de offi. deleg.

3 Inquisitor non potest se intromittere de diuinationibus aut sortilegijs nisi sapiant hæresim manifeste, vt in cap. accusatus. § Sane. de hæret. lib. 6; Quomodo autem ista sapiant hæresim manifeste, vide supra in verbo, diuinatio. §. 1. & §. 2. neq; etiã potest se intromittere de quæstiõnib. vsurarum, neque contra eos quibus restitutionem vsurarum pro crimine hæresis iniunxerunt. ac illos qui se & sua in iudicio Ecclesiæ obligarunt, vt in dicto cap. accusatus. §. de quæstionibus.

4 Inquisitores non possunt inquirere contra Episcopos de crimine hæresis, si tamen inuenerint eos circa hoc crimen commisisse, vel eos suspectos aut diffamatos sciuerint, tenebuntur id sedi Apostolicæ nuntiare, vt in c. inquisitores. eo. tit. lib. 6.

Inqui-

5 Inquiſitores ordinis Fratrum Prædicatorum non poſſunt procedere de hoc crimine, neque inquirere contra Fratres Minores, neque inquiſitores Fratrum Minorum contra Fratres Prædicatores, ex bulla aurea Xiſti Papæ quarti, quæ incipit: Sacri Prædicatorum & Minorum Fratrum.

6 Inquiſitores non poſſunt procedere contra aliquem officialem vel nũtium Ramanæ curię, in vt extrauagãti Io. xxij. quæ incipit: cum frater. hoc dicit Archiepiſcopus Florent. in 3. parte ſuæ ſummæ, tit. 18. ca. 2. §. 7. quibus debeant. verſ. Item inquiſitores non poſſunt.

7 Inquiſitores generales poſſunt procedere ad inquirendum de veritate criminum etiam non receptis teſtibus ſuper infamia, ſatis eſt enim quod conſtet de infamia propter frequentem clamorem, ſecus in delegato ad vnam cauſam tantum. Panor. in cap. cum dilecti. de accuſa. in ſecundo notabili, & in cap. qualiter & quando. el. 2. eo. tit. ſuper gloſ. 1. ibi: in ea gloſ. ibi: quòd iudex ſit criminoſus. in ſecunda differentia.

8 Inquiſitores poſſunt inquirere de articulis fidei, & de ſacramentis Eccleſiæ contra omnes quos habent ſuſpectos de fide propter aliquam ſiniſtram vitam, *quam faciunt, vel propter excommunicationem, quam diu ſuſtinuerunt, & ſi contumaces fuerint, procedent iuxta. cap. cum contumacia. de hæret. lib. 6.* ſi autem comparuerint, & culpabiles reperti fuerint, procedent vt dicitur in Clem. 3. eo. tit. in fi. hæc dominus Card. Zabar. in dicta cle. 3. verſ. Cum autem. §. porro. Facit ad hoc quod dicitur infra in verbo. ſuſpicio. §. primo.

9 Inquiſitores ſeu Epiſcopi & ſubſtituti ab eis cauere debent ne malitioſe aut fraudulenter alicui imponant crimen hæreſis, neque alij, quòd eos in executione officij inquiſitionis impediat, falſo imponere, & ſi aliquem vexauerint, imponendo ei hęreſim falſo, vel quòd impediat officium ſuũ, aut cauſa odij, gratię, vel amoris, vel lucri aut commodi temporalis obtentu, contra iuſtitiam & conſcientiam ſuam omiſerint contra quempiam procedere vbi fuerit procedendum ſuper huiuſmodi prauitate, Epiſcopus ſuſpenſionis ab officio per triennium, alij vero excommunicationis ſententias eo ipſo incurrant, à qua non poſſint abſolui niſi per Romanum pontificem, præter quam in mortis articulo, & tunc ſatisfactione præmiſſa poterunt beneficium obſolutionis obtinere. hæc in Clem. 1. eo. tit. §. verum quia. Facit ad hoc id quod dicitur infra in verbo. præcipitur. §. 2.

10 Inquiſitores & eorum ſubſtituti ſunt ipſo facto excommunicati ſi prętextu officij inquiſitionis quibusuis modis illicitis ab aliquibus pecuniã extorqueant, aut bona eccleſiarum ſcienter attentent ob clericorum defectum, occaſione officij prędicti, fiſco etiam Eccleſię applicare, vt dicitur in dicta Clem. 2. vbi dicit dominus Card. Zabar. quòd hic nomi-

ne pecunię intelligitur de quocunque commodo ęstimabili, ne illicitis modis extorqueatur.

11 Possunt inquisitores ordinis Fratrum Prædicatorum in prouincijs in quibus habent officium inquisitionis,cõpescere Fratres Minores ne prædicent quando ipsi pro facto fidei prædicare velint,& econuerso inquisitores Fratrum Minorum in prouincijs in quibus habent dictum officiũ possunt compescere Fratres ordinis Prędicatorum, licet sibi inuicem deferant,quod est commendabile.

Caueant tamen sibi a pœna Clem.1.eod.tit.in fi.videlicet,ne malitiosè impedimentum imponant. hęc Io. And. in nouella. super cap. vt officiũ, lib.6.Et Gemi. ibidem. & ita etiam possunt compescere alios religiosos ptędicatores.Facit ad hoc id quod dicit dominus Card.Zabar.in Clem. dudum.de sepul.vers. ab olim.quæsito.12. in fi.

Nec valet si quis dicat quòd ille text. cap. ut officium. loquitur de quæstuarijs & non de alijs religiosis prædicantibus, quia quamuis ibi adducatur exemplum de quæstuarijs,tamen ratio ipsius textus est quia impediunt, & quia non pertinet ad eos factum fidei vel inquisitionis: vbi ergo seruatur hoc,quòd impediatur *factum fidei vel inquisitionis*, potest inquisitor inhibere ne prædicent,quia est eadem ratio,& vbi est eadem ratio,ibi est eadem dispositio iuris,secundum glos.cap. 1. *de tempo. ordi.* lib.6.tum quia officium fidei est fauorabile,& qui impediunt sunt excommunicati,per cap.vt *inquisitionis.§.prohibemus.de hęret.lib.6.*

12 Item possunt *conuocare clerum & populum* ciuitatum & castrorum aliorumque locorum prout negotio fidei viderint expedire, vt dicitur in cap.vt commissi.eo.tit.lib.6.vbi Gemi. dicit, quòd solent fieri hæ conuocationes ad audiendas sententias & pœnas quas inquisitores infligunt, & ad videndos aliquos cruciari, & expedit fidei talia publice fieri,ad instructionem ac etiam ed terrorem. Io. And. hęc Geminianus.

13 Possunt etiam inquisitores sine diœcesano capere, arrestare,ac tute custodire, mancipare, ponendo etiam in compedibus & manicis ferreis, prout visum fuerit,vt in Clem.1.eo.tit.in prin.possunt etiam tradere hæreticos seu de hæresi suspectos duro carceri seu arcto, tamen ad custodiã & non ad pœnam.de hoc habes supra in verbo,capere.§.1. & nota quòd arrestare est quãdo alicui interdicitur ne exeat certum locum sine manus iniectione. Capere autem dicitur,cum manibus tenetur. de hoc habetur in cap.vt famæ.de sent. excom. Confirmat Io. de Imol.in Clem.1. de hæreticis. Concordat Dominus Card. Zabar.in dicta Clem.1.vers.propter quod.ibi:quarto oppono.arg. de sent.excom. Nuper.de offic.ordi.cum episcopus.lib.6.

14 Item possunt inquisitores habere officiales armatos & concedere licentiam deferendi arma. Caueant tamen ne abutantur quomodolibet

concess-

concessione portationis armorum, & non habeant officiales nisi necessarios, vt in Clem. 2. eo. tit. in fi. & in glos. penult. & fi. ibidem. & in glos. 2. & penult. in cap. statutum ciuitatis eo. tit. lib. 6. Et nota quòd dominus Card. Zabar. in dicta Clemen. 2. in fi. dicit quòd si dominus temporalis impediat familiam inquisitoris in portatione armorum, poterit puniri ut turbator inquisitionis, per id quod not. Inno. in cap. 1. de offi. deleg. quod bene nota, & tene menti.

15 Inquisitores hęreticę prauitatis habent iurisdictionem delegatam a Papa, cap. per hoc. & cap. ne aliqui eod. tit. lib. 6. Confirmat Panor. in cap. cum. I. & A. de sen. & re iudi. imo iurisdictio eorum est maior, nobilior, & fortior iurisdictione ordinarij in negotio inquisitionis, vt dicit Gemi. in dicto cap. per hoc. post Ioan. And. & ratio est, quia cum sit delegatus. dicto cap. per hoc. censetur ille cuius locum tenet. 2. quęst. 6. si Episcopus. de offic. deleg. sane. el. 2. de hoc supra in verbo, citatus. §. 2. & in hoc eodem verbo. §. primo.

16 Inquisitores non sunt dati ad vniuersitatem causarum, vt sic possint dici ordinarij, sed sunt dati ad vnam specialem causam tantum, scilicet hęresis, *licet sint dati ad vniuersitatem personarum. Facit quod not. Ioan. And. super verbo. priuilegiorum. cap. sicut. eo. tit.* secundum Lapum hæc Gemi. dicto cap. ne aliqui.

17 Inquisitores possunt excommunicare, suspendere, & interdicere. arg. cum contumacia. eo. tit. lib. 6. Et ratio est, quia, vt dictum est supra, habęt iurisdictionem delegatam a Papa, dicto cap. sane. tum quia possunt compescere per censuram ecclesiasticam. cap. vt officium. de hæreti. lib. 6. Facit quod notatur in cap. quærenti. de verb. signifi. Ad idem est cap. 1. de offic. deleg. nam videretur iurisdictio illa nullius esse momenti, si coertionem aliquam non haberent, vt in cap. pastoralis. eo. tit. in principio, imo videretur ista iurisdictio inquisitorum esse delusoria. arg. eod. tit. cap. ex literis. in medio. Possunt etiam inquisitores imponere aliam pœnam arbitrariam, vt dicitur cap. de causis. de offi. deleg. in fine.

Et ideo possunt mandare cuilibet presbytero curato siue non curato, vt publicet literas monitorias a se factas, & denuntiet coram populo excommunicatos ab ipsis, alioquin possunt ipsum presbyterum punire nõ solum pœna censuræ, sed etiam alia pœna, quod etiam probatur quia qui libet delegatus Papæ potest compellere quoscunque clericos ad exequendum ea quæ spectant ad causam sibi commissam, secundum Panor. in dicto cap. pastoralis. col. 1. in glos. in verbo, cõpellere renitentem. & in §. quia vero. nam delegatus põt compellere quos potuisset compellere ipse delegans, nam gerit vices delegantis & respectu delegati Papę nullus clericus potest dici alterius fori, quia omnes subsunt Papæ, vt in cap. cuncta per mundum. 9. quæstio. 3. idem in priuilegio Vrbani quarti, quod

incipit: *Licet ex omnibus mundi partibus.*

18 Inquisitores possunt exercere suam iurisdictionem contra fautores licet non sint hæretici, vt est textus in cap. accusatus. eo. tit. lib. 6. §. Si vero, iuncta glos. in verbo, ad salutem. & glos. in verbo, temporalibus.

Et possunt etiam inquisitores compellere hæredes fautorum hæreticorum, qui tamen fautores non erant hæretici, ad implendum pœnitentiam iniũctam defunctis in bonis temporalibus, secus si mortui sunt antequã pœnitentia fuerit iniuncta. hæc Gemi. in dicto §. Si vero. dicto cap. accusatus. in principio.

19 Inquisitores possunt priuare quibuscunque officijs publicis, honoribus, ac dignitatibus, omnes hæreticos, & defensores ipsorum, ac eorum filios & nepotes, sine consilio diœcesanorum vel vicariorum suorum. textus est expressus in cap. vt commissi. eo. tit. §. priuandi. iuncta glos. in verbo. honoribus. Non tamen eos priuare possunt dignitatibus seu beneficijs ecclesiasticis nisi de consilio diœcesanorum vel eorum vicariorum, vt dicitur ibi in textu. quod not. glos. in dicto verbo. honorib. & ibi rationem reddit. Et sufficit quòd faciant hoc inquisitores de consilio diœcesanorum, siue eorum consensu, vt dicit Gemi. *ibidem.* Nota tamen quòd Gemi. in fine dictę glos. in verbo honoribus. remittit ad notata in Clem. 1. eo. tit.

20 Inquisitores possunt per se, aut separatim, vel singulariter, vbique, in prouincia in qua officium inquisitionis est sibi commissum, procedere prout negotij vtilitas suadebit, *contra hæreticos*, credentes, receptatores, & fautores, seu defensores, necnon contra infamatos de hæresi, vel suspectos, vt dicitur in cap. vt officium. eo. tit. lib. 6. in prin.

In tribus tamen prohibitis per Clem. 1. eo. tit. *non possunt* sine diœcesano, quando ipsius possunt habere copiam *infra octo dies* postquam fuerit requisitus, vt in dicta Clem. 1.

Nec etiam possunt priuare vel denuntiare priuatos clericos hæreticos beneficijs & dignitatibus ecclesiasticis, nisi forte constaret legitime quòd diœcesani eisdem scienter huiusmodi beneficia contulissent, tũc non essent requirendi diœcesani, vt est text. in cap. vt commissi. eod. tit. lib. 6. §. penult. Sed nota secũdum Gemi. in dicto ca. vt commissi. & in dicto §. penul. dicit, quòd si clericus paratus est corrigi, & corde non ficto redire ad Ecclesiæ vnitatem, non debet deponi, vt notatur. 21. dist. nunc autem. in glos. sed verius. Sed intellige hoc secundum Ioan. de Imola, verum esse quando clericus ante sententiam redijt, quia si rediret post sententiam, tunc non recuperaret beneficia, nisi mediante dispensatione, vt de elect. cap. Quia diligentia. cum ibi notatis. hæc Gemi. vbi supra. ibi: Sed quæro an requiratur solum consilium.

21 Inquisitores possunt aduocare quoslibet peritos, prout expediens fuerit,

rit, vt eis assistant, & in sententia ferenda præbeant consilium opportunum: & quòd eis super his humiliter pareant possunt iniũgere in virtute obedientiæ. dicto cap. vt commissi.

Quibus peritis possunt inquisitores indicere vt secretum teneant processum, quem eis explicabunt integraliter, & serioſe manifestabunt, super quo deliberandum est, & de ipsorum consilio ad sententiam vel condemnationem procedatur.

Et si dicti periti arcana consilij seu processus sibi patefacta sub secreto, præter eorum licentiam alijs patefecerint, excommunicationis sententiam ex secreti violatione ipso facto incurrant, si eis videbitur expedire, promulgare valebunt, vt dicitur in cap. fina. eo. tit. lib. 6. §. iubemus. & §. sequenti.

Et isti iurisperiti qui sunt vocandi, intelliguntur docti & literati theologi, Canonistæ, & Legistæ, & non medici. Cum enim agatur de crimine mere ecclesiastico, vt cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. eo. tit. lib. 6. debent cognosci & decidi per canones: ad hoc facit. 11. quæst. 1. cap. si quis cum clerico. *in fi. cum suffragio tamen & famulatu legum. 11. quæst. 3. summopere. in 9. dignum. & cap. hortamur. hęc Gemi. in dicto cap. vt commissi. §. aduocandi.*

Quid autem debeant facere isti periti, & an inquisitor teneatur stare consilio eorum, & illud sequi, habes supra in verbo, aduocare. §. 4. & §. 5.

22 Inquisitores possunt sibi facere assignari a quibuscunque libros seu quaternos & alia scripta in quibus continentur inquisitiones factæ, ac processus per quoscunque auctoritate Apostolica vel legatorum eius habiti contra hæreticos, vt est textus in dicto cap. vt commissi. vbi glos. in verbo, quibuslibet: dicit siue sint ipsi scribentes, vel alij ad quos quocunque modo deuenerint dicta scripta, vbi dicit Gemi. quòd iudex potest compellere habentes processus factos per prædecessores, vt sibi præsentent & assignent.

23 Inquisitores possunt procedere contra eos, qui commisserunt crimen hæresis in prouincia, in qua est sibi commissum inquisitionis officium, licet ad alias partes se transtulerint, vt patet in dicto cap. vt cõmissi. Facit ad hoc glos. singularis ibidem in verbo, procedendi. quæ dicit quòd in casu conuerso, in eo scilicet, qui alibi crimen hæresis commisit, & modo est in prouincia huius inquisitionis, hic inquisitor possit cognoscere, quia vbi quis inuenitur, conuenitur. C. vbi de cri. agi. opor. l. 1. Et sic secundum hoc erit reperire quòd interdum duo inquisitores cognoscãt de eodem. Pone, peccauit quis in Rauẽnati, & transiuit ad Mediolanen. diœcesim: secundum hoc, Rauẽnas inquisitor, & etiam Mediolanen. poterit cognoscere, nec est mirum, quia etiam id habetur. cap. per hoc. eo. tit. lib. 6.

24 Sed quæritur vtrum inquisitor teneatur de necessitate remittere eum qui est in prouincia sua, sed crimen hæresis commisit in alia, ad illum inquisitorem, in cuius prouincia deliquit. dominus Card. Zabar. in Clem. 2. de re iudi. vers. denique ibi: nono quæro. concludit si remissio petitur, debet fieri de necessitate, licet videatur quòd hæreticus debeat puniri vbi reperitur, quia hæreticus vbique delinquit eodem modo, in celo, terra, & mari. C. de hæret. Ariani. facit. 24. quæst. 2. nec quisquam. Facit ad hoc glos. in verbo de more. dicta Clem. 2. de re iudi. quæ dicit in omni graui delicto debere fieri remissionem ad iudicem delicti, per. §. Si uero quis comprehensorum in authen. vt nulli iudi. colum. 9. Quæ glos. etiam refert quosdam dicere, quòd iudex delicti potest cogere ad hoc iudicem vbi degit. Concordat glos. in cap. 1. de rapto. quæ dicit, Si graue fuerit crimen, fiet remissio vbi deliquit. ff. de re mili. desertorem. in prin. Et glos. 1. in cap. fina. de for. compet. Et glos. prima in cap. postulasti. eo. tit. & 3. quæst. 6. Ibi enim causa. & glos. prima ibidem. Panor. super dicto cap. fin. de for. compet. colum. 10. & 11. confirmat dicens, quòd si delictum est atrox, & remissio petitur, remissionem esse faciendam de necessitate, & dicit ita voluisse Cynum in authen. qua in prouincia. Et Bart. in l. si cui. ff. de accusa. debet tamen iudex qui petit remissionem fieri, facere fidem & informationem iudici vbi degit, de delicto commisso, aliter sine causa infamaretur, si sic ligatus remitteretur, vt innuit idem Panor. vbi supra, & dicit idem sentire Bart. in l. 1. C. vbi de cri. agi. opor.

25 Et quia delictum dat iurisdictionem ei qui aliàs eam non habet, vt dicit glos. 1. in cap. fina. de fo. compet. de rapt. cap. 1. & 3. quæst. 6. cap. Ibi enim causa. quæritur quam iurisdictionem habet iudex loci, in quo commissum est delictum, supra delinquentem. Panor. respondendo ad hoc adducit plures opiniones diuersorum doctorum, quas diffuse prosequitur, & breuiter concludendo materiam, dicit, quòd si delinquens reperitur in loco delicti, tunc quo ad omnes effectus, & respectu personæ, & respectu bonorum, est de iurisdictione iudicis delicti: aut non reperitur in loco delicti, & tunc si fuerit citatione præuentus, potest excommunicari, & omnis processus supra personam fieri, in quantum patitur status & qualitas causæ: & potest etiam extra territorium citari verbaliter, quia iam est contumax & præuentus, vt in cap. proposuisti, de for. compet. aut non fuit præuentus, & tunc potest citari verbaliter quo ad effectum distinguendi bona, vt in §. contrahentes. cap. Romana. eo. tit. lib. 6.

26 Item potest requiri iudex vbi degit, vt eum citet uel remittat, & ille debet hoc facere, ut probatur in Clem. pastoralis. de re iudi. & in authen. ut nulli iudi. §. si vero quis comprehensorum. Et si citatus per iudicem ubi degit non uult comparere, potest excommunicari per iudicem delicti, & alius processus fieri contra personam, in quantum patitur status causæ,

quia

quia iam constitutus est in contumacia per citationem iudicis vbi degit, & videtur contumax in loco ad quem citationis effectus dirigitur. hæc Panor. in dicto cap. fi. de for. compet. col. 6. in prin. ibi: Quid ergo dicendum in tanta varietate doctorum?

Nota tamen, vt dicit Bart. in l. 2. ff. de requi. re. quod quando sunt plures iudices habentes separatas iurisdictiones dependentes tamen ab vno principe, vt diuersi præsides diuersarum prouinciarum constituti ab vno rege, tunc vnus eorum poterit verbo citare in territorio alterius. ita loquitur. l. omnes §. si vero apparitor. C. de Epis. & cler. quasi hoc videatur permissum a principe qui eos constituit. Quod etiam potest intelligi de inquisitoribus institutis a Papa in diuersis prouincijs, quod bene nota.

27 Inquisitoribus districtius iniungitur, quòd si quis pertinaciter affirmare præsumpserit, quòd exercere vsuras non sit peccatum, aut de hoc diffamatus fuerit, vel suspectus, contra eum tanquam contra diffamatum vel suspectum de hæresi procedere non omittant, vt dicitur in Clem. ex graui. de vsuris. §. sane. Nam ut dicitur in glos. penult. ibidem: hæreticus qui peruersum habet dogma, uel falsas aut nouas opiniones gignit uel sequitur. 24. quæst. 3. inter schisma & hæresim & cap. hæreticus. Istud autem est contra doctrinam Ecclesiæ, ut patet. cap. 3. & cap. cum tu. de usuris. in glos. autem fi. ibidem, in uerbo, omittant. dicitur per modum, de quo in Clem. 1. de hæreticis. Et Dominus Card. Zabar. in dicto §. sane. in prin. exponit, pertinaciter, idest, obstinata pertinacia. aliàs non incurreret pœnam.

28 Licet iudex ecclesiasticus debeat per seipsum proferre sententiã suam diffinitiuam, & eam legendo sedere, aliter est nulla, ut in cap. fi. de sent. & re iudi. lib. 6. Fallit tamen hæc regula in inquisitore hæreticæ prauitatis, ut est casus in cap. ut commissi. de hæret. lib. 6. hæc Gemi. in dicto cap. fi. de re iudi. col. 1. ibi: quæro an Episcopus possit legere. nam inquisitores hæreticę prauitatis possunt recitare sententias per alios, sicut Episcopi, de quo in dicto cap. fi. hæc Gemi. in dicto cap. ut comissi. in principio.

29 Inquisitor etsi non possit se intromittere de diuinationibus & sortilegijs nisi sapiant hæresim manifeste, ut dicitur in §. sane. cap. accusatus. eo. tit. lib. 6. & in glos. ibi, in uerbo, manifeste. tamen si reuocaretur in dubium, an manifeste saperent hæresim, de hoc cognoscere posset. idest, si manifeste appareret quòd sapiant hæresim, & super isto quòd sit uel non sit manifestum, iudicialiter poterit pronunciare se iudicem. Si uero non appareat quòd non sit manifestum, non se intromittat, ut dicit glos. hæc Gemi. in dicto cap. accusatus. & dicto §. sane. & allegat Panor. qui in cap. in tabulis. de Sortileg. idem dicit circa finem.

ANNOTATIONES.

1 Inquisitor hæreticæ prauitatis licet instituatur, &c.] *De Apostolicis inquisitoribus constitutis contra hæreticam prauitatem multa vbique tradunt qui aduersus hæreticos scripserunt, ex quibus nonnulla in hunc locum congessit auctor. videri item possunt Eymericus in Directorio inquisitorum parte. 3. in multis quæstionibus, sanctus Antoninus in Summa, parte. 3. tit. 18. cap. 2. Zanchinus tract. de hæret. in multis locis, vbi agit de potestate & iurisdictione inquisitorum. Repertorium inquisitorum, verbo, inquisitores. Simancas de catho. instit. tit. 34 de inquisitoribus Apostolicis, & alij, ex quibus patefiant ea, quæ hic auctor tractat interdum nimis breuiter.*

20 Nec etiam possunt priuare, uel denuntiare priuatos Clericos hęreticos beneficijs & dignitatibus ecclesiasticis.] *Quidquid sit de iure antiquo, an videlicet Clerici hæretici ipso iure priuentur beneficijs ecclesiasticis a die commissi criminis necne, hodie aperta res est, & clara ex rescripto pij Papę V. incipiente:* Cum ex Apostolatus. *per quod intelligimus beneficia Clericorum hæreticorum à die commissi criminis vacare, & dispositioni sedis Apostolicæ reseruari; de quo articulo scripsi copiose in Directorio inquisitorum, parte. 3. super quæst. 113.*

INVOCARE DÆMONES.

1 INuocare dæmones an sit hæreticum, & quomodo est hæreticum, vide supra, dæmones inuocare. §. 1. & 2. & in uerbo. diuinatio. §. 1. & 2.

ANNOTATIONES.

1 Inuocare Dæmones, &c] *videto annotata paulo antea in locis hic ab auctore citatis; & Repertorium inquisitorum verbo, Dæmon. & Eymericum in Directorio inquisit. parte. 2. quæstio. 43. & Zanchinum tract. de hæret. cap. 22. & alios.*

IVDÆI.

1 IVdæi inducentes Christianos ad ritum eorum, possunt puniri ab inquisitore unà cum Episcopo, iuxta Clem. 1. eo. tit. nam isti tales Iudęi dicuntur large fautores, imo & factores hæreticorum, qui sic trahunt baptizatum ad iudaismum. hęc Gemi. in cap. contra Christianos. de hæret. lib. 6. ibi: Sed dubium est nunquid Iudæi inducentes Christianos. Et de hoc habetur in officio inquisitionis littera Clementis quarti, data Viterbij pont.

bij pont. sui anno tertio. & etiam habetur littera Gregorij decimi, data Lugduni anno secundo pont. sui. Et vtraque incipit: Turbato corde. & ambæ mandantur inquisitoribus hæreticæ prauitatis, & in vtraque sic dicitur: *Iudæos autem, qui Christianos vtriusq; sexus ad eorum ritum execrabilem hactenus introduxerunt, aut inueneritis de cetero introducentes, pœna debita puniatis. Contradictores, &c. inuocato, &c.* Ex quibus infertur, quòd cum decretalis fi. eod. tit. lib. 6. reseruat mandata prædecessorum Pontificum, non obstantibus constitutionibus, possunt inquisitores tales punire. has litteras allegat Gemin. vbi supra. & dicit. quòd vbi talis littera non esset, videretur quòd Iudæi talia facientes non caderent in officium inquisitoris. Ad hæc omnia facit quod dicit dominus Archiepis. Florent. in tertia parte summæ. tit. 18. cap. 2. §. circa inquisitionem hæreticorum. vers. item inquisitores possunt procedere contra Christianos.

2 Iudęi qui fuerunt baptizati, etiam dum esset infantes, aut metu mortis, & postea redeunt ad iudaismum, possunt puniri per inquisitores, dummodo non fuerint præcise & absolute coacti, vt dicitur in dicto cap. contra Christianos. & in glos. prima, & secunda, & tertia, ibidem, quæ dicit, q; ille dicitur *coacte baptizatus, qui renitens, inuitus & reclamans fertur ad fontes. Facit ad hoc quod dicit Gemin. in dicto cap. contra Christianos.* vbi subinfertur, quòd tales Iudęi recidiuantes ad iudaismum, solent se exbaptizare, & de nouo lauare, quod vocant purificationem, & cùm pumice caput radere, & per iudicem sæcularem videtur eis imponenda pœna capitalis cum dispendio fortunarum, vt dicit l. penult. C. de apostat. tamen si inquisitores volunt eos punire, possunt, per prædictas litteras supra allegatas, vnà cum episcopo, vt est hodie, per clem. 1. eod. tit.

3 Iudæi si dogmatizant inter Christianos quòd exercere vsuram non est peccatum, etiam exercendo eam cum Christianis, vel dogmatizant aliquid contra humanitatem Christi, possunt per Ecclesiam compesci & puniri. Paul. alleg. post Inno. & Hostien. de voto. quod super his. in verb. defensione. nec mirum, quia etiam in certis casibus alijs, scilicet quando aliter offendunt fidem, Ecclesia coercet & punit eos, de quibus legitur & notatur de Iudæis c. Iudęi. el 2. hæc Io. de Imola super clem. ex graui. de vsuris. vers. ulterius quæro. Confirmat dominus Cardin. Zabarel. super dicta clem. ex graui. §. sane. quęsito. 19. Ad hoc est Feli. in c. postulasti. de Iudęis. ibi; extra glos. idem dicit Oldradus in consilio 35.

4 Si Iudęus impedit alium Iudęum volentem baptizari, ne baptizetur, potest inquisitor contra eum procedere, quia si concessum est inquisitoribus, quòd procedant contra Iudęos inducentes Christianos ad iudaismum, vt dictum est supra eod. verbo §. 1. & in casu proposito Iudæus volens baptizari, baptizatus est baptismo flaminis, & moriens euolat ad patriam. de consec. dist. 4. baptismi vicem. de presbyt. non bapt. c. 2. & sic impediens

pediens baptizari, retraxit Iudęum factum Christianum ad iudaismum quantum in se fuit. hæc dominus Card. Zabar, in clem. 2. de hæret. vers. inquisitoribus. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Iudęi inducentes Christianos ad ritum eorum possunt puniri ab inquisitore vnà cum Episcopo, &c.] *Iudæos contra fidem catholicam delinquentes per inquisitores & Episcopos posse puniri, communis est doctorum sententia, de quo articulo latissime agit Eymericus in Directorio inqui. par. 2. quæst. 46. Zanchinus tract. de hæret. cap. 36. Repertorium inquisitor, verbo, Iudæus. copiose Innocentius, Ioannes And. & alij in cap. quod super his. extra de voto & voti redemp. Ancharanus consil. 15. incipien. spiritualis iudex. Calderinus consil. 2. tit. de Iudæis. & alij.*

Extrauagans cuius meminit auctor hic incipit: Turbato corde, eam refert Eymericus in Directorio inquisit. parte 2. quæst. 44. & Campegius apud Zanchinum cap. 36.

Tametsi vero antea multum dubitaretur, an Iudæi & alij infideles iudicum fidei iurisdictioni subijcerentur, at hodie ea lis omnino cessat, nam Santissimus Dominus noster Gregorius xiij. rescripo quodam incipiente: Antiqua Iudæorum perfidia, *luculenter constituit in quot & quibus casibus inquisitorum potestati subijciantur.*

Id rescriptum habetur inter litteras Apostolicas pro officio sanctæ inquisitionis in fine Directorij inquisitorum.

IVDEX ET IVDICARE.

1 IVdex existens extra prouinciam suam non potest excommunicare nec absoluere, quæ requirunt causæ cognitionem, sed potest committere causas in prouincia quod bene nota. Ad hoc est text. in cap. nouit. de offic. delega. & est ibi glos. ad hoc singularis. Confirmat Panor. ibidem.

2 Iudex debet iudicare secundum allegata & probata, & non secundum conscientiam, vt in cap. 1. de offic. ord. in glos. 3. circa medium, & glo. in verbo, tenetur. c. pastoralis. de offi. deleg. Idem dicit B. Thomas in 2. 2. qō. 67. art. 2.

3 Iudex dicitur illud posse quod honeste potest. 2 2. quęst. 2. faciat homo. & ff. de condi. insti. filius. & l. nepos. de verb. signifi. Et illud dicimur posse quod de iure possumus. in clem. sæpe. de verb. signifi. in verbo, poterit. iuncta glos. de præben. cap. significatum. de vot. & vot. redempt. magnæ. de elect. cum non liceat. lib. 6. hæc dominus Card. Zaba. in dicta clem. sæpe. nono notabili.

Iudex

4 Iudex ſeu inquiſitor generalis, ſi non ſeruauit ordinē inquiſitionis, pru
denter & caute ſe corrigere debet: nā & ſi in aliquo errauit, nō debet ſpō-
te fateri errorē ſuū, ne vileſcat eius auctoritas, nec tn̄ debet defendere erro
rē ſuū, ſeu in eo perſeuerare, ſed debet cautius & prudētius q̄ pōt ſe corri-
gere. hæc in c. qualiter & quando. de accuſ. el primo. Et Panor. ibidem.
Et hoc eſt quia male principiato aliquo negotio, non poteſt inde aliquid
ordinabiliter ſequi, vt eſt ibi text. Sed magnæ ſapientiæ eſt hominem cor
rigere quod male locutus eſt. 22. quæſt. 3. magnæ. Quod nota contra illos
qui volentes pertinaciter defendere vnum errorem, incidunt in infinita
inconuenientia. hæc Panor. vbi ſupra.

5 Iudex debet tamen laborare ne vileſcat eius auctoritas, immo auctori-
tatem dignitatis debet ſuo ingenio augere. l. obſeruandum. in fi. ff. de offi.
præſid. Facit ad hoc text. in cap. qualiter & quando. el primo. de accuſ. Ad
idem eſt Panor. ibidem in quarto notabili.

6 De eo autem quod dicit gloſ. 1. in dicto cap. qualiter & quando. quali-
ter intelligatur, videlicet, quòd generalis inquiſitor, ſeu generalis delega-
tus poteſt corrigere ſententiam ſuam etiam diffinitiuam, ſi errauit in iudi
cando, *vide bene totam gloſſam illam, & vide quod dicit Panorm. ſuper
dicta gloſ. vbi ponit pulchram diſtinctionem, dicens quòd aut quis erra-
uit in iudicio, aut extra iudicium: & ſi in iudicio, aut quis errauit in pro-
ceſſu, aut in ſententia.* Et quia materia eſt prolixa, ideo eam dimitto. vi-
de eam ibi, & bene conſidera, quia deſeruit ad multa.

7 Iudex eccleſiaſticus poteſt inhibere iudici ſæculari ne procedat in cau
ſa dependente ex cauſa, quæ oritur coram ipſo iudice eccleſiaſtico. cap.
tuam. de ordi. cogni. Et Panor. ibidem in prin. Et Corſetus in ſuo reperto
rio, in verbo, inhibitoria 2.

Et hoc facit bene ad propoſitum, quòd inquiſitor poteſt inhibere iudi-
ci ſæculari, ne procedat contra aliquam perſonam vigore proceſſuum ip
ſius inquiſitoris, vel occaſione alicuius confeſſionis factę coram ipſo in-
quiſitore, quod bene nota & tene menti.

ANNOTATIONES.

7 Iudex eccleſiaſticus poteſt inhibere iudici ſæculari, &c.] *Inquiſitor hæ-
reticæ prauitatis ratione ſui officij latiſſimam habet poteſtatem, & in cau-
ſa fidei poteſt contra quoſlibet (paucis quibuſdam exceptis) procedere,
etiamſi delinquentes laici ſint, quia ratione criminis eccleſiaſtici ei ſubij-
ciuntur. cap. licet. vbi gloſ. in verbo, vacante imperio. extra de foro com-
pet. & Oldradus conſi. 86. incipien. Quæritur. & propterea recte poterit in
cauſis ad iudicium ſuum pertinentibus inhibere iudici ſæculari, ne proce-*

dat. adde Ioannem Rojam singul. 108. incipien. Iudex ecclesiasticus.

IVRISDICTIO.

1 IVrisdictio delegata dignior est ordinaria propter reuerentiam delegantis, vt dicit Panormit. in cap. super quæstionum. de offi. deleg. in §. si vero. vers. vltimo not. Et ideo vt dicit Gemi. post Io. And. in cap. per hoc. de hæret. lib. 6. iurisdictio seu auctoritas inquisitoris est maior, nobilior, & fortior, quàm auctoritas seu iurisdictio ordinarij. & ex hoc infert ipse Panor. quòd si contingeret appellari ab Episcopo & inquisitore simul procedentibus, non est appellandum ad metropolitanum Episcopi, sed potius ad ipsum Papam. hæc Panor. vbi supra.

ANNOTATIONES.

1 Iurisdictio delegata, &c. & ideo iurisdictio seu auctoritas inquisitoris est maior.] *quamquam hæreticæ prauitatis inquisitores in causa sibi cõmissa maiorem auctoritatẽ habeant, quàm ordinarij seu Episcopi locorum, non tamen decet episcopos contemnere, immo multum illis deferendum est, & quoad honoris prærogatiuam, & quoad alia quæ inconsultis illis transigere non videtur honestum.*

LITIS CONTESTATIO.

1 LItis contestatio & libelli oblatio non exiguntur in causa hæresis, nam in causis summarijs, in quibus proceditur de plano & sine figura iudicij, vt in negotio inquisitionis hæreticæ prauitatis, per cap. fin. eod. tit. lib 6. non exiguntur prædicta, vt dicitur in clem. sæpe. de verbo. signifi. in prin. Sequitur ergo, quòd in prædicta causa hæresis non requirantur libelli oblatio, & litis contestatio.

Est autem litis contestatio, negotij principalis hincinde apud iudicem facta narratio, & subsecuta responsio, siue negando, seu confitendo, vt habetur de lit. contest. c. vnico. iuncta glos. ibi: est autem.

ANNOTATIONES.

1 Litis contestatio, & libelli oblatio non exiguntur in causa hæresis.] *Idem scribunt Lodouicus Carrerius tract. de hæret. Simancas & alij quos refert & sequitur Ioan. Rojas in singularibus fidei, singul. 125. incip. litis contestatio.*

Litis autem contestatio in alijs quoque criminibus enormibus non exigitur, vt

tur, vt ait Archidiaconus in cap. 1. de homicid. lib. 6. quem refert Hippolytus Marsilius in pract. crimi. §. diligenter. nu. 158. id quod obseruatione dignum esse censeo.

LOCVS IVDICII.

1 LOcus iudicij exercendi debet esse securus omnibus qui sunt venturi ad iudicium, aliter licite potest appellari, vt in cap. ex parte. el. primo. de appellatio. Ad idem est Panormit. ibidem. Facit ad hoc cap. statuimus. de offic. deleg. lib. 6. & glos. in verbo, Secure. cap. statutum. de rescrip. eod. lib.

2 Imo, vt dicit Panor. in dicto cap. ex parte. in fi. vnum præ cæteris est tenendum menti, quòd vbicunque notorium est, locum non esse tutum, nedum potest incontinenti appellari, sed etiam potest pars citata appellationem omittere, & de citatione nihil curare: quia ex quo citatio est notorie iniusta, non arctat citatum, vt eleganter probatur in clem. pastoralis. de re iudi. §. Pisana. iuncta glo.

3 Locus debet esse securus non solum partibus, sed etiam iudici vel inquisitori, vt dicto cap. statuimus. & debet etiam esse idoneus, quia non in taberna vel in loco inhonesto debet id expediri. hæc in glos. in verb. securum, dicti cap. statuimus.

ANNOTATIONES.

1 Locus iudicij exercendi debet esse securus, &c.] *Hoc secundum naturã est: & nisi loci securitas esset, facile de iniquitate iudicij præsumeretur & partes grauari censerentur.*

2 Immo vt dicit Panor. &c. Sed etiam potest pars citata appellationem omittere, &c.] *recte tamen facit sic citatus si de istis protestetur, videlicet ideo se non parere citationi, quia locus non est securus, & faciat de hoc constare, ne sibi præiudicetur.*

MALA FIDES.

1 MAla fides alicuius deprehenditur per verba, quando scilicet aliquis quomodolibet profert aliqua verba contra fidem catholicam. 43. dist. sit rector. 93. dist. legimus. cum similibus. 5. q. 4. in loco. hæc ex consilio secundo Ioan. Calder. tit. de hæreticis.

ANNOTATIONES.

1 Mala fides alicuius deprehenditur per verba.] *Quot modis mala fides alicuius, aut hæresis deprehendatur per verba, docet Arnaldus Albertinus tract. de agnoscen. asser. quæstio. 29. num. 8. & multis sequentibus, & quæst. 30.*

MALE SENTIRE DE SACRAMENTIS.

1 MAle sentire de sacramentis, & de articulis fidei, dicitur ille, qui aliter sentit de eis, quàm Romana Ecclesia prædicat, & obseruat. 24. quæst. 1. hæc est fides. vbi est glos. notabilis in princip. de summa Trinita. damnamus. de hæret. cap. ad abolendam. hæc ex dicto consilio secundo Ioan. Calderini.

ANNOTATIONES.

1 Male sentire de sacramentis, & articulis fidei, dicitur ille, &c.] *Ex quibus autem factis aliquis de sacramentis Ecclesiæ & articulis fidei male sentire præsumatur, docet Zanchinus tract. de hæret. cap. 7. & cap. 35. & nos diximus copiose in Directorio inquisitorum parte tertia, num. 109. titu. de signis & indicijs, quibus diuersarum sectarum hæretici cognosci possint.*

MATRIMONIVM CONTRAHENS.

1 MAtrimonium contrahens cum vna per verba de præsenti, & postea illa viuente contrahit propria auctoritate cum alia, facit contra sacramẽtũ matrimonij, & ideo inquisitor hæreticæ prauitatis põt inquirere cõtra talẽ qualiter sentiat de sacramẽto matrimonij. Et dicit Lapus, quòd sic fuit consultum, & credit quòd bene secundum eum. Et pro ista decisione facit textus in §. eum verò. cap. accusatus. de hæret. lib. 6. vbi hæreticus dicitur, qui committit in vno ex sacramentis Ecclesiæ, sed iste facit contra sacramẽtum matrimonij, quod habet de sui substantia vt retineat vitam indiuiduam cum qua contraxit, vt in cap. fin. de condit. appo. contrahendo ergo cum duabus viuentibus, committit in illud sacramentũ. Hæc Gemi. in dicto cap. accusatus. §. sane. Confirmat hoc Felinus in dicto cap. ad abolendam. in principio.

2 Quidam professus in quadam religione, exiuit ordinem, & duxit vxorem: Si contraxit cum illa palam, præsumitur errare in fide, & sic inquisitor

sitor hæreticæ prauitatis poterit procedere contra eum,& inquirere de fide & sacramentis. Si autem contraxit clandestine, non præsumitur errare in fide, & sic inquisitor non poterit procedere contra eum. hæc Panor mit.in cap.de homine. de celeb.Miss.& hoc bene nota. Confirmat Felinus in dicto cap. ad abolendam. in principio. allegat Bal. & dicit posse procedi contra talem professum ducentem vxorem, dummodo pertinaciter teneat se non errasse.

3 Nota quòd Panormit.in glos.1.super dicto cap ad abolendam. dicit, quòd in spectantibus ad fidem debemus sequi & tenere quod seruat Romana Ecclesia,in alijs autem non tenemur sequi consuetudinem Ecclesię nisi mandet esse seruandum. Ad idem est quod dicit idem Panor. in c.pastoralis.de offi.ord.in col.4.in princ.

ANNOTATIONES.

1 Matrimonium contrahens cum vna per verba de præsenti,&c. & ideo inquisitor hæreticæ prauitatis potest inquirere contra eum.] *Hoc iure vtimur in sacro inquisitionis prætorio, vt qui binas, vel plures nuptias vxorũ, aut maritorum simul viuentium contrahit, per inquisitores hæreticę prauitatis puniatur:de quo articulo copiose scribit Arnaldus Albertinus tract. de agnoscen.assert.quæst.23.Repertorium inquisitorum,verbo,contrahens. Simancas de cathol.instit.tit.40.de matrimonio.& Canonistæ in cap.accusatus.§.sane.de hæret.lib.6.*

2 Quidam professus, &c. si contraxit cum illa palam præsumitur errare in fide, &c.] *Hanc distinctionem & sententiam de contrahente clam, aut palam acceperunt fere omnes doctores à Iacobo Butrigario in l.nemo.C.de summa Trinit.verius tamen est, vt siue clam,siue palam monachus contrahat matrimonium, præsumatur errare in fide, & inquisitori hæreticæ prauitatis in vtroque casu supponatur:quod ipsum locum habet in clericis constitutis in sacris ordinibus matrimonium contrahentibus,vt recte docuit Simancas de cathol.instit.tit.40.nu.8.& seq.*

MINOR XXV. ANNIS.

1 Minor xxv.annis non habet personam standi in iudicio, vt l. clarum. C.de auct.tutor.& ibi not.in tantum quòd dicit ibi Cynus & alij, quòd etiam si sponte confitetur, talis confessio non obesset minori sponte cõfitenti delictum,quod tene menti ne erres, & ne processus tui postea possint irritari. vide ad hoc Bart.in l.fi.§.pupillus.ff.de verbo.oblig.vbi tenet, quòd minor non potest respondere sine curatore,& ideo quando habes talem minorem in fortia tua pro aliquo delicto, des ei curatorem antequam

tequam recipias eius responsionem. Et Salicetus dicit in l. 1. de confessis: quòd iudex criminum recipiat cautelam, vt ad videndum iurare minorē faciat adesse curatorem. hæc Angel. in lib. malefi. clausula, Comparuerunt inquisiti, & confitentur totum. col. 4. ibi: Necnon sis cautus. vbi vide etiam additionem sequentem.

2 Si minor confitetur in tormentis sine auctoritate curatoris, talis confessio valet. ff. ad Sillen. l. excusantur. §. fi. & ff. de re milit. l. non omnis. §. a Barbaris. tamen secundum Bal. in l. 1. C. de confes. in repetione dicit, q̄ ante torturam debet habere curatorem, qui pro ipso alleget, antequam iudex pronuntiet ipsum esse torquendum, sed non debet curator interuenire in actu torturæ & confessionis: & si non habet curatorem, iudex debet supplere conuocando consanguineos. Idem dicit Bal. in tit. de pace iuramē. firman. in §. item sacram. hæc dominus Paris. in lib. de syndi. c. incipiente: Officialis posuit ad cordam. versi. an confessio adulti.

ANNOTATIONES.

1 Minor xxv. annis non *habet personam standi in iudicio, &c.*] *De curatore minoribus* xxv. *dando in sacro inquisitionis tribunali apud inquisitores Hispaniæ Madriliana quadam instructione anno domini* 1561. *cap.* 25. *ita sancitum est*: Si reus fuerit minor vigintiquinque annis, priusquam accusationi respondeat, sibi dabitur curator, *cuius auctoritate* ratificabit confessiones factas, & formabitur *totus* processus. Sed curator non sit ex officialibus sancti officij. & potest esse aduocatus eius, vel quælibet alia persona grauis, fidelis & bonæ conscientiæ. *hæc ibi.*

Si quid vero cum minoribus gestum sit absque horum curatorum auctoritate, id ipso iure irritum est, & nullum. l. clarum. C. de auctorit. præstan. Corneus consil. 198. *lib.* 4. *Matthæus de afflictis decisione* 208. *incipien. Minor adultus. eleganter & copiose Antonius Gomezius tomo* 3. *variar. resolut. cap.* 1. *nu.* 64. *& Simancas de cathol. instit. tit.* 29. *num.* 60. *Ex his accipient lumen declarationis ea, quæ hoc loco docet auctor.*

MODVS PROCEDENDI CONTRA MORTVOS.

1 MOdum formandi inquisitionem contra defunctos ponit Angel. in lib. malefic. clausula, che hai tradito la patria. col. 5. §. & bene aduertas, quòd tales. ibi: & fiet isto modo.

ANNOTATIONES.

1 Modum formandi inquisitionem contra defunctos.] *quomodo procedatur*

cedatur in causa hæresis contra mortuos, contra quos procedi possit, quanto to tempore duret hæc actio procedendi contra eos, & cetera huc spectantia copiosè ostendimus in Directorio inquisit. parte 3. super quæst. 43. adde Simancam de cathol. instit. tit. 18. de defunctis. & Repertorium iquisit. verbo, defunctus.

MONITIO IVDICIS.

1 MOnitio, seu requisitio iudicis facta in p̃sentia partis habet vim peremptorij. Confirmat Angel. in lib. malefic. clausula. Qui iudex commisit præconi. in principio. quod intellige dummodo fiat apud acta, hoc est, iudice sedente pro tribunali. ita declarat Salicetus in l. 2. C. quomodo & quando iud. pro quo adduci potest glos. in l. cum precum. C. de libera. ca. vbi dicitur, quòd actus non dicitur factus coram iudice, nisi eo sedente pro tribunali. Et Feli. dixit in cap. fi. de confes. Amplia vt etiã habeat locum in monitione delegati. Amplia iterum idem si nuntius citat in præsentia iudicis, quia illa habetur pro perẽptorio. hoc voluit Bal. in dicta *l. 2. hoc tenet Anto. in cap. 1. de libel. oblat.*

Subdunt moderni, quòd monitus a iudice non comparens est verus contumax, & ideo non potest appellare, & allegant cap. super eo. el 2. de appella. vbi dicunt, quod assignatio termini facta per iudicem est peremtoria. hæc idem Feli. in c. consuluit. de offi. deleg. in glos. in verb. terminum peremptorium. in fine. Facit ad hoc Panor. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Monitio seu requisitio iudicis facta in præsentia partis habet vim peremptorij.] *Ratio cur monitio iudicis habeat vim peremptorij facta reo præsenti, traditur per Antonium Butrium in cap. 1. de libel. oblat. num. 16. versi. nota bene hoc dictum. adde textum in cap. ad petitionem, cum ibi notatis extra de accusat.*

MORTVI HÆRETICI.

1 MOrtui hæretici possunt excommunicari. 24. quæst. 2. c. fi. de sen. excõmuni. à nobis. el 2. vbi est glos. notabilis ad hoc in verbo, Mortuos. Et possunt hæretici accusari post mortem, vt in cap. filij. eo. tit. lib. 6. & glos. notabilis in cap. Si quis Episcopus. eod. tit. in verbo, post mortem. in fine. Et glos. 24. quæst. 2. in summa hoc limitat, dicens quòd leges non permittunt aliquem accusari post mortem nisi propter bona tantum. Facit ad hoc textus in cap. accusatus. de hæret. lib. 6. §. in eo vero. Ad idẽ est

glos.

glos. in verbo hæretici. cap. 2. de præscript. lib. 6. Et hoc vsque ad quadraginta annos, vt dicit glos. in verbo. post mortẽ, dicto §. in eo vero. Facit ad hoc dicta glos. in verbo, mortuos dicti cap. a nobis. el 2. de sent. excom.

2 Mortui excommunicati possunt absolui post mortẽ in cap. prædicto. a nobis. vbi glos. singularis in verbo. Relaxatur, quam bene nota, vbi Panor. hoc confirmat rationem adducens.

ANNOTATIONES.

1 Mortui hæretici possunt excommunicari.] *Hæreticos post mortem posse excommunicari profitentur glos. & communiter Canonistæ in cap. si quis episcopus. extra de hæret. vbi hoc speciale esse aiunt in tanti criminis detestationem.*

Sed reuera hæretici cum primum incidunt in hæresim, excommunicati sunt ipso iure, cap. excommunicamus. 1. & 2. extra de hæret. quare si moriatur iam excommunicati discedunt, nec amplius excommunicari possũt.

Ceterum si quis doctores ita loquentes tueri velit, dicat eos hoc voluisse, post mortem posse hæreticos excommunicari, ideſt excommunicatos declarari.

ibi. Et possunt hæretici accusari post mortem.] *Hoc est speciale in detestationẽ hæresis, vt morte non extiguatur eius accusatio. sicut in alijs delictis communiter solet contingere, vt recte docet Ioannes Rojas singul. 134. inci piẽ. Morte delinquentium. sed quanto tempore duret hæc actio contra hæreticos defunctos, & cetera ad eã rem spectantia copiose explicuimus in Directorio inquisit. parte 3. super quæst. 43.*

NOBILIS.

1 NObilis magis punitur pœna spirituali vel pecuniaria quàm ignobilis, diues quàm pauper, in dignitate constitutus quàm priuatus. 41. dist. homo Christianus. 11. quæst. 3. præcipue. & si contrarium inueniatur, speciale est, vt si deferatur dignitati. de offic. deleg. cap. Sane. Sed ex quo perseuerat in malitia, grauius puniatur quàm alius, d. cap. præcipue. Si autem agitur de pœna corporali, tunc magis punitur ignobilis quàm nobilis, pauper quàm diues: & si contrarium inueniatur, speciale est. hæc dominus Card. Zabar. super Clem. 1. de hæret. §. verum quia. 13. notabili. Facit optime ad hoc glos. singularis in cap. cũ quidam. de iureiur. in fine.

2 Sed nota ad hoc, quòd cum proceditur ad correctionem peccati, non est facienda distinctio inter magnum & paruum, de iudi. cap. nouit. & Panor. ibidẽ, col. 2. in modo tamen corrigendi & puniendi, & in generibus pœnarum, bene fit differentia, vt notat Panor. ibidem, & notatur in cap.

qui con-

qui contra pacem. 24.quæst.1.vbi bonus textus cum glo.Facit c.sane.2. de offi.deleg.& cap.2.eo.tit.lib.6.

ANNOTATIONES.

1 Nobilis magis punitur pœna spirituali, vel pecuniaria, quàm ignobilis.] *Quæ hoc loco tradit auctor communiter annotari solent per doctores in l. nemo.C.de sum.trinit.& fide catho.*

Iam nobiles in fide errantes magis esse puniendos quàm ignobiles recte docuit Tiraquellus tract.de pœnis temperan. aut remittendis, causa 31.nu. 25.de quo scripsi copiosius in cap.grauem.de pœnis relato in Directorio inquisitorum parte 2.quia nobiliorum delicta grauiora sunt.& hanc sententiam non obscure probant versus illi: Omne animi vitium tanto conspectius in se crimen habet, quanto maior qui peccat, habetur.

NOMINA ACCVSATORVM, VEL TESTIVM.

1 NOmina accusantium prauitatem hæreticam, vel testificantium, seu deponentium super eam, nullatenus publicentur, propter scandalũ vel periculum quod ex tali publicatione sequi posset,& adhibeatur dictis testium nihilominus plena fides, vt habetur in priuilegio Inno.iiij.quod incipit; Cum negotium fidei.cuius bulla plumbea est Comi.Idem habetur in cap.fi. de hæreticis.lib.6.§.iubemus. vbi Gemi. dicit, nota quòd in causa hæresis adhibetur plena fides testibus, licet non sint publicata ipsorum nomina partibus. Confirmat Panor.in cap.præterea. de sponſ.el 2. in fine.

2 Quod autem immineat periculum, si testium nomina publicentur, relinquitur conscientiæ inquisitorum vel Episcoporum, vt in dicto cap.fi.§. ceterum. vbi Gemi. notat casum in quo actus relinquitur conscientiæ iudicantis. Facit ad hoc glos.in Clem.1. de iure patro in verbo, Oneramus, & glos.in verbo, Relinquatur.cap. statutum, de rescript. lib.6.& quod dicit Gemi.ibidem.nec ex hoc potest quis appellare, vt in dicta Clem.1.de iureiuran.& dicta glos.in verbo, Relinquatur.

3 Quale periculum timeatur, notatur in glos. in verbo, periculum.dicti cap.fi.vbi dicitur de periculo,quando timetur mors,vel detruncatio ipsorum, vel filiorum, vel parentum suorum, vel deuastatio substantiæ ipsorum vel similia.

Et nota quòd quis timetur quòd noceat, vel propter potentiam pecuniæ,vel propter potentiam eius familiæ,vel propter malignitatem eius & consortum:& hęc vltima sunt interdum magis periculosa in vili persona quàm in nobili, quia vilis persona habebit cõplices,qui nihil habent per-

dere niſi perſonam : non ſic autem nobilis & diues. Non ergo intelligitur de quolibet periculo, ſed tantum de eo quod eſt graue iudicio inquiſitoris, vt dictum eſt ſupra.

4 Et nota, quòd nomina deponentium, ſeu accuſantium vel teſtium ideo non publicantur in hoc crimine, cũ in alijs publicentur, quia maior pœna eſt illius qui damnatur iſto crimine, quàm illius, qui damnatur alijs criminibus, ideo eſt hoc ſpeciale, quaſi magis propter hoc periculum immineat teſtibus, ſecundum Io. Monacum, vel ſecundum eum, quia in alijs criminibus regulariter non compelluntur, ſed hic compelluntur ratione fidei vel fauore, de quo remittit. de teſtib. cogen. delictorum. Ioan. And. hæc Gemin. in dicto cap. fi. de hæret. §. iubemus.

ANNOTATIONES.

1 Nomina accuſantium prauitatem hæreticam, &c. nullatenus publicẽtur.] *Hoc ſingulare de non publicandis, ſeu manifeſtandis reo accuſato in ſancto tribunali, teſtium, vel delatorum nominibus, annotant communiter omnes fere doctores, qui de pœnis hæreticorum tractant, inter quos præcipue ſunt Repertorium inquiſit. verbo, nomina. Directorium inquiſit. parte 3. nu. 119. tit. de modis ſex tradendi copiam proceſſus delato de hæreſi, ſuppreſſis delatorum nominibus. & eadem 3. parte, quæſt. 75. vbi dixi copioſe. Simancas de cathol. inſtit. tit. 64. de teſtibus. nu. 27. Ioannes Rojas ſingul. 140. incipien.* Nomina & dicta. *& alij, quos breuitatis ſtudio conſulto omitto.*

Quod autem de non publicandis teſtium ſeu accuſantium nominibus dicitur, idem locum habet in cognominibus, ac etiam in quibuſdam alijs circunſtantijs, ex quibus poſſet rens deuenire in cognitionem teſtium vel accuſatorum. quales vero ſint hæ circunſtantiæ dixi copioſe in Directorio inquiſi. 3. parte, ſuper dicta quæſt. 7 §.

NOTARII.

1 NOtarij officij inquiſitionis hereticæ prauitatis iurare debẽt corã Epiſcopo, & inquiſitore, vel ſubſtitutis ab eis, quòd fideliter exercebũt officium ſuum. clem. 1. de hæreticis. §. porrò. verſi. Notarij quoque. nec ſufficit iuramentum quod præſtiterunt in eorum creatione, ſecundum gloſ. ibidem in verbo, iurabunt. Idem dicit dominus Card. Zabar. in dicto ver ſic. notarij. ead. clement.

2 Notarij dicti officij poſſunt recipere ſalariũ ab inquiſitis, niſi certum ſalarium ſit deputatum propter hoc officium inquiſitionis, ſicut eſt deputatum pro prouidendo cuſtodibus. dicta clem. 1. §. ſane. in gloſ. in verbo, etiam.

etiam. hæc dominus Card. Zabarel. in dicto §. sane. versic. notarij.

ANNOTATIONES.

1 Notarij officij inquisitionis, iurare debent, &c. nec sufficit iuramentum quod præstiterunt in eorum creatione, &c.] *Hoc ipsum singulare de iuramento notariorum sanctæ inquisitionis, videlicet, quod non sufficiat primum illud iuramentum, quod præstiterunt de vere & fideliter exercendo officio suo cum notarij crearentur, sed quod cum assumuntur in notarios sancti officij iterum iurare debeant de fideliter exercendo notariatus officio, & de secreto custodiendo in sacrosancto tribunali, hoc inquam singulare annotant præter glossam hic ab auctore citatam, Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili 36. incipien.* Nota quod quamuis. *Camillus Campegius apud Zanchinum cap. 9. vers. adde insuper. & Ioannes Rojas in singularibus fidei, singu. 141. incipien.* Notarius quando creatur.

NOTORIVM.

1 NOtorium trrplex, scilicet, iuris, facti, & præsumptionis. Et quomodo ista intelligantur, declarat diffuse Panor. in cap. vestra. de cohabit. cleri. penul. col. habetur etiam idem in glos. in verbo, notorium. dicti cap. vestra. & ibi ponitur differentia inter famam, manifestum, & notorium: & quid sit fama, quid manifestum, & quid notorium. Facit etiam glos. 2. quæst. 1. in summa.

2 In notorijs non seruatur ordo iudiciorum. de iureiuran. cap. ad nostrã. Confirmat Panor. ibidem in summa, in prin. & vide ad hoc Angel. in lib. malefic. clausula, Etiam per modum notorij. item in clausula 1. col. 3. ibi: prima affirmatiua est, quod inquisitio.

ANNOTATIONES.

1 Notorium est triplex, &c.] *De notorio & eius multiplici differentia vide copiose Salycetum in l. ea quidem. C. de accusat. adde Iulium Clarum in pract. crim. quæst. 9.*

Et in causa hæresis, qui dicantur hæretici notorij, seu manifesti, habetur in cap. super quibusdam. extra de verborum signific. tradit Eymericus in Directorio inquisit. parte 2. quæst. 33. & explicat copiose Albertinus tract. de agnoscen. assert. quæst. 29.

NOX.

1 NOx non est apta ad hoc, quòd sententia possit ferri in ea, neque aliquis actus iudicialis potest expediri in ea iudice pro tribunali sedente. Panormit. in c. consuluit. de offi. deleg. super glos. in verbo, tenebras. facit ad hoc text. in §. sedebunt. in authen. de iudi. de hoc infra in verbo, sententia. §. 2. & 3. & 4.

ANNOTATIONES.

1 Nox non est apta ad hoc, quòd sententia possit ferri.] *De hoc latius differit auctor infra in verbo, sententia, vt ipsemet indicat hoc loco. in causa fidei si sententia de nocte pronuntiaretur, valeret, nec fauore fidei ei posset opponi, vt alibi dixi copiosius.*

OFFENDENS.

1 OFfendens fidem potest puniri sicut & fautor, vt dicit Ioan. de Imola, in clem. 2. de hæret. super glos. in verbo, illicitis.

2 Offendens aliquē de familia inquisitoris, qui iuerat ad capiendum hæreticum, si offendit eum non quidem animo impediendi officium, vel iuuādi hæreticum, sed propter inimicitias quas habet cum eo, vel ob aliā causam non potest dici quòd impediat officium pro hoc, quod not. Archid. in cap. 2. eod. tit. poterit tamen contra eum procedi tamquam contra turbatorem officij, per ea quæ notat Imo. de offi. deleg. c. 1. in glos. magna. circa principium.

ANNOTATIONES.

2 Offendens aliquem, &c. si offendit eum non quidem animo impediendi officium, &c.] *Notabilis est hæc distinctio. & qualiter sciri poterit, an offenderit animo impediendi officium necne, causæ & circunstantiæ præcedentes demonstrabunt.*

Ad eum vero, qui offendit, spectabit dicere in iudicio, se non animo impediendi officium offendisse.

OFFICIALES.

1 OFficiales inquisitoris, videlicet, notarij, nuntij, custodes carcerum, apparitores, & alij necessarij ad exequendum officium inquisitionis,

tis, debent iurare coram Epiſcopo & inquiſitore, vel ſubſtitutis abeis, quòd fideliter ſuum officium exercebunt, vt in clement. 1. de hæret. §. ſane. verſ. notarij quoque. iuncta gloſ. ibidem in verbo, perſonis.

ANNOTATIONES.

1 Officiales inquiſitoris, &c. debent iurare, &c.] *De iuramento officialium ſiue miniſtrorum ſanctæ inquiſitionis vide Repertorium inquiſitorum, verb. iuramentum. Et Simancam de cathol. inſtit. tit. 41. de miniſtris.*

ORDO IVRIS.

1 ORdo iuris, qui eſt de ſubſtantia iudiciorum, ſi non ſeruetur, nihil agitur. 2. q. 6. §. diffinitiua, & hic habes, quòd caſſato principali caſſatur acceſſorium, extra de no. oper. nun. cap. cum ex iniuncto. de accuſat. cap. ad petitionem. Ad idem de procu. c. auditis. hæc in gloſ. in verbo, iuris ordine c. cum dilectis filijs. de purga. cano.

2 Sunt autem de ſubſtantia iudiciorum, ſecundum Panor. in cap. cum I. & A. de ſen. & re iudi. col. 2. in fi. & col. 3. in prin. & glo. 1. q. 1. in ſumma. ibi, hoc tamen ſcias. citatio, terminus, poſt citationem teſtium receptio, & quod ſententia feratur in ſcriptis loco & tempore congruis, ſeruatis debitis ſolennitatibus: publicatio autem atteſtationũ non eſt de ſubſtantia, vt dicit Inno. & allegant Panor. vbi ſupra.

3 Si is de cuius crimine in iudicio conſtat, petit reſtitutionem propter iudiciorum ordinem non ſeruatum, non eſt audiendus, ſed eum tanquam notorium criminoſum debet ſuperior de nouo priuare, & eſt caſus valde notabilis, vt dicit Panor. in cap. ad petitionem. de accuſa. in principio.

ANNOTATIONES.

1 Ordo iuris, qui eſt de ſubſtantia iudiciorum, ſi non ſeruetur nihil agitur.] *Ordo iudiciarius in omnibus fere cauſis plene ſeruandus eſt, aliter proceſſus redditur nullus. l. prolatam. C. de ſent. & interlocut. om. iud. ſpeciale tamen eſt in cauſis hæreticæ prauitatis, vt celerius expediantur, & vt delicta tam atrocia cito puniantur, vt plenarius ordo iudiciarius non ſeruetur, itaq; in eis proceditur ſimpliciter, & de plano, & ſine ſtrepitu & figura iudicij, cap. vlt. de hæret. lib. 6. & traait plene Ioannes Rojas in ſingularibus fidei. ſingul. 145. incipien.* Ordo iudiciarius.

Recte tamen admonet hic auctor, quod nihil agitur cum id omittitur, quod eſt de ſubſtantia iudiciorum, quod et in crimine hæreſis verum eſt: nam ex omiſſione actuum ſubſtantialium proceſſus etiam in cauſis fidei

vitio-

vitiaretur. vide Repertorium inquisitorum verbo, ordo iudiciarius.

PERTINAX.

1 PErtinax dicitur ille, qui est durus & obstinatus ualde vel impudenter tenens, vt glos. in verbo, pertinaciter, clement. vnica. de summa trinitate.

Quomodo autem pertinacia præsumatur in contumacia, vide supra in verbo, contumax. §. 5. & dominus Card. Zabar. in clemen. ex graui. de vsuris. §. sane. dicit pertinaciter, idest obstinata pertinacia, vel pertinaciter, idest, cum persistentia incorrigibili. & dicitur pertinax secundum Isidorum qui impudenter tenet propositum suum, quasi omnino tenax, vt dicit S. Thom. 2.2. quæst. 138. art. 2. in corpore.

ANNOTATIONES.

1 Pertinax dicitur ille, qui est durus, &c.] *De hæreticis pertinacibus seu impœnitentibus Zanchinus tract. de hæret. cap. 16. Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. parte 2. cap. 16. Albertinus tract. de agnoscen. asser. quæst. 3. Simancas de cathol. instit. tit. 48. de pertinacibus, & alij.*

Et qualiter cum pertinacibus sit agendum, antequam curiæ sæculari tradantur, seu relinquantur, luculenter explicat Eymericus in Directorio inquisitorum parte 3. in 9. 10. & 11. modo processum fidei terminandi.

POENA PECVNIARIA.

1 POenam pecuniariam non possunt imponere inquisitores super crimine hæresis, secundum Matthęum, & est ratio, secundũ eum, quia aut inquisiti conuincuntur de hæresi, & tunc omnia eorum bona sunt confiscata, eod. tit. cap. cum secundũ leges. aut non couincuntur, & tunc nulla pœna est imponenda, vnde non est tale crimen ex quo possit imponi pœna pecuniaria, sed personalis & bonorum confiscatio: extra eod. cap. excommunicamus. & cap. Ad abolendam. & quasi per totum: & similiter non est tale crimen in quo cum vero hæretico nolente redire, & relapso, possit dispensari, vt in cap. accusatus. eo. tit. lib. 6. & dicto cap. excommunicamus. & ideo non potest fieri commutatio in pœnam pecuniariã, vt in c. licet. de pœ. hæc dicit Matthæus esse vera in hæreticis, secus dicit in defensoribus & fautoribus hæreticorũ, non tamen hæreticis, quia possunt talibus imponere pœnitentias vt pauperibus dent aliquid de bonis suis, vel ad aliud opus pietatis. hæc dominus Card. Zabar. in clem. 2. de hæret. versi. inquisitoribus. quæsito secundo. Concordat Ioan. de

Imola

Imola dicta Clem. 2. ſuper gloſ. in verbo, illicitis.

2 Sed nota quia quod dictum eſt de pœna pecuniaria non imponenda pro crimine hæreſis, dicit Matthæus procedere regulariter, fallit tamen hæc regula aliquando, quia interdum aliqui proferunt verba hæreticalia quæ nullam habent excuſationem, & proferunt ludendo, vel iracunde, vel ex fatua ſimplicitate, & tunc talibus taliter delinquentibus poſſunt inquiſitores imponere pecuniarias pœnas: nam has pœnas imponit Eccleſia. 23. diſt. quanquam. de Iudęis. cap. ad liberandam. de rapto. cap. in archiepiſcopatu. cum ſimilibus.

Ad hoc quia inquiſitores tales ſunt iudices, quòd poſſunt hæreticis cõuerſis pœnas mitigare & commutare, extra eo. vt commiſſi. lib. 6. §. & illorum, hoc etiam confirmatur, quia ſi fautores poſſunt ſic puniri, cap. accuſatus. eod. tit. lib. 6. §. ſi vero. ergo & offendentes fidem. Fatetur tamen q̃ hanc pœnam non inburſabunt, ſed dabitur pauperibus, vel applicabitur officio. Facit quod notatur per Ioan. And. de offi. ordi. cap. irrefragabili §. fi. & cap. dilectus. nec obſtat prædictis iſte textus. quia hic ponitur verbum, extorqueant, *quod ſonat in vitium, & ſic non impedit auferri per viam licitæ condemnationis. hæc dominus Card. Zabar. in dicta clem. 2. vbi ſupra. Concordat Ioan. de Imola dicta clem. 2. vbi ſupra.*

3 *Pœnitentiam* iniunctam poſt obiuratam hæreſim ſi non implent hæretici, dicit Matthæus q̃ debent haberi pro relapſis, & allegat text. Clem. 3. eod. tit. in fi. ibi: & ſatisfactionem habuerint. allegat etiam cap. ad abolendam. §. penul. poteſt etiam eis imponi pœna pecuniaria, ſi bona ſeruata ſunt, quod fieri poteſt. cap. vergentis. eod. tit. & poteſt erogari in pauperes, vel alios pios vſus ad vtilitatem officij. hæc Ioan. de Imola. in dicta clem. 3. ſuper gloſ. in verbo, propagentur. Ibi vide diffuſe.

4 Quam aliam pœnam vltra prædictas poſſint imponere inquiſitores, habes ſupra in verbo inquiſitores. §. 17. vbi habes quòd poſſunt excommunicare, ſuſpendere, & interdicere, ac aliam pœnam arbitrariam imponere. vide ibi diffuſe.

5 Et ſi diuerſæ pœnæ ſunt ſtatutæ, minor debet imponi, de pœnit. diſt. 1. pœnæ. 50. diſt. ſi quis voluntate. & cap. ſi qua fœmina. vel locus erit gratificationi, de iure patro. cap. cum autem aduocatus. iuncta gloſ. 2. vel illa quæ magis timetur. hæc in gloſ. in verbo, Certa. cap. de cauſis. de offic. deleg. vbi ad hoc vide Panormita. qui diſtinguit, quòd aut diuerſæ & plures pœnæ ſunt editæ a lege pro eodẽ delicto, quia ſingulæ non videntur ſufficere pro tali delicto, & tunc omnes ſunt imponendæ, vt in cap. felicis. de pœnis. lib. 6. aut diuerſæ pœnæ ſunt inſtitutæ in diuerſis legibus & ſtatutis, & tunc habet locum dictum glo. prædictæ, vt minor imponatur, vel quæ magis timetur, vel erit locus gratificationi.

ANNOTATIONES.

1 Pœnam pecuniariam non possunt imponere inquisitores,&c.] *An & quando inquisitores possint imponere pœnas pecuniarias, docet Eymericus in Directorio inquisitorum,quæst.103. Zanchinus tract.de hæret. cap. 19. & alij quos præcitato loco retuli apud Eymericum, ex quibus intelligetur totus hic locus,*

Certe inquisitores potestatem habent imponendæ pœnæ pecuniariæ per extrauagantem quandam Alexandri iiij.incipien. Super extirpatione.*quæ habetur impressa inter litteras Apostolicas pro officio inquisitionis, in fine Directorij inquisitorum,*

3 Pœnitentiam iniunctam post abiuratam hæresim si non implent hæretici, dicit Matthæus quod debent,haberi pro relapsis.] *Non est vera hæc sententia simpliciter accepta, sed multa capita distinguere oportet, vt veritas intelligatur, sicut docuimus in Directorio inquisitorum parte 3.quæst. 97.quæ omnino videas,*

5 Et si diuersæ pœnæ sunt statutæ,minor debet imponi.] *De hoc articulo vide omnino Antonium Gomezium tomo 3. variarum resolut. cap.1.nu. 38.versi,item quæro.Et Iulium Clarum in pract.crim.quæst. 99.versi.vltimo quæro.*

PRACTICA PROCEDENDI.

1 PRactica est optima procedendi in negotio inquisitionis, secundum dominum Card.Zab.dicentem,quòd qui vult tute prosequi sic procedat: Si aliquis est diffamatus vel suspectus de hæresi, debet eum citare, & examinare, & si confitetur,bene quidem;si autem non confitetur,debet eũ in tuto carcere custodire, & potest etiam in compedibus ponere, vt in Clem. 1. eod.tit.& inquirere: inquisitione autem perfecta, aut plene probatum est, aut semiplene, aut nullo modo; Si plene probatum est, omnia bona hæretici sunt confiscata. eod.tit.vergentis, & c. excommunicamus. & cap.cum secundum leges. eod. tit.lib.6.

Et si voluerit redire, debet abiurare hæresim, quo facto, restituentur ei bona dicto cap. vergentis in principio, & ponetur in perpetuo carcere ad pœnitentiam;sed hodie possunt inquisitores hanc pœnam mitigare sicut eis videbitur, eod. tit.vt commissi.§.& illorum,lib.6. & si post abiurationem recidiuauerit,vel si a principio ad fidem redire noluerit,vel pœnitentiam iniunctam non adimpleuerit, tanquam relapsus tradetur curiæ seculari eod.tit.ad abolendam.& cap.excommunicamus.de verbo signifi.

Nouimus,

Si au-

Si autem semiplene probata est hæresis, puta per vnum testem, vel per grauem infamiam, & ipse negat, debet subijci tormentis. dicta clem. 1. §. duro. nam istud crimen grauius est crimine læsæ maiestatis, dicto cap. ver gentis. in quo subijcitur reus tormentis. C. ad l. Iul. maie. l. 3. & l. nullus. for titius ergo in hæresi. Facit 6. q. 1. §. verum. vbi crimen læsæ maiestatis æquiparatur simoniæ & hæresi.

Item creditur vni reuelanti insidias factas esse principi, seu conspirationem, & idem de crimine læsæ maiestatis. 79. dist. si quis Papa. & dicto §. verum. Notat Specul. de testi. §. restat. vers. 21. aliàs vers. hoc tamen fallit. & facit quod idem notat de præsumptio. §. fina. vers. & idem est.

Item in capitalibus & atrocibus aliter veritas haberi non potest nisi per tormenta ff. de quæst. l. 1 & 5. q. 5. illi qui. de depos. c. 1. & crimen hæresis est plusquam capitale. hæc tamen tormenta humaniter per iudicem tẽperanda sunt, vt de his dixi in cap. cum in contemplatione. de reg. iur. & si per tormenta cõfitetur, non tamen post depositionem tormentorũ persistit, non nocet. ff. de confes. l. 1. §. diuus. si autem persistat, puniendus est, vt proxime dictum est. & 2. q. 1. *nos in quenquam.*

Sed si confitetur, vel non persistit in confessione, si de hoc est grauiter diffamatus, indicetur sibi purgatio. de purgat. cano. cap. inter. in qua si defecerit, punietur, vt dictum est.

Sed si se purgauerit, & est vehementer diffamatus, vel suspectus põt ei imponi tẽporalis pœna. dicto. c. inter. de præsum. litteras, in fi. sed si leuiter est suspectus vel diffamatus, nec pertinaciter in errore pſistit, nõ punietur tẽporali pœna, sed põt imponi pœnitentia. eod. tit. accusatus. §. si vero. lib. 6.

Debet tñ suspectus de hæresi, siue leuiter, siue vehementer, abiurare hæresim, in quam si postea incidit ꝓ relapso hr̃, si suspicio fuit vehemens. dicto cap. accusatus in prin. si autem suspicio fuit leuis, non habetur pro relapso, licet sit grauiter puniendus. eod. cap. in principio. vers. si autem.

Ex his infert Matthæus contra quosdam inquisitores, qui ab his, cõtra quos ꝓbatum est de hæresi, exigunt pecuniam & processum delent, quod facientes incidunt in pœnam clem. 2. de hæreticis. versic. inquisitoribus.

Si autem nullo modo probatum est de hæresi, quid iuris nõ prosequitur Matthæus nec expedit, quia reus tunc debet absolui sine difficultate. de fi. instr. c. inter. hæc omnia dominus Card. Zabar. in clem. ex graui. de vsur. §. sane quæsito 22. hanc practicam præcise ponit etiam Ioan. de Imola super dicta clem. ex graui. super glos. vltima.

ANNOTATIONES.

1 Practica est optima procedendi in negotio inquisitionis, &c.] *Practicam procedendi in sacro inquisitionis prætorio luculenter, & copiose prose-*

cutus est præ ceteris. Nicolaus Eymericus in Directorio inquisitorum par te 3. si quid in ea inquisitorum vsus non recepit, in commentariis nostris in dicauimus, demonstrantes vbique quid aut fieri oporteat, aut non conueniat. res ergo hæc inde petenda est.

PRÆCIPITVR.

1 PRæcipitur omnibus & singulis fratribus ordinis Prædicatorum, qui in sæculo notarij seu tabellionatus officium habuisse & exercuisse noscuntur, & etiam omnibus alijs religiosis quibuscunque, qui dictum tabellionatus officium in sæculo habuerunt & exercuerunt, ac etiam omnibus clericis sæcularibus dictum officium habẽtibus, quatenus ad conscribendas testium depositiones, & ad faciendũ omnia q̃ in officio inquisitionis ad notarij seu tabellionis officium pertinent, teneantur, cum per ipsos inquisitores fuerint requisiti, vt in cap. vt officium. de hæret. §. ad conscribendas. lib. 6. vbi dicit Gemi. quòd isti tales religiosi necessario tenentur parere per verbum præcipimus. ad hoc 14. q. 1. quod præcipitur. quod. n. præcipitur ferendũ est, & quod imperatur tolerandum est. 23. q. 1. militare. & exponit Archidiac. ferendum corpore, tolerandum mente. Io. And. Sed aduerte quia si quis religiosus fuit notarius in sæculo, sed non exercuit officium, non debet exercere in religione, & hoc vult hic tex. Io. And. & idem Ioan. de Ligna. hæc Gemi. in dicto §. ad conscribendas.

2 Præcipitur inquisitoribus *sub interminatione* maledictionis ęternę, & sub pœna excommunicationis, quam ipso facto incurrãt, ne obtentu odij, gratię, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis, contra iustitiam, & contra conscientiam suam, omittant contra quenquam procedere, vbi fuerit procedendum super huiusmodi prauitate, vt *in* clem. 1. de hęret. §. verum quia. vbi notandum, vt dicit glos. ibi in verbo, obtentu, quòd vbi non propter aliquod prędictorum, sed forte timore, vel propter vitandum scandalum hęc omitterent, non est locus pœnę. Facit ad hoc, quia pro vitando scandalo vel periculo, interdum sustinetur aliquod crimen, vt est glos. in verbo, venia. dist. 4. c. denique. Confirmat Ioan. de Imola, dicens, quòd si inquisitor timore, vel propter vitare scandalum, omittit facere quę in dicta clem. 1. & dicto §. dicuntur, non incurrit pœnam de qua hic, sed demũ quando amore, vel odio, vel causa lucri, vt ibi dicitur. Facit de pręsum. nonne. Et nota bene, vt dicit glos. in verbo, contra conscientiam, q̃ vt locum habeat hæc pœna, vltra prędicta requiritur copulatiue, quòd faciant, contra iustitiam & contra conscientiam: simile habetur de sent. & re iudi. cum ęterni. lib. 6. hęc Ioan. de Imola, vbi supra. Confirmat dominus Card. Zabarel. in dicto §. verum quia. ibi: quinto nota.

Sed Gemi. in c. inquisitores. eod. tit. lib. 6. post Ioan. And. dicit, q̃ si ex

qualitate

qualitate vel pluralitate personarum suspectarum de hęresi, si contra illas inquiratur, creditur periculum notabile, vel grandis turbatio proueniatur, prius est consulendus Papa. facit de transac. cap. fin.

3 Prȩcipitur Potestatibus, dominis temporalibus, & Rectoribus ciuitatũ & locorum, quatenus obediant inquisitoribus circa inuestigationem, captionem ac custodiam diligentem hęreticorum & fautorum cum fuerint requisiti, & quòd tales pestiferas personas ducant vel duci faciant in carcerem inquisitorum, vel ad locum vbi voluerint inquisitores, infra dictorum Potestatum & rectorum districtum sine mora, & eos teneant, donec eorum negotium terminetur, vt est textus in c. vt inquisitionis. eo. tit. lib. 6. in principio. & ad requisitionem inquisitorum, debent iurare prȩcise, attẽdere inuiolabiliter, & obseruare, & à suis subditis facere obseruari constitutiones contra hęreticos & eorum defensores promulgatas & approbatas, & si iurare noluerint, sint priuati suis officijs, vt textus dicit in cap. officium. eisdem tit. & lib. in fine.

4 Prȩcipitur etiam prędictis Potestatibus & Rectoribus ciuitatum & locorum, vt sibi relictos & condemnatos de hęresi, statim recipiant indilate, animaduersione debita puniendos, non obstante appellatione, vt in dicto cap. vt inquisitionis. §. vt quę. de hęresi.

5 Prȩcipitur etiam prędictis potestatibus & rectoribus ac dominis temporalibus, ne se intromittant de crimine hęresis, aut quouismodo cognoscant vel iudicent, nec captos liberent sine licentia inquisitorum, vel executionem pro huiusmodi crimine sibi ab inquisitoribus iniunctam, prout ad eorum spectat officium, facere vel implere non detrectent, neque dicto officio inquisitionis se opponant, aut processum seu sententiam inquisitorum directe vel indirecte non impediant: & si contra prędicta omnia fecerint, sunt ipso facto excommunicati, quam excommunicationem si per annum sustinuerint animo pertinaci, velut hęretici condemnetur, vt dicitur in dicto cap. vt inquisitionis. §. prohibemus.

ANNOTATIONES.

1 Prȩcipitur omnibus & singulis fratribus ordinis prędicatorum, qui in sęculo notarij, &c.] *Idem hoc singulare notant Repertorium inquisit. verb. notarius §. nota circa notarios. Eymericus in Directorio inquisit. par. 3. q. 18 Ioannes Rojas singul. 133. incipien. Monachi. Campegius apud Zanchinũ tract. de hæret. cap. 9. vers. Adde rursus. & alij.*

Iam inquisitores & commißarij hodie auctoritate cuiusdam extrauagãtis Pij iiij. incipien. Pastoralis officij cura. *in quibus suis fidei causis cum viderint expedire, ex concessione Apostolica, possunt vnum vel plures etiam clericos sæculares, vel quorumuis ordinum regulares, in notarios eligere, assumere,*

cutus est præ ceteris. Nicolaus Eymericus in Directorio inquisitorum par te 3. si quid in ea inquisitorum vsus non recepit, in commentarijs nostris in dicauimus, demonstrantes vbique quid aut fieri oporteat, aut non conueniat. res ergo hæc inde petenda est.

PRÆCIPITVR.

1 PRæcipitur omnibus & singulis fratribus ordinis Prædicatorum, qui in sæculo notarij seu tabellionatus officium habuisse & exercuisse noscuntur, & etiam omnibus alijs religiosis quibuscunque, qui dictum tabellionatus officium in sæculo habuerunt & exercuerunt, ac etiam omnibus clericis sæcularibus dictum officium habẽtibus, quatenus ad conscribendas testium depositiones, & ad faciendũ omnia q̃ in officio inquisitionis ad notarij seu tabellionis officium pertinent, teneantur, cum per ipsos inquisitores fuerint requisiti, vt in cap. vt officium. de hæret. §. ad conscribendas. lib. 6. vbi dicit Gemi. quòd isti tales religiosi necessario tenentur parere per verbum præcipimus. ad hoc 14. q. 1. quod præcipitur. quod. n. præcipitur ferendũ est, & quod imperatur tolerandum est. 23. q. 1. militare. & exponit Archidiac. ferendum corpore, tolerandum mente. Io. And. Sed aduerte quia si quis religiosus fuit notarius in sæculo, sed non exercuit officium, non debet exercere in religione, & hoc vult hic tex. Io. And. & idem Ioan. de Ligna. hæc Gemi. in dicto §. ad conscribendas.

2 Præcipitur inquisitoribus sub interminatione maledictionis ęternę, & sub pœna excommunicationis, quam ipso facto incurrãt, ne obtentu odij, gratię, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis, contra iustitiam, & contra conscientiam suam, omittant contra quenquam procedere, vbi fuerit procedendum super huiusmodi prauitate, vt in clem. 1. de hęret. §. verum quia. vbi notandum, vt dicit glos. ibi in verbo, obtentu, quòd vbi non propter aliquod prędictorum, sed forte timore, vel propter vitandum scandalum hęc omitterent, non est locus pœnę. Facit ad hoc, quia pro vitando scandalo vel periculo, interdum sustinetur aliquod crimen, vt est glos. in verbo, venia. dist. 4. c. denique. Confirmat Ioan. de Imola, dicens, quòd si inquisitor timore, vel propter vitare scandalum, omittit facere quę in dicta clem. 1. & dicto §. dicuntur, non incurrit pœnam de qua hic, sed demũ quando amore, vel odio, vel causa lucri, vt ibi dicitur. Facit de præsumnonne. Et nota bene, vt dicit glos. in verbo, contra conscientiam, q̃ vt locum habeat hæc pœna, vltra prędicta requiritur copulatiue, quòd faciant, contra iustitiam & contra conscientiam: simile habetur de sent. & re iudi. cum ęterni. lib. 6. hęc Ioan. de Imola, vbi supra. Confirmat dominus Card. Zabarel. in dicto §. verum quia. ibi: quinto nota.

Sed Gemi. in c. inquisitores. eod. tit. lib. 6. post Ioan. And. dicit, q̃ si ex

qualitate

qualitate vel pluralitate personarum suspectarum de hæresi, si contra illas inquiratur, creditur periculum notabile, vel grandis turbatio proueniatur, prius est consulendus Papa. facit de transac. cap. fin.

3 Præcipitur Potestatibus, dominis temporalibus, & Rectoribus ciuitatũ & locorum, quatenus obediant inquisitoribus circa inuestigationem, captionem ac custodiam diligentem hæreticorum & fautorum cum fuerint requisiti, & quòd tales pestiferas personas ducant vel duci faciant in carcerem inquisitorum, vel ad locum vbi voluerint inquisitores, infra dictorum Potestatum & rectorum districtum sine mora, & eos teneant, donec eorum negotium terminetur, vt est textus in c. vt inquisitionis. eo. tit. lib. 6. in principio. & ad requisitionem inquisitorum, debent iurare præcisè, attẽdere inuiolabiliter, & obseruare, & à suis subditis facere obseruari constitutiones contra hæreticos & eorum defensores promulgatas & approbatas, & si iurare noluerint, sint priuati suis officijs, vt textus dicit in cap. officium. eisdem tit. & lib. in fine.

4 Præcipitur etiam prædictis Potestatibus & Rectoribus ciuitatum & locorum, vt sibi relictos & condemnatos de hæresi, statim recipiant indilate, animaduersione debita puniendos, non obstante appellatione, vt in dicto cap. vt inquisitionis. §. vt quę. de hæresi.

5 Præcipitur etiam prædictis potestatibus & rectoribus ac dominis temporalibus, ne se intromittant de crimine hæresis, aut quouismodo cognoscant vel iudicent, nec captos liberent sine licentia inquisitorum, vel executionem pro huiusmodi crimine sibi ab inquisitoribus iniunctam, prout ad eorum spectat officium, facere vel implere non detrectent, neque dicto officio inquisitionis se opponant, aut processum seu sententiam inquisitorum directe vel indirecte non impediant: & si contra prædicta omnia fecerint, sunt ipso facto excommunicati, quam excommunicationem si per annum sustinuerint animo pertinaci, velut hæretici condemnetur, vt dicitur in dicto cap. vt inquisitionis. §. prohibemus.

ANNOTATIONES.

1 Præcipitur omnibus & singulis fratribus ordinis prædicatorum, qui in sæculo notarij, &c.] *Idem hoc singulare notant Repertorium inquisit. verb. notarius §. nota circa notarios. Eymericus in Directorio inquisit. par. 3. q. 18 Ioannes Rojas singul. 133. incipien. Monachi. Campegius apud Zanchinũ tract. de hæret. cap. 9. vers. Adde rursus. & alij.*

Iam inquisitores & commissarij hodie auctoritate cuiusdam extrauagãtis Pij iiij. incipien. Pastoralis officij cura. *in quibus suis fidei causis cum viderint expedire, ex concessione Apostolica, possunt vnum vel plures etiam clericos sæculares, vel quorumuis ordinum regulares, in notarios eligere, as-*

sumere, atque creare. ea extrauagans habetur impressa inter litteras Apostolicas pro officio sanctæ inquisitionis in fine Directorij inquisitorum.

2 Præcipitur inquisitoribus, &c. vbi notandum, vt dicit glos. ibi in verbo, obtentum, quod vbi non propter aliquod prædictorum, &c. non est locus pœnæ.] *Vera est hæc sententia, & diligenter obseruanda ad tuendos inquisitores à tam graui pœna; idem docuit Caietanus in summa, verbo, excommunicatio, cap. 3. quem omnino videas, vt locum hunc facilius percipias.*

PRAEDICATORES.

1 PRædicatores Fratrum Minorum, & aliorum ordinum possunt compesci ab inquisitoribus fratrum Prædicatorum ne prædicent eo tempore & in eadem terra quando ipsi inquisitores pro facto fidei prædicare velint: & de hoc habes supra diffuse in verbo, inquisitores. §. vndecimo.

ANNOTATIONES.

1 Prædicatores Fratrum Minorum & aliorum ordinum possunt compesci ab inquisitoribus Fratrum prædicatorum, &c.] *Generaliter hoc verum est, vt inquisitores cum officio inquisitionis viderint expedire, ne aliqui prædicent, id possint sub pœna obedientiæ & excommunicationis præcipere vide Repertorium inquisitorum verbo, prædicare. §. an inquisitores. & Ioannem Rojam tract. de hæret. parte 2. tit. de priuilegiis inquisit. nu. 425.*

PRAESIDENTES.

1 PRæsidentes regimini alicuius regni, prouinciæ, siue loci, licet excommunicati, vel de facto tantum, & non de iure iurisdictionem habentes, ac eorum officiales, ad requisitionem inquisitorum hæreticæ prauitatis, non valentium sine morę dispendio vel negotij periculo recursum habere ad superiores, qui legitime possint in locis ipsis iustitiam exequi, possunt & debent contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, ac defensores eorum, iustitiam & officium suum exercere: nec requirentes tales excommunicatos propter hoc sententiam excommunicationis incurrunt, vt in cap. præsidentes. eod. tit. lib. 6.

ANNOTATIONES.

1 Præsidentes regimini alicuius regni, &c. licet excommunicati sint, &c.] *Obseruat idem hoc singulare Ioannes Rojas in singularibus fidei, singul. 59. incipien. Excommunicatus est. & Campegius apud Zanchinum tract. de hæret. cap.*

rel. capit. 31. versic. cessat præterea tertium impedimentum.

Quamuis ergo participantes cum excõicatis maioris excõicationis vinculo innodatis, maiorem excõicationem incurrant, cap. nuper. extra de sent. excommunicat. at fauore fidei iudices hæreticæ prauitatis communicantes eum excommunicatis, de quibus agit auctor hic., non incurrunt minorem excommunicationem, vt in cap. præsidentes. de hæreticis. lib. 6.

PRÆSVMPTIO.

1 PRæsumptio seu indicium quandoque sumitur ex præsenti circa præteritum, quandoque ex præsenti circa futurum, quandoque ex præterito circa præsens, & quandoque ex præterito circa futurum. hæc in glos. 2. cap. scribam. de præsumpt. vbi Panor. dicit, ꝙ quis præsumitur bonus vel malus secundum vitam de præterito, vt in cap. monachus vero nonitius, 77. dist. Ad idem est quod dicit Panor. in cap. quanto. eo. tit. in fine.

2 Præsumptionum differentia, scilicet inter leuem, vehemẽtẽ & violentã, colligitur ex glos. in verbo, vehementem. cap. cum contumacia. de hæreticis. lib. 6. *nam propter suspicionem leuem citatur quis vt veniat responsurus: si contumax est, iam dicitur vehementer suspectus, & excõmunicatur, & si in ea persistit per annũ, iam ista quæ erat vehemens præsumptio,* transit in violentam, vnde ex tunc vt hæreticus condemnetur. Facit ad hoc glos. in verbo, vehementem. cap. litteras. de præsumpt. & quod dicit Panor. in cap. quanto. eod. tit.

3 Vna præsumptio præponderat alteri & elidit eam circa idem factum, vt in glos. 1. cap. accedens. de crimi. fal. Ad idem est glos. in verbo verum cap. litteras. de præsumpt. & Panor. in dicta glos. 1. de crimi. fal. dicit, ꝙ iudex habebit arbitrari ex circunstantijs, quę præsumptio sit fortior.

4 Quando præsumptio sufficat ad sententiam quando ad torturam, & quando ad purgationẽ indicendã, vel ad similes effectus, non potest dari certa doctrina, sed iudex ex suo bono & æquo iudicio arbitrabitur hoc ex varijs coniecturis. hæc Panor. in c. quanto. de præsum. col. 4. in prin.

5 Nam præsumptio non est aliud quàm quædam suspicio, quæ causatur in animo iudicis vel cuiuscunque ex varijs coniecturis vel argumẽtis seu indicijs, & secundum quod coniecturę vel argumenta seu indicia vrgent, causatur, firmatur, vel argumentatur illa suspicio: Si enim indicia seu argumenta essent temeraria, vt puta ꝙ fuit visus clericus loqui cum muliere nulla alia coniectura existente, erit temeraria suspicio seu præsumptio de qua in cap. inquisitioni. de sen. excom. Si vero coniecturæ aliquatenus vrgent, puta ꝙ fuit visus sæpe secum in secreto loqui & confabulari, & vterque est iuuenis, tũc causabitur suspicio seu præsumptio probabilis. argu. 81. dist. clericus solus. non tamen iudex eũ condemnet de adulterio propter

pter hoc ſolum, ſed procedat vt habetur in cap. 2. de cohabi. cler. Si autē coniecturæ eſſent magis vigentes, cauſarent ſuſpicionem ſeu præſumptionem magis vehementē, & tunc iudex procedet ad magis grauia, puta ad purgationē indicendam, vt cap. inter. de purga. cano. Quandoque coniecturæ ſunt ſtrictiſſimæ, ita vt vix ipſe reus audeat diffiteri delictum, & tunc cauſatur tanta præſumptio, q̄ adducit iudicem ad credulitatem, & fertur ſnīa contra eum de ipſo delicto. Ad hoc c. pręterea. de teſti. c. afferte. de præſum. & bonus textus in l. ſciant cuncti. C. de prob. canonizata. 2. q. 8. Sciant. vide ad hoc bona exempla per Ioannē And. in addit. ad Specul. tit. de proba. §. videndum. verſ. 13. hæc omnia ex Panor. in cap. quanto. de præſumpt. col. 3. in fin.

6 Vltra præſumptionem hominis de qua dictū eſt ſupra in tribus paragraphis ſupra immediate poſitis, reperitur etiam alia differentia pręſumptionum, quia alia iuris ſeu legis, alia naturæ, alia loci.

Præſumptionū iuris, alia ſimplex, alia non ſimplex. declarantur omnia iſta per gloſ. in cap. is qui. de ſponſa. & per Panor. ibidem, & in dicto cap. quanto. de præſumpt.

7 Præſumitur *in dubio pro hæreſi ſaltē ad pœnitentiam ſalutarem* imponendam, arg. de præſump. litteras. ſicut. & *in alijs tangentibus periculū animæ*, de homici. ſignificaſti. 2. hæc dominus Card. Zabar. in Clem. 1. de hæreticis. verſ. verum.

8 Leuia ſigna ſufficiunt ad pręſumendū aliquē eſſe hæreticum, vt dicit Inno. in cap. ſicut. de Simo. Nam ſuſpicio ſola ſufficit ad hoc q̄ procedatur ad inquiſitionem contra hæreticos, vt dicit Gemi. in cap. inquiſitores, eo. tit. lib. 6. imo ex leui argumento vel indicio inducitur ad ſuſpicionem ſecundū Panor. in cap. ex tuo loco. de proba. circa fi. & dicitur patere illud. de quo conſtat per præſumptiones, vt dicit Panor. in cap. ad noſtram. de empt. & vendi.

ANNOTATIONES.

1 Præſumptio ſeu indicium quandoque ſumitur, &c.] *Præſumptionum ſeu ſuſpicionū cognitio magnopere neceſſaria eſt inquiſitoribus, quare præter tradita hic ab auctore, vide inſuper Iacobum Simancam de cath. inſtit. tit. 50. de præſumptionibus. & Nicolaum Eymericum in Directorio inquiſ. quæſt. 55. & 56. quibus locis ſcripſimus, ea quæ huic inſtituto magis neceſſaria fore perſpeximus.*

7 Præſumitur in dubio pro hæreſi.] *Non facile cenſeo admittendā hanc propoſitionem, quod ſcilicet in dubio pro hæreſi præſumatur, imo vero contrariū videtur verius: nam ſi verbi gratia reus accuſetur de aliqua propoſitione habente duplicē ſenſum catholicū vnū, alterū autem hæreticū, omiſſo*

ſenſu ha-

sensu hęretico, catholicus accipiendus est fauore rei, dubia enim in meliore partem interpretari debemus, ita Albertinus tract. de agnos. assert. quæst. 34. nu. 48. quem refert & sequitur Ioannes Rojas tract. de hæret. parte. 1. nu. 201. & seq. quibus libenter subscribo.

Non tamen diffiteor posse in dubijs quandoque pro hæresi præsumi, cum is, qui dubiam propositionem protulit vel aliàs suspectus erat, vel de prouincia suspecta & hæresi infecta, vt dixi in Directorio inquisit. parte. 3. super quæst. 62.

8 Leuia signa sufficiunt ad præsumendũ aliquem esse hæreticum.] *Nec hanc sententiam facile recipiendam putat Iacobus Simancas de catho. institit. tit. 50. de præsumpt. nu. 28. vbi vere iudicio nostro, concludit, ex leuibus indicijs nullo modo licere suspicari aliquem hæreticum. ab his ergo & similibus locis diligenter est cauendum.*

PROBATIO.

1 PRobatio habet suos gradus, quia aliquando iudex incipit suspicari, hoc est leui argumento inclinare in vnam partem: aliquando incipit opinari, hoc est inclinare animum suum in vnam partem ratione forti, non tamen sic quin credat partem contradictoriam fore possibilem: aliquando credit ratione forti in tantum q̃ in nullo dubitat de contrario, & ista est plena probatio & naturalis: probantur ista. ff. de quæst. l. 1. in prin. Quæ probatio plena est, quæ facit iudici plenam fidem, vt notatur. C. de eden. l. procur. ff. de condit. ob tur. cau. l. 1. Facit quod notatur ff. de proba. l. quinquaginta. hæc Ioan. de Lignano in repetitione super Clem. læpe. de verb. signifi. quam ponit Ioan. de Imola in fi. Facit ad hoc quod dicit Panor. in cap. tertio loco. de proba.

2 Probatio plusquamsemiplena est quando probatum est per vnum testem de veritate & aliud indiciũ, & tunc fama perficit: & hoc voluit Bal. in. l. si quis ex argentarijs. §. 1. ff. de. eden. hæc Angel. in lib. maleficiorum. Comparuerunt inquisiti, & negauerunt totum. col. 4. in fine.

3 Probatur quis hæreticus ex leui causa. C. de hæreticis. l. 2. scilicet quantum ad hoc vt suspectus de hæresi habeatur, & vt procedatur quasi cõtra suspectum, sed non vt condemnetur. hæc in glos. in verbo, vehementem. c. litteras. de præsum. Nam ex modica & leui præsumptione potest procedi contra aliquem in crimine hæresis, vt dicit Gemi. in cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. in principio.

4 Probatur etiã & deprehenditur quis esse hæreticus, qui leui saltẽ argumento a iudicio catholicæ religionis & tramite, seu a fide catholica deuiare, vt. C. eod. l. 2. & sic indicia fidem faciunt. arg. ff. ne vis fiat ei qui in pos. missus est. Si quis. §. vlti. & de Carbo. edic. Carbonianum. §. cau-

sę co-

ſecognitio. Quicquid enim diſcrepat a fide Chriſtiana, fidei Chriſtianę contrarium eſt, iuxta illud, qui non eſt mecum contra me eſt. C. de Iudęis. cœlicolarũ, in fi. 24. quęſt. 3. quoniam. in fine. & debet intelligi leue argumentũ, ideſt, probabile, & q̃ de facili apparet, & ſic vocatur leue propter probationẽ puta, qui non iurat ſuſpectus eſt ne Valdenſis ſit. Si ergo nullatenus vult iurare, dicens quòd peccatũ eſt, vel etiam hoc non exprimens pro conuicto habetur, vt cap. excommunicamus itaque. de hęret. §. ſi qui vero ex eis. hęc omnia Hoſtien. in ſumma ſua, tit. de hæreticis. §. qualiter deprehendatur quis in hęreſi. verſi. Et quia.

ANNOTATIONES.

1 Probatio habet ſuos gradus, &c.] *In crimine hæreſis, quæ & quales probationes requirantur, aut ſufficiant, explicat Simancas de cathol. inſtit. tit. 51. de probationibus. eum videto.*

3 Probatur quis hęreticus ex leui cauſa. C. de hęret. l. 2. &c.] *Hæc quoque ſententia, quam tradit auctor in hoc 3. & 4. §. periculoſa eſt, nam hominem quẽpiam hæreticum iudicare ob leuem hæreſis ſuſpicionem, ſiue ob leuem cauſam, graue quidem & iudicio meo iniquum eſſe videtur.*

Iam hæc ſententia conatur fundamẽto quod deſumitur ex l. 2. C. de hæret. vbi ita ſcriptum eſt. Hęreticorum autem vocabulo continentur & latis aduerſus eos ſanctionibus ſuccumbere debent, qui vel leui argumento à iudicio catholicę religionis & tramite detecti fuerint deuiare. *Hæc ibi. ex illis verbis:* qui vel leui argumento: *prædictam ſententiam peperunt multi noſtri iuris ciuilis & canonici interpretes.*

Ceterum ibi non agitur de leui probatione, ſed eum hæreticum dicit lex, qui vel leui argumento, hoc eſt, paululum, vel minimum, vel in vno tantum articulo à fide catholica deuiat.

Atque hic eſt verus legis intellectus vt colligitur ex Photio in Nomoca none tit. 12. cap. 2. vbi de materia præfatę legis 2. C. de hæret. agens ſcribit ita: Quod eſt hęreticus, & legibus, quę aduerſus hęreticos latę ſunt, ſubijcitur, qui ab orthodoxa fide vel minimum declinat. *hæc ille. Eundem intellectum probat nõ obſcure textus in l. inconſutilem. §. 4. vbi cum tractaretur de coercẽdis hęreticis per iudices eccleſiaſticos ſic habet* Fredericus Imperator: Per quos ſi inuenti fuerint à fide catholica ſaltem in articulo deuiare, ac per ipſos, &c. *quare is plane hæreticus eſt habendus, qui vel in vno ſolo Eccleſiæ catholicæ articulo de fide tenẽdo, errat, & hoc vult textus in dicta l. 2. C. de hæret. nemo eſt autem hæreticus iudicandus ex leui cauſa, ſiue ex leui argumento, aut indicio, id enim & iuri, & rationi, & æquitati repugnat.*

PRO-

PROCEDERE.

1 PRocedere ſimpliciter,& de plano,& abſque aduocatorum ac iudiciorum ſtrepitu,qualiter intelligatur, habetur in clem.ſępe,de verb. ſig. & dominus Card. Zabar. tractat omnia iſta diffuſe ibidem.& ſimiliter Io. de Imola in dicta clem. & ponit in fine quandam repetitionem Ioannis de Ligna.in dictą clem.ſępe. vide ad hoc glo.in dicta clem.in verbo,& figura.& gloſ.in verbo,figura.c.fi.de hęret.lib.6. vide etiam & bene pondera glo.in verbo,defenſiones.dictę clem.ſępe.ibi:vnde nota.vſque in finem.

2 Procedere ſummarie eſt ꝓcedere remotis ſolẽnitatibus iuris,ſed receptis plenis ꝓbationibus,qñ agitur de magno ꝑiudicio.Bart.in l.iudices.in 1.oppo C.de iud.& Bertachinus in ſuo repertorio,in dictione,ſumarie.5. Et ſi cauſa principalis eſt ſummaria,omnes articuli eius ſunt ſummarij. Bart.ſuper extrauaganti,ad reprimendum.in verbo,ſummarie.

3 Procedi poteſt in crimine hæreſis contra aliquem, quando ſubeſt infamia vel ſuſpicio contra illum, & eodem modo procedi poteſt propter ſcandalum & *tumultum populi.de purga.cano.inter-2.q. 5.* omnibus. ſecundum *Ioan. de Imola.hæc* Gemi.*in* c.vt officium.eo.tit.*lib.6.* in princ.

4 Proceſſus inquiſitoris non poteſt confundi neque impediri per proceſſum ordinarij, immo inquiſitor poteſt libere procedere, vt in priuilegio Clementis Papæ iiij. & Vrbani iiij.quod incipit: Licet ex omnibus.

5 Proceſſus non vitiatur etiam ſi nomina teſtium ſeu deponentium non publicẽtur,& copia eorum cum dictis non tradatur parte tacente.arg. in glo.in verb.indicijs.c. fi.de hær.lib.6 facit maxime ad hoc eo.lib.de accu. c.1.& 2.& Gemi.in dicto c.fi.ſuper dicta gloſ.dicit, notandum eſſe iſtam gloſ. quia licet omittatur publicatio nominum parte non contradicente, valet proceſſus.

6 Et nota ſecundum Gemi.in dicto c.2.de accuſ.in princ.q. licet de iure certa forma debeat ſeruari in procedendo, ſi tamen non ſeruatur & pars tacet, valet proceſſus,de quo per ipſum Gem.in d.c.1.eod.tit.ſuper glo.fi.

7 Procedi quomodo poteſt contra abſentes, Archid. remittit ad notata 3.q.9.in ſumma. & de dolo & contum.c.veritatis. ſed in caſu iſto putat, quòd ſi conſtat de eorum perfidia,& ſunt contra eos ſolẽnia edicta ꝓpoſita, pronuntiari poterit ſuper crimine, ſed ſi non cõſtat,locus erit Decre. cum contumacia.de hęre.lib.6.& hoc procedit in citatis,quia ex quo erãt præuenti,poterant conueniri,non obſtante domicilij mutatione. ff. de iuriſd.om.iud.cum quædam puella.de foro compet.propoſuiſti. Si vero nõ erant citati,tamen deliquerant ibi, ratione delicti ibi conueniri poſſunt, & ſunt remittendi in auth. vt nulli iudi.§.ſi vero quis comprehenſorum. de quo vide in clem.paſtoralis.verſ.quid ſi punitio. de re iudi.& remittit

Archi.ad notata 3.q.6.c.1.extra de rap.c.1.Ad hoc est glo.prima cap. ibi enim causa.3.q.6.hæc Gemi.in c.vt commissi.de hæret. §. & contra illos. lib. 6. vide de hoc supra in verbo,fugitiuus.§.1.2. & 3. & verb. inquisitor. §.24.& 25.ibi vide diffuse.

8 Si citatus ad sniam non comparuit ex legitima causa ignorata iudici, tenet snia lata eo absente,quæ sentētia non retractatur nisi eo ꝓbante causam legitimam absentiæ suæ:& si impedimentū probat non plene,adhuc non retractatur sententia, nisi forte simul probet de iniquitate sententiæ, hæc Panormit.in cap.cum Bertoldus,de sent.& re iudi.in prin.ibi:vel clarius.& in col.4.in fine.& in colum.5.in principio. & colum.8. in fine.

9 Infirmitas dicitur legitima causa absentiæ, qua probata debet reuocari quicquid factum est contra absentem.ff.de iudi.si prætor.& non quælibet frebicula,immo nec quartana excusat, vt dicitur ff.de re iudi.quæsitū. §.1.arg.5.q.3.si ægrotans.hæc in glos. in verbo,infirmitate. cap. querelam. de procur.& de purgatione moræ.vide bonā glos.in verbo,expectari.cap. cupientes.de elect.lib.6.& glo.in cap.mora.de reg.iur.eod.lib.& plene per Bart. in l.si quis insulam.ff.de verbo. oblig.

10 *Cum proceditur contra aliquem absentem, datur singulariſſimus modus conuincendi eum de crimine,vt si est infamatus vel suspectus de illo* crimine,citetur præfixo termino peremptorio ad comparendum & ad se purgandum infra illum terminum,non autem ad comparendum tantū, & tunc si non præstiterit purgationem infra illum terminum, habebitur pro conuicto, quod tene perpetuo menti:nam limitat notata in cap. veritatis. de dolo & contu. datur etiam alius modus conuincendi absentē de crimine, vt cōtumax super crimine excommunicetur,& si steterit per annum in excōicatione, tunc habebitur pro conuicto super illo crimine, & potest puniri ac si vere fuisset confessus,vt in cap.rursus. & in c.quicunq; 11.q.3.hæc omnia ex Panor.in cap.cum P. de purg.cano.ante glos.Facit optime ad hoc Feli.in c.excōicamus.el 1.de hæret.in 1.col.ibi:Nota in §. qui autem. & ibi datur modus ferendi sententiam contra contumacem.

11. Si absentes dederant fideiussores, & ipsi absentes sint puniendi pœna pecuniaria,puniri poterunt ipsi fideiussores, quando principales sunt absentes.ff.de custo.reo.l.si quis.de quo remittit Archid.23.q.5.cum homo. hæc Gemin.in dicto c.vt commissi.§.& contra illos.

ANNOTATIONES.

1 Procedere simpliciter & de plano,&c.] *In crimine autem cur simpliciter & de plano procedatur,docet Ioannes Rojas in singularibus fidei, sing.* .145.*incipien.Ordo iudiciarius.vers.sed speciale est.*

5 Processus non vitiatur etiamsi nomina testium non publicentur & copia eo-

pia eorum cum dictis non tradatur parte tacente.] *Equidem in causis hæretica prauitatis, fauore fidei etiamsi pars siue reus non taceret, immo vero quamuis postularet, importuneque instaret, vt testium seu deponentium nomina simul cum dictis eorum sibi ederentur seu publicarẽtur, non essent publicanda, nec audiendus is reus, nec propterea vitiaretur processus, vt ostendimus apud Eymericum in Directorio inquisit. parte 3. super quæst. 75.*

7 Procedi quomodo potest contra absentes, &c.] *Contra absentes quomodo procedatur, & quot modis possit formari processus contra eos, abunde explicuimus in directorio inquisitorum parte 3. super quæst. 42. adde Repertorium inquisitorum verbo, absens. & Simancam de cathol. institutio. tit. 2. de absentibus.*

11 Si absentes dederant fideiussores, &c. puniri poterunt ipsi fideiussores.] *De fideiussoribus in causis fidei, an & quando dari possint, & pleraque huc spectantia copiose tradidi apud Eymericum in Directorio inquisit. parte 3. super quæst. 90. adde Antonium Gomezium tomo 3. variar. resolut. cap. 9. nu. 8. & Iulium Clarum in pract. crimi. quæst. 47. & Aegidium Bossium tit. de carcerato fideiussoribus committendo.*

PROCVRATOR.

1 PRocurator in causa criminali non debet interuenire, neque ad agendũ neque ad defendendum, vt dicit glo. 1. in prin. c. veniens. de accu. Confirmat Panor. in dicto c. veniens. ibi: nota singulariter. & super dicta glos. 1. dicit idem Panormit. si procurator instituitur ad totam causam, tunc si venit imponenda pœna capitis vel mortis, secundum omnes, non interuenit procurator, vt in l. 1. ff. de pœnis. Facit ad hoc dictum Bertachini in verbo, procurator in criminalibus. vers. 8. Confirmatur quia in causis, in quibus proceditur simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij, debent refrenari contentiones & iurgia procuratorum, vt in clem. sępe. de verbo. signifi. in prin. iurgium autem dicitur quasi iuris garium, eo quòd hi qui causam dicunt, iure disceptant, vt in cap. forus. de verb. signi.

1 Cum ergo in negotio hæresis procedatur simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij, vt in cap. fin. de hæret. lib. 6. in princi. sequitur quòd in crimine hæresis non debet interuenire procurator, nisi forte inquisitor ex gratia speciali hoc concedat, quod bene nota, & tene menti. Et si vis concedere procuratorem, non admittas garulum & cauillosum, qui quærat impedire tuum processum, sed admittas virum probum, iustitiæ amatorem, ac timentem Deum, & bene doctum, qui tantummodo veritatem inquirat, & qui pecunia, aut odio, vel amore non corrumpatur.

ANNOTATIONES.

1 Procurator in causa criminali non debet interuenire,&c.] *An & quando & quomodo in causis criminalibus possit interuenire procurator, docet copiose Iulius Clarus in pract. cri. quæst. 32. & Ioannes Antonius Rubeus Alexandrinus in tractatu de potestate procuratoris & defensoris in causis criminalibus.*

ibi. Cum ergo in negotio hæresis ꝓcedatur simpliciter,&c. sequitur quod in crimine hæresis non debet interuenire procurator.] *De procuratore in causis hæresis concedendo, vel non, differunt Repertorium inquisitor. verbo, procurator, Simancas in Enchiridio violatæ religionis tit. 43. de procuratoribus. & de cathol. instit. tit. 52. dixi in Directorio inquisit. parte 3. nu. 117. tit. de defensionibus reorum. in Madriliana institutione an. 1561. c. 35. de eis in causa ita cautum extat:* Quamuis instructio disponat dandos esse reis procuratores, tamen dari non debent, quia experientia docuit multa incommoda inde solere prouenire: & ob modicam vtilitatem, quam inde rei consequebantur, *non est in vsu, vt amplius dentur;* quamquam aliquando ob magnam necessitatem solet concedi aduocato, vt reos defendat. *hæc ibi. Ex his intelligitur hæc auctoris doctrina.*

PVRGATIO CANONICA.

1 PVrgatio canonica indicenda est infamato, vel suspecto de aliquo crimine, quia si per modum inquisitionis crimen non potuit plene probari, non est reus simpliciter absoluendus, sed si remanet infamia vel scandalum, vel vehemens suspicio, potest compelli ad se purgãdum: & ex hoc & ex textu hic nota singulariter tria, quorum quodlibet sufficit ad purgationem indicendam, vt est vulgata infamia: graue scandalum, quod intelligitur etiam sine infamia, vt differat à præcedenti: & vehemees suspicio. Et sufficit quòd sit vehementer suspectus apud iudicem: & ex hoc nota, quòd vehemens suspicio solius iudicis sufficit ad indicendam purgationem, quod tenet Inno. & satis placet Panor. hic, de quo vide bonum textũ cum glos. 2. q. 5. omnibus. vide ad hoc etiam bonam glos. in verbo, suspicione. & glo. sequentem. in cap. excommunicamus. el primo. de hæret. hęc Panor. in cap. inter. de purgat. cano. in prin. ibi: vlterius nota. vide ad hoc eumdem Panor. in c. at si clerici. de iudic. col. 2. & in c. tua. de cohab. cleri.

2 Licet numerus compurgatorum sit arbitrarius, regulariter tamen maior numerus adhibendus est in maiori, & minor in minori, quia maiores habent notitiam plurium, & facilius propter potentiam inueniunt compurgatores, minores vero non habent tot notos, nec de facili possunt inducere

ducere alios ad se purgandum: nam isti compurgatores sunt voluntarij, & non possunt compelli sicut alij testes, vt notatur in cap. cum dilectus. & cap. cum P. & cap. ex tuarum. de purga. cano.

Et ex prædictis habes modum cognoscendi an superior in indicenda purgatione excedat modum & arbitrium boni viri: nam si numerus nimis excederetur, posset appellari, quia in commissis arbitrio appellatur, si non facit vt bonus vir, vt in cap. 1. de dilat. & in cap. super his. de accus. hęc ex Panor. super glos. 3. dicti cap. inter.

3 Quod autem numerus compurgatorum sit arbitrarius, patet: nam aliquando fuerunt deputati duo abbates, vt in cap. cum in iuuentute. eo. tit. Aliquando quatuordecim compurgatores, vt in dicto cap. inter. & in cap. 1. eod. tit. dicitur de duodecim: & in cap. ex tuarum. dicitur de septem: est ergo arbitrarius iudex numerum compurgatorum considerata qualitate personæ, criminis, & infamiæ. hæc Panor. in dicto cap. cum in iuuentute. ibi: vltimo colligitur.

4 Nota plura esse requisita in compurgatoribus, primum est, vt debeant iurare secundum conscientiam & opinionem eorum, quòd credāt illum verum iurasse. cap. quotiens. in fine extra de testibus. & cap. accepimus. in fin. eo. tit. Secundum est, quòd debeant esse tolerati ab Ecclesia. Tertium, quòd sint bonæ famæ. Quartum, quòd non fuerint de criminibus condēnati. Requiritur & quintum, vt habeant notam conuersationem illius, quem purgare volunt, vt dicit Panor. in cap. constitutus. eod. tit. nam compurgatores debent agnoscere vitam illius, qui est purgandus, quia habent deponere de credulitate super vita & moribus purgandi, ideo nō possunt deponere nisi habeāt notam vitam & mores eius nedum de præsenti, sed etiam de præterito, & sint vicini, vt in cap. cum dilectus. eod. tit. & etiam debent esse talis honestatis & opinionis, quòd sit verisimile eos nolle amore vel odio, seu obtentu pecuniæ, deierare, vt in cap. cum P. eod. tit. & per Panormit. ibidem.

Sed nota quòd postquam quis est semel periurus, amplius non debet admitti ad iuramentum, vt in glos. fi. cap. litteras. de præsump.

5 Vtrum sententia per quā indicitur purgatio sit interlocutoria vel diffinitiua, vide Panor. in cap. ꝙ ad consulationem. de sent. & re iudi. post vers. Nota vltimo. vbi ad hoc adducit tres opiniones, & eas concordat dicens, quia si simpliciter indicitur purgatio, tunc est interlocutoria: Si autem fertur sententia, nisi se purgauerit, tunc est diffinitiua: si etiam iudex pronuntiat purgationē non esse indicēdā, est diffinitiua. hæc Panor. vbi supra.

6 Qui infamatus est de aliquo crimine, & negligit se purgare, seu venire ad se purgandū, non habetur pro conuicto, sed potest excommunicari donec se purgauerit, & sic intelligitur cap. excommunicamus. el primo. de hæreticis. § qui autem. vbi vero terminus peremptorius præfixus est ad se

purgan-

purgandum, tunc si infra illum terminum con comparet, & se purgat, habetur pro conuicto, secundum Inno. hic, pro quo est bonus textus 3. quæst. 9. cap. decernimus. hæc Panor. in dicto cap. cum. P. de hoc habes supra in verbo, procedere. §. nono. in fine.

7 Deficiēs in purgatione canonica debet puniri perinde ac si fuisset vere conuictus, vt c. de hoc. & in c. insinuatum. de sim. vbi nota singularem ad hoc glos. in verbo, priues. & cap. inter. de purga. cano & ibi optima glos. in verbo, in arctum. & Panor. in dicta glos. priues. & glos. in arctum. Ad idē est Panor. in cap. at si clerici. de iudi. in glos. 1. & in cap. ad abolendam. de hæreti. ibi: nota vlterius modum. & iterum idem Panor. in cap. litteras. de præsumpt. ibi: vltimo nota. & ibi: quæro secundo. & in cap. accedens. de accusa. in tertio notabili. & in dicto cap. cum. P. in secundo notabili. Confirmat Felinus in glos. fin. dicti cap. insinuatum.

8 Quid si non reperiantur tot purgatores quot deputauit seu determinauit inquisitor, nunquid iste debet haberi pro conuicto? Hostien. dicit, quòd si non potest habere, quia de eo testes non confidunt, seu non est fides alijs de eo, quòd tunc habetur pro conuicto, & deficiente in purgatione canonica. Aut non reperit, quia pauper est seu extraneus, ita q̄ non habet notos in ciuitate, & in hoc casu est sibi subueniendum arbitrio iudicis, considerata qualitate personæ, criminis, & infamiæ; & ita communiter transeunt doctores.

Sed tu dic, q̄ vbi ex istis causis nō possunt haberi cōpurgatores clerici, debet adhiberi laicus, etiā feminæ si nō possunt haberi viri, & si etiā laici deficerēt ex ista causa, tūc credendū est soli iuramēto ipsius, vt est glo. notabilis in c. cū. P. de accu. in ver. cū tribus. & in c. in decima. 18. q. 2. & in c. cū in iuuentute. de purga. cano. in glos. fin. hæc Panor. in dicto cap. inter. de purg. canonica. in fine. ibi: extra glos. quæro. vide etiam ad hoc bonam glo. in cap. clerici. 81. dist.

9 Ex quo deficiens in purgatione canonica habetur pro conuicto de crimine, & vt conuictus debet puniri perinde ac si fuisset vere conuictus, vt dictum est supra eodem verbo. §. 7. quæritur modo vtrum debeat tradi curiæ seculari. Panor. dicit, quòd ex glos. finali dicti cap. inter. possunt colligi ad hoc duæ solutiones: prima est, vt deficiens in purgatione in crimine hæresis nunquam tradatur curiæ sęculari, quia hæc est probatio præsumptiua & non vera & directa. Secunda solutio est, quòd ideo non tradatur curiæ sęculari, quia nolens redire ad fidem debet recipi, & parcitur ei quo ad mortem. hanc solutionem vltimam tenet Hostien. & communiter doctores, & est in se verissima: nam si vere cōuictus vel confessus potest redire ad fidem, & non tradi curiæ sęculari, fortius idem dicendum est in conuicto interpretatiue. vnde concludunt doctores, & maxime Hostien. quòd ad quācunque pœnam agatur, deficiens in purgatione debet puniri

vt con-

vt conuictus. Et ex hoc infertur quòd si iste aliàs incidisset in hæresim, & nunc ex deficientia in purgatione haberetur pro conuicto & pro relapso deberet tradi curiæ sęculari, vt in cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. quod est bene notandum. hæc Panormita. in dicta glos. fina. dicti cap. inter. de purgatione canonica.

10 Nota & bene aduerte, quia pendente causa super criminibus coram delegato Papæ, purgatio recepta super ipsis criminibus ab ordinario non tenet, vt in cap. cum dilectis. eod. tit. in fine. & Panor. ibidem in prin.

11 Potest indici purgatio canonica infamato, seu suspecto de aliquo crimine, absque eo quòd terminus statuatur accusare volentibus, vel quòd præmittatur inquisitio super veritate criminis. hæc Panor. in cap. cum dilectis. eod. tit. in principio. & hoc bene notabis.

12 Ille qui se legitime purgauit, præstita purgatione sibi indicta, debet absolui, & denuntiari vir boni testimonij, nec potest amplius procedi contra eum vigore præcedentium indiciorum, & sic tollitur infamia seu effectus infamiæ facti.

Si autem infamia oriatur de nouo per alia indicia superuenientia, tunc oportebit quòd *ista purgetur. ad hoc c. fi. de colluſ. deteg. & quod notatur in l. 1. & l. repeti. ff. de quæstio.* hæc Panorm. *in cap. ex tuarum. ibi:* Secundo nota. & c. inter. eo. tit. ibi: Nota effectum purgationis præstitæ. vide ad hoc textum in glos. in cap. habet hoc proprium. 2. q. 4. & glos. in cap. Mennam. in eadem q. & quod dicit Archid. super dicto cap. habet hoc proprium.

ANNOTATIONES.

1 Purgatio canonica indicenda, est infamato vel suspecto de aliquo crimine, &c.] *Quæ commemorat auctor in hoc titulo de purgatione canonica, iure consistunt, ceterum quantum ad praxim attinet, videndi omnino mihi videntur Eymericus in Directorio inquisit. parte 3. in 2. modo processum fidei terminand. Repertorium inquisitorum verbo, purgatio. & Simancas de cathol. instit. tit. 56. de purgatione canonica.*

Occasione vero eorum, quæ auctor in vltimo §. dicit de effectu canonicæ purgationis, quæri poterat, num ille qui se purgauit canonice post purgationem præstitam remaneat inhabilis ad officia, & beneficia quæcunque ecclesiastica, an vero libere promoueri possit. Sed res est late patens nec nostræ breuitatis. vide interim textum singularem in cap. illud. 23. dist. & Hieronymum Gabrielium consil. 160. incipien. Purgatio canonica. *eius tamen sententiæ indistincte subscribendum non est, sed multa considerare oportet antequam in eam eatur; quæ nos alibi explicauimus.*

RECVSATIO INQVISITORIS.

1 REcusatio inquisitoris in causa hæresis licet raro & fere nunquam cõtingat, tñ quia interdũ fieri posset ab aliquo cauillante,& potius processum inquisitoris frustrare & impedire,quàm iustitiam & rei veritatem quærente, ideo aliqua hic breuiter de recusatione iudicis ponam, prout in iure & in doctoribus inueni.

Notandum ergo secundum Panor.in cap. cum speciali. in fi.de appel. quòd si causa recusationis est frustratoria euidenter,non tenetur iudex eã admittere,sed debet eam spernere.arg.de offi. iudi.cap.1.& non potest recusari iudex sine causa assignata & probata,vt dicit Panor.in dicto cap.cũ speciali.in principo.& necesse est quod talis causa sit legitima & non friuola,vt dicit idem Panor.in cap.inter monasterium. de re iudica. in principio,& debet fieri in scriptis.de proba. quoniam.

2 Quæ autem dicatur causa legitima & sufficiens, vide Panorm.in dicto cap.cum speciali.super glo.in verbo,*iustæ suspicionis*.vbi hoc declarat diffuse. *vide ad hoc glos.singularem in cap.causam quæ.de offic. deleg.* & ibi Panor.*in prima col. Facit ad hoc cap.causamquæ inter. de iud.vide etiam* duodecim legitimas causas recusandi iudicem positas per *Ioan. Andr. in* cap. legitima, de appel. lib. 6.in nouella,vide etiam ad hoc glos. 1.in cap. cum super. de offic.deleg.

3 Nota quòd exceptio recusationis contra iudicem est dilatoria, & ante litem contestatam proponenda: per ingressum autem iudicij videtur quis iudicem approbare, & exceptioni recusationis renuntiare, vt dicit Panor. in dicto cap.inter monasterium.in prin.ibi:Nota tertio.

Est autem litis contestatio principalis negotij hincinde facta narratio, & subsecuta responsio siue negando siue cõfitendo,vt dicitur supra in verbo,litis contestatio. in fine.& ideo patet, quòd per ingressum iudicij,scilicet respondendo ad interrogata,& negãdo vel affirmando,videtur quis in causa hæresis inquisitorem vt iudicem approbare,& exceptioni recusationis renuntiare:& hoc præcipue secundum Panor.vbi supra, si talis exceptio erat patens,secus si occulta,& ex hoc infert idẽ Panor.ibi, quod si quis post propositam recusationem coram iudice, litigat super principali corã eo,videtur illi exceptioni renuntiare.Ad hoc est cap.gratum.de offic.deleg. & cap.solicitudinem.de appel.Ad hoc optime facit glos.3.dicti cap.inter monasterium.& quod dicit Panor.ibi.

4 Sed nunquid processus initus per iudicem recusatum circa appellationem teneat, Inno. videtur tenere quòd sic, cum quo transire videtur dominus Antonius.Tandem Panor. recitatis pluribus opinionibus,concludit quòd non tenet,si recusator non comparuit amplius coram iudice recusato,li-

cusato, licet citatus fuerit super principali. Si autem comparuerit coram eodē recusato, & fuerit p̄sens in ꝓcessu, tūc ꝓcessus tenet, quia pars patiendo iudicē porocedere ad vlteriora, vī renuntiare exceptioni renūtiationis. Ad hoc plenissime Panormit. in dicto cap. cum speciali. Vlterius nota secundum Panor. in c. super eo. el 2. de app. in col. 2. recusatio iudicis & appellatio æquiparantur quoad formalitatem, quia sicut in appellationē necesse est, ꝙ causa legitima exprimatur & fiat in scriptis, vt supra patet in verbo, Appellatio. quarto & quartodecimo notabili, ita & in recusatione iudicis necesse est, ꝙ fiat in scriptis. de probatio. c. quoniam contra. & exprimatur causa legitima, vt supra eodem verbo §. 1. de materia recusationis habes in quarto, & quinto capitulis de offi. deleg. lib. 6.

ANNOTATIONES.

1 Recusatio inquisitoris in causa hæresis licet raro & fere nūquam contingat, &c.] *Ioannes Rojas in singularibus fidei, singul. 100. incipien. inquisitores non possunt. libenter admittit inquisitores hæreticæ prauitatis recusari non posse tamquam suspectos. Sed Eymericus & alij quos retuli in Directorio inquisit. parte 3. nu. 120. tit. de recusatione inquisitoris, recusare eos posse ingenue & vere fatentur.*

Cum ergo recusantur id mihi omnino seruādum videtur quod Madriliana instructio sanciuit in prætorio inquisitionis Hispaniæ anno Domini 1561. cap. 52. in hęc verba: Si aliquis ex inquisitoribus ab aliquo reo fuerit recusatus, si inquisitor habuerit collegam, qui fuerit præsens, debet tunc a cognitione illius causæ abstinere, & certiorem facere Senatum, & interim collega suus procedat. Quod si collegam non habeat, simili ter faciat Senatum certiorem, & interim nō procedat in ea causa, donec visis & examinatis causis suspicionis, Senatus decernat, quid fieri debeat. atque hoc ipsum fiet cum omnes inquisitores fuerint recusati. *hæc ibi.*

REDIRE.

1 REdire volens ad gratiam, debet postquam deprehensus fuerit in hæresi, continuo & confestim ad vnitatem Ecclesiæ sponte recurrere, & errorem suum publice abiurare, alioquin debet relinqui iudici sæculari debita animaduersione puniendus, vt est textus in cap. ad abolendam. eodem tit.

2 Quis dicatur sponte redire ad gratiam: dicit Archid. quòd isti, qui veniunt infra tempus gratiæ, licet fuerint muniti: non enim videntur coacti, ex quo a nemine sunt præuenti. Bene facit ff. ad Tertul. l. 1. §. mater. cum sequen. & idem si post tempus gratiæ, re integra, quia nec personaliter re-

quisitus,nec probationes contra eum sunt receptæ. arg.de præben.si tibi absenti.lib.6.cum concor.

Post tempus vero gratiæ personaliter requisitus, licet veniat, indignus est venia,licet errorem detegat.C.de his qui lat.occul.l.fin.Ioan.And.hæc Gemin.in c.vt commissi. eod.tit. §.necnon.lib.6. sed Hostien.in summa sua,eod.tit.§.qualiter deprehendatur quis in hæresi.vers.aduerte.dicit, q si quis vocatus confitetur errorem suum timore probationis, & iudex videt ipsum contritum,& speret de conuersione sua,potest ei parcere iniuncta pænitentia salutari. Multo fortius hoc facere debet si voluntarius accessit ad pœnitentiam:item multo fortius si in inquisitione certum terminum apposuerit promittens, quod si infra illum terminum veniret & pœniteret,misericorditer secum ageret:& sic potest intelligi l.quòd post mortem patris hæretici non publicati, filius sponte veniens & pœnitens,hæreditatem habeat,vt C.eod.Manichęos. & tunc talis rediens abiurat hæresim, & si post talem abiurationem in ipsam hæresim reinciderit, tunc sine alia audientia relinquitur iudici sæculari puniendus.

Idem si infamatus se iam purgauerat, & postea reincidisse in hæresim conuincatur.*Sic intellige c.ad abolendam.§.illos quoque.Panorm.autem in c.de hoc.de simo.super glos.in verbo,confessi.ibi:timore probationis*, dicit,quòd ille dicitur sponte redire,qui non erat accersitus ad iudicium, nec præcedente aliquo stimulo sponte iuit ad iudicium,& cõfessus est crimen,quia tunc hęc confessio dicitur omnino spontanea. Et Feli.in cap.ad abolendam.dicit, quòd quando aliquis fuit semel iuridice interrogatus, & negauit, si postea redeat non dicitur sponte redire:& per hoc limitatur dictum Innocentij in c.qualiter & quando.el 2. de accus.& quod ibi dicit, idem Panorm.in dicto cap.qualiter & quando.super glos. 1. ibi: debet remoueri ab administratione. versic.circa hoc moueo dubium.vbi dixit, si quis confitetur crimen quantumcunque graue, non præcedente directo ordine contra eum, poterit imponi pœna quantumcunque grauis statuta pro delicto confesso:intelligit enim quando iam vocatus erat ad iudicium licet non per accusationem,secus si sponte accessisset, quod est bene notandum. Et de hoc vide plene quod dicit idem Panor. super dicta glo. in verbo,confessi.ibi:timore probationis.dicti cap.de hoc.de simo.ex his omnibus habes clare quis dicatur sponte redire ad fidem.

3 Nota ergo secundum Panor.in dicto cap.ad abolendam.col.prima, q redeunti hæretico ad fidem ad hoc vt dimittatur pœna mortis,duo requiruntur,scilicet quòd in continenti,& quòd sponte reuertatur ad fidem. si ergo ex interuallo non sponte,sed metu pœnæ, scilicet probationum dicit se ad fidem redire,non est ei parcendum, quod bene nota. & quando dicatur sponte redire,dic vt habes supra.§.proximo,& quod notat Ioan. de Lignano in clem. ad nostram. eod. tit. Item requiritur tertio vt errorem

ſuum publice abiuret: vide ad hoc eumdem Panor. in dicto cap. ad abolendam. vbi ſupra.

4 Qualiter autem intelligatur incontinenti, dic vt habes in gloſ. in verb. incontinenti. c. præterea. de teſtib. cogen. Sed melius in c. quia propter. de elect. in glo. in verbo, mox. vbi dicitur: Mox, ideſt, incontinenti, nullo actu contrario intermedio, poſt vota quæſita, & vno contextu. Quandoq; mox aliter accipitur, ideſt, ſtatim, cum quodam temperamento decem dierũ. ff. de conſti. pecu. promiſſor. Quando que mox dicitur ad annum. 20. q. 2. ſi in qualibet. & c. puella. & cum quodam temperamento ſiue ſpatio. ff. de ſolu. q; dicimus. ff. ad leg. Fa'cid. l. 1. §. item ſi ita. Item dicitur mox quandoque, ideſt cum primum potuit. ff. ad Tertul. l. 2. §. item confeſtim. Sed Panor. ſuper dicta gloſ. in verbo, mox. dicti cap. quia propter. dicit, quòd dictiones, mox, ſtatim, illico, & ſimiles, quandoque verificantur in modico tempore, quandoque in minori. Sed qualiter debeant capi regulariter, dicit, quòd vbi ius determinat, ſeruanda eſt ipſa iuris diſpoſitio, vt in caſibus in ea gloſ. allegatis: ſed vbi ius non determinat, tunc iſtæ dictiones, & ſimiles verificantur in modico tempore, ſecundum quòd arbitrabitur bonus iudex, habito reſpectu ad ipſius circunſtantias, arg. in l. 1. ff. de verbo. oblig. & vide textum iuncta gloſ. in cap. ſignificantibus. de appel. & ad materiam vide gloſ. in c. ſi in qualibet. 20. q. 2. & in Specul. in tit. de diſputatio. & alleg. § poſt hæc. verſ. item mox. hæc ex Panor. in dicto cap. quia propter. dictæ gloſ. in verbo, mox.

5 Quamuis Panor. in cap. excommunicamus. el 2. eod. tit. ſuper glo. in verbo, cum auctore damnentur. ibi: extra gloſ. ſentiat, quòd hæretici nedum ante damnationem de hæreſi, ſed etiam poſt ſententiam poſſunt redire ad fidem & euadere pœnam mortis, & dicit hoc ſentire Ioan. And. in quadã Apoſtilla, & dicit idem ſentire gloſ. notab. in c. pen. eo. tit. & q; hæc opinio eſt mitior, ideo tenenda. Tamen in cap. ad abolendam. videtur tenere cõtrarium, & ideo in dicto cap. excommunicamus. dicit, quòd ad illum text. cap. ad abolendam. colorate poteſt reſpõderi, ergo non ad verum ſenſum, imo dicit notandum eſſe quòd illud quod dicit prędicta opinio, expreſſo iure non probatur, immo potius poſſet defendi contrarium, quia iſtud c. excommunicamus. in damnatis nullam dat indulgentiam, & cap. ad abolendam. loquitur de redeuntibus ſtatim, & cap. penul. eod. tit. loquitur de deprehenſis in hæreſi, & non de cõdemnatis, vnde in c. vt officium. eo. tit. lib. 6. § ſi vero aliquis. cõmittitur inquiſitoribus, q; bene & ſolerter videãt, ne ficte & ſimulate redeant, & ita videtur poni in arbitrio inquiſitorum, vt determinent an ſint recipiendi ad vnitatem Eccleſiæ vel non, de quo dic vt infra in §. immediate ſequente.

6 Relinquitur arbitrio inquiſitoris recipere redire volentes ante ſententiam, & hæc poteſtas videtur eis attributa tam in recipiendo, quàm in mi-

tigando pœnas redeuntibus per quandam extrauagantem cõstitutionem Inn. iiij. quæ incipit: Super extirpatione. quæ quamuis non sit in libris, tñ potest allegari & seruari, cum non sit ceteris contraria, sed potius iuri consona, vt in c. fi. de hæret. lib. 6. vnde secũdum hoc inquisitor ex suo arbitrio & pro suo motu recipiet redeuntes ante sententiam, & ita seruat generalis consuetudo officij inquisitionis. hæc habentur ex directorio inquisitorum quod attribuitur Ioanni Calderino cap. 16.

ANNOTATIONES.

1 Redire volens ad gratiam, debet postquam deprehensus fuerit in hæresi, continuo, & confestim, &c.] *De hac materia agunt copiose Repertorium inquisitorum verbo rediens. Zanchinus tract. de hæret. cap. 16. [quem tractatum auctor §. 6. in fine vocat Directorium, & tribuit Ioanni Calderino, qui totidem verbis nunc impressus etiam circunfertur sub nomine Ioannis Calderini.] Simancas de cathol. instit. tit. 47. de pœnitentibus & conuersis. & alij multis locis, sed ex his intelliges, qui dicantur redire sponte, cõtinuo, statim, mox, siue incontinenti.*

6 Relinquitur arbitrio inquisitoris recipere redire volentes ante sententiam, &c.] *Periculosa videtur hæc sententia, vt ait Simancas de catho. instit. tit. 47. num. 39. quare non crederem tuto posse obseruari, cum vita reorum non debeat ex mero iudicum arbitrio pendere. ergo qui redire voluerint hæretici pœnitentes vsque ad sententiam diffinitiuam admitti possunt, vt præcitato loco recte Simancas scripsit nu. 40.*

Num autem in Hæresiarchis redire volentibus hæc eadem locum habeant, dubium esse posset, de quo vide qua diximus super Directorio inquis. parte 2. quæst. 39.

RELAPSVS.

1 RElapsus dicitur qui in vna specie hæresis vel secta commisit, aut in vno articulo seu Ecclesiæ sacramento errauit, & postmodum hæresim simpliciter vel generaliter abiurauit, si ex tunc in aliam etiam speciẽ hæresis, seu sectam, aut alio articulo seu sacramento committat, textus est in cap. accusatus. eod. tit. §. verum vero. lib. 6. vbi glos. in verbo, simpliciter. dicit, quòd si abiurasset solum in illo capitulo, licet laberetur in alio, non diceretur relapsus, vbi ipsa glo. notat quòd indiffinita æquipollet vniuersali. ad idem, de priuileg. quia circa. & hoc ideo, vt dicitur in glos. sequenti, quia omnes hæreses sunt connexæ habẽtes caudas colligatas adinuicem, & de vanitate conueniunt in idipsum, vt in cap. excommunicamus. eod. tit. et primo, & secundo, vnde non quærimus an sit relapsus in illam hæ-

lam hæresim,in quã prius fuerat lapsus, sed an fuerit relapsus in hæresim. Semel ergo lapsus in hæresim, post abiurationem iterum lapsus, licet in alia secta, dicitur relapsus. Facit ad hoc cap. ad abolendam, eod. tit. §. illos quoque.

2 Relapsus debet iudicari etiam ille de cuius lapsu in hæresim ante abiurationem constiterat,vel postea constat,si post illam abiurationem hæreticos receptet, deducat, visitet, seu associet, aut dona vel munera eis donet vel mittat, seu fauorem eis impendat qui excusari non possit, cum illum ex approbati a se prius erroris consequentia non sit dubium id feciſſe.textus est in dicto cap. accusatus. §. ille quoque. vbi glos.in verbo,non possit. dicit, quòd ille posset excusari, qui propter necessitatem famis, vel quia ignorabat illos esse hæreticos.vbi nota secundum Gemi.post Ioan. And.in dicto cap.accusatus. super dicto §.ille quoque.quòd sola suspicio hæresis non sufficit in illo casu vt quis dicatur relapsus,quia textus hic dicit,cõstiterat vel constat: & ex hoc patet, quòd est necesse in relapso debere constare de vno lapsu priori vel posteriori.

3 Relapsus iterum,vel non plene conuersus præsumitur ille,qui reuersus ad fidem *incidit in manifestum peccatum, non tamen hoc sufficit ad cõdemnationem.Panor.in cap.litteras.de præsumpt.*

4 Relapsus non proprie sed quadam iuris fictione dicitur ille cõtra quẽ orta erat magna & vehemens suspicio de crimine hæresis, si in iudicio hæresim abiurauit, & postea committit in ipsa, licet ante abiurationem suam crimen hæresis non fuerit plene probatum contra ipsum, textus est in dicto cap.accusatus.in principio vbi glos.in verbo, fictione.dicit, quòd non potest dici vere relapsus de quo non constat an fuerit lapsus, sicut nõ potest dici renatus qui prius non fuerit natus. de conse. dist. 4. qui in maternis. & c. si baptizata. propter vehementem ergo suspicionem fingitur lapsus, ita quod post abiurationem rediens fingitur relapsus:sepe enim iura,talia fingunt.de hoc 50.dist.cap.ferrum.& Gemi.in dicto cap.accusatus.in prin.dicit, ꝙ ius quandoque fingit id esse quod tamen vere non constat,vt dicto cap ferrum.& de sponsa.is qui.

5 Si tamen leuis & modica fuerit illa suspicio,quamquam ex hoc (scilicet quia post abiurationem reperitur lapsus,) sit grauius puniendus,non tñ debet in hæresim relapsorũ pœna puniri,textus est in d.c.accusatus.§.si aũt.vbi nota scdm Gem.ibidẽ super dicto verb.leuis & modica.ꝙ ista dictio,&,non stat hic copulatiue,sed expositiue,vt ponatur,ꝙ ideſt,qđ dicit esse notandũ pro statutis & priuilegijs:si ergo quis abiurat vt leuiter suspectus & postea relabitur,debet puniri grauius,vt hic,vbi glos.dicit grauius, scilicet quàm si nunquam abiurasset,non tamen debet relapsorum pœna puniri. Si autem abiurauit vt vehementer suspectus, & postea labitur in hæresim,debet censeri quadam iuris fictione relapsus, vt in supra immediate

diate posito paragrapho dicitur.

6 Sed quæritur, qua pœna puniendus est is, qui dicitur quadam iuris fictione relapsus, qui videlicet primo abiurauit hæresim vt vehementer suspectus, & postea in hæresim est lapsus? textus dicto cap. accusatus, de hoc nihil ponit expresse, ex quo tamen dicit quòd is qui abiurauit vt leuiter suspectus, & postea labitur in hæresim, quamuis sit grauius puniendus, non tamen debet pœna relapsorum in hæresim puniri, per hoc innuit, q; is qui abiurauit vt vehementer suspectus, & postea labitur in hæresim: debeat puniri pœna relapsorum in hæresim: nã quod de vno negatur, de alio conceditur. de præsump. nonne. & in glos. ibi, in verbo, tacendo, in fine. 25. dist. qualis. 15. quæst. 3. de crimine. & cap. ex eo. ff. de iud. cũ prætor. & 33. quæst. 2. latorem. ff. de pact. dotalibus. ob. ref. §. 2. & ex hoc habetur quòd qui dicitur quasi quadam iuris fictione relapsus, & qui prius abiurauit vt vehementer suspectus, possit puniri pœna relapsorum in hæresim.

Quæ autẽ sit ista pœna, glos. in verbo, pœna, dicti cap. accusatus. remittit ad notata in cap. ad abolendam. §. illos quoque. de hæreti. & cap. super eo. cod. tit. lib. 6. vbi tales sine nulla pœnitus audientia relinquendi sunt iudici seculari. & de hoc supra in verbo, *Executio contra damnatos de hæresi. §. quarto & quinto.*

7 Sed nota bene & aduerte secundum Panor. in c. inter. de purg. cano. super glos. fin. vers. & ex hoc dicto. q; si aliquis alias incidisset in hæresim, & nunc ex deficientia in purgatione haberetur pro conuicto & pro relapso, deberet tradi curiæ seculari, vt in dicto cap. accusatus. quod est bene notandum. de hoc etiam supra in verbo, purgatio canonica. §. nono. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Relapsus dicitur, qui in vna specie hæresis, &c.] *De relapsis omnes, qui de pœnis hæreticorum scripserunt, edisserũt. Directorium inquisitorum parte 2. quæst. 58. Zanchinus tract. de hæret. cap. 16. Repertorium inquisitorum verbo, relapsus. Alfonsus Castrus lib. 2. c. 2. de iusta hæret. punit. Simancas de Cathol. instit. tit. 57. de relapsis. Ioannes Rojas singulari 173. incipien. Relapsus. & alij quos omitto consulto.*

Qualiter agendum sit cum relapsis antequam tradantur curiæ sæculari docent nonnulli ex præcitatis, sed in primis Nicolaus Eymericus in Directorio inquisitorum parte 3. in nono, & vndecimo modo processum fidei terminandi.

Relapsi vero siue pœniteant, siue non, tradendi sunt curiæ sæculari. num autem parcendum sit eis si sponte se ipsos deferant. dixi apud Eymericum in Directorio inquisit. parte 3. nu. 58. tit. de sponte venientibus.

SACER-

SACERDOS CELEBRANS.

1 SAcerdos celebrans si non consecrat corpus, & sanguinem Christi, sed fingit se consecrare, quia habet conscientiam, sciens se esse in peccato mortali, & ideo sumit hostiã non consecratam, propter hoc non sapit hæresim manifestam secundum Oldradum in consilio suo 208. quem allegat Gemi. in cap. accusatus. de hæreti. lib. 6. in fine. Facit ad hoc optime cap. de homine. de celeb. Miss. & quod ibi notat Panor. vide ad hoc beatum Thomam in quolibeto quinto, articulo 12.

Posset tamẽ talis sacerdos examinari ab inquisitore quomodo sentiat de sacramento altaris seu Eucharistiæ, præsertim quando est assuetus sic facere, arg. in glos. in verbo, moribus. cap. excommunicamus itaque. de hæreti. Facit. 41. dist. quisquis.

ANNOTATIONES.

1 Sacerdos celebrans si non cõsecrat corpus & sanguinem Christi, &c.] *De hoc articulo agit Oldradus consil. 210. incipien. Regularis habet traditio. quod auctor hic dicit esse 208. & sanctus Thomas in hoc §. citatus. Felinus, Ioannes Anania, & alij in c. ad abolendam. de hæret. Calderinus consil. 4. tit. de hæret. quos refert Ludouicus Carrerius tract. de hære. nu. 39. ver sic. item contrahitur hæresis per perceptionem. Geminianus præterea et alij plerisque in locis.*

Num autem sacerdos hoc crimen committens habendus sit velut hæreticus, aut vt suspectus de hæresi, & in qualem suspicionem incurrat, non potest breuiter declarari; multa enim capita distinguere oportet, & intentio, siue propositum delinquentis diligenter explorandum est, vt inde criminis qualitate aucta, vel diminuta, pœna grauior, aut mitior imponatur.

De sacerdote quodam qui scienter sacrificauit corpus Christi, scilicet hostiam iam consecratam, in eo pœnitentiali, quod nuper edidit Antonius Augustinus Archiepiscopus Tarraconensis, & Romanum vocauit cap. vlt. his verbis scriptum est: De quodam sacerdote quæstio proposita est, qui cum populo deberet cantare Missam, & fuisset oblitus portare hostiam pro verecundia populi scienter sacrificauit corpus Christi, hostiam scilicet iam consecratam, cum non haberet aliam. Consilium Cardinalium & pluriũ Episcoporum in hoc consensit, quod si occultum fuit, moneretur, deterreturque, vt omni tempore vitæ suæ in pœnitentia esset; & si posset sine scandalo, abstineret a conficiendo corpore Domini: si autem publicum, to to tempore cessaret a Missæ celebratione. pars tamen eorum dicebat, nisi se fecerit monachum, vel canonicum, & tunc meritis exigentibus permis.

su Abba-

ſu Abbatis, & conſilio Apoſtolici, vel Epiſcopi, in neceſſitate poſſet acce-
re. hactenus ibi.

SACRAMENTIS ABVTI.

1 SAcramenti abuti ſapit hæreſim, & inquiſitor poteſt punire tales abutentes, quando vtuntur ſacramento altaris ad faciendum incantationes, ſeu diuiuationes, vel ſortilegia, aut rebaptizando aliquem, vt dicitur in gloſ. in verbo, ſaperent. §. ſane. cap. accuſatus eod. tit. lib. 6. & habetur per Panor. in gloſ. fin. cap. primo, de ſortilegijs.

Idem etiam eſſet quando fierent iſta cum chriſmate aut aliquo aliorũ ſacramentorum, quia faciendo mentionẽ de corpore & ſanguine Chriſti & de baptiſmo, conſequens eſt quòd etiam intelligatur de alijs ſacramentis, quia de ſimilibus ſimile eſt iudiciũ. cap. inter ceteras. de reſcript. in fine cum gloſ. & ideo benefacit, quia in fine dictæ gloſ. in verbo, ſaperent. poſtquam fecit mentionem de corpore & ſanguine Chriſti, & de baptiſmo, ſubiungit, vel his ſimilia. quod eſt bene notandum.

ANNOTATIONES.

1 Sacramentis abuti ſapit hæreſim, &c.] *Quibus regulis in genere intelligatur qua ſortilegia & incantationes ſapiant hæreſim manifeſte, abunde dixi apud Eymericum in Directorio inquiſitorum, parte. 2. ſuper quæſt. 42. Idem doctores tractant in cap. accuſatus. §. ſane. de hæret. lib. 6. vide Auguſtinum Triumphum Anconitanum in ſumma de poteſtate Eccleſiaſtica, quæſt. 48. art. 3. ex quo intelliges cur ſortilegia hæc hæreſim ſapiant. adde Oldradum conſil. 210. incipien. Regularis habet traditio. & Geminianum cõſil. 54. incipien. Quidam ſacerdos. & Spineum tract. de lamijs contra põzinibium apologia. 4. vbi merito mihi videtur confutare quoddam Oldradi dictum in præfato conſil. 210.*

Quod vero addit hic auctor dum explicat gloſſam in dicto cap. Accuſatus. §. ſane. verbo, ſaperent. de hæret. lib. 6. id quidem veriſſimum eſſe cenſeo, quod enim in hac materia de vno ſacramento dicitur in alio ſacramento ob eandem rationem locũ ſibi vendicabit. vi de infra in verbo, ſortilegia.

SECTA STRIGIARVM.

1 SEecta Striarum ſeu Strigiarum qualiter pertinet ad inquiſitores procedere cõtra eas, eo quia ſunt hæreticæ, quia apoſtatæ, & qualiter poſſunt ire corporaliter ad earum ludum, & quomodo poſſunt deprehendi illi, qui ſunt de illa ſecta, ponam in fine totius huius operis, vbi diffuſe de his om-

his omnibus tractabo, & etiam ponam aliqua ad declarationem capituli, Episcopi. 26. q. 5.

ANNOTATIONES.

1 Secta Striarum siue Strigiarum qualiter pertinet ad inquisitores, &c.] *Super ipso auctoris tractatu de Strigibus, quem in fine huius Lucernæ ponit auctor, si occasio se obtulerit, agetur fortassis plenius de eis, interim vide Syluestrum & Spineum in libris de strigibus, Albertinum tract. de agnoscen. assert. quæst. 24. Alfonsum Castrum lib. 1. cap. 16. de iusta hæret. punitione. & Iacobum Simancam de cathol. instit. tit. 37. de lamiis.*

SENTENTIA.

1 SEntentia in crimine hæresis, secundum Archid. non est ferenda, quia iam per canones est promulgata, & lata ipso iure. cap. excommunicamus. eod. tit. & sic potius denuntiatur vel declaratur, quàm promulgetur. 24. q. 1. c. 1. *Et ita debet ferri sententia declaratoria super dicto crimine:* si etiam super illo pronuntiaretur, non vitiaretur sententia, vt patet ex notatis in c. vt inquisitionis. vbi dicitur, quòd sententia requiritur per quam negotium terminetur. 22. dist. §. 1. vers. cum ergo ad fidem. ff. de re iudi. l. 4. §. condemnatum. & c. fin. eo. tit. lib. 6. ibi: ad sententiam. hæc omnia colliguntur ex Gemi. in dicto cap. vt commissi. cap. vt inquisitionis. & cap. finali. eod. tit. lib. 6.

2 Sententia debet ferri in die & non in nocte, aliter pars potest excipere, & appellare: si tamen pars præsens non excipit nec appellat, sententia sic lata, tenet, vt dicit Panor. in cap. consuluit. de offi. deleg. super glos. in verbo, tenebras. Felinus ibidem dicit, quòd sententia lata in nocte non valet, nec est opus appellare. & adducit ad hoc textum & glos. magnam in fine in §. 2. instit. de verb. oblig.

Fallit tamen vt dicit idem Felinus vbi iudex multitudine agendorum fuisset occupatus, quia tunc ferre potest, melius tamen faceret si differret in diem sequentem, prout in textu dicti cap. consuluit. dicitur.

3 Similiter dicendum est de interlocutoria, & de omnibus actibus expediendis iudice sedente pro tribunali, quia de nocte expediri non possunt, textus est in §. sedebunt. in authen. de iudi. idem in petitione apostolorũ, & ita intellige glos. in cap. ab eo. in verbo, loco. de appel. lib. 6. in fine.

4 Si per aliquod signum separatur dies a nocte; puta in aliqua pulsatione campanæ, illi standum est, aliàs autem cessante hoc signo, quicquid sit ad lucem diei, siue ante ortum solis, siue post occasum, dicitur de die, dummodo persona possit discerni, vt dicit Felinus in dicto c. consuluit.

Confirmat dominus Card. Zabar. in c. si perfodiens. de homic.

2 Sententia lata per inquisitorem, debet statim sine dilatione per iudicem secularem executioni mandari. vide de hoc diffuse supra, verbo, executio. §. 1. 2. & 3.

6 Sententia corporis afflictiua non potest iure communi retractari post ipsum decem dierum, licet appareant probationes innocentiæ, sed ex gratia speciali fit restitutio a principe per textum notabilem in l. Diui. ff. de pœnis. vbi de hoc est textus singularis, vide ad hoc Panorm. in c. de his. de accus. in prin. & etiam in cap. consanguinei. in fine. de re iudi. Facit l. 1. §. fi. ff. de constit. & Corsetus in dictione, sententia corporis afflictiua.

7 Forma sententiæ, secundum Gemin. pro redeuntibus ad fidem, quibus pœnitentia iniungitur. Vbi nota secundum eundem, quòd iudex non debet pronuntiare hæreticos, quia non sunt. 24. q. 1. hæc est fides. vide de hoc & quæst. vltima. dixit Apostolus. & cap. qui in ecclesia. nec pronuntiabit eos hæreticos fuisse, quia modus iste non est datus a iure, sed dicet sic: *Quia te inuenimus per tuam confessionem, vel per probationes legitimas, hæreticum vel hæreticos adorasse, nunc autē saniori vsus consilio vis prout asseris, ad vnitatem Ecclesiæ de corde puro & fide non ficta redire, idcirco te, in primis abiurata omni hæretica prauitate, iuxta formam Ecclesiæ, ab excommunicationis vinculis quibus tenebaris astrictus absoluimus, si tamen ad eam ex corde redieris, & iniuncta tibi mādata seruaueris: & quia in Deum, & sanctam Ecclesiā temere modis prædictis, deliquisti ad peragē dam pœnitentiam condignam in perpetuum carcerem te detrudi volumus, & præcipimus ibi perpetuo remanere.*

Nec miretur aliquis de eo quod in hac forma dictum est sub cōditione, si, nam causa delendæ quæstionis expedit sic dici & poni, vt si quod imponitur non seruauerit, eum non absolutum fore appareat. Archid. habuit quasdam informationes officij inquisitionis, de quibus glos. in hoc titulo plures posuit, sed quicquid dicat, inquisitores nostri temporis bene pronuntiant illum fuisse hæreticum, nec apparet quid obstet secundum Ioan. And. hæc omnia colliguntur ex Geminia. in dicto cap. vt commissi. §. necnon.

8 Forma sententiæ priuatoriæ, secundum Gemin. qui dicit, quòd Inquisitores & Episcopi in eorum sententijs vtuntur verbis prout iacent, scilicet, priuamus, & priuatos denunciamus, & ista practica est tutior, pro qua facit optime textus de re iudi. ad Apostolicæ. versic. nos itaque. lib. 6. vbi vtitur geminatis verbis priuatiuis, istis scilicet, denuntiamus & priuamus. hæc Gemi. post Ioan. And. in dicto cap. vt commissi. §. priuandi.

9 Sententia debet proferri iudice sedente, aliàs est nulla. cap. fin. de re iudi. lib. 6. & licet debeat legi & proferri per ipsum iudicem, vt in dicto c. fin. de re iudi. fallit tamen in inquisitore hæreticæ prauitatis, vt dicit Gemi. in

mi. in ſuper dicto cap. fin. de re iudi. col. prima ibi: quæro an Epiſcopus poſſit legere. & hoc quia inquiſitores hæreticæ prauitatis poſſunt recitare ſententias per alios ſicut Epiſcopi. de hoc habes ſupra in verbo, inquiſitor. §. 28.

10 Ad ſententiam audiendam neceſſe eſt vt citetur is, contra quem eſt ferenda ſententia, vt aperte dicit textus in Clem. ſæpe. de verbo. ſignifi. Ad hoc facit gloſ. in verbo, reſpondeat. c. cũ contumacia. de hæreti. lib. 6. neque valet citatio, ſi dicatur, ad audiendam voluntatem ſeu intentionẽ iudicis, ſed oportet quòd ſpecificetur ad audiendam ſententiam, vt dicit gloſ. in verbo, ad id, dictæ Clem. ſæpe.

11 Aduertas tamen ne feras ſententiam condemnatoriam contra reum, qui eſt in carceribus, ſed facias eum citari & duci ante tribunal tuum, & non feras ſententiam in abſentem, licet detentus ſit in carceribus, quia in iſto caſu diceretur abſens: & ita obſeruat totus mundus. hæc ex libro maleſi. Angeli de Aretio, clauſula, Qui iudex commiſſit præconi. in fine primæ additionis. de hoc ſupra in verbo, citatus. §. decimo & vndecimo.

ANNOTATIONES.

1 Sententia in crimine hæreſis, &c.] *In ſententia ferenda contra reos hæreſis quis ordo debeat obſeruari, abunde explicuimus apud Eymericum in Directorio inquiſit. parte 3. ſuper quarto modo proceſſum fidei terminandi. adde Simancam de cathol. inſti. tit. 60. de ſententijs.*

2 Sententia debet ferri in die, & non in nocte, &c.] *Tametſi vera ſummo iure eſſent, quæ hoc loco auctor commemorat iuxta opinionem Panormitani, & Felini, de pronuntianda ſententia de die, & non de nocte, nihilominus tamen ſi quandoque in ſacro tribunali contingeret ob multitudinem reorũ & prolixitatem proceſſuum, vt ſententiæ condemnatoriæ aliquorũ non poſſent de die pronuntiari, quod tunc facile poſſet euenire, cum plures ſimul rei ad actionem fidei publicam producuntur, tametſi inquam talium ſententiæ de die pronuntiari non poſſent, non propterea redderentur nullæ, aut inualidę.*

Melius tamen eßet, & ſecurius ob multa pericula, quæ ob tenebras interuenire poſſent, omnia de die abſoluere, vt rectiſſime etiam admonet Madriliana inſtructio anni 1561. c. 77. in hæc verba: Et ſtudeant inquiſitores vt actio fidei tali tempore peragatur, quod executio eorum, qui tradendi ſunt curiæ ſæculari fiat de die ob euitanda inconuenientia. *hęc ibi.*

3 Sententia lata per inquiſitorem debet ſtatim, &c. per iudicem ſæcularem executioni mãdari.] *Iudex ſæcularis per quos dies poſſit differre executionem ſententiæ contra ſibi traditum vel relictum ab inquiſitore, abſque eo quod incidat in aliquam pœnam vel cenſuram, abunde explicui apud Ey-*

mericium in Directorio Inquisit. par. 3. super q. 36. vbi per quinque vel sex dies differre legitime supplicium posse ostendi.

7 Forma sententiæ, &c.] *Hunc articulum discussimus etiam in Directorio parte 3. super 8. modo processum fidei terminandi, vbi diximus, eos qui ab hæresi reuertuntur, pronuntiandos esse in sententia hæreticos fuisse; atque hoc iure & consuetudine vtimur.*

9 Et licet debeat legi & proferri per ipsum iudicem, &c. fallit tamen in inquisitore.] *Verum hoc est & certum, & consuetudine sacri Tribunalis receptum. vide Ioannem Rojam singul. 94. incipien. inquisitores.*

SORTILEGIA.

1 SOrtilegia sapiunt hæresim manifestam, & pertinet ad inquisitores hæreticæ prauitatis talia punire, quando in eis consuluntur dæmones, & expectantur eorum responsa, & fiunt eis preces & sacrificia: nam committitur hic idololatria.

Idem vbi fiunt cum hostia consecratata, seu rebaptizando aliquem, vel similia. secus autem vbi ista vel similia non accidunt, licet inuocarẽtur dæmones, vt prouocent, puta animum mulieris ad impudicitiam: nam istud licet sit grauissimum peccatum in se, non tamen sapit hæresim, quia proprium dæmonis est tentare creaturam, vt habetur in Euangelio. Et accedens tentator, &c. & patet 16. q. 2. c. visis. hæc ex Panormita. in cap. primo de sortileg. super glos. fin. Facit ad prædicta glos. in verbo, saperent. cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. & quod dicit B. Thomas in secunda secundæ quæstione nonagesima secunda, art. secundo. habes de hoc supra in verbo, dæmones inuocare. §. 1. & 2.

2 Sortilegorum pœna est, quia vltra pœnas positas in textu cap. in tabulis. eod. tit. potest Episcopus eos dehonestare, vt puta, mitriando, vt fit in aliquibus locis, vel ponendo ad scalam cum vituperio, & eijciendo eos extra diœcesim. vide bonum textum 26. q. 5. Episcopi. & quod notatur 32. q. 1. c. de Benedicto. hæc Panor. in dicto cap. in tabulis. de sortileg.

Si tamen prædicta sortilegia saperent hæresim manifestam, vt dictum est in §. immediate præcedente, tunc posset etiam inquisitor punire talia sortilegia facientes vnà cum Episcopo, quo casu nec Episcopus posset prædictam pœnam imponere sine inquisitore, iuxta formam clem. 1. de hæret. versi. duro.

ANNOTATIONES.

1 Sortilegia sapiunt hæresim manifestam, &c.] *Vide quæ annotauimus paulo antea, super ver. sacramẽtis abutitur. inutiliter sæpe eadẽ repetamus.*

Sorti-

2 Sortilegorum pœna est,&c.] *De pœna sortilegorum & diuinatorum dixi apud Eymericum in Directorio inquisitorum super quæst. 42. adde Simancam de cathol. instit. tit. 21. de diuinatione & reuelatione.*

Sortilegium autem & diuinatio in quo differant, docet Federicus de Senis consil. siue quæst. 284. incipien. Domine Reuerende. cuius dicta alibi copiose expendimus.

STATVTVM.

1 STatutum Ciuitatis, Castri, vel Villæ, vel alterius loci, per quod directe, vel indirecte impediatur negotium inquisitionis hęreticę prauitatis, ne in eo libere valeat procedi, vel contingat ipsum officiū inquisitionis quomodolibet retardari, ipso facto est nullum: & Rectores seu cōsules ciuitatis vel loci tenentur dictum statutum exhibere diœcesano seu inquisitori sine mora, & si tale inuentum fuerit reuocādum omnino vel moderandū, vt dicitur in c. statutum ciuitatis. de hęret. lib. 6. vbi dicit Gemi. q; inquisitores possunt compellere omnes qui habent potestatem reuocandi vel tē perandi statuta, ad reuocandum vel temperandū ipsa. arg. in cle. ex graui. de vsu. verſ. eandem etiam. vide ad hoc glos. 1. & 2. & penul. dicti c. statutū.

ANNOTATIONES.

1 Statutum Ciuitatis, Castri vel Villæ,&c.] *Hoc pertinet ad ea capita, quę fauore fidei sunt constituta, vt liberius & facilius hæretica prauitas extirpetur. Repertorium inquisit. verbo, statutum. & Camillus Campegius apud Zanchinum cap. 31.*

SVMMARIE.

1 SVmmarie, ideſt, ſummatim, vel breuiter: & ſi cauſa principalis eſt ſummaria, & omnes eius articuli ſunt ſummarij. Bart. ſuper extrauaganti, Ad reprimendum. in verbo, ſummarie.

ANNOTATIONES.

1 Summarie, ideſt, ſummatim, &c.] *In superioribus dictum est, quòd in causis fidei proceditur summarie, simpliciter, & de plano, & sine figura iudicij. hoc ergo quòd hic docet auctor ad eam rem spectat. vide Ioannem Rojam singul. 145. incipien. ordo iudiciarius. & Repertorium inquisit. verbo, ordo iudiciarius.*

SVSPICIO.

1 SVspicionem de hæresi inducunt ista, videlicet, celebrare conuenticula occulta, seu à cõmuni cõuersatione fidelium vita & moribus dissidere, vt habetur in cap. excommunicamus itaque. de hæret. §. quòd si quis. & in glos. ibidem in verbo, moribus. Idem dicit Feli. in dicto cap. excommunicamus. vbi dicit contra tales discedentes a communi conuersatione fidelium circa cultũ diuinum, puta si circa Missam vel alia sacramenta Ecclesiæ est diu negligens, posset inquiri de hæresi absque infamia. de hoc supra in verbo, probatio. §. 4.

2 Suspicio sola sufficit ad hoc quòd procedatur ad inquisitionem contra hæreticos dicto cap. excommunicamus, hæc Gemi. in cap. inquisitores. eod. tit. lib. 6.

Et nota quòd ex leui argumento vel indicio inducitur ad suspicionem vt dicit Panor. in cap. tertio loco. de proba. circa finem. nam ex modica & leui præsumptione potest procedi contra aliquem in crimine hæresis, secundum Gemi. in cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. de hoc supra, verbo, præsumptio. §. octauo.

3 Suspicionum alia leuis & modica, alia vehemens, & alia violenta. Colligitur hoc in dicto cap. accusatus. & in glos. in verbo, vehementem cap. cum contumacia. eod. tit. lib. 6. vbi habetur quomodo ista intelligantur Facit ad hoc cap. litteras. de prę̃sumpt. & glos. ibi, in verbo, vehementem. vide ad hoc dominum Archiepiscopum Florent. in tertia parte summæ suæ, tit. nono. cap. 12. circa medium, ibi: & nota quòd triplex est suspicio. de hoc supra in verbo, præsumptio. §. secundo.

4 Suspicio probabilis inducit præsumptionem. ff. q̃ met. cau. l. vlt. 2. quæst. 5. presbyter. violenta, condemnationem. 3 2. quæst. 1. dixit dominus hæc habentur in glos. 1. cap. oues. 6. quæst. 1.

5 Suspectus est de hæresi, & potest procedi contra eum, qui persistit in excommunicatione per biennium, imo per annum, secundum Hostien. & alios. arg. in cap. rursus. & cap. quinque. 11. q. 3. & cap. omnis. de pœnit. & remis. præsumitur enim male sentire de sacramentis Ecclesiæ, & de ptãte Ecclesiæ, ex quo nõ curat de eius excõicatione. textus est de hoc in c. fi. de pœnis & Panor. ibidem in tertio notabili. Confirmat Feli. in cap. excommunicamus itaque, eod. tit. col. prima. ibi: Sed quærit Petrus de Ancharano, nisi talis probaret iustam causam contumaciæ suæ. Confirmat etiam dominus Card. Zabar. in Clem. 3. eod. tit in fine.

6 Si autem quis fuerit excommunicatus pro contumacia commissa in causa hæresis, tunc post lapsum anni habetur pro hæretico, & potest puniri vt hæreticus, vt in cap. cum contumacia. eod. tit. lib. 6. si autem fuit excommu-

communicatus pro contumacia in alia causa, tunc si steterit per annum vel plus in excommunicatione, non habetur pro conuicto de hæresi, vt notatur in dicto cap. cum contumacia. sed tantum insurgit suspicio contra eum de hæresi, vt est textus notabilis in dicto cap. fi. de pœnis. & poterit sibi indici purgatio, in qua si defecerit. habetur pro conuicto, vt in cap. inter. in fine. de purga. cano. & in dicto cap. excommunicamus. §. 1. & Panor. in dicto cap. fin. de pœnis. supra glos. in verbo, hæreticæ prauitatis. Confirmat Feli. vbi supra.

ANNOTATIONES.

1 Suspicionem de hæresi inducunt ista, &c.] *De hac materia dictum est supra in verbo præsumptio. sed vide Alciatum tract. de præsumpt. Repertorium inquisitor. verbo, suspectus. & Simancam de cathol. institu. tit. 50. de præsumptionibus & suspicionibus.*

5 Suspectus est de hæresi, & potest procedi cõtra eum, qui persistit in excommunicatione per biennium, &c.] *De excommunicatis per annum & amplius, & de ordine procedẽdi contra eos, copiose agit Eymericus in Directorio inquisit. parte 2. quæst. 47. vbi nos ea addidimus, quæ huic proposito videbantur necessaria.*

Refert autem intelligere, an aliquis sit excommunicatus ob causam fidei, an vero ob aliquam aliam rem: huiusmodi enim excommunicati ob diuersas causas, diuerso iure censetur.

TACITVRNITAS.

1 TAciturnitas pro confessione habetur, quando quis interrogatus noluit respondere. ff. de interro. actio. l. de ætate. §. nihil interest. & arg. 65. dist. cap. si forte. & 60. dist. si seruus. hæc in glos. in verbo, confessionem. c. quoniam contra, de proba. Confirmat Panor. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Taciturnitas pro confessione habetur, &c.] *De tacente, an & quando habeatur pro consentiente, copiose scribunt doctores in c. is qui tacet. de regul. iur. lib. 6. & abunde Felinus & alij in cap. nonne. de præsumpt. res est late patens. quæ breui oratione concludi non potest, & eius vsus in sacro tribunali occurrit raro. si tamẽ occurreret ex p̃dictis posset difficultas superari.*

Quod si contingeret aliquem malitiose, dolose, & fraudulenter nolle inquisitori legitime interroganti respondere, per torturam iuxta qualitatem indiciorum is posset, & deberet ad respondendum compelli.

TESTES.

1 TEstes, ſecundum Archid. ſi ſe ſubtrahant à teſtimonio perhibendo, ſunt cogendi per cenſuram eccleſiaſticam, vt habetur de teſti. cogen. cap. 1. & ſequentibus, & iuramentum vel votum de celando non valeret. de offi. ordi. quia plerique. lib. 6. de reg. iuris. in malis. eo. lib. neque per exceptionem excuſarẽtur aliqui a teſtimonio ferendo, etiam coram ordinario. ad hoc cap. excommunicamus itaque. §. addicimus. in fine. de hæreticis. A fortiori coram delegato Papæ. arg. cap. ſane quia. de offic. deleg. hæc Gemi. in cap. vt officium. de hæret. lib. 6. §. verum. Confirmat Panor. in cap. dilectorum. de teſti. cogen. vbi de hoc diffuſe.

2 In examinatione teſtium iudex debet eſſe ſollicitus, & iterum inquirere, ſi confuſe depoſitum erat, & maxime ſuper cauſa ſcientiæ iterum interrogentur, quod fieri poteſt ſecundum Ioannem And. & etiam debet inquirere de inimicitia teſtium, cum illi contra quem inquiritur non tradantur nomina, nec ipſe diuinare tenetur. hæc Gemi. vbi ſupra, ſuper dicto §. verum. Facit ad hoc de teſti. cap. clamor.

3 Quia dictum eſt quòd iudex debet inquirere de inimicitia teſtiũ, ideo nunc videndũ eſt pp quas inimicitias repellendus ſit quis a teſtimonio, vt de glo. in verb. capitales. c. per tuas. de ſimo. dicit, q̃ tantũ propter inimicitias capitales & non pp alias remouetur quis a teſtimonio. glo. autẽ in verbo, inimicos. cap. cum oporteat. de accuſa. dicit, quòd propter quales inimicitias quis repellẽdus ſit a teſtimonio, relinquitur arbitrio iudicis. arg. in authent. de teſtib. §. ſi vero dicatur. collatione ſeptima. Confirmat. hoc Felinus in cap. repellantur. de accuſa. ibi: Nota vltimo. & iudex extimabit an ſit credendum teſti vel non. ff. de quæſtio. l. 1. §. præterea inimicorum. & §. quæſtionem.

Quæ autem dicantur inimicitiæ capitales, declarat Panor. ſuper dicta gloſ. in verbo, inimicos. dicens poſt gloſ. in l. licet. ff de arbit. quòd inimicitiæ capitales ſeu graues ſunt, cum quis minatur alicui mortem, vel eum odit, vel ei mortem deſiderat, vel quia accuſauit eum criminaliter: & idẽ quãdo eſt quæſtio de omnibus bonis, vel maiori parte. argu. cap. frequẽs. de reſti. ſpoli. lib. 6. & ſubiungit quòd capitales inimicitiæ indiſtincte repellunt aliquem a teſtimonio, ſi vero non ſint capitales, tunc recurrendũ eſt ad iudicis arbitrium, vt dicit glo. ſuperius allega. & facit. l. 1. ff. de quæſt. nam in hoc iudicio multum verſatur arbitrium, an inimicitiæ ſint graues vel leues: nam debet attendi qualitas inimicitiæ, ſecundum Bart. in l. maritus. de quæſtio. de quo vide Dinum in l. filiæ. ff. ſolut. matri.

4 Nota tamen quòd teſtis qui inuitus teſtimonium perhibet, non poteſt repelli tanquam inimicus in illa cauſa vel in alia, ſecus ſi ipſe ſponte venit

ad feren-

ad ferendum testimonium, quia tunc præsumitur inimicus. argum. in l. quæ omnia.ff.de procu. facit cap.cum in tua. de spon. hæc Panor. in cap. cum P.Manconella. de accusa.in fine.

5 Quæritur an sit adhibenda fides dictis illius testis,qui dicit se inimicũ eius contra quem interrogatur.Respondet Panor. quia aut testis dixit se inimicum antequam iuraret seu produceretur in testem, & sic præsumitur hoc dixisse in fraudem, & nihilominus debet recipi : si vero non constat eum dixisse in fraudem, non videtur recipiendus, præcipue quando inimicitia erat capitalis:sed si hoc non est, vel de hoc dubitatur, non debet iudex propter solum dictum testis desistere, sed debet interrogare de de qualitate inimicitiæ, quia non omnis inimicitia repellit indistincte,vt dictum est supra in §.proxime superiori.

Si dicat se inimicum capitalem,non debet recipi,vt in authen.de testi. §. si vero dicatur.& notatur in c.ex parte Adę.& c.cum causam. de testi. si vero inimicitiæ non sunt capitales, debet recipi, & quanta fides sit adhibenda relinquitur arbitrio iudicantis.

Si autem testis dixit se inimicum postquam iurauit, sed antequam deponeret,tunc non est ei adhibenda fides:si vero postquam iurauit & depositionis dixit se inimicum incontinenti in fine depositionis,in generalibus interrogationibus creditur ei:si ex interuallo dixit se inimicum, non ei creditur,sed statur priori dicto.hæc omnia colliguntur ex Panor.in c.inquisitionis.de accus.§.tertio.

6 Nam iurisconsultus ff.de testi. l. 3. dicit iudici: *Tu magis scire potes, quanta fides sit testibus adhibenda*. quasi dicat, non potest dari certa doctrina. hæc Panor.in cap.quanto.de præsumpt.

7 Testium examinationi in crimine hæresis & ipsum crimen concernentibus, debent esse præsentes duæ religiosæ & discretæ personæ, in quarũ præsentia per publicam personam,aut per duos idoneos viros eorundem testium depositiones fideliter conscribantur,vt in cap.vt officium.de hæret. §.verum.lib.6. vbi dicit Gemi. quòd clerici sæculares dicuntur quandoque religiosi. 4.dist.denique.quandoque laici. 44.dist.non liceat.de cõsti.ecclesia. sed in illo textu c.vt officium.auctor non intellexit stricte de illis qui religionis habitum susceperunt, pro quibus præsumitur. de noui oper.nun. c.2.vers.super eo.vbi de hoc Ioan.And.

8 Testis examinetur an credat quæ deponit,idest,an deponat de credulitate. & hoc dicit Ioan. Andr. sustinendum quando singulariter interrogatur, sed in generalibus interrogationibus non debet fieri ista interrogatio, an credat.hoc est de mente Panor.& colligitur ab ipso in c.inquisitionis.§.quæsiuisti.in principio.

9 Debet insuper testis examinari de personis,puta,si cognoscit personam contra quam deponit,& etiam de alijs circunstantijs. ad hoc est textus in

in cap. cum cauſam. de teſti. aliter non poſſumus ad veritatem peruenire. 23.q.8. occidit. in fi. an etiam lucri cauſa, vel ex inimitia teſtificetur ſeu deponat, & de alijs de quibus traditur ff. eod. l. 3. & 4.q.3.§. ſi teſtes. Facit ad hoc gloſ. 3. dicti c. cum cauſam. & quod dicit Panor. ibidem.

10 Neceſſe eſt etiam quòd teſtis interrogetur de cauſis ſcientiæ, puta de viſu vel auditu, fama, vel credulitate, vt dicit textus dicti cap. cum cauſam. & ſi teſtis cauſam ſcientiæ non reddiderit, non valebit dictum eius, vt dicit gloſ. 4. dicti cap. cum cauſam. & 4.q.3. ſolam. ſi autem non fuit interrogatus, valebit dictum eius, vt in c. ſicut. de re iudi. Ad hoc facit ſingularis gloſ. 4. in dicto cap. cum cauſam.

11 Quæ ſit autem cauſa ſufficiens ſcientiæ in teſte, dic ſecundum Innoc. in dicto cap. cum cauſam. & clarius ſecundum Bart. in tractatu de teſte, quòd teſtis ad hoc vt concludat, debet reddere cauſam ſciẽtiæ per illum ſenſum corporis, quo actus ſuper quo deponit, percipitur: vnde ſi de re perceptibili viſu, dicat, vidi: ſi de auditu, dicat, audiui: ſi deponit q; res erat amara, vel dulcis, dicat guſtaui: ſi ſuper odorifera vel fetida, dicat, odoraui: ſi ſuper re aſpera vel leui, dicat, quia tetigi: & pro hoc eſt bonus textus in cap. teſtes. 3. quæſt. 9. & in l. teſtium. ff. eo. tit. & vbi res eſt perceptibilis duplici ſenſu, debet deponere per vtrumque ſenſum, vt in cap. ex litteris. de conſuet. & quando depoſitio habet annexam cauſam ſciendi, fruſtra interrogabitur de cauſa ſcientiæ: vt quia dixit, vidi quòd Titius percuſſit Sempronium. colliguntur iſta ex Panor. in dicto cap. cum cauſam. ſuper dicta gloſ. de cauſis. ibi: Sed ad declarationem omnium. Facit ad hoc quod dicit iurisconſultus. ff. de teſti. l. 3. Tu magis ſcire potes, &c. vide eundem Panor. ſuper dicto c. cum cauſam. & quod ibi dicit diffuſe.

12 Teſtis dicens vnum extra iudicium, non valet dicere contrarium in iudicio, vnde ſtatur priori dicto, niſi præſumatur hoc dixiſſe in fraudem, vt ſi teſtis vilis fortunæ dixit in præſentia partis potentis aliquid quod veniebat in fauorem illius, ſi poſtea in iudicio præſtito iuramento dicat cõtrarium, non debet ſtari priori dicto, quia præſumitur illud dixiſſe prius vt placeret parti, ſed in iudicio metu iuramenti dixit veritatem, ſecus vbi talis præſumptio non ſubeſſet: quod tene bene menti perpetuo. hæc Panor. in dicto c. inquiſitionis. §. tertio. verſ. vltimo ſignanter. vide ad hoc quod dicit idem Panor. in c. cum in tua. de teſti. in fine.

13 Dictum teſtis habetur pro confeſſione, quatenus aliquid deponit contra ſe. Ad hoc de confeſ. cum ſuper. de elect. per inquiſitionem. hæc Gemi. in c. accuſatus. de hæret. §. licet. lib. 6.

14 Licet minor xx. annis non ſit ſufficiens ad teſtificandum in criminalibus, vt l. teſtimonium. ff. de teſti. poterit tamen examinari ex mero iudicis officio pro indicio, & faciet indicium ad torturam, vt in l. fin. C. ad Sillen. & vide Bart. in hac materia, per illum textum in l. de minore. in prin. ff. de

quæstio. hæc Angel. in lib. malefi. clausula, Comparuerunt inquisiti, & negauerunt totum. colum. 3. ibi: quæro qui testes. & in additione sequenti.

15 Mulier in maleficijs & criminalibus potest esse testis. l. ex eo. ff. de testi. & de hoc est glos. singularis in verbo, nec testis. 33. q. 5. mulierem. de hoc in glos. in cap. quoniam. & c. tam litteris. de testi. hæc Angel. vbi supra col. 4. in prin. ibi: quid in muliere, an sit testis. & hoc quando agitur in modũ inquisitionis, vt in dicta glos. in dicto cap. quoniam. seu in denuntiatione, vt in glos. in verbo, siue laicos. dicti cap. tam litteris. & hoc præcipue in casibus in quibus admittuntur infames & criminosi, vt in dicta glos. in verbo, nec testem. dicti cap. mulierem.

16 Testes possunt induci per iudicem ex mero officio contra reum vt condemnetur, etiam postquam est concluſum in causa, etiam in accusationibus. vide late Bart. in quæstione, quæ incipit: iudex maleficiorum super accusatione, &c. hæc Angel. vbi supra, col. 5. ibi: quæro an post. & in additione sequenti dicitur, quòd in qualibus causa criminali iudex potest recipere testes, etiam post didicita testificata.

17 Infames, excommunicati, & complices, admittuntur ad testificandum in crimine hæresis, vt in cap. in fidei fauorem. de hære. lib. 6. immo omnes testes indifferenter, quamquam criminosi, admittuntur in crimine hæresis secundum Panormit. in cap. licet Heli. de simo. in col. 2. ibi: Nota quòd in crimine læsæ maiestatis. & vide quod not glos. in c. 1. de confessis. & 15. quæst. 3 nemini. & quod ibi notat Archid. Facit ad hoc glos. in verbo, nulli de se confesso. c. veniens. el primo. de testib. & glos. 2. in fi. c. fi. de testi. co gen. facit etiam glos. fin. in c. quoniam aliqua. de testi. Confirmat Archid. in cap. accusatus. §. licet. super verbo, exceptum. nam tanta est labes criminis hæresis, vt serui aduersus dominos suos, & quilibet criminosus aduersus quemlibet admittuntur, & est textus 2. quæst. 7. cap. præsumunt. §. opponitur huic.

18 In crimine hæresis admittuntur testes quantumcunque criminosi, & excommunicati, non habita differentia, an agatur contra sæcularem, an contra regularem, & an sint alia adminicula. hæc Panor. super glo. in verbo, indifferenter. dicti cap. licet Heli. de simo. & in cap. per tuas. el primo eod. tit. super glos. in verbo, de simoniaca prauitate. An autem meretrix admittatur, vide quod notat Panor. in c. tanta. de simo. in 2. notabili.

19 Tres testes vel duo deponunt contra hæreticum, vnus super vno, alius super alio articulo, vel vnus dicit eum dixisse quædam verba hæreticalia, alius dixit eum dixisse alia verba hæreticalia: videntur isti esse singulares. vt de elect. c. in genesi. & c. bonæ. cum similibus.

Dic quòd si generaliter inquiritur de hæresi contra eum, tunc damnabitur ad dictum istorum, quia omnes isti probant eum habere vnam nequitiam sceleris, scilicet hæresis, & concordant ad vnum effectum seu fi-

nem,& hoc sufficit,vt C.de hæreticis.l.Ariani.& C.de pœnis.l.qui sriam.

Vbi vero non inquireretur generaliter de hæresi contra eum, sed specialiter super certo articulo, siue super certa specie, tunc omnes isti possent dici singulares,& non crederetur eis per dicta iura.ad quod extra eodem cap.penult.hæc omnia ex directorio inquisitorum,quod attribuitur Ioanni Calderino cap.13.

ANNOTATIONES.

1 Testes secundum Archidiaconum,&c.] *In tanta harum annotationum breuitate non licet quæ ad hunc locum de testibus attinent copiosius enarrare. fontes ergo vnde cognitio hæc peti potest indicare sit satis. videndi ergo sunt Eymericus in Directorio inquisitorum parte 3.quæst.62. & multis sequentibus, vbi plene disserit de testibus in negotio inquisitionis. Simancas de cathol.instit.tit.64. de testibus. Repertorium inquisitorum verbo, testes. Zanchinus tract.de hæret. cap.12.13. & seq. Ioannes Rojas in singularibus fidei,singul.187.incipien. testis. & multis sequentibus. Idem Ioannes Rojas tract.de hæret.parte 2.assert.4. 5. & seq. & alij, quos longum esset recensere,sed ex relatis,quæ ad hunc locum spectant,facile intelligentur.*

19 Tres testes vel duo deponunt contra hæreticum,&c.] *Hanc difficultatem latissime pertractaui apud Eymericum in Directorio inquisit. parte 3. super quæst.72. quo loco sententiam,quam hic profitetur auctor de probanda hæresi in genere per testes singulares, merito explodendam esse ostendi. nam nec facile intelliges quid sit probare aliquem in genere esse hæreticũ, nec in tribunali sanctæ inquisitionis vsu receptum est, ac nec recipi quidem facile potest istud probationis genus;cum hæretici probẽtur qui singulares errores & hæreses, aut propriας, aut aliorum profiteantur, vel sequantur.*

TORTVRA.

1 TOrturæ non potest exponere quenquam Episcopus sine inquisitore, neque inquisitor sine Epo, vel eius vicario: & hoc si sui adinuicem copiam habere valeant infra spatium octo dierum postquam se requisierint, vt in Clem. 1. de hæreticis. vers.duro.vbi nota secundum.D.Card. Zabar.ibidem,quòd hoc tempus octo dierum incipit currere a tempore factæ requisitionis, sed bene probatur in littera ibi:postquam se requisierint. Facit de except. pia. lib. 6. & glos.in verbo, Computato. & de deci. Clem.1.& quod ibi notatur cum glos. Concordat Paulus.Facit etiam de appel.super eo. el 2.in glos.finali.

2 Nota tamen secundum eundem dominum Card. Zabar.vbi supra, ℣ si inquisitor non potest habere copiam Episcopi, vt quia est in remotis, vel econ-

vel econuerſo, Epiſcopus non poteſt habere copiam inquſitoris, ꝙ alter ſolus procedere poterit, pro hoc ibi littera poſtquam ſe requiſierint, a cõtrario, quod nota. Cõfirmat Ioan. de Imola in dicta Clem. 1. Ad hoc facit glosſa optima in verbo, commode. cap. fi. de ſepul. lib. 6. quæ dicit, ꝙ ratione incommoditatis id permittitur, quod aliàs non permitteretur. Ad hoc etiam gloſ. in verbo, deportari cap. is qui. eiſdem tit. & lib.

Quomodo autem intelligatur in remotis, vide gloſ. ſingularem in verbo, remotis. cap. cum nullus. de tempo. ordi. lib. 6. in fine. quæ dicit quem eſſe in remotis, quando eſt vltra vnam dietam, vt cap. ſtatutum. de reſcriptis. eo. lib. Vel ſatis credit arbitrarium iudicis quis locus dicatur in remotis: & ſi non poteſt habere copiam Epiſcopi vel eius vicarij, non debet requiri capitulum vbi ſedes vacaret, vt cap. vno. ne ſede vacan. lib. 6. niſi in certis caſibus de quibus iſte non eſt. Confirmat Ioan. de Imola ibidem, in dicta Clem. 1. Et ſi Epiſcopus multum diſtat, niſi eſt ibi officialis a quo poſſit haberi talis licẽtia, videtur de mente. ſ. litteræ, quòd facta requiſitione apud locum habitationis, tunc poterit per ſe, vt in gloſ. in verbo, diœceſanis. Clem. vnica. de foro compet. ibi: ſed quid ſi. Facit optime ad hoc gloſ. in verbo, in remotis. cap. fin. de teſta. lib. 6.

3 Si autem Epiſcopus ſeu eius vicarius requiſitus infra octo dies noluerit intereſſe, vel neglexerit, tunc inquiſitor ſolus procedet ad torturam, & ad ea de quibus in dicta Clem. 1. vt dicit idem Dominus Card. Zabar. vbi ſupra. & hoc ſatis probatur ex littera ibi. Idem dicit Ioan. de Imola vbi ſupra. nam tunc conſolidatur tota poteſtas in inquiſitorem, vt dicit Panor. in cap cum cauſa. de offic. deleg.

4 Quid ſi Epiſcopus vel eius vicarius venerit infra dictos octo dies, ſed diſcordant ipſe & inquiſitor in torquendo, quia vnus dicit torquendum, alter non: dicendum ſecundum Dominum Card. Zabar. vbi ſupra, quòd ſi diſcordãt ratione proceſſuum, quia ſunt varij, quia Epiſcopus procedẽdo contra vnam perſonam fecit vnũ proceſſum varium ab eo quem fecit inquiſitor contra eandem perſonam, tunc ſtandum eſt notatis in cap. in præſentia, de teſtibus. Si autem diſcordant propter iuris imperitiam, tunc conſulant peritiores. argu. de vit. & hone. cle. cap. quoniam. de reſcriptis. cap. ſtatutum. §. aſſeſſorem. lib. 6. Idem dicit Ioan. de Imola vbi ſupra. Facit optime ad hoc quod notatur in gloſ. 5. in c. per hoc. de hæret. eod. lib.

5 Sed pone, Epiſcopus vel eius vicarius non vult conſentire torturæ, niſi videat proceſſum ſeu indicia ſuper quibus inferenda eſt tortura, nunquid inquiſitor tenebitur ei communicare proceſſum & ipſa indicia, vt & ipſe Epiſcopus ſeu eius vicarius poſſit ſuper ipſis deliberare, an ſit veniẽdũ ad torturam vel non? dic quòd quando inquiſitor ſolus procedit, non tenetur cõmunicare proceſſum Epiſcopo ſeu eius vicario, vt patet per dictum cap. per hoc. vbi dicitur, proceſſerint, in plurali. ſecus a contrario ergo ſi

alter

alter tantum & ſolus procedit, vt patet in extrauaganti Benedicti vndecimi quæ incipit: Ex eo. extra eod. tit. Confirmat Gemi. in dicto cap. per hoc. §. verum.

Quia tñ hodie alter ſine altero procedere non poteſt ad torturam neque ad ſententiam contra eos, vt in Cle. 1. eod. tit. verſi. duro. ideo cenſentur procedere communiter ſeu coniunctim ſaltem in prædictis tortura & ſententia contra eos. dignum eſt ergo & æquum, vt inquiſitor communicet & oſtendat proceſſum & indicia, ſi Epiſcopus vel eius vicarius voluerit ea videre, vt ſuper eis poſſit deliberare an debeat cõſentire torturæ, & ſi diſcordabunt Epiſcopus & inquiſitor, dic vt in §. immediate præced.

6 Et nota ſecundum eundem dominum Card. Zabar. vbi ſupra, quòd ad hoc quòd inquiſitor requirat Epiſcopum vel eius vicarium, ſufficit vna requiſitio, vt in gloſ. in verbo, requiſierint, dictę Clem. 1. Ad hoc facit optime Gemi. in cap. ſi contra. de offi. deleg. lib. 6. Confirmat Ioan. de Imola in dicta Clem. 1. & Panor. in cap. cum cauſa. de offic. deleg. ſuper gloſ. 1. & ſufficit quòd iſta requiſitio fiat per nuntium vel per epiſtolam. Facit 18. diſt. ſi Epiſcopus. Confirmat Card. Zabar. vbi ſupra. & hoc ideo quia illud dicitur ſufficere, quo poſito nil aliud requiritur ad ſubſtantiã actus, vt notatur in cap. ſtatutum. de reſcript. lib. 6. nam, vt dicit Panor. in cap. dilectus. de capel. mon. circa principium, miſſi ad vocandum aliquem ad aliquem actum, poſſunt teſtificari ſuper vocatione ab eis facta.

7 Dicit inſuper dominus Card. Zab. vbi ſupra, quòd in tali requiſitione non eſt neceſſe exprimi terminum, ſecundum eandem glo. in dicto uerbo requiſierint. Idem Paulus, & pro hoc quod notat Specul. de dilat. §. 1. verſi. quid ſi dicatur. & 2. q. 7. cap. anteriorum. in gloſ. Confirmat idem Ioannes de Imola vbi ſupra.

8 An delegatus Epiſcopi, vel capituli ſede vacante, ſuper crimine hæreſis poſſit ſubdelegare & cõmittere vices ſuas alteri ab inquſitore: dicẽdũ q; non. Facit l. a iudice. C. de iudi. & quod habetur in cap. cum cauſam. de appel. Sed bene poteſt conſentire quòd inquiſitor procedat, vt optime dicit gloſ. in verbo, Conſenſum, dictæ Clem. 1. de hæreticis. quam glo. bene vide, & diligenter coſidera, quia facit multum ad hoc propoſitum.

9 Epiſcopus tamen & inquiſitor poſſunt ſibi inuicem committere vices ſuas, vel ſuum per litteras ſignificare conſilium & conſenſum, vt in dicta Clem. 1. §. verum ſi Epiſcopus. Aduertendum autem quòd iſta commiſſio ſeu iſte conſenſus fiat ante vel infra octo dies poſt requiſitionem, quia elapſis ipſis non eſt neceſſe, ſed poterit ille qui requiſiuit ſine altero procedere, vt patet ex textu ſecundum gloſ. idẽ dicit Ioan. de Imola vbi ſupra.

10 Si autem inquiſitor ſine Epiſcopo vel eius vicario aut delegato ſuo, vel capituli ſede vacante, in crimine hæreſis procederet ad torturam vel ad ſentẽtiam contra illos contra quos procedit, vel econuerſo, Epiſcopus vel

eius

eius delegatus,vel capituli sede vacante, sine inquisitore vel eius consensu procederet ad prædicta, totum irritum esset & nullum ipso iure, vt dicit textus illius Clem.1.vbi nota, secundum eundē dominum Card.Zabar. vbi supra.§.duro. quòd interlocutoria lata per alterum sine altero ipsorū super carcere duro, scilicet ad pœnam & non ad custodiam,vel super tortura, ipso iure non tenet, vt dicit glos. in verbo, ipso iure. dictæ clem.1.& ab ea poterit appellari in hoc casu,quod dic in ipsa glos.quam nota.& idē Paulus.hæc Dom. Card.Zabar.vbi supra.

11 Tortura debet esse moderata, & debet iudex animaduertere ad indicia & ad qualitatem personæ, an sit fortis in resistendo,an ne: & debet ita torquere, vt tortum seruet incolumem innocentiæ vel supplicio, vt sic si deliquit possit pati supplicium debitum, si vero est innocens,non patiatur corporis defectum, vt l. quemadmodum. ff. de quæstio.hæc Panor.in cap. cum in contemplatione.de reg.iur.& Ioan.And.ibidem.

12 Immo iudex non sit facilis ad torturam:nam, vt Gandinus dixit in tractatu maleficiorum,in rubrica de quæstionibus & tormentis,in princi.iudex qui de aliquo quæstionem habere intendit, ante omnia habere debet iuris & humanitatis rationem,& hanc considerationem, videlicet, vt non facile & repente ad quæstionem prosiliat, si aliqua alia via leuiori potest obiecti criminis veritas inueniri, quantumcunque adsint indicia vel verisimilia argumenta.hæc Angel.in lib.malefi.clausula,fama publica precedente.col.34.ibi:Secundo quæro.& in addit.sequenti.Confirmat dom. Paris de Puteo in tractatu de syndicatu, in c.incipiente: officialis posuit ad cordam.

13 Debet etiam iudex arbitrari vnde magis sperat habere veritatem per torturam, & ab illo sumere initium: vt puta, a magis suspecto, vel a magis debili, & a filio priusquam a patre, etiam in conspectu ipsius patris, & a fœminis quæ sunt debiliores.l. filiam. C. de inoffi. testamen. & cap.forus.de verb. signifi. secundum Dynum in tractatu de quæstionibus,in vers.quo ordine.& moderamen torturæ est arbitrarium.l. quæstionis.ff eodem.secundum Dynum in dicto tractatu.

Et dicit Bart. in tractatu de quæstionibus, quòd si tortus dicat in tormentis,si starem per decem annos nihil dicam,nō debet propterea dimitti, sed cum temperie procedetur secundum qualitatem eius:& si non confitebitur,detinebitur in carcere.hæc Dominus Paris de Puteo,De Neapoli,in tractatu de syndicatu,in cap.incipien. An stetur dicto torti.

14 In his autem quæ fiunt in secreto & in occultis criminibus, index debet esse facilior ad tormenta,secundum Bal.in l.3. C. de Episc. audien. & quod ipse notat in l.fi.C.de prob.& in l.si qui adulteri.C. de adul.quia in his q̄ in secreto fieri consueuerunt, proceditur ex coniecturis & præsumptionibus,vt dicitur in l.fi.C.de peri.tuto.vbi glo.notabilis,& Bal. in l.qui-

cunque,

cunque.C.de ſer.fugi. & in rubrica C. de probat. hæc dominus Paris vbi ſupra in dicto capitulo incipiente: An ſtetur dicto torti. colum. 11. verſic.& in occultis.

15 Tortura ſi debet dari,oportet quòd duo concurrant,primo quòd veritas aliter haberi non poſſit, nam infertur cauſa inueſtigandi veritatem, vt l.diuus Pius.ff.de quæſt.& 5.q. 5.cap.illi.vbi bonus textus cum gloſ.

Secundo oportet, quòd procedant aliqua indicia, ſeu præſumptiones,vel ſemiplenæ probationes: nam ſine indicijs non eſt inferenda tortura,vt dicta regula.cum in contemplatione.& in gloſ. 2.cap.quæſtionem. 12. q. 2. & in l.ex libro. ff.de quæſtio.hæc Panor. in dicta regula.cum in contemplatione.in princip.ibi:ſecundo quæritur.& ideo ſis cautus, quòd facias apparere in actis qualiter non potens aliter habere veritatem,declaraſti fore deueniendum ad torturam.

16 Quæ aũt indicia ſufficiant ad inferendã torturã,non põt dari certa doctrina, ſed relinquitur arbitrio iudicis,& boni iudicis,qui ſecũdum qualitatem perſonæ,& delicti,ac ſuſpicionũ iudicabit indicium eſſe ſufficiens & idoneum ad torturam vel non.Ita dicit Bart. in l. fi.ff.de quæſt.idem in l. 2. C. quo. appellat. non recip.argu. ff.de teſti.l.3.in principio. Quia in nõn determinatis a iure ſtatur arbitrio iudicis. ff. de pœnis l. hodie. & l. ſancio. de offi. deleg.cap.de cauſis.in fi.& Panor.ibi.& dominus Paris in dicto tractatu de ſyndicatu. cap. incipiente: officialis poſuit ad cordam. verſ. Quæ ſunt indicia.Confirmat Panor. in dicta regula.cum in contemplatione. Facit.ff.ad Turpilli.l.1.§ calumniatoribus.

Et quia tormenta loco teſtium ſubrogantur,põt dici de eis illud,qđ dr̃ iudici de teſtibus:Tu magis ſcire potes quãta fides ſit adhibenda.ff. de teſti.l.3.§.fi.tu magis. hæc dominus Paris, vbi ſupra in cincipiente: Mandauit rex Poteſtati.col.6.verſi.de indicijs ad torturam non poteſt dari.

Vtrum autem vnum indiciũ ſufficiat, vel plura requirantur, dic quod hoc reſidet in pectore iudicis,& bonus iudex debet ſollicite inſtare ad indicia indaganda, & de his omnibus habes ſupra in verbo, indicium. §. ſeptimo.

17 De indicijs ad torturam habes ſupra plura declarata in verbo,indiciũ §.octauo,nono,decimo,& vndecimo.

18 Præterea ſecundum Panor. in dicta regula.cum in contemplatione.ibi ſecundo quæritur. vnus teſtis eſt ſufficiens indicium ad torturam ſecundum omnes, de quo eſt gloſ. in l. 3.C.ad l. Iul. maieſt. quod procedit niſi alia ratio ſuadeat in contrarium.

19 Fama ſi eſt vehemens contra aliquẽ de aliquo crimine, ſufficit ad torturam, & famoſitas operatur quòd quis torqueatur. de hoc habes ſupra in verbo fama.§.ſexto. vide etiam de hoc infra,eodem verbo.§.24.

20 Fuga cum alio indicio,ſcilicet publica voce & fama, contra fugientem facit

facit quòd fugiens possit torqueri. hæc Angel.in lib.malefi.clausula,fama publica præcedente.col. 14.ibi:Et id eo Guido.

21 Confessio facta extra iudicium producit iudicium validum ad suppo nendum confessum torturæ,vt notat glo. & doctores in l. capite quinto. ff.de adulter.Confirmat Panorm.in cap.de hoc.de simo.super glo. 1.& in cap.at si clerici.de iudi.super glos. 1. Confirmat Angel.clausula,Compa ruerunt dicti inquisiti & negauerunt.post princ.

22 Si cum fama est vnum aliud indicium, tunc poterit reus poni ad tor turam.Angel.in lib.malefi.clausula,fama publica præcedente.col. 11. ibi: & an fama sit sufficiens indicium.& in additione sequenti.

23 Suspecti sunt torquendi,vt dicit glos.in verbo,quæstionibus.c.1.de de posito.Facit ad hoc l.1.ff.de quæst,

Quanta autem suspicio,seu præsumptio requiratur ad torturam infe rendam, iudex ex suo bono & æquo iudicio arbitrabitur, de quo habes supra in verbo,præsumptio. §. 4. vnde dominus Card.Zabar.in clem.1. de hæret.§. verum quia. quęsito 2. dicit, quòd suspectus de hæresi contra quem probatum est per vnum testem,potest torqueri,per ea quę not.dicta l.3. C.ad l.Iul. maiest, cum æquiparetur crimen hæresis crimini læsæ ma iestatis. cap.vergentis.de hæreticis, & quod notatur 15.quæst. 6. in sum ma.vide de hoc supra in verbo, practica. ibi; Si autem semiplene proba ta est hæresis.

24 Si Seius confessus est se promisisse Titio centum, vt eum de morte pa tris sui non accusaret, & tali confessione posset poni ad torturam. Bart.in tractatu de quæstio. & Bal.in tit.de pace iur.firman.§. iniuria. dixit, quòd si talis laborat infamia, possit torqueri, quia vehemens infamia etiam si ne alio indicio sufficit ad torturam.de purga.cano.c.si quis.vbi Inno.arg. ff.de proba.l.cum probatio.& ff.de ædil.edic. l.quæro. §. fin. hęc dominus Paris in tractatu de syndicatu,in c.incipien.An stetur dicto torti.col.11,

25 Est etiam indicium ad torturam quando reus delatus examinatur a iu dice & loquitur trepide,pauendo & variando, secundum Bart.in l.de mi nore.§.tormenta.ff.de quęstion. & in tractatu de quęstionibus, dixit, quòd vbi alia indicia non prędcedunt extrinseca, ex eo quòd facit reus coram iu dice,puta, loquendo trepide, pauendo, & trepidando,istud erit indicium sufficiens ad torturam, & iudex debet hoc scribi facere in actis, quia hoc dicebat,trepidando & balbutiendo,& similia, & quòd ista dicebat varian do, & scribantur variationes & diuersitates responsionum suarum. hæc Dominus Paris vbi supra in c.incipiente: viso de indicijs indubitatis, re stat videre,&c. Confirmat Angel.in lib malefi.clausula,fama publica præ cedente.col. 41. in principio. vide ad hoc Bertachinum in suo Reperto rio,dictione,tortura.23.& Inno.in c.quoniam.de proba.

26 Quidam fuit minatus alteri de percutiendo eum, demum fuit per-

cussus,& nescitur a quo, præsumendum est quòd fuerit ille qui minas fe-
tulit,quia ex præterito præsumitur circa præsens.cap.scribam. de præsump.
non tamen ista præsumptio sufficit ad cõdemnationem,quia in crimi-
libus debent esse probationes luce clariores.l.sciant cuncti. C. de probat.
canonizata 2.quæst.8. dicit tamen Specul.in tit. de præsumpt. §.arg.cap. fi.
quòd talis præsumptio sufficiet vt supponatur torturæ,quod nota, & vide
Specul.ibi latius,& quod nota.in cap.auditis.de in integ.resti.& in cap.au-
ditis.de præscript.hæc Panor.in dicto cap. scribam. Idem dicit Angel. in
lib.malefi.clausula prædicta.col.9. in fine.& hoc præcipue quando mina-
tor fuerit homo malæ conditionis,& assuetus minas executioni mandare.

27 Ideo iudex discretus in his caute prospiciat iuxta loca, tẽpora, & per-
sonas.ff.de actio.& oblig.l.filium.in fine. 12.dist.c.quisquis.27.dist.per to
tum.14.q.2.c.supra prudentiam.hæc dominus Paris vbi supra in dicto c.
incipiente:viso de indicijs,&c.

28 Nam in criminalibus oculus iudicis præstat arbitrium ad torturam,
ideo iudex debet esse valde prudens in talibus.Bal.in l.3. C. de Episc.au-
dien. & debet iudex esse subtilis.inuestigator pro inuestiganda veritate,&
maleficio inueniendo,interrogando etiam de remotis circunstãtijs,& fin-
gendo se velle facere quod tamen non vult, vt videat quem actum facit
reus qui examinatur,& qualiter se gerat.arg.c.afferte.de præsumpt.hæc do
minus Paris vbi supra in cap. incipiente: & aduertendum est, quòd iu-
dex pro inuestiganda.

29 Nota quod inculpatio socij est sufficiens indicium ad torturam, in ca-
sibus in quibus potest quis de socijs interrogari.hæc Angel.clausula,fama
publica præcedente.col.41.ibi:decimo quæro. Confirmat dominus Paris
in dicto tractatu,in capitulo incipiente:An stetur dicto torti.verficulo, an
dictũ socij. possunt autem interrogari socij criminis in crimine hæresis,
vt in c. infidei fauorẽ.eo.tit.lib. 6. Facit ad hoc glos.fi.c.quomodo aliqua.
de testi.possunt etiam interrogari in crimine læsæ maiestatis,vt in cap.1.de
confes. iuncta glos. 2.ibidem. ergo & in crimine hæresis, cum æquiparen-
tur,vt cap.vergentis.de hæret.& de hoc vide supra in verbo,hæresis crimẽ.
& quod in crimine hæresis possint interrogari socij & cõplices. habes su-
pra in verbo,testes.§.17. Facit ad prædicta quod not.Panor.in c.1.de con-
fess.vbi de hac materia vide latius.& quod dicit idem Panor. in cap.quo-
niam.de testi.in fine.ibi:Nota & tene menti.

30 In tribus casibus potest quis etiam sine indicijs torqueri, vt notatur in
glos.2.c.quæstionem.12.q.2.

31 Clericus potest torqueri,vt not.Panor.in cap.1. de deposito.in princ.&
Angel.in lib.malefi.clausula, Che hai tradito la patria.in prin. vnde putat
Panor. vbi supra, quòd quemadmodum contra laicum sufficit vnus bo-
nus testis ad torturam,vt est glos. notabilis in l.3. C.ad leg.Iul. maiest. ita

& con-

& contra clericum. Confirmat idem Panor. in c. cum in contemplatione. de reg. iuris.

32 Insuper nota, quòd magistratus, doctor, miles, & similes, qui in alijs criminibus sunt exceptuati, possunt torqueri in crimine lęsę maiestatis, vt l. de minore. in prin. & l. ex libero. § 1. ff. de quęstio. & de re mil. l. proditores. & possunt etiam torqueri in crimine hęresis, vt not glos. in l. 3. C. ad l. Iul. maiest. hęc Angel. in lib. malefic. clausula, fama publica precedente. col. 37. in fi. & clausula, Che hai tradito la patria in princ.

33 Non debet torqueri minor quattuordecim annis, licet veritas ab eo ferula vel corrigia haberi non possit, vt in l. . § impuberes. ff. ad Syllen. & in dicta l. ex libero. §. 1. Ad idem est Panormit. in dicto cap. cum in contemplatione.

34 Senes decrepitę ętatis non debent torqueri, vt in l. 3. ff. ad Syllen. & Panor. in dicto cap. cum in contemplatione. circa finem. Fallit tamen in crimine lęsę maiestatis. l. nullus. C. ad l. Iul. maiest. & quia crimē hęresis ęquiparatur, immo maius est crimine lęsę maiestatis, vt habetur supra in verbo, hęresis. ideo similiter fallit in crimine hęresis. Confirmat Ludouicus Bologninus *in additionibus. in tracta. Guido de Suza. de tormen. in 2. colum. vbi allegantur idem tenere Angel. Aret. in tracta. malefic. clausula, fama publica precedente. versi. sexto quęro.* Quę autem sit decrepita ętas, declaratur in glos. in verbo, perfectus. cap. sacrosanctę. in proœmio lib. 6. in prin. ipsius glos. vbi dicitur, quòd quinta ætas durat vsque ad 70. annos & sexta abinde, & dicitur senium aliarum ętatum terminus.

35 Mulier pręgnans non debet torqueri, vt in l. pręgnantis. ff. de pœnis. & Panor. in dicto cap. cum in contemplatione. in fine, vnde si habeas aliquā mulierem, quam velis subijcere torturę, & dicat se pręgnantem, nec tamē appareant signa impręgnationis, facias eam diligenter inspici ab aliquibus matronis expertis in huiusmodi, & quę sint bonæ conditionis, & famę, quibus merito sit credendum, vt in cap. cum P. & cap. constitutus. de purga. cano. qua inspecta, facias quòd matronę coram te in pręsentia testium & notarij cum iuramento referant quid sentiant, & facias ipsam relationem scribi per notarium in actis; & si viderint in ea signa impregnationis, vel dubitent, quòd sit pręgnans, non facias eam torqueri: si autem dixerint eam non esse pręgnantem, & quòd nulla signa impregnationis perpenderint in ea, neque dubitant, quòd sit pręgnans, tunc interloquēdo pronunties ipsam esse torquendam, in qua pronuntiatione poteris talem modum tenere: *Cum talis mulier sit vehementer de hæresi suspecta, & contra eam adsint indicia sufficientia ad torturam, & licet dixerit se prægnantem, tamen, attento, quòd ex commissione nostra fuit per talem & talem matronas expertas, &c. diligenter inspecta, & dicta matronæ cum suo iuramento retulerint nobis ipsam non esse prægnantem, & quòd nulla signa*

quòd sit prægnans viderunt in ea: & etiam attento quòd veritas aliter haberi non potest, ideo interloquendo pronuntiamus & declaramus eam esse subijciendam quæstionibus & tormentis, &c. & ita poteris eam secure facere torqueri.

36 Tortura semel habita an possit reiterari pro eodem facto, dicendum secundum Panor. in dicto cap. cum in contemplatione. ibi: septimo quæritur. quòd aut oriuntur noua indicia, puta reperitur esse in mendacio, vel alia indicia aliunde superuenerunt, & tunc potest repeti, aut nulla indicia de nouo superuenerunt, & tunc non debet repeti, vt l. repeti. & l. vnius. ff. de quæstio. Intellige prædicta secundum Angel. in lib. malefi. clausula, fama publica præcedente. col. 35. quando quis fuit tortus sufficienter secundũ indicia: sed si fuit tortus insufficienter, bene potest tortura reiterari.

37 Dicuntur autem noua indicia, quæ differunt a præcedentibus specie, vel substantia, puta prima indicia erant de mala fama, postea superuenerunt alia, videlicet, quòd aliquis vidit eum percussisse, &c.

Si autem aliquis iterum dicat de mala fama, non est nouum indicium, sed est confirmatio primi indicij, & non potest propter hoc repeti. hæc Angel. vbi supra, clausula, fama publica præcedente. col. 36. ibi: quæro quę dicantur noua indicia.

38 Sed nota quòd erit arbitrarium hoc quòd dicitur de repetitione torturæ, & hoc communiter obseruatur, quia quando indiciatus videtur, q̃ non sit sufficienter tortus pro prima vice, habita consideratione robustitatis torti, & tolerantiæ tormentorum, vel eius debilitatis, ac indiciorum vehementia, & delicti immanitate, ac etiam loci torturæ, si trattæ fuerunt datæ a loco multum alto vel basso, vel si fuit parum altiatus, quia tunc repetitur tortura, quasi prima non fuerit integra, vel si iudex dixerit, nõ plus pro hodie: quando enim videtur quòd tortus parum curat de corda, & nihil confitetur, pro prima vice debet incipi a leui tortura, deinde desistere, & debet iudex protestari quòd intendit supersedere in tortura, ex certis iustis causis, & repetere ipsam si & quotiens opus fuerit ad eruendam veritatem, & tunc facere ipsum quiescere per octo vel decem dies, deinde repetatur tortura. hæc dominus Paris vbi supra in cap. incipiente; de repetitione torturæ scias.

39 Et nota vlterius, quòd si iudex bis vel ter torsit reum, & non fuit confessus aliquid, debet habere indicia pro purgatis, aliàs videretur habere illum pro conuicto ex solis indicijs, si ipsum non liberaret quousque confiteretur, & ideo dixit Bart. quòd iudices hoc agentes malefaciunt. in l. fin. ff. de quæstio. cum debeant moderate procedere in tortura, vt ff. eod. tit. l. de minore. §. tormenta. & propterea immoderate procederent si vltra tres vices diuersis temporibus quæstionem repeterent, cum sit prę iudicialis, secundum Paulum de Castro in consil. 187. hæc dominus Paris vbi supra

in cap.

in cap. incipien. sequitur quæstio quotidiana. col. 4. vers. Modo videndum est de purgatione indiciorum.

40 Sed aduerte vnam bonam cautelam, quòd facias in actis apparere torturam cum moderamine habitam fuisse, secundum quòd indicia de tali infamato demonstrabant. hæc Angel. in lib. malefi. clausula, fama publica precedente. col. 44. ibi: Sed aduerte. & in col. 45.

41 Et sit bene cautus iudex ad hoc, ne dicatur eum habuisse confessionem in tortura per suggestionem, quia non debet interrogare reum in specie, an fecit sic vel sic, sed est interrogandus in genere, vtputa, quod fecit, vel quale delictum commisit, vel quis fecit tale maleficium, ne videatur reus vt instructus respondere.

Si autem negat & perseuerat in negatione, debet in carceribus reponi, & iterum torqueri, si noua indicia superuenerunt, vel si vacillat & reperitur in mendacio, vel si non est sufficienter tortus, vt dictum est supra eod. verbo, §. 36. hæc Angel. vbi supra, eadem clausula, & eadem. col. 44. in fi. ibi: Tertio sit bene cautus.

42 Et nota vnam aliam bonam, pulchram, & salubrem cautelam, quòd quando præcedẽtibus indicijs torqueas aliquem, & vno sero dicit vnum, & alio sero dicit aliud variando, tunc non parcas calamo, immo omnia quæ dicit, & istas varietates facies scribi in actis, & tunc secure sæpe, etiam alijs indicijs non superuenientibus, potes in eum torturam repetere. ita dicit Bart. in dicto §. tormenta. in prin. ff. de quæst. l. de minore. hæc Angel. vbi supra, clausula, fama publica. col. 41. in prin.

43 Siquis confitetur in tormentis, vel metu tormentorum, vel ligatus ad torturam, vel ante locum ductus, & spoliatus, debet ratificare ad banchum, aliàs non valet illa sua confessio, quia videtur eam fecisse metu tormentorum, vt l. 1. de quæstio. & 15. quæst. 6. in cap. 1. & 31. quæst. 2. Lotharius. & debet tortus quiescere per vnam diem naturalem post torturam antequam ratificet, vel erit in arbitrio iudicis facere eum ratificare eo tempore quo verisimiliter cessauerit metus tormentorum. hæc Angel. eadem clausula, fama publica præcedẽte. col. 42. ibi: postquam aliquis est. Facit Panor. in dicto cap. cum in contemplatione.

44 Nota tamen quòd licet iudex existens extra locum torturæ dicat reo, aut confitearis, aut ducam te ad tormenta, inferendo ei terrorem de hoc quantum poterit, & reus his auditis fuit confessus, in isto casu non dicitur confessio facta metu tormentorum, quia leuis est territio ista. hæc Angel. eadem clausula, fama publica. col. 44. ibi: Quarto limita.

45 Scias quòd secundum Bal. in l. 2. C. quo appel. non recip. leuis tortura non est tortura, & etiam nota quòd corda subtilis, dumtamen sit fortis, est magis apta ad torturam quàm grossa. hæc Dominus Paris vbi supra, in cap. incipiente; de repetitione torturæ scias.

46 Insuper scias quòd ratificatio dictorum in tormentis perseuerata & iurata excludit omnem dubitationē & exceptionem Bar. in l. inter omnes. §. recte. ff. de fur. quæ ratificatio tanquam spontanea confessio tollit facultatem in termino defensorio opponendi de ineptitudine processus, secundum Inno. & alios in cap. qualiter & quando. de accusa. & secundū Bart. in l. si confessus. ff. de custo. reo. & Bal. in l. quotiens. ff. de indi. & in l. 1. C. de confes. & erit arbitrio iudicis quomodo & quando verisimiliter cesset metus tormentorum. Bart. in l. 1. §. diuus. ff. de quæstio. & in l. fi. ff. de custo. reo. & Bal. in l. 1. C. de confes. Salicetus in l. fin. C. de quæstio. Satis est enim quòd post tormenta reducatur ad locū publici iudicij, & ibi confiteatur. l. 2. ff. de custo. reo. dum tamen non incontinenti post tormenta reducatur, per notata in cap. officij. de elect. & not. in l. metum. in prin. C. quod metus cau. cum sola suspicio non sit attendenda, quia aliàs nunquā valeret ratificatio, per l. item apud. §. quæstionem. C. de iniur. aliqui enim tormenta contemnnut, & alij impatientes potius mentiuntur l. 1. §. quotiens. ff. de quæstio. quod bene debet inspici secundum Angel. in l. vacantia. C. de bonis vacan. & ideo relinquitur iudicis arbitrio & iudicio quando verisimiliter cesset metus tormentorum, vt modo dictum est: & si quis cum iuramento fuerit confessus delictum, si deinde negat, debet repeti tortura, per nota. in l. non tantum. C. de appel. quia confessio operatur q̄ sententia executioni mandetur. Facit decisio Rotæ noua. 172. quæ incipit: Item quòd licet confessio. & Bal. in l. prima. C. de confe. hæc dominus Paris in dicto tractatu de syndicatu, capitulo incipiente: Ratificatio dictorum in tormentis.

47 Sed bene aduerte, quia confessio facta in tormentis non præcedentibus indicijs etiam si postea reus eam ratificauit, non est sufficiens ad condemnandum aliquem ad mortem, secus tamen si sponte & absque tortura confessus fuisset, quia tunc ēt non præcedentibus indicijs, vel etiam nō data indiciorum copia ex tali spontanea confessione potest damnari, vt est textus & ibi not. in cap. 1. de accusa. lib. 6. Ita not. Petrus de Ancharano in clem. 1. de homici. hæc Angel. in libro malefi. clausula, fama publica præcedente. col. 10. in principio.

48 Sed pone, aliquis est confessus in tormentis, & post torturā negat, quid faciet iudex? dic quòd reus cogitur perseuerare in illa confessione facta in tortura, & ita videtur esse de mente doctorum, maxime Bal. in l. 2. ff. de custo. reo. & ideo nisi reuocans probet contrarium, cogitur perseuerare in tali confessione per repetitionem tormentorum, & ideo potest iudex talē negantem, quod primo confessus fuerat iterum torquere. hæc Angel. in dicto libro clausula, comparuerunt dicti inquisiti & negauerunt totum. colum. 1. ibi: Adde quod Bal. & etiā ibi supertus, col. præcedenti, in principio. ibi: Aduertendum est. & ibi: vide bonam practicam quid sit faciendum

dum circa confitentem & poſtea negantem, & quando ſit ſubijciendus torturæ. Facit etiam ad hoc quod dicit idem Angel. in dicto lib. clauſula, fama publica præcedēte. col. 44. in fi. ibi: Tertio ſit bene cautus iudex. Prædicta omnia bene nota & tenementi, quia faciunt multum ad propoſitum in officio inquiſitionis.

49 Vbi notandum eſt vlterius, quòd caſu quo tortus dixerit vnum, & ſecundo tortus dixerit cōtrarium, torquendus eſt tertio, vt videatur in quo dicto magis perſeuerat. Facit ad hoc quod dicit Inno. in cap. penult. de teſti. hęc Dominus Paris in dicto tractatu de ſyndicatu, in cap. incipiente: teſtis in teſtimonio varius vel vacillans. & in cap. incipiente: viſo de repetitione torti ſemper negantis. col. prima. in fine. & allegat gloſ. in l. fi. C. de quæſtio. in verſi. Alij. vide ad hoc ſupra eodem verbo. §. 42.

50 Et ideo ad iſta nota bene id quod dicit Bal. in l. bonæ fidei. C. de iureiu, vbi dicit, quòd ſi reus fuerit confeſſus in tormentis, quòd ſine nouis indicijs poterit repeti in tormentis, quia illa confeſſio facit ſemiplenā probationem, & in ea cogitur perſeuerare: qui etiam dixit, quòd ille qui primo fuit confeſſus, & poſtea vult reuocare confeſſionem, debet probare contra confeſſionem, & ſi non probat, compellitur perſeuerare in prima per repetitionem tormentorum. Allegat Inno. in cap. per inquiſitionem. de electio. hæc Dominus Paris vbi ſupra, in cap. incipiente: de repetitione torturæ ſcias. in prin. & in dicto cap. incipiente: viſo de repetitione torti. in prin. & de hoc vide ſupra eodem verbo. §. 42.

51 Vlterius nota, quòd licet Bart. dicat in l. fin. ff. de quæſtio. quòd ex eo quòd dari debet copia parti antequā ſubijciatur torturæ, non ſufficerent teſtes, qui in generali inquiſitione fuerunt examinati contra reum, quia non fuerunt examinati ipſo citato & exiſtente contradictore, quia hoc nō obſtat in crimine hæreſis, quia in eo formatur inquiſitio contra certum genus perſonarum, & tunc in effectu videtur formata contra quemlibet, & ideo non eſt opus vt de nouo recipiantur illæ probationes receptæ in generali inquiſitione, vt habetur ſupra verbo, inquiſitio. §. fi. & præterea in crimine hæreſis procedit iudex ſeu inquiſitor ex mero officio ſuo: quia non procedit ad accuſationem alicuius accuſantis, ſed ex depoſitionibus ſumptis ex officio ſuo, & ideo non eſt neceſſe quòd tradat reo copiam indiciorum & articulorum, vt dicitur in verbo immediate ſequenti: dictū autem Bart. ſuperius allegatum procedit vbi iudex non procedit ex mero officio ſuo, & quando inquiſitio genaralis non formatur contra certum genus perſonarum, & quando pars citari debet ad vidēdum iurare teſtes, quod in crimine hæreſis non contingit, quia ibi propter periculum imminens ſubticentur nomina teſtium ſeu deponentium, vt in cap. fi. de hæreticis. lib. 6. §. iubemus.

ANNO

ANNOTATIONES.

1 Torturæ non poteſt exponere quenquam, &c.] *De tormentis in cauſa fidei copioſe diſſerit Eymericus in Directorio inquiſit. parte 3. in 3. modo terminandi proceſſum fidei, & eadem parte 3. quæſt. 61. quibus locis addidimus quæcunque ad hoc inſtitutum videbantur neceſſaria. adde præterea Simancam de catho. inſtit. tit. 65. de tormentis. & criminaliſtas vbique. nulli enim hanc tractationem omiſerunt. auctor hoc loco abunde ſatis cõmemorat præcipua quædam capita huc ſpectantia; ceterum non omnia neceſſaria hinc percipientur, eſt enim hæc tractatio late patens.*

38 Si trattæ fuerint datæ a loco multum alto.] *Tratta dictio vulgaris eſt, per quam ſignificantur cõquaſſationes illæ, quibus is qui torquetur, ſurſum deorſum miſſus concutitur.*

39 Et nota vlterius, quòd ſi iudex bis vel ter torſit reum, &c] *Videtur ſentire auctor ter poſſe repeti torturam, quæ res non eſt adeo certa, vt facile poſſit aut debeat vſurpari, de quo articulo præter illa quæ ſcripſi in Direct. inquiſi. par. 3. ſuper. 3. modo proceſſum fidei terminandi, vide Iulium Clarum in pract. cri. quæſt. 64. verſ. vltimo videndum eſt. & Antonium Gomezium tomo. 3. variar reſolut. cap. 13. de tortura reorum, nu. 26*

TRADERE COPIAM INDICIORVM.

1 TRadere copiam indiciorum & articulorũ an teneatur inquſitor reo contra quem procedit ſuper crimine hæreſis, dicendum eſt quòd quando proceditur ex mero iudicis officio, vel per modum notorij, & ex publica fama, tollitur neceſſitas traditionis copiæ indiciorũ & articulorũ, vt dicit Ang. in l. ſi vacãtia. in repetitione. in verſi. de quinto vero articulo. & Butrius in c. qualiter. de accu. hæc dom. Paris vbi ſupra, in c. incipiente: Mandauit rex Poteſtati. verſiculo. Quando proceditur ex mero. in columna ſeptima.

ANNOTATIONES.

1 Tradere copiam indiciorum & articulorum, &c.] *Exploratum eſt, exemplum ſeu copiam indiciorum dandam, eſſe reo, & cõcedendam dilationem ad ea diluenda, & ſuam innocentiam probandam, hoc enim & naturalia & humana iura fieri poſtulant, & iuriſconſulti vno ore fatentur, & tradunt paſſim criminaliſtæ. ſed præ alijs videto Iulium Clarũ in pract. crimina. quæſtio. 49. & Antonium Gomezium tomo 3. variar. reſolu. cap. 13. num. 21.*

Ceterum

Cæterum cum in hoc crimine indiciorum copia traditur illæ circunſtantiæ tacendæ ſunt & ſupprimendæ, ex quibus reus poſſet in notitiam teſtium ſiue accuſatorum deuenire, vt copioſe explicui in Directorio inquiſit. parte 3. ſuper quæſt. 75. quales autem ſint illæ circunſtantiæ ibidem dixi.

VERBA HÆRETICALIA PROFERENS.

1 VErba hæreticalia proferens iocoſe & per lubricum linguæ poterit puniri non tamquam hæreticus, ſed extraordinarie arbitrio inquiſitoris, & imponetur ei aliqualis pœna, quia talis iocus non eſt permittendus. hæc dominus Card. Zabar. in clem. vna. de vſuris §. ſane. quæſito 5. & in clem. fidei catholicæ. de ſumma trini. & fide cathol. verſic. Nos igitur in fine. Facit ad hoc cap. vnicum. de ſchiſmaticis. lib. 6. in fine. & quod dicit Geminia. ibidem.

2 Sed aduertendum, quòd impoſitio talis pœnitentiæ attendenda eſt ſecundum qualitatem perſonæ, loci, aſtantium, & ſcãdali, quæ omnia ſunt attendenda in puniendis delictis, vt in cap. ſicut dignum. de homi. in prin. ff. de pœnis. l. aut facta. optime facit ad hoc Panor. in dicto c. ſicut dignũ.

3 Dicentes verba hæretica alia, & tenentes contra determinationem Eccleſiæ, debent puniri vt hæretici, ex quo iſti ſunt per Eccleſiam damnati, de ſumma trinit. clem. 1. §. penul. & hoc niſi ſint parati corrigi veritate patefacta, tunc enim non ſunt puniendi vt hæretici. 17. diſt. nec licuit. 21. diſt. nunc autem. 23. q. 1. hæc eſt. & quæſt. vlt. dixit. vbi de hoc expreſſum. ſed poſſunt ſubijci pœnitentiæ c. accuſatus. § ſi vero. & §. porro. de hære. lib. 6. hæc dominus Card. Zabar. in clem. fin. de hæret. verſi. cum autem. Concordat Io. de Imola in dicta cle. ſuper glo. in verbo, propagentur. in prin.

4 Sed vſque ad quod tempus iſti poſſunt ſe corrigere, dicit Zenzelinus, quòd antequam ſint coram inquiſitore, immo etiam poſtea ſi ſponte velunt corrigi, ſecus ſi negent & ſe convinci patiantur, quia tunc pertinaces cenſentur dictis iuribus. & licet tales habeantur pro hæreticis, non tamẽ pro relapſis. c. ſuper eo. eod. tit. & dicto cap. accuſatus. lib. 6. hæc dominus Card. Zabar. vbi ſupra. Concordat Ioan. de Imola vbi ſupra. & bene vide quod dicit idem Ioan. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 . Verba hæreticalia proferens iocoſe, & per lubricum linguæ poterit puniri, &c.] *Proferentes verba hæretica alia iocoſe, per lubricum linguæ, ſine incogitanter, an & quomodo ſunt puniendi, tradunt Zabarella loco citato hic ab auctore, Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili 28. Gondiſſalinus tract. de hæret. quæſt. 1. nu. 7. Palacius Rubius in allegatione de hæreſi. §.*

resi. §. 4. Simancas de cathol. institut. tit. 17. & Ioannes Rojas in singul. 1. ribus fidei, singul. 103. incipien. Iocose dictum. & nos diximus copiose in Di rectorio inquisit. pacte 3. in tit. de forma examinationis testium. num. 72. §. quod dictus talis.

In pœna autem imponenda illa considerandæ sunt, quæ ibi admonuimus, nam personarum qualitas expendenda est, & verbi hæreticalis per iocum prolati genus est videndum, & modus quoque proferendi est diligenter ponderandus.

VICARIVS.

1 VIcarius generalis Episcopi, vel capituli sede vacante, secundum Lau. non habet potestatem procedendi super crimine hæresis, quia requiritur speciale mandatum, & in hoc erit tunc delegatus, licet in alijs sit ordinarius, & ideo si in hoc crimine appellaretur a vicario habente 3
speciale mandatum, appellabitur ad delegantem Episcopum, vel capitulum sede vacante, secundum Lau. facit quod notatur in cap. 2. de offic. vicarij. lib. 6. per Ioan. de sancto Geor. & Lau. hæc Ioannes de Imola, in clement. 1. de hæreticis. prope finem. Ad hoc nota textum dicta clement. prima. de hæreticis. §. duco. & bene pondera textum illum, quia dicit inquisitor sine Episcopo diœcesano, vel eius officiali, vel episcopali sede vacante, capituli, super hoc delegato, non autem dicit sine Episcopo, seu eius vicario. vide ad hoc dominum Cardinalem Zabaret. super dicto §. duco. quæsito duodecimo. Facit optime ad hoc glos. in verbo, diœcesanis. in clement. vnica. de foro competenti. ibi: sed an officialis. & glossa in verbo, consensum. dictæ clemen. 1. de hæret.

2 Sed pone, Episcopus dedit vicarium generalem, & in mandato expossit aliquid de istis, quæ requirunt speciale mandatum, secuta clausula generali, videlicet, & omnia alia, quæ nos possumus, etiam si mandatum exigant speciale: quæritur, an talis vicarius possit procedere in crimine hæresis, & alia facere in dicto crimine, quæ potest Episcopus? dicendum, quòd sic, vt habetur in glos. fina. dicto capit. 2. de officio vicarij. lib. 6.

3 Sed numquid delegatus Episcopi, vel capituli, sede vacante, super crimine hæresis possit subdelegare & committere vices suas alteri ab inquisitore? dicendum, quòd non, sed bene potest committere, & consentire, quòd inquisitor procedat per se. vide ad hoc supra, in verbo, 1
tortura. §. octauo. vbi habes plures allegationes ad propositum eius quod hic dicitur.

ANNO.

ANNOTATIONES.

1 Vicarius generalis Episcopi, &c.] *De vicarijs Episcoporum in hac causa, satis multa traduntur per doctores in clement. 1. de hæreticis. & de Vicarijs, seu Commissarijs inquisitorum multa quoque scripsit. muscum Eymerico in Directorio inquisitorum, parte 3. num. 36. tit. de institutione Vicarij, seu Commissarij & in eadem 3. parte quæst. 13. & aliquot sequentibus.*

TRACTATVS EIVSDEM R. P. F. BERNARDI COMENSIS,

DE STRIGIIS.

SVMMARIVM.

1 STRIGES vnde dictæ.
1 Quo tempore congregentur.
1 Quid diabolo promittant, cum fiunt de illa secta.
1 Quàm horrenda facinora committent.
2 Striges corporaliter deferuntur.
2 Diabolus incubum & succubum se exhibet strigibus.
3 Multa probant striges corporaliter deferri.
3 Exempla de strigibus refert auctor a se cognita, quibus idem probatur.
3 Potestas cuiusdam oppidi ab strigibus baculo percussus, moritur.
4 Argumenta dicentium striges non deferri corporaliter.
4 Cap. Episcopi. 26. q. 5. qualiter intelligendum.
4 Secta strigiarum an esset exorta tempore dicti cap. Episcopi.
5 Intellectus dicti cap. Episcopi. 26. q. 5.
6 Multa eorũ, quæ de strigibus narrantur, possunt illis in somnijs cõtingere.
7 Vna creatura in aliam vere non transmutatur.
8 Multa apparere possunt strigibus arte Dæmonum, quæ vera non sunt.
9 Striges vt apostatæ recte puniuntur etiam si corporaliter non deferrentur, ex quo habent rata, quæ sibi contigerunt in somnijs.
10 Idem probatur inducendo textum in cap. Episcopi. 26. q. 5.
11 Ex cap. Episcopi non probatur strigias non deferri corporaliter.
12 Ad inquisitores hæreticæ prauitatis spectat striges punire.
13 Quomodo cognoscantur qui sunt de secta strigiarum.
13 Per confessionem sociatum strigarum deteguntur strigæ.

13 *Strigarum ſociarum depoſitio valet contra alias ſtrigas ſocias.*
13 *Inquiſitor ne interroget de ſocijs eos ſingulariter nominando.*
13 *Inquiſitor non facile credat depoſitionibus ſtrigarum contra alias.*
14 *Qualiter de ſecta ſtrigarum eſſe detegantur aliqui per coniecturas, & præſumptiones.*
14 *Indiciũ ſeu argumentum à cõiter accedentibus ſumptum, validum eſt.*
14 *Quales coniecturæ ſeu indicia prodant ſtrigas.*
14 *Per faſcinationes puerorum deteguntur ſtrigæ, & quid ſit faſcinatio.*
14 *Mulier menſtruata inficit viſum ſpeculum, & Baſiliſcus interficit viſum hominem.*
14 *Strigę inferunt multa nocumenta, & impediunt actus coniugales.*
14 *Striges inferunt nocumenta cauſando infirmitates hominibus & iumẽtis.*
14 *Qualiter iudicetur morbus per maleficium illatus.*
14 *Strigæ nocumenta inferunt terræ fructibus.*
14 *Maleficæ quædam maleficia curant ope dæmonum.*
14 *Aliud ſignum ad cognoſcendas ſtrigas ſumptum a viuis factis effectu ſubſecuto.*
14 *Aliud ſignum deſumptum ab irreuerentia erga corpus Chriſti.*

1 ECTA quædam abominabilis virorum videlicet, & præcipue mulierum, a pluribus annis citra, in partibus Italiæ, ſatore omnium malorum diabolo procurante, damnabiliter inſurrexit, quas alij maſcas appellant, nos autem in Lombardia ſtrigias nuncupamus, a ſtix, ſtigis, vocabulo infernum ſeu paludem infernalẽ ſignificante, quia tales perſonæ diabolicę ſunt & infernales, vel à ſtigetos Græce, quod eſt triſtitia latine, eo quia plurimos faciant triſtes maleficijs ſuis.

Hæ perſonæ congregantur in certis locis per oppida & villas certis temporibus, præcipue in nocte diem Veneris præcedente apparente eis dæmone in forma humana viſibili: & quando in principio de illa ſecta eſſe volunt ſeu incipiunt, primo ante omnia corã ipſo diabolo ad iuſſum eius abnegant ſanctam fidem & ſanctum baptiſma, ac etiam dominum Deum & Beatã Virginẽ Mariã, & poſtea conculcant crucem aliquam ibi ab vna illatũ ſtrigiarum factam in terra: quibus omnibus peractis, faciũt fidelitatem in manibus ipſius diaboli, acceptantes eum in dominum ſuum, & promittunt ei in omnibus ſe velle ſemper obedire: & in ſignum horum omnium tangunt ei manum cum ipſarum manu ſiniſtra poſt earum tergum verſa offerentes eidem diabolo aliquid in ſignũ ſubiectionis; & ita abinde citra ſemper reputant ipſum diabolum eſſe verum earum dominũ & deum ſuum: deinde quotieſcunque vadunt ad

illam

illam congregationem quam ludum bonę ſocietatis appellant, ſemper faciunt reuerentiam ipſi diabolo in forma humana apparenti, & ipſum capite inclinato profunde adorant vt verum deum ſuum: quę omnia clariſſime patent per earum confeſſiones in proceſſibus contra eas per inquiſitores formatis.

2 Ad quam congregationem ſeu ludum præfatæ peſtiferæ perſonæ vadunt corporaliter & vigilantes, ac in proprijs earum ſenſibus: & quando vadunt ad loca propinqua, vadunt pedeſtres, mutuo ſe inuicem inuitantes. ſi autem habent congregari in aliquo ioco diſtanti, tunc deferuntur a diabolo, & quomodocunque vadant ad dictum ludum ſiue pedibus ſuis, ſeu deferantur a diabolo, verum eſt, quòd realiter & veraciter & non phãtaſtice, neque illuſorie abnegant fidem catholicam, adorant diabolum, cõculcant crucem, & plura nefandiſſima opprobria committunt contra ſacratiſſimum corpus Chriſti, ac alia plura ſpurciſſima perpetrant cum ipſo diabolo eis in ſpecie humana apparente, & ſe viris ſuccubum, mulieribus autem incubum exhibente: Ac vt omnimodam delectationem venereã eis impendat, ad omnem prorſus earum appetitum ſe per omnia coaptante.

Quæ quidem peſtiferæ perſonæ firmiter affimant ſe prædicta omnia & ſingula corporaliter & realiter, ac veraciter perpetrare, narrantes quomodo aut occulte recedunt de domibus habitationis earum, aut fingunt ſe exire domos operis alicuius gratia faciendi, & ita vadunt ad dictã congregationem ſeu ludum abſque eo, quòd ſui de domo id ſciant vel perpẽdant, quæ omnia & ſingula clariſſime patent per earum ſpontaneas confeſſiones factas & ſcriptas in proceſſibus contra eas per omnes inquiſitores noſtros per totam Italiam formatis. 8

3 Sunt autem plura & magna argumenta firmam fidem facientia, quòd iſtæ ſtrigiæ corporaliter & realiter, & non phãtaſtice, nec in ſomnijs vadãt ad ipſum ſuum ludum ſeu congregationem, & quòd realiter & non illuſorie prædicta omnia committant.

Vnum eſt quòd omnes huius peſtiferæ ſectæ, ſiue mares ſiue fœminæ, quaſi vno ore, & vna lingua fatentur ſe eundem modum per omnia & vniformiter obſeruare vbique locorum in abnegando fidem ac baptiſma, & dominum Deum ac Beatam Virginem Mariam, ac in conculcando crucem & adorãdo ipſum diabolum, & faciendo fidelitatem eidem, tangendo ei manum cum manu earum ſiniſtra poſt tergum verſa, & in omnibus alijs & ſingulis quę in tali ludo ſeu congregatione fieri contingũt, ita quòd omnes in idem conueniunt & ſemper conuenerunt a principio illius ſectę vſque in pręſens tempus, vt ex earum omnium confeſſionibus vbique locorum per totam Italiam in manibus inquiſitorum noſtrorum factis, & ſcriptis in proceſſibus contra eas formatis, liquide conſtat

quod

quod esse nō posset, & nó ita in omnibus se conformarent, si phātastice & in somnijs eis ista contingerent, pręcipue cum phātasmata & somnia secundum varietatem causarum, & qualitatem personarum, pro loco & tempore varientur.

Aliud argumentum est, quia tales personæ pluries pluribus in locis cū do vel redeūdo de dicto suo ludo, per personas catholicas sunt realiter & veraciter visæ, cognitæ, & deprehensæ: nam vt de his quorum ego certiorem habeo notitiam loquar, cum ego superioribus annis in valle Telina, in terra scilicet de Ponte, diœcesis nostræ Comensis, contra harum strigiarum pestiferum genus inquirendo procederem, delatus est mihi a fidedignis, quòd cū quadam vice paulisper ante lucem quidam fuisset a duabus personis catholicis visus & cognitus in prædicto strigiarum ludo, iuxta quasdam vineas prope dictam terram de Ponte, versus Abduam, relicto dicto ludo, veniens cum illis duabus personis domum, rogabat eos ne eum apud me accusarent, neque quòd in tali ludo vidissent eum propalarent, vt in processibus quos ibidem tunc feci legitime constat, quod quidem non phātastice neque in somnijs, sed realiter & corporaliter fuisse euidenter apparet.

Quandam insuper puellam octo vel decem annorum Antoniam nomine pater & mater eius ad me cōduxerunt in dictam terram de Ponte, quæ in præsentia eorum & plurium aliorum retulit mihi qualiter quadā nocte vocata a quadam amita sua nomine Magdalena surrexit de lecto, & portata fuit cum ipsa amita sua ad certum locum a dicta terra de Ponte satis distantem, vbi vidit & cognouit plures personas in vno prato chorizantes cum prædicta amita sua, cum qua postea iterum reportata fuit ad dictam terram de Ponte in domum habitationis suæ: quæ omnia serioſe confessa fuit mihi postea prædicta Magdalena existens in manibus officij mei, & interrogata a me, an personam aliquam ad ipsum ludum conduxisset, prout ex processu contra eam formato legitime constat.

Plures etiam aliæ personæ, & in dicta terra de Ponte, & in terra Barbeni dictæ vallis, ac etiam in terra Clauenæ prędictæ nostræ diœcesis cognitæ & deprehensæ fuerunt a diuersis personis in præfato ludo cum diabolo existentes, prout hi qui viderunt mihi iuridice retulerunt, & ipsæmet visæ, & deprehensæ confessæ sunt in processibus contra eas formatis, vt in eis apparet. Quæ omnia si quis bene consideret, nequaquam videri neque deprehendi ita clare potuissent ab alijs, si in somnijs aut phantastice ipsis strigijs contigissent.

Aliud argumentum est, quòd interdum contigit quasdam personas deferri per diabolum ad aliquem locum distantem, vbi talis ludus seu cōgregatio strigiarum fiebat, & dum essent in via eundo vel redeundo, Deo volente dimissæ sunt, & inuentæ extra patriam suam & extra terras suas,

quod

quod esse minime potuisset, si prædicta eis phantatice contigissent, aut se deferri somniassent.

Aliud admirandum valde & nullo modo postergandum argumentũ adduco, quòd in Mendrisio oppido Comensi contigit iã fere annis quinquaginta elapsis, quod quidem vulgatissimum est Comi & in prædicto oppido Mendrisij, & adhuc supersunt plures in ipso oppido huius rei memores. Nam cũ ibi quidã inquisitor nomine magister Bartholomæus de Homate, dominus Laurentius de Concoretio Potestas, & Ioannes de Fossato notarius cõtra has Strigias procederẽt, vna die ipse Potestas, quadam curiositate ductus, volens experiri an vere & corporaliter illæ strigiæ irent ad ludum, facta conuentione cum quadam strigia, vt eum ad videndum talem ludum conduceret, accessit quodã die Iouis in sero cum notario suo & quodam alio extra oppidum ad quendam locum, sicut ei illa strigia prædixerat, & dum ibi iam prope essent omnes hi tres viderunt plures personas congregatas coram quodam, qui erat diabolus in forma humana, ad modum cuiusdam magni domini sedente, & ecce subito omnes illæ personæ ibi congregatæ, iussu diaboli adeo illum officialem & eius socios, Deo ob eorum curiositatẽ permittente, baculis percusserunt, quòd ex talibus percusionibus & ille officialis, & notarius, & ille alius infra. 15. dies mortui sunt. Quis ergo dicere velit hoc in phantasia aut in somnijs contigisse?

Aliud magnum argumentum est, quòd istæ tales strigiæ sæpe, postquã crimen suum confessę sunt coram inquisitoribus, reuertuntur ad gremiũ sanctæ matris Ecclesiæ, abiurata huiuscemodi hæresi & apostasia sua, iuxta notata in cap. ad abolendam. de hæreti. in prin. in cap. vt officium. §. Si quis vero. eo. tit. lib. 6. & plures earum non reuertuntur amplius ad vomitum, & in bona fide catholica perseuerant, nec amplius ad talem ludum vadunt, quæ tamen longo tempore in illa perfidia immoratæ fuerant, quod nequaquam esse posset, si tantummodo phãtastice & in somnijs eis istã contingerent: nam manifestissimum est quòd somnia & tales phantasiæ non sunt in potestate hominis vt ei accidant aut cessent quando voluerint.

Præterea plurimæ personæ huius perfidæ sectæ, transactis iam plurimis temporibus, per inquisitores hereticæ prauitatis fuerunt traditæ brachio sęculari, exigentibus id demeritis suis, & combustæ; quod minime factum fuisset, neque summi Pontifices hoc toleraſſent, si talia tantummodo phãtastice & in somnijs cõtingerẽt, & tales personæ realiter & veraciter hæreticæ nõ essent, & in hęresi realiter & manifeste deprehẽsæ: nã Ecclesia nõ punit crimina nisi sint manifesta & vere deprehẽsa. 32. dis. c. erubescãt. 32. quæst. 5. Christiana. 2. quæst. 5. consuluisti. & 6. quæst. 1. non omnia. per hæc ergo omnia quæ dicta sunt, & per plura alia quæ adduci possent, liquido

quido cõstat quòd tales strigiæ ad præfatum ludum non in somnijs neq; phãtastice, vt quidã affirmãt, sed realiter & corporaliter, ac vigilãdo vadãt.

4 Sed ecce contra hæc quæ iam dicta sunt quidam insurgunt, & prædictam veritatem destruere satagentes dogmatizando affirmant, quòd huiusmodi strigiæ nullo modo vadant ad illum ludum corporaliter & realiter, sed ꝙ phãtastice, ac illusorie, ac in somnijs eis omnia prædicta contingant, & in huius opinionis suæ fomentum adducunt text. c. Episcopi. 26. q. 5. ꝙ quidem cap. omnibus contra nos inquisitores occasione harũ strigiarum purgare cupientibus communis est materia dimicandi, cuius quidem canonis verba, si quis omni passione semota diligenter & medullitus ponderare voluerit, videbit ac luce clara cognoscet, quòd illud cap. non militat contra prædicta: neque obstat quin contra huiusmodi strigias tam quam vere hæreticas procedere valeamus: nam si quis bene considerat & bene aduertat, istud cap. Episcopi. non loquitur de ista secta strigiarum, quę nondum insurrexerat tempore quo celebratum fuit illud Ancyrense concilium, ex quo sumpta sunt illius cap. verba, sed neque tempore quo compilatum fuit decretum per dominum Gratianum, quia decretum fuit compilatum *anno Domini 1150. vt habetur in glos. 2. q. 6. c. post appellationem. §. forma vero appellationis prædicta autem strigiarum secta pullulare cœpit tãtummodo a centum quinquaginta annis citra*, vt apparet ex processibus inquisitorum antiquis, qui sunt in archiuijs inquisitionis nostrę Comensis. Hęc ergo secta strigiarum non est illa quę profiteatur & credat se cum Diana dea Paganorum, vel cum Herodiade equitare super quasdam bestias, prout loquitur illud cap. Episcopi.

5 Si quis autem pertinaciter adhuc affirmare velit hanc sectam strigiarum esse illam de qua loquitur illud cap. Episcopi, dico quòd adhuc canõ ille *contra nos non obstat*, neque militat contra prędicta, quia si quis bene cõsiderat sensum canonis illius, videbit clare ꝙ non negat quin sit possibile tales psonas pedester, & corporaliter ire ad pdictũ suũ ludũ; sed neq; negat, quin si possibile easdẽ deferri vere, realiter, & corporaliter a diabolo de loco ad locũ: nã dęmones, permittẽte Deo, possunt virtute sua naturali mouere, & portare materiam corporalem de loco ad locũ, vt annuit Aug. in 18. lib. de ciuitate Dei cap. 18. vnde legitur in legenda beati Petri Apostoli de Simone mago in aëra a dęmonibus portato, & in legenda beati Iacobi Apostoli de Hermogene ad ipsum Iacobum portato, & de multis alijs legitur de loco ad locum realiter & corporaliter a diabolo delatis.

Si ergo possibile est tales personas ire vel deferri corporaliter & realiter a diabolo, & possibili posito in esse, nullum sequitur inconueniens, secundum regulam logicalem, nullum ergo erit inconueniens si dicatur tales strigias pedestres corporaliter ire, vel deferri realiter & corporaliter ab ipso diabolo, & ita clare patet, quòd prædictum capitulum, Episcopi.

contra prędicta non obstat, prout aduersarij nostri probare conantur.

6. Nos autem non negamus quin interdum huiusmodi strigijs siue somniando siue phātasiando, procurāte diabolo, appareat, quòd ad prędictum ludum accedant, & pręcipue postquam iam ad ipsum ludum corporaliter & realiter accesserunt, & vere & realiter ac corporaliter fidem abnegarunt, & crucem conculcarunt, ac dęmonem in suum deum acceperunt, & pro suo deo adorauerunt, possibile est quòd aliquando sensibus ipsarum strigiarum multo grauius, ac vehementius quàm somno virtute dęmonis obseratis, dęmon talia somnia causando, vel phantasiā immutando, faciat quòd ipsę strigię corpore quidem dormientes, seu etiam nil sentientes, & velut mortuę alijs appareāt, & ipsis strigijs in spiritu seu in phātasia videatur, quòd prędicto ludo intersint, & alia faciant, quę aliàs vigilantes corporaliter & veraciter facere consueuerunt, & aliqui dęmones earum formas assumentes videantur ab alijs in ipso ludo corporaliter adesse, vt id alteri per phātasticam apparitionem exhibeatur vigilanti, quod alter vidit in somnis, vt dicit Augustinus in dicto lib. 18. de ciuitate Dei cap. 18. per quem modum id dicimus contigisse, quod in legenda beati Germani narratur de illis mulieribus dęmonibus earum formas assumentibus, quę cernebantur in hospitio cœnare, & tamen quęsitę in domibus proprijs vere sunt inuentę.

7. Nullo autem modo dicimus, neque aliquando opinati sumus id quod mendaciter & falso aduersarij nostri nobis imponunt, videlicet quòd aliqua creatura, aut in melius, aut in deterius possit immutari, aut in aliam speciem vel similitudinem realiter & vere transformari, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia sunt facta: & propterea nullo modo dicimus, neque aliquo pacto aliquid numinis, aut diuinitatis extra vnum Deum arbitramur.

Sed neque ea quę in solo spiritu fiunt arbitramur etiam in corpore accidere, sed dicimus & prędicamus, quòd quemadmodū legitur de socijs Vlyssis, quos illa famosissima magica Circe in bestias arte sua vertit, vt dicit August. in lib. 18. de ciuitate Dei. cap. 17. & habetur 26. q. 5. cap. nec mirum. & de socijs Diomedis in aues versis, & de quibusdam alijs, qui versi in iumenta videbantur onera portare, & de alijs similibus, quę omnia illusorie & phātastice, ac quadam pręstigiosa apparitione arte dęmonum fiebant, vt Aug. declarat egregie in cap. 18. prędicti libri 18. de ciuitate Dei. Ita etiam non negamus quin interdum arte dęmonis illudentis fieri possit, quòd aliqua strigia per aliquam phātasticam apparitionem videatur transmutata in gattam vel in aliam bestiam, seu speciem, quę tamen non erit veraciter transmutata, sed hoc fiet quadam apparitione pręstigiosa: & qui aliter credit, infidelis est & Pagano deterior, vt dicit dictum cap. Episcopi.

Immo

8 Immo dicimus & confitemur plura alia ipſis ſtrigijs illuſorie & phãtaſtice arte dæmonum poſſe contingere & apparere, quæ tamen minime ſunt vera, vt puta, quòd vitulos comedant, qui poſtea dæmonum virtute reſurgant: nam ſi vere illi vituli fuerunt cocti & comeſti, nullo modo fieri poteſt, vt dęmon aliquis, immo omnes dæmones ſimul cum tota eorum poteſtate eos valeant ſuſcitare: quia reſuſcitare mortuum eſt potentiæ infinitæ, quæ ſoli Deo conuenit, & diabolo nullo modo poteſt conuenire. quare ſi illa comeſtio fuit vera & realis, neceſſe eſt dicere, quòd reſuſcitatio ſequens fuerit phãtaſtica & illuſoria, aut quòd & comeſtio fuerit apparens & phantaſtica & etiã reſuſcitatio fuerit illuſoria: & ita cum diabolus ſemel ipſas ſtrigias ſibi per infidelitatẽ ſubiugauerit, deludens eis in ſomnijs ſeu cũ phantaſticis apparitionibus, modo læta, modo triſtia, modo cognitas, modo incognitas perſonas interdum oſtendit, vt textus illius cap. Epiſcopi. loquitur de ſecta illarum mulierum, quæ cum Diana, vel cum Herodiade ſe equitare, eiuſque iuſſionibus obedire credebant.

9 Poſtremo, vt aduerſariorum ora ex toto concludam poſito, ſed non conceſſo, quòd, vt aduerſarij ipſi affirmant, iſtæ ſtrigiæ nullo modo vadant *corporaliter ad ludum, & quòd numquam realiter ac veraciter vigilantes abnegauerint fidem, & conculcauerint crucem*, & alia fecerint, quæ in tali ludo facere dicuntur, ſed quòd in ſomnijs tantummodo ſeu phantaſtice & illuſorie eis ſemper iſta contingant, tamen ex quo poſtea quando ſunt in vigilia & in proprijs ſenſibus conſtitutæ credunt & firmiter tenent ſe prædicta feciſſe & habent ea rata & firma, ac ea confirmant, & contentæ ſunt quòd ſibi talia acciderint, ac eis omnibus conſentiant cum quadam animi complacentia, credentes firmiter ſe fidẽ catholicam abnegaſſe, & dæmonem pro ſuo vero deo habere, tenentes firmiter ſe non peccare, ſed potius ſe benefacere talia perpetrando, & alia ſimilia multa faciendo, vt ex earum confeſſionibus coram inquiſitoribus factis euidenter apparet, liquido & clarius luce meridiana conſtat, quòd ſunt veræ & propriæ apoſtatæ, idololatræ, & hæreticæ: nam ſicut ille qui ſomniando ſe committere fornicationem cadit in pollutionem nocturnam, ſi poſtea in vigilia conſtitutus eſt memor talis ſomnij, & conſentit & placet ſibi de illa fornicatione ſomniata propter delectationem habitam in ea, licet talis non peccet ratione ſomnij in ſe, quia nullum ibi poteſt eſſe peccatum, eo quia ibi non fuit iudicium rationis, peccat tamen mortaliter ratione complacentię cum delectatione ſequenti in vigilia cum deliberato conſenſu, vt dicit B. Thomas in quarto ſent. diſt. 9. art. 4. & etiam habetur 6. diſt. §. 1. in gloſ. circa fi. ibi, Si ergo in nocturna pollutione. & cap. teſtamentum. ead. diſt. & Auguſtinus in 18. lib. de ciuitate Dei. cap. 12. in fine. dicit, quòd delectari etiam falſo crimine, crimen verum eſt: ita dicendum eſt de iſtis ſtrigijs, quòd ſint vere & propriæ apoſtatę, idololatrę, &

tę,& hęreticę,non quidem ea ratione quia prędicta contingãt eis in ſom
nijs vel phãtaſtice,ſeu illuſorie,ſed propter complacentiam quam habent
de prædictis cum deliberato conſenſu poſtea quando ſunt extra prædi-
cta ſomnia & extra prędictas phãtaſticas illuſiones in vigilia & in ſuis ſpri-
ſenſibus conſtitutę, & credunt ea eſſe vera, & ea habent rata,tenentes fir-
miter in mentibus ſuis ſe fidem & dominum Deum abnegaſſe, & credũt
dęmonem eſſe ſuum verùm deum,& eum vt deum ſuum adorant, vt di-
ctum eſt ſupra:& ideo textus dicti cap. Epiſcopi.dicit tales perſonas ſcele-
ratas retro poſt Satanam conuerſas, & quòd dęmonum illuſionibus, &
phãtaſmatibus ſeductæ credunt ſe & profitẽtur cum Diana nocturnis ho-
ris dea Paganorum, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine
mulierum equitare ſuper quaſdam beſtias, & multarum terrarum ſpatia
intempeſtę noctis ſilentio pertranſire, eiuſque iuſſionibus obedire velut
domine:& quia credunt & profitentur prędicta eſſe vera, quę in ſomnijs,
ſeu phantaſticis illuſionibus eis contigerunt,ideo textus iterũ appellat eas
perfidas & infideles, dum ſequitur : *Sed vtinam hæ ſolæ in perfidia ſua*
perijſſent, & non multos ſecũ ad infidelitatis interitũ pertraxiſſent. Quare
ſunt veraciter & proprie hęreticę, & ideo ſequitur in textu, quòd qui hęc
vera eſſe credunt,credendo a recta fide deuiant, & errore Paganorum in-
uoluuntur cum aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbi-
trantur : quia quando ſolus ſpiritus iſta patitur, infidelis eſt, qui hęc non
in animo ſed in corpore euenire opinatur, vt textus ſubdit ibidẽ : & ideo
in fine illius canonis bene ſubditur : prędicandum eſſe & annuntiandum
populis hęc omnino falſa eſſe,& eum qui talia credit fidem perdere,quod
& nos inquiſitores dicimus, & conſtanter prędicare & annuntiare popu-
lis non ceſſamus.

10 Ecce ergo quam bene ex verbis huius cap. Epiſcopi.concluditur & cla
re probatur id quòd ſuperius dixi,videlicet,quòd dato, quòd in ſomnijs,
ſeu phãtaſticis illuſionibus arte dęmonũ procuratis videatur ipſis ſtrigijs
quadam pręſtigioſa apparitione ſe ad ludum dictũ acceſſiſſe, dominum
Deum & fidem catholicam abnegaſſe,dęmonem vt deum adoraſſe,& alia
ſuperius enumerata perpetraſſe, ex quo tamen tranſactis illis ſomnijs &
phãtaſticis illuſionibus retinent ea in mente,ac firmiter credunt ea eſſe ve
ra,& conſtanter in tali credulitate perſeuerant,ſequitur quòd ſint veraci-
ter & proprię apoſtatę,quia vere ſecundum ſuam opinionem receſſerunt
a catholica fide,& etiam ſequitur quod veraciter ſint idololatrę, firmiter
tenentes ſe adorare dęmonem vt deum, & creaturam pro creatore ſe co-
lere, ac de facto adorant & colunt:& credentes aliquid diuinitatis ſeu nu-
minis extra vnum Deum eſſe, inuoluantur errore Paganorum idola ado-
rantium : ac etiam ſequitur quòd deuiant a fide, & fidẽ perdunt, & ideo
veraciter ſunt hęreticę,credendo quòd ea quę fiunt in ſomnijs & phãtaſti

cis il-

eis illusionibus arte dęmonum procuratis, sint vera, & quòd quę in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidant, & insuper credendo se posse dę monum virtute transmutari in gattas vel alias species: Quę omnia cum sint contra determinationem Ecclesię, proculdubio sunt hęretica, & ideo textus hic appellat tales personas infideles & Paganis deteriores, infidelitas autem in homine baptizato est hęresis, & ita clarissime patet quomodo dictum cap. Episcopi. nullo modo contra prędicta militat, neque contra nos obstat.

11 Epilogando itaque omnia prædicta, dico quòd illud cap. episcopi. non militat contra ea quæ dicta sunt, neque obstat quin prædictæ Strigiæ vadant corporaliter ad illum ludum, & quin realiter, & veraciter fidem abnegent & diabolum adorent, & ex consequenti non obstat quin veraciter sint hæreticæ, tum quia illud c. non loquitur de ista secta Strigiarũ de quibus nos loquimur, & hoc est quia tempore quo celebratum fuit illud concilium Ancyrense, ex quo sunt sumpta verba illius cap. sed neque tẽpore quo fuit compilatum decretum, nondum insurrexerat ista Strigiarũ secta: tum quia si quis bene cõsideret sensum illius cap. non negabit quin sit possibile tales Strigias ire corporaliter & pedibus suis in proprijs sensibus & vigilantes ad ipsum ludum, sed neque negabit quin sit possibile easdem interdum vere, corporaliter, & realiter de loco ad locum a diabolo deferri: tum quia etiam nos non negamus quin interdum possibile sit, quòd ipsis strigijs appareat in somnijs aut in phãtastic is illusionibus, procuratę dæmone causatis, quod vadant ad ipsum ludum, ipsæ vero veluti dormientes, seu velut nil sentientes, veraciter inueniantur in domibus suis: imo etiam dicimus plura alia posse Strigijs arte dæmonum illusorie & phãtastice apparere: nullo modo autem dicimus, neque aliquando opinati sumus, aliquam creaturam virtute dæmonum in aliam speciem vere & realiter posse transformari: sed neque dicimus verum esse, quòd ea quæ fiunt in solo spiritu, accidant realiter in corpore: Tum postremo, quia dato, sed non concesso, quòd nullo modo vadant corporaliter ad ludum, sed quòd tantũmodo in somnijs & phantasticis illusionibus virtute dæmonum videatur eis quòd vadant ad ludum, & Deum ac fidem abnegent, & dæmonem vt deum adorent, & alia sic illusorie ipsis strigijs accidant, quæ in dicto ludo facere dicuntur: tamen ex quo postea quando sunt in vigilia & in proprijs sensibus constitutæ, credunt & firmiter tenẽt se ea fecisse, & habent ea rata, ac eis omnibus consentiunt cum animi cõplacentia, credentes firmiter se fidem catholicam abnegasse, ac dæmonẽ pro deo adorasse, & eum tanquam deum suum habere, & se nullo modo peccare, sed potius se benefacere talia perpetrando, & in hac credulitate firmiter perseuerãt, adhuc clare cõstat quòd sint veraciter apostatæ, idolatræ, & hæreticæ, & ideo textus nominat eas sceleratas, perfidas, & infideles: &

lesa & dicit quòd credentes talia phãtastica & illusoria esse vera, deuiant a recta fide, & fidem perdunt, ac inuoluuntur errore Paganorum, & sunt ipsis Paganis deteriores: infidelitas autem in homine baptizato est hæresis. Et ita per hæc omnia clarissime patet quomodo dictum cap. Episcopi totiens allegatum, nullo modo militat contra nos inquisitores, neque obstat quin istæ strigiæ veraciter dicantur apostatæ, idololatræ, & hæreticę quomodocunque dicatur, siue quòd vadant corporaliter & realiter ad ludum, siue quòd tantummodo in somnijs & phantasticis illusionibus arte dęmonum causatis eis talia contingant.

12 Cũ ergo prędictę strigię veraciter sint hęreticę & idololatrę ac apostatę quomodocunque dicatur, seu quòd realiter vadant ad ludum, seu quòd tantũmodo in somnijs aut phãtasticis illusionibus, vt dictum est, sequitur quòd ad inquisitores hęreticę prauitatis pertinet contra eas procedere, & eas sicut alios hęreticos punire, quod quidem patet.

Et primo inquantum dicuntur hęreticę, patet per cap. vt officium. de hęreticis. lib. 6. in prin.

Patet hoc etiam inquantũ dicuntur idololatrę, offerentes sacrificia dęmonibus, & eis nefarias preces emittẽtes, vt in glos. in verbo, saperent. cap. accusatus, eisdem tit. & lib. §. Sane. ac etiam ipsos dæmones adorantes: nã si hęreticus punitur adorans hęreticum, vt dicto cap. accusatus. §. ille quoque. quantomagis dęmonem adorans? Est enim contra illud domini mãdatum, Dominum Deum tuum adorabis. Matthęi. 4. cap.

Postremo hoc patet, inquantum dicuntur apostatę: quia apostata a fide punitur vt hęreticus, quia vere hęreticus est, de quo habes supra in verbo, Apostata. §. primo, secundo & tertio.

13 Manifestantur autem seu deteguntur illi qui sunt de hac secta Strigiarum, & ad notitiam eorum peruenitur duobus modis, videlicet per confessiones sociarum, & per coniecturas & pręsumptiones.

Primo ergo per confessiones & inculpationes sociarũ: cum enim mutuo se cognoscant in dicto ludo, ex consequenti possunt etiam mutuo se detegere & manifestare, & hoc pręcipue quando plures separatim, & vna seorsum ab altera, imo nesciente quid alia dixerit conueniunt de eadem persona & de tempore quo eam viderint, & in quibus locis, & maxime quando tales inculpantes aliquam de earum societate, dicunt idem & affirmant coram facie illius quam inculparunt, & ita vna post aliam separatim, & altera nesciente, idem affirmat in facie eius.

Et quòd talis inculpatio seu manifestatio facta per socias faciat fidem contra illam quę inculpatur, patet per ea quę notantur in cap. in fidei fauorem. de hæreticis. lib. 6. Facit ad hoc glos. fin. in cap. quoniam aliqua. de testi. vide de hoc supra in verbo, testes. §. 17. & in verbo. tortura. §. 29.

Aduertas tamen & sis bene cautus tu inquisitor, ne interrogando de

compli-

cõplicibus & sociabus vnquam interroges an aliquando viderint talem, vel talem, specificando aliquam vel nominando, neque permittas ab aliquo specificari vel nominari, sed interroges in communi & generali quas socias habet, vel quas viderit in tali ludo, & quid eas ibidem facere viderit, & ei dicas quòd nullo modo aliquam nominet nisi pro certo eam in ludo viderit & cognouerit, & nisi pro certo viderit vel sciuerit eam abnegasse fidem, & alia fecisse quę ibi fieri consueuerunt.

Aduertas insuper, & sis bene cautus, ne de facili facias aliquam detineri propter inculpationes talium strigiarum tantum, quia posset contingere quòd dęmon assumeret personam alicuius, & se sub forma illius prę sentarent in ipso ludo, vt illam personam infamet, & tamen illa persona erit innocens, & de tali crimine nullo modo culpabilis: quare cautius secu riusque procedes, si ex solis inculpationibus seu manifestationibus sociarum non facies aliquam personam detineri, sed vltrà illas inculpationes factas per socias habeas aliqua alia indicia, seu coniecturas, vel prę sumptiones, seu suspiciones contra eandem quam volueris detinere.

14 Detegũtur etiam, & ad notitiã eorum qui sunt de hac secta venitur alio modo, videlicet per coniecturas & prę sumptiones: quia in his quę in secreto fieri consueuerunt, ꝓcedit̃ur ex coniecturis & prę sumptionibus, vt dicitur in l. fin. C. de procur. tuto. vbi glos. not. & Bal. in l. quicunque. C. de ser. fugi. & in rubrica. C. de proba. nam indicium sumptum ex experientijs & coniecturis quę communiter accidere solent, est validum; vnde vt dicit Panor. in cap. Osius. de elec. in fine. argumentum a communiter accidentibus tenet, & quando tali coniecturę frequenter contingit adesse veritatem, tunc est graue indicium, & æquiparatur præsumptioni iuris, vt notatur per Cynum in l. metum. de dolo. siue agatur de probãdo vero hominis actu, siue de probando animo. ff. de sica. l. 1. §. sed si claua. & c. significasti. de homic. nam prę sumptio non est aliud, quàm quędam suspicio, quę causatur in animo iudicis, vel cuiuscunque ex varijs coniecturis, vel argumentis seu indicijs, vt dicit Panor. in cap. quanto. de prę sum. col. 5. in fine. Ad omnia ista vide supra in verbo, indicium. §. 5. & §. fin. & in verbo, prę sumptio. §. 5.

Cum ergo abnegatio fidei, adoratio diaboli, conculcatio crucis, & alia quę faciunt tales strigię in ipso ludo, & alibi cum ipso diabolo, omnia fiãt in secreto & seorsum a fidelibus Christianis, ideo necesse est, quòd contra eas procedamus ex coniecturis & prę sumptionibus.

Et istę coniecturę seu prę sumptiones sunt aut fascinationes puerorum, vel maleficia causantia infirmitates, aut alia nocumenta circa homines vtriusque sexus, & etiam circa terræ fruges, vinearum vuas, arborum fructus, ac etiam circa iumenta & alia diuersorum generum animalia, vel etiam medicationes & curationes talium infirmitatum, & nocumentorum,

rum, quæ omnia fiunt virtute diaboli, aut ipso cooperante, vt per singula patebit.

Nam fascinatio puerorum, vt ab ipsa incipiã, vt dicit B. Thomas in prima parte, quęstione centesima decimaseptima, articulo tertio in responsione ad secundum argumentum, & super epistolas Pauli ad Galatas, tertio capitulo, lectione prima, est infectio procedens ab oculis infectis propter malitiam animę, cooperante dęmone, & Deo permittente: & hoc pręcipue accidit in vetulabus, in quibus ex malignitate quadam, contracta ex familiaritate vel pacto dęmonum, fit immutatio noxia & venenosa per venas ad oculos earum, & ab oculis ad rem inspectam per spatium determinatum, & ita aspectus earum venenosus & noxius inficit pueros habentes corpus tenerum & de facili receptiuum talium impressionum, & sic infirmantur & cibum vomunt, vt dicit Beatus Thomas, vbi supra.

Per quem modũ dicimus, quòd mulier actualiter menstruata, si aspiciat in speculum purum & mundum, subito inficit & deturpat ipsum, & Basiliscus videns hominem interficit ipsum, vnde glos. super illud Pauli ad Galatas tertio: O insensati Galatæ, quis vos fascinauit? dicit, quidam habent oculos vrentes, qui solo aspectu inficiunt alios maxime pueros.

Quod autem per has strigias realiter & vere inferantur nocumenta diuersis personis, & primo impediendo actus coniugales seu matrimoniales, patet per hoc, quia realiter inueniuntur effectus reales impedientes illos actus, vt patet per totum titulum de maleficiatis, & per Panor. & alios doctores ibi scribentes, & per cap. si per fortiarias. 33. quęst. 1. & qualiter fiant maleficia circa actus istos matrimoniales, declarat Petrus de Palude in quarto sent. dist. 34. dicens, quòd quia dęmon ex eo quòd est spiritus, habet potestatem super creaturam corporalem ad motum localem prohibendum vel faciendum, ideo potest corpora impedire ne sibi appropinquent directe vel indirecte interponendo se q̃que in corpore assumpto.

Alio modo, quia potest refrigidare hominem ab actu illo, adhibendo occulte virtutes rerum, quas optime nouit ad hoc validas.

Tertio modo turbando extimationem & imaginationem, qua reddit mulierem exosam, quia potest in ipsa imaginatione imprimere.

Alio modo, quia potest reprimere rigorẽ membri, sicut etiam motum localem reprimere potest.

Quinto potest impedire illos actus matrimoniales, prohibendo missionem spirituum ad membra in quibus est virtus motiua, quasi intercludẽdo vias seminis, ne ad vasa generationis descẽdat, vel ne ab eis recedat.

Insuper istę strigię nocumenta inferunt viris ac mulieribus & iumentis ac bestijs cum maleficijs suis, causando diuersas infirmitates, cooperãtis ac bestijs cum maleficijs suis, causando diuersas infirmitates, cooperãtis de diabolo inquantum istę strigię accipiunt ab ipso diabolo aliqua nociua, & ea prębent viris ac mulieribus vel iumentis aut in cibo aut in potu,

vel tan-

vel tangendo, aut ipsemet diabolus occulte applicat aliqua maleficia vel nociua in lectis vel vestibus, sicut sæpenumero inueniuntur in lectis vel vestibus aliqua quę arte humana minime aut vix fieri vel componi possent, ex quibus sic applicatis aut in lectis aut in vestibus, aut tactu, aut in cibo & potu, sequuntur dolores capitis, torsiones viscerũ, exsiccationes membrorum, stomachi destructiones, & aliæ plures infirmitates, ex quibus sæpe plures moriuntur.

Idem etiam de iumẽtis & alijs animalibus, quæ ex talibus nociuis seu maleficijs sic in cibo aut potu vel tactu eis applicatis sæpe infirmantur & moriuntur, aut lacte priuantur: & hoc est quia, vt tangit Beatus Thomas in secundo libro sent. distinctione septima, tales infirmitates quæ generari possunt virtute alicuius agentis naturalis, possunt etiam causari a dæmonibus applicantibus talia agentia naturalia ad causandas illas infirmitates: possunt autem discerni istæ infirmitates causatæ per Strigias, cooperante diabolo, per maleficia, ab illis quæ causatæ sunt naturaliter iudicio medicorũ. Nam sicut dicitur 26. quæst. 2. cap. illud. ad hoc genus superstitionis pertinent omnes ligaturę, & omnia remedia, quæ medicorum disciplina condemnat, in quibuscunque rebus suspendendis atque ligandis.

Ita dicimus, quòd vbi medici periti ex aliquibus coniecturis vel circũstantijs iudicant illam infirmitatem non ex defectu naturæ, neque ex aliqua causa naturali intrinseca, sed ab extrinseco accidisse, & ab extrinseco, vbi non fit ex venenosa infectione, quia sic sanguis vel stomachus malis humoribus esset repletus, tunc ex sufficienti diuisione iudicant effectum esse maleficialem.

Cognoscitur etiam quando medici periti & bene practici vident infirmitatem esse incurabilem, ita vt nullis medicaminibus vel remedijs naturalibus æger possit releuari, imo potius cernunt ipsum in dies aggrauari.

Inferunt etiam plura nocumenta cum suis maleficijs procurando grãdines & alias aeris tempestates ad destruendum terræ fruges, vinearum vuas, & aliorum arborũ fructus: & hæc omnia faciunt ac procurant cooperante ipso diabolo. Nam vt dicit Beatus Thomas super Iob primo c. necesse est confiteri quòd Deo permittente dæmones possint perturbationem aeris inducere, vẽtos concitare, & facere vt ignis de celo cadat. Quare igitur cum grandines & similes aeris intemperies procedant ex motu aliquorum naturalium, puta vaporum eleuatorum a terra, sequitur quòd etiam diabolus sua virtute, nisi impediatur a Deo, possit tales vapores mouere, & illas grandines seu ventos ac pluuias causare.

Sunt insuper aliqui viri, & aliquę mulieres, quæ ignorãtes artem medicinæ, talia supra dicta maleficia destruunt, & infirmitates causatas a talibus maleficijs curant, & infirmos sanant, quæ quidem omnia cooperante dæmone faciunt, quod sic patet: Tum quia talia curant prius dæmones

inuocando & consulendo, ac ab eis responsa expectando, vnde communiter taliter medicantes nolunt subito remedium dare, sed aliquo tempore expectato, vt interim consilium diaboli requirant, postea adhibent remedia: tum etiam quia destruunt talia maleficia in vna persona, sed illud maleficium alteri inferre coguntur: vel quia saltem illud tale maleficium non possunt remouere nisi aliud maleficium vel aliquid illicitum aut superstitiosum perpetrando.

Cum ergo istæ Strigiæ faciant talia maleficia & nocumenta, vel ea curent non nisi diabolo, vt prætactum est, cooperante, & ipse dæmon cooperetur eis in talibus propter abnegationē fidei catholicæ, & etiam quia ipsi diabolo seipsas ex toto dedicarunt, vt communiter ipsæ Strigiæ confitentur, cuius signum est, quia antequā abnegent fidem, & diabolū adorent, nunquam possunt talia perpetrare, sequitur ergo de necessitate quòd talia maleficia, seu eorum curationes factæ modis supradictis euidenter probent aliquam personam Strigiam.

Quare quotiescunq; aliqua persona, aut rixando, aut etiā nō rixando, facit aliquas minas cōtra aliā personā dicēs: quia tu mihi fecisti sic vel sic, ego faciā taliter q̄ senties si bene fecisti vel non: vel faciā q̄ eris male contēta de me, vel q̄ nunq̄ de tali re lætitiā habebis, & alias similes minas; & postea sequitur effectus: signū est, q̄ talis effectus sit causatus opera diaboli, p̄cipue quando non potest sciri quomodo aliter talis effectus sit secutus, & ideo tales minæ cum effectu sequente faciunt magnam præsumptionem & vrgentem coniecturam, quòd talis minans sit Strigia, & diabolo per abnegationem fidei dedicata, & erit indicium sufficiens ad torturam: sicut de eo qui minatus est alteri de percutiendo eum, & demum fuit percussus & nescitur a quo, præsumendum est quòd fuerit ille qui minas intulit, de quo habes diffuse in verbo, tortura. §. 26.

Ecce ergo quomodo per has coniecturas detuguntur illi qui sunt de hac secta, & hoc maxime quia talibus coniecturis contingit frequentissimo quasi semper veritatem adesse, prout continua & cotidiana experientia docet, ideo faciunt magnum & graue indicium, vt habes supra in verbo, indicium. §. quinto.

Deteguntur etiam per aliqua signa, puta si faciunt ficas quando eleuatur corpus Christi, vel auertunt faciem a cruce, & similia quæ faciunt communiter illi qui sunt de hac secta: & sic finitur iste tractatus ad laudem Dei.

FRAN-

FRANCISCI PEGNAE ANNOTATIONES IN TRACTATVM DE STRIGIIS BERNARDI COMENSIS.

DE strigibus seu lamijs multa multi disseruerunt. Iacobus Sprengerius in malleo maleficarum. Syluester de Pierio de strigimagarum & Dæmonum mirãdis scripsit tres libros, Bartholomæus Spineus quæstionem scripsit de strigibus multis capitibus comprehensam, item quadruplicem apologiam de lamijs contra Ponzinibium, Ambrosius de Vignate tract. de hæret. quæstio. 12. Alfonsus Castrus lib. 1. cap. 16. de iusta hæreticorum punitione, Paulus Grillandus tract. de sort. quæst. 7. Arnaldus Albertinus tract. de agnoscen. aßert. quæstio. 24. & 25. Iacobus Simancas de cathol. instit. tit. 37. de lamijs, & plerique alij, quos longum esset recensere.

Institutum huius auctoris, vt apparet ex serie disputationis fuit docere lamias siue striges ad nocturnos ludos siue choreas corporaliter deferri. q̃ sententia communis est omnium scribentium, eaque verissima, multis quidem rationibus, & euidentibus signis, atque experimentis comprobata.

Sed Franciscus Ponzinibius nescio quo spiritu ductus hanc communem sententiam solus (quod ego sciam) in dubium reuocans tractatu de lamijs, conatus est defendere eas non ferri corporaliter.

Ceterum huic Põzinibio vsque adeo egregie respõdit Bartholomæus Spineus ordinis Prædicatorij theologus non vulgaris, vt ora ei obstruxisse videatur, ac docuisse ignorasse Ponzinibium, quæ scripserit.

Verissimam ergo Bernardus in hoc tractatu sententiam amplexus, docet lamias corporaliter deferri, quamq̃ aliqñ dormiẽtes multa earum mentibus phantasmata rerum occurrant, quas illæ potius vigilantes quàm dormientes propter vehementissimam impressionem cernere opinentur.

Hæc impurę feminæ multis nominibus à multis appellántur: Quippe pharmacides, & pharmaceutriæ dicuntur a Græcis: idque à nomine pharmacias, quo vocabulo ars earum exprimitur: à Latinis autem promiscue

& confuse vocantur Lamiæ, Striges, Magæ, Veneficæ, Incantatrices, & Maleficæ. vulgo item in Italia Strighæ dicuntur, & Strigoni: Hispania interdū Bruxios, aut Bruxias, interdum vero Xorguinos, vel Xorguinas nominat: quarum appellationum ratio breuiter reddi non potest. auctor in hoc tractatu Strigias nominat vulgatam fere Italiæ appellationem secutus.

Idem autem in principio huius tractatus minus vere loquitur dum de origine dictionis strigiæ, differens ait, dictas fuisse strigas vel a Stigæ inferni palude, vel a voce Græca, stigetos, quæ mastitiam significat, eo quòd multos mastos & tristes efficiant. Id enim verum est quod Alfonsus & Simancas tradiderunt, videlicet eas striges esse appellatas ad similitudinem strigis nocturnæ & importunæ auis. inde si quidem dicuntur striges mulieres istæ, quia noctu præcipue versantur in maleficijs, & infantium sanguinē sugunt: in quam sententiam apposite recitantur carmina quædam Ouidiana a præcitatis relata, quæ gratia breuitatis consulto omittuntur a nobis.

Numero 4 siue § 4. auctor multa commemorat ad intelligentiam c. Episcopi. 26 q. 5. quòd ex cōcilio Ancyrensi desumptum esse opinatur secutus Gratiani inscriptionem. sed vere in Gratiani Decreto nuper Romæ edito annotatum est, id cap. neque in concilio Ancyrano Græco, neque Latino inueniri. nihilominus tamen non est eius auctoritas contemnenda. Et quod ad eius intelligentiam attinet, late tradunt Alfonsus Castrus, Syluester, & Spineus præcitatis locis.

In summa eius decreti uera intelligentia talis mihi esse videtur: ibi enim non agitur de lamijs sed de quibusdam hæreticis, qui credebant, quòd Diana fuit in Deam conuersa, & quòd creatura mutari, aut trāsformari potest ex vna substantia in aliam, vel de vna specie, in aliā speciem, ab alio, quàm a vero Deo: & quòd bestijs vehebantur, vt Herodiadi seruirent. Quæ omnia falsa sunt, erronea, & hæretica, & a lamiarum secta longe diuersa. neque illi patres quorum est decretum illud, negant lamias posse corporaliter a dæmonibus transferri per longa regionum spatia: neque illum hæreticum, aut stultum esse decernunt, qui credit ea fieri posse, quæ sæpe a dæmonibus cum lamijs perpetrantur. recte ergo Bernardus hic ait in dicto c. Episcopi. non haberi sermonem de secta strigiarum siue lamiarum.

Cum vero idem hic auctor in hoc tractatu, numero, siue §. 12. asserit ad inquisitores hæreticæ prauitatis pertinere de lamiarum secta cognoscere, contra eas procedere, & sicut alios hæreticos punire, id quidem verissimū est, & multis Romanorum Pontificum sanctionibus constitutum, videlicet Innocentij viij. cuius initium est: Summis desiderantes affectibus. quam refert Iacobus Sprengerius in principio Mallei Maleficarum, & Bartholomæus Spineus in libro de strigibus cap. 3. Item Adriani Sexti, quæ incipit: Dudum vt nobis. quam refert idem Spineus præcitato loco. Item Alexandri sexti cuius principium est: Cum acceperimus. quæ refertur inter litte-

ras Apo-

ras Apostolicas pro officio sanctæ inquisitionis in fine Directorij inquisitorum & hæc est communis nostrorum sententia, quam optime confirmant rationes hoc loco ab auctore allatæ.

Quòd si quæras an soli inquisitores in causis lamiarum procedere possint secus ac fiat in causis hæreticorum, vt in cap. per hoc. de hæret. lib. 6. extrauag. ex eo. de hæret. clement. 1. de hæret. respondebo tutius quidem esse ac decentius vt inquisitores perinde in causis lamiarum ac in causis hæreticorum procedant, & processus conficiant requisitis diœcesanis secundum iuris dispositionem in locis proxime citatis; nihilominus tamen si soli velint procedere, id quidem facere possunt, & quod soli procedentes fecerint ac decreuerint, siue condemnando siue absoluendo, id validum erit, sicut constat ex præcitata constitutione Alexandri Sexti, cuius verba hic inserere placuit, habent autem ita.

ALEXANDER PAPA

Dilecto filio Angelo de Verona ordinis Prædicatorum sacræ theologiæ professori in prouincia Lombardiæ hæreticæ prauitatis inquisitori, & successoribus suis. Dilecte fili salutem, & Apostolicam benedictionem.

Cum acceperimus in prouincia Lombardiæ diuersas vtriusque sexus personas, diuersis incantationibus, & diabolicis superstitionibus operam dare: suisque veneficijs & vanis obseruationibus multa nefanda scelera procurare: homines, & iumenta, ac campos destruere, & diuersos errores inducere, magnaque inde scandala exoriri: Decreuimus pro pastoralis officij nobis ex alto commissi ministerio, scelera huiusmodi compescere, ac scãdalis & erroribus præmissis, quantũ cum Deo possumus, occurrere: Ea propter tam tibi, quàm etiam successoribus tuis per Lombardiam constitutis, de quibus in his & alijs plenam in domino fiduciam obtinemus, committimus & mandamus, vt etiam soli, honesto tamen comitatu per vos eligendo associati, contra easdem vtriusq; sexus personas diligenter inquiratis: easque iustitia mediante, puniatis & compescatis. Et vt melius commissionem huiusmodi exequi possitis, contra illas vobis plenam & omnimodam harum serie concedimus facultatem. Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon indultis & concessionibus ordinarijs forsan pro tempore factis, ceterisque contrarijs quibuscunque nõ obstantibus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die, & cet.

Vltimo loco illud explicandum occurrit, quod hic auctor videtur omisisse in hac disputatione, an videlicet lamiæ ab inquisitoribus Apostolicis seu alijs iudicibus Ecclesiasticis, relinqui possint curiæ sæculari, si confessæ fuerint

rint

rint infanticidia, homicidia, aut alia grauissima crimina aduersus, quæ per leges ciuiles mortis pœna statuta est.

Et Iacobus Sprengerius in Malleo Maleficarum parte 1. quæst. 14. circa finem, ait, satis probabile videri, vt quantumcunque pœniteant, non debeant sicut alij hæretici carceribus perpetuis mancipari, sed vltimo supplicio puniri.

Arnaldus tamen Albertinus tract. de agnoscen. asser. q. 25. nu. 66. quem sequitur Simancas de cath. instit. tit. 37. de lamijs. nu. 17. vere sentit non posse inquisitores de iure, huiusmodi delinquentes curiæ sęculari tradere vltimo supplicio afficiendas, sed eas corde puro redire volentes recipiẽdas esse ad Ecclesiæ gremium: nihil enim habet commune causa hæresis cum infanticidijs, aut alijs criminibus a lamijs perpetratis, quorum quidem criminũ cognitio ad inquisitores minime pertinet, quare inique mihi agere viderẽtur iudices fidei, si maleficis huiusmodi pœnitere volentibus beneficium misericordiæ & absolutionis denegarent.

Sed ab hac sententia sequentem casum excipimus: nam si malefica a iudicibus secularibus primum captæ inquisitoribus fuerint cõsignatæ propter incidentem hæresim, cuius iudices sæculares cognitionem nõ habent. cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6. vt cum verbi gratia, aliqua malefica capta fuit a sæculari magistratu pro infanticidio, aut alio delicto sæculari & dum eam interrogaret, constitit sibi de hæresi, vel de alio delicto hæresim sapiente, tũc peracto iudicio hæresis eidem iudici sæculari restituẽda malefica est, vt is, aliorum criminum cœptum iudicium legibus ciuilibus peragat: tũc enim nõ dicitur proprie curiæ sæculari relinqui, sed potius priori iudici restitui, qui ratione criminis sæcularis super malefica illa legitimã habet iurisdictionem, atque hæc sententia verissima est, & in praxi penitus obseruanda, sicut & obseruatur iuxta constitutionem sanctissimi domini nostri Pij V. Pontificis maximi, cuius verba ita habent: Necnon carceratos quoscunq; pro quibuscuis delictis, & debitis etiam atrocibus apud dictũ inquisitionis officium quomodolibet delatos, vel denunciatos, suspensa aliorum criminum inferiorum cognitione ad eosdem Cardinales, & inquisitionis carceres, ibidemque ad criminis hæresis totaliter cognitionem, & expeditionem retinendos, & postea ad eosdem officiales pro aliorum criminum expeditione remittendos, sine mora transmittant. hactenus ibi. habetur autem hæc cõstitutio inter litteras Apostolicas pro officio sanctissimæ inquisitionis in fine Directorij inquisitorum.

Scitu dignum est, an iudex fidei ad cuius aures seu tribunal legitime peruenit maleficam aliquam, quæ in carceribus iudicis sæcularis continetur, hæreticam esse, aut de hæresi suspectam, possit compellere magistratum sæcularem, vt eam sibi consignet pro causa hæresis iudicandam; Et certissimum ac verissimum est, id posse facere: nam ratione criminis Ecclesiastici

eam

eam ream vel reum iudices fidei petere possunt, & debent omnino sæculares magistratus eis obedire, nec vllo pacto de hoc crimine cum mere sit Ecclesiasticum, directe vel indirecte cognoscere possunt, aut iudicare. cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6.

Immo amplius possunt magistratus sæculares quicunque compelli per fidei iudices ad exhibendum eis processus, & quaslibet scripturas, vt possint intelligere an in eis quicquam contineatur oduersus maleficam, aut maleficos cuiuscunque sexus, quod fidei causam tangat, & iudicium inquisitorum iuuare possit. argumen. textus in c. vt commissi. de hæret. lib. 6. ibi: Necnon faciendi à quibuslibet assignari uobis libros seu quaternos, & alia scripta. *&c. conferunt tradita per Ioannem Rojam in singularibus fidei, singul. 4. incipien.* Edere instrumenta.

Possunt autem isti magistratus sæculares compelli ad supradicta exhibenda & consignanda per censuram ecclesiasticam, excommunicationem videlicet, suspensionem, aut interdictum, hæc enim nomine censuræ ecclesiasticæ continentur, cap. quærenti. extra de verb. signif.

Sed numquid poterit vice versa magistratus sæcularis compellere iudicem fidei, vt sibi exhibeat aliquas reas, reosve, qui sæcularia delicta commiserunt, vt eos possit iuxta legum ciuilium sanctiones punire? Equidem non potest, quia nulla ei in iudicem ecclesiasticum competit iurisdictio. cum vero iudex ecclesiasticus in suo tribunali delinquentes punierit, tunc iudex sæcularis pro criminibus ad suum forum pertinentibus eosdem punire poterit. ad quod faciunt tradita per Antonium Gomezium tomo 3. variar. resol. cap. 1. nu. 40.

Atque hæc quæ breuiter tradidimus sunt in hac causa lamiarum ad praxim iudicantium magis necessaria, quæ propterea addere huic Bernardi tractatui visum fuit opportunum.

Franciscus Pegña.

Franciscus Pegna.

FRANCISCVS PEGÑA LECTORI.

VIsum est non inutile in fine Lucernæ Inquisitorum Bernardi Comensis, adiungere hos duos tractatus domini Ioannis Cersoni, primum de protestatione circa materiam fidei: alterum vero de signis, quibus hæreticalis pertinacia cognosci possit. Habentur quidem duo isti tractatus in primo tomo operum Ioannis Cersoni, sed cum raro illa in manibus hominum versentur, paratiores hic erunt. Sunt autem & fidei iudicibus, & consultoribus sancti officij vtiles, nec iniocundi.

De materia vero primi tractatus, de protestatione videlicet, multi ex his, qui de pœnis hæreticorum disserunt, scripserunt, quorum aliquot hic nominabimus, vt vel hæc ex illis, vel illi ex hic positis, in multis articulis lumen declarationis accipiant.

De protestatione igitur in materia fidei copiose & luculenter disseruit Nicolaus Eymericus in Directorio inquisitorum, parte 1. quæstio. 12. Arnaldus Albertinus tract. de agnoscen. assert. quæstio. 12. idem in eodem tract. quæstio. 29. num. 13. Iacobus Simancas de cathol. institutio. tit. 55. de protestatione. Ioannes Rojas tract. de hæreti. parte 1. num. 61. & seq. &

De protestatione, qui disseruerint.

seq. & alij ab illo ibidem relati. & Albericus tract. de statutis. parte 4. quæst. 32. incipien. Item quærit. & multi præterea varijs locis, quos ex præcitatis non difficulter poteris intelligere.

Pro materia vero secundi tractatus, quos oporteat consulere, in principio eius breuiter indicabo. Vale.

INCI-

INCIPIT TRACTATVS MAGISTRI IOANNIS GERSON DE PROTESTATIONE CIRCA materiam fidei contra hæreses diuersas.

PROLOCVS.

PRotestatio, seu reuocatio generalis, aut conditionalis, quia quæritur nonnumquam assumi tanquam velamen iniquitatis, & ad excusandas excusationes in peccatis, præsertim ab hæreticis: proposuimus declarare sub aliquibus considerationibus, quid protestatio generalis, quid conditionalis reuocatio iuuant, vel important: maxime dum in hoc sacro Constantien. concilio sentimus, quòd hæreses vt cancer serpunt, & sub huiusmodi protestationibus delitescere quærunt; iunctis protelationibus, quæ sub terminis iuris positiui, velut in causis profanis sedulo procurantur: vt non protinus in lucem prodeat veritatis catholicæ species, atque decus. 2. ad Ti mot. 2.

FINIT PROOEMIVM.

1 PROTESTATIO *quid sit.*
2 *Credere, & fidem exterius profiteri sub præcepto cadunt.*
3 *Quando quis obligetur fidem profiteri.*

CONSIDERATIO I.

1 PRotestatio circa materiam fidei, de qua sola nunc intendimus, est quædam professio, seu confessio facta exterius, ad ostendendum quid de fide protestans sentiat interius: iuxta illud Apostoli ad Roma. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Et sic ad salutem, vt dixerit Christus Luc. 9. Qui me erubuerit & sermones meos, & filius hominis hunc erubescet coram Angelis Dei. Quo contra Matthæo teste dicebat Matt. 10. Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.

2 Ex quibus elicitur quòd sicut credere cadit sub præcepto, sic cadit fidem exterius profiteri; semper quidem, sed non ad semper, cum sit affirmatiuum præceptum.

3 Obligat autem semper, & ad semper, dum ex omissione cõfessionis libera dispendium fidei vel salutis detrimentum probabiliter immineret, vt coram tyrannis, coram hæreticis, coram iudicibus, coram populis fides est diuersimode palam cõfitenda, defendenda, testificanda, & ex officio prædicanda. Notetur Augustinus super illud Apostoli, Oportet hæreses esse. 1. ad Corint. 2. Et recitatur 24. q. vlt. cap. fin. Faciunt pro hoc dicta scripturæ Io. 10. 2. Pet. 3. Malach. 2. Ezech. 3. & 33. & alibi sine numero.

1 *Qvi protestatur, non infertur errare.*
2 *Mos catholicorum doctorum in protestando.*
3 *Refert scire circa quæ quis protestetur.*
4 *Dubie profitens certam fidem, infidelis est.*
5 *Protestatio seu submissio reuerentialis.*

CON-

CONSIDERATIO II.

1 PRotestatio generalis vel ſpecialis de ipſa fide, non infert quòd proteſtans errauerit: ſimiliter nec reuocatio conditionalis. Hoc eſt itaq; perſpicuū. quoniam homo quātūcunq; fidelis dicere poteſt: Proteſtor quòd nihil intendo dicere, nec puto dixiſſe contra fidem: & ſi oppoſitum contingeret vel cō tigiſſet, illud ex nunc reuoco vel retracto.

2 Sic inueniuntur doctores catholici quandoque dixiſſe, imo & quotidianus mos apud exercitātes ſe in actibus theologiæ ſcholaſticis ſic ſe habet, in quibus frequēter nullus eſt, aut fuit de errore notatus, qui ſic proteſtatur, aut reuocat.

3 Nihilominus aduertendū eſt, quòd refert ꝓteſtari vel cōditionaliter reuocare circa ea quæ clariſſime & explicite ſunt de fide, ſicut ꝙ Deus eſt omnipotēs, ꝙ proximus eſt diligendus: Aliter vero circa ea, quæ diſputabilitatē, vel difficultatē habent aliquā. In primo ſiquidē caſu fas eſt dicere cū Apoſtolo ad Gal. 2. Si qs vobis aliud euāgelizauerit ēt Angelus de cœlo, anathema ſit. Quo circa veniūt irridēdi qñq;, imo & corripiēdi nōnulli, qui cōcluſiones theologicas poſituri, dicūt: Proteſtor ꝙ nihil volo, vel intēdo aſſerere, ſed tñ diſputatiue loqui; Deinde ponūt talē aliquā cōcluſionē: Deus eſt omnipotēs: Deus eſt trinus & vnus. quaſi videlicet cōcluſiones tales nō in certiſſima credulitate, ſed ſub ꝓbabilitate tradi poſſint.

4 Deniq; ſic eſt iudicandum de omnibus, ad quæ profitēs fidem ſuā obligatur explicite credere vel ex officio, vel ex eruditione, vel ex diuina reuelatione, vel ex aliquo tali modo: Alioquin ſicut dubius in fide, infidelis eſt, ſic & dubie profitens certam fidem. Cap. dubius. de hæret.

5 Neque tamen negandum eſt quin proteſtatio ſeu ſubmiſſio reuerentialis fieri poſſit: ſicut egit Apoſtolus conferendo Euangelium ſuum, de quo per reuelationem certus erat, cum Petro & alijs Apoſtolis, quibus tamen oppoſitum ſi fieri potuiſſet dicentibus nequaquam credidiſſet. Ad Galat. 2.

Pro-

1 PROTESTATIO *generalis, & conditionalis, cum errore esse poßunt.*
1 *Hæreticorum solita protestationes.*
2 *Credens in generali & errans in particulari pertinaciter, vt iudicetur.*

CONSIDERATIO III.

1 PRotestatio generalis de fide, stat cum errore particulari, circa eam: & similiter conditionalis reuocatio. Vidimus hoc & videmus in ipsis hæreticis, qui errant videlicet pertinaciter contra fidem, circa ea quæ tenentur explicita fide tenere, exterius profiteri; quorum nihilominus vox ista est: protestor quòd esse volo bonus catholicus, & si scirē aliquid esse contra fidem, illud statim uellem reuocare. sic Arius, sic Sabellius, sic hæretici nostri temporis plerumque dixerunt; quos tamen damnatio iudicialis *interemit vel perdidit*.

2 Datur ad considerationem hanc ratio talis: quia stat quòd aliquis credat aliquid in generali: vt quòd fides catholica vera est, & pro hac mori vellet, qui nihilominus in speciali credit de aliqua veritate catholica quòd non sit de fide, errans pertinaciter circa illam. Simile dicit Aristoteles quòd contingit aliquid scire in generali, & illud vel nescire, vel de illo dubitare in particulari. Exemplum est de ista: Omnis mula est sterilis, hoc animal non est sterile: demonstrata mula, quam aliquis putat esse prægnantem ob turgidum ventrem: & nescit, vel non aduertit eam esse mulam. & ita sicut in hoc casu iste nescienter errat, sic & alij de quibus loquimur dicuntur nescienter hæretici, prout infra docebimus.

1 PROTESTATIO *generalis aut conditionalis non tuetur errantem pertinaciter.*
2 *Errans sollicite debet quærere veritatem.*
3 *Sacra scriptura certa est regula fidei.*
4 *Faciens contra suam protestationem, non iustificatur.*
5 *Protestatio generalis stare potest cum infidelitate.*
6 *Redeuntes ad Ecclesiam dant libellos suæ fidei.*

Confes-

7 *Confessio sacramentalis, an sufficiat sub conditione.*
8 *Intellectus cuiusdam auctoritatis B. Gregorij.*
9 *Nescienter hæreticus deponat conscientiam.*

CONSIDERATIO IIII.

1 PRotestatio generalis de fide non sufficit ad purgationem errantis pertinaciter: sic nec conditionalis protestatio. Sequitur hoc ex præcedenti.

2 Cuius etiam ratio talis est: quia debet errans particulariter & explicite circa ea quæ sunt fidei, quærere cauta sollicitudine veritatem fidei, & obedire quæsitæ, ac sufficienter edoctæ, tam credendo interius, quàm exterius profitendæ. alioquin ostendit se non paratum corrigi.

3 Ostendit quoq; se nō credere sacræ scripturæ catholicæ, dū non credit eis, quæ sufficienter contineri monstrantur in eadē scriptura formaliter, vel in consequentia euidenti, seu certa: quoniam si non corrigitur per hanc regulam scripturæ, nihil reliquum est per quod ad viam veritatis reducatur, secluso miraculo:

4 Denique talis protestans seu conditionaliter reuocans, dū facit vel dicit oppositum suæ protestationis ac reuocationis, patet ipsum non inde iustificari, sed magis infici: cum sit ipse sibimet contrarius.

5 Rursus talis alios per huiusmodi protestationes & reuocationes ab errore non reuocat: neque scandalum datum tollit: neque captiuat intellectum sub Deo in obsequium fidei. Stat enim talis protestatio cum infidelitate: cum scandalo: cum tumore & arrogantia.

6 Propterea statutum inuenitur in sacris canonibus †, quòd errantes dum correcti recipiebantur, dabant libellum suæ confessionis absolute de fide, & abiurationis de errore.

† cap. salubrium. 1. q. 7.

7 Recte quidem sicut & in foro pœnitentiali non sufficit sub conditione facta confessio, dum aliquis scit vel scire debet absolute quod peccauit. secus vbi non habetur certitudo. sed scrupulus aliquis timidus, & vacillans nesciens si hoc fecit, vel

cit, vel malo modo fecit. quemadmodum circa cogitationes carnis, quas incontinens sensit, trepidat vel ignorat si consentit. quo casu sufficit conditionalis confessio & salua veritate
8 doctrinæ Gregorij: Bonarum mentium est, inquit, agnoscere culpam, vbi culpa non est. hoc est pœnitentiã quasi pro culpa recipere, quasi reus esset.

9 Sed opponitur contra considerationem de nescienter hæretico, qui mentiretur contra conscientiam si reuocaret. Responsio plana est: quia tenetur conscientiam deponere, ex quo supponitur quòd pertinax est. secus vbi quis errat non imputabiliter: Quia pro tunc non tenetur conscientiam dimittere, sed bene postmodum dum mouetur legitime. Facit pro consideratione Calixtus sicut habetur extra de pœniten. & remis. c. 1. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda, nec sub conditione.

1 *Protestatio generalis, & conditionalis reuocatio quando tueantur errantem.*
2 *Exemplum huius considerationis.*
3 *Ignorantia probabilis excusat errantem.*
4 *Aduerbium veraciter, cur positum in hac consideratione.*

CONSIDERATIO V.

1 Protestatio generalis, & cõditionalis reuocatio veraciter factæ sufficiunt ad excusationem, aut purgationẽ, dũ protestans & conditionaliter reuocans errant circa ea, quæ non tenentur explicite credere, vel absolute confiteri.

2 Declaratur hoc in illis qui promptum habent animum statim obediendi veritati cognitæ: vt si theologus aliquis, vel nõ theologus erraret circa vnam propositionem in Biblia positam: Exempli gratia, quòd Samuel vnxit in regem ipsum Saul: vel quòd Dauid fuit Pastor ouium: non ideo diceretur statim hæreticus, quia forte numquam vidit vel audiuit textũ illius scripturæ: sed postquam ostenditur in textu sic haberi, continuo credit & assentit, & ita protestatio & conditionalis reuo-

lis reuocatio saluant eum, ne pertinax esse, vel fuisse condemnetur.

3 Præsertim dum de ignorantia sua potest afferre sufficiens documentum, alioquin forte iudicaretur apud homines pertinax fuisse: apud Deum vero maneret innoxius.

4 Propterea positum est in consideratione hoc aduerbium, veraciter, per quod excluduntur, qui non ex animo, sed ficte & inaniter protestantur dissidentes in semetipsis corde, voce, & opere.

1 PROTESTATIO *generalis dicentis, sufficit mihi fides Ecclesiæ, &c. non semper tuetur protestantem.*
2 *Quale symbolum Christianis non sufficiat.*
2 *Symbolum Apostolorum explicite credendum est.*
3 *Communiter publicata apud Christianos ignorare non licet.*
4 *Quibusdam incumbit multiplici ratione fidem habere explicitam de pluribus rebus.*
5 *Prælatorum partes quales.*
6 *Doctores Theologi non facile præsumuntur quædam ignorare.*
7 *Quidam etiam ex laicis multa de lege diuina scire debent, & quare.*
8 *Nemo quæ sunt officij sui præsumitur ignorare.*
9 *Ex donis gratuitis quandoq; consurgit obligatio ad credendum explicite.*
10 *Errant qui putant se in fide implicita tutos esse, cum explicitam habere debeant.*
11 *Maiores magis explicite credere debent.*

CONSIDERATIO VI.

1 PRotestatio generalis de fide, qua dicũt aliqui; sufficit mihi fides Ecclesiæ: sufficit quòd saluer in fide parentum: sufficit mihi dicere: Credo in Deum: nõ saluat semper huiusmodi protestantes, etiã si non errant. Deducitur hoc quia nõ sufficit sola fides generalis & implicita, sed explicita requiritur; apud istos quidem minus, apud alios amplius. vnde symbolum generale apud omnes capaces rationis est illud, quòd posuit Apostolus ad Heb. 11. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se, remunerator sit.

2 Porro apud Christianos, quibus facta est apertior reuelatio de credendis non sufficit hoc symbolum, sed debent explicite credere symbolum Apostolorum & illud addiscere protinus vt veniunt ad annos discretionis; sicut ab initio dum baptizabantur adulti, fiebant prius catechumi profitentes explicite fidem suã quemadmodum pro paruulis patrini nunc respondent.

3 Deinde sunt multa de fide per vniuersos pene Christianos promulgata in prædicationibus, in picturis, in mutuis relationibus seu collationibus, in obseruationibus authenticis celebritatum Sanctorum, & ita de reliquis. Hæc autem talia quæ publice fiunt, non est licitum (sicut dicit canon) ignorare. Nõ enim excusarentur laici si non crederent infernum esse: si non bonos Angelos: si nõ malos: si non Sanctos & Sanctas: si non præterea decem præcepta legis iuxta planum & textualẽ eorum intellectum, vt quòd nõ est idololatrandum: quòd nõ periurandum: quòd non occidendum: quòd non furandum: quòd non mœchãdum, & ita de reliquis primis impressionibus, legibus, ac inscriptionibus naturæ, quas nemo capax rationis, maxime postquam sibi traditæ sunt per doctrinam, permittitur ignorare.

4 Amplius vero sunt alij, quos vltra simplices & commune vulgus hominum necesse est habere fidem explicitam de plurimis, multiplici & specialiter quadruplici ratione: Primo propter officium pastorale super alios, vt pascant eos in fide & doctrina, & ab hæreticorum argutijs sapienter defendant. Constat enim quòd aliqui sunt in ecclesia ad hoc obligati ex officio: alioquin non esset sufficienter instituta.

5 Isti autem sunt Prælati iuxta quòd profitentur vtrumq; se testamentum scire, quod & Apostolus sæuius explicuit dum Timotheũ & Titũ chariſſimos discipulos instrueret, & alios Actuum 20. dicens: Attẽdite vobis, & vniuerso gregi, in quo posuit vos Spiritus sanctus Epos, regere Ecclesiam Dei, &c.

6 Deinde secũdo sunt doctores in sacris litteris professores, quos ignorantia nõ potest excusare, quin sciant explicite plu-

rimas

rimas veritates contentas in Biblia, & alias ex eis deductas: Alioquin doctoris nomen & gradum damnabiliter & inexcusabiliter vsurparent.

7 Proinde sunt alij de statu etiam laicali, quos oportet multa scire de legibus diuinis præceptorum moralium de articulatim & explicite propter susceptum ab eis officium: vt quia rectores populorum: quia iudices eorum: quia consiliarij, vel assessores sunt eorumdem rectorum & iudicum in causis varijs criminalibus atque ciuilibus. quod animaduertens Salomon petiuit a Domino cor docile & intelligens ad faciẽdum iustitiam, & ad faciendum iudicium. Lib. 3. Reg. c. 3.

8 Est itaque regula, quòd nullus ea quæ sunt officij sui permittitur ignorare. quæ regula respicit, ne dum Prælatos maiores, aut Principes superiores, sed minores & inferiores in vtroque statu clericali: vt sunt Curati & Confessores in foro pœnitentiæ: & in statu laicali, vt Præpositi vel Balliui.

9 Postremo consurgit quarto generalis obligatio ad credulitatem aliquorum explicitam, non ex solo gradu hierarchico, sed ex alijs donis gratuitis, vt sunt viuacitas ingenij naturalis, vt iudicium solers, vt vis gnomica vel Epyeikes, vt particularis eruditio, vt vehemens applicatio ad scripturas sacras canonicas vel ciuiles: hic enim veritatem habet illud Gregorij: Tantum ab vnoquoque dominus exigit, quantum dedit.

10 Quò fit vt perspicua sit consideratio, quæ dicta est aduersus reprobam nõnullorum desidiam vel taciturnitatem; quæ dum fides confitenda venit explicite se in implicita latere tutos putant. aut quæ talentum multiplicis doni naturalis, vel gratuiti, quòd multiplicandum susceperant a domino spiritualibus incrementis defodiunt in terram superuacuæ, vel noxiæ curiositatis temporalis sibi blandientes, quòd in fide non errant, quippe de ea nihil sciunt, curant, vel interrogant.

11 Notetur pro consideratione sanctus Thomas 2. 2. quæst. 2. art. 6. explicatio, inquit, fidei ad inferiores homines oportet quòd veniat per maiores. quod probat auctoritate Dionysij concludens, quòd oportet eos pleniorem habere noti-

tiam de credendis, & magis explicite credere.

1 PROTESTATIO *generalis, seu conditionalis reuocatio quos non tueatur vt in hac consideratione.*

1 *Ignorantia crassa, affectata, vel supina non excusat.*

2 *Hæretici non habent zelum secundum scientiam.*

CONSIDERATIO VII.

1 PRotestatio generalis, seu conditionalis reuocatio, quæ dicitur ab aliquibus pertinaciter errantibus: Si hæc veritas mihi nota esset, scit Deus, quòd libenter eam corde credẽ ad iustitiam, & ore confiterer ad salutem: non excusat tales apud Deum, vel homines. Fundatur hoc super illud Euangelij: Ecce venit hora, & nunc est, vt omnis qui vos interficit, arbitretur se obsequium præstare Deo. Sic Apostolus prius errans in Christianorum persecutione, iudicabat de seipso. Sic ad Iudæos loquens dicit: Et nunc scio fratres, quòd hæc per ignorantiam feciſtis. quos tamen non excusabat de nece Christi; dum alibi dicit: Ignorans ignorabitur. Erat quippe iuris ignorantia affectata, crassa vel supina.

Io. 16.

Act. 3.

1. Cor. c. 14.

2 Sic hæretici dum se morti tradunt pro defendendis erroribus suis, arbitrantur se catholicos & mereri: habent quippe zelum prout dat aliquibus testimonium Paulus, sed non secũdum scientiam: quare non secundum scientiam? Nimirũ quia scientiæ Dei (quæ est scriptura sacra) suam sophisticam scientiam sic præponunt, quòd eidem nolunt esse subiecti: quamtis aliter sint sibimet conscij, non tamen in hoc iustificati: quia mentitur iniquitas sibi.

1 PROTESTATIO *aliquem quandoque excusat in foro exteriori, non tamen in interiori.*

2 *Qualia iudicia Dei, & qualia hominum.*

3 *Qualiter probet quis quòd non fuit pertinax.*

3 *Ignorantiam allegans eam probare debet.*

CON-

CONSIDERATIO VIII.

1 PRotestatio generalis, seu conditionalis reuocatio quandoque sufficiunt excusare protestantem apud forum exterius, quem non excusat in interiori foro Deus, & econtra.

2 Consurgit hæc varietas, quoniam aliter iudicat Deus, aliter homo; Deus inspicit corda, & scit quid intus agatur conformiter ad protestationem seu reuocationem, aut difformiter ad eam: humanum vero iudicium id spectat, quòd foris est, & vnde certificari potest per signa, testes, voces, & opera. Quò fit vt vere credens interius & explicite quandoque non possit hoc ostendere contra testes & signa: aliquando autem fit è contra, vt qui veraciter est hæreticus in corde ille humano testimonio per allegationem ignorantiæ, vel aliter catholicus censeatur & absoluatur.

3 Qualiter autem debeat aliquis probare quòd non fuit pertinax per allegationem ignorãtiæ vel simplicitatis, hoc magis iuribus positiuis cautum est, quibus inter cetera dicitur, quòd allegans ignorantiam probare debet illam. Tradunt similiter quibus argumentis, testibus, & iudicijs possunt & debent iudices ecclesiastici pertinaciam conuincere præsentem vel præteritam in errante.

1 *Absoluta & particularis reuocatio requiritur ad tuendum particulariter errantem.*

1 *Idem si ita non faciat, pertinax censetur.*

2 *Nulla communis reuocatio excusat particulariter errantem.*

3 *Specialiter errans, & non reuocans specialiter, non quærit cauta sollicitudine veritatem.*

CONSIDERATIO VIIII.

1 PRotestatio specialis de fide sicut & absoluta reuocatio de errore, requirũtur ad iustificationẽ illius, qui particularẽ errorẽ absolute tenuit in verbis & in factis: quòd si legitime monitus facere renuit, ipse pertinax censendus est.

Osten-

2 Ostenditur prima pars tali ratione: Nulla protestatio, seu reuocatio, quæ communis est omnibus catholicis, sufficit ad iustificationem errantis in fide particulariter & explicite, dum hoc scit aut scire debet: quoniam non est idem iudicium de catholico & errante, sicut nec innocente atque peccatore respectu confessionis sacramentalis: Constat autem protestationem generalem, cum reuocatione conditionali ab omnibus catholicis, sine mendacio, sine diffamatione fieri posse: Requiritur igitur pro errantibus specialior reuocatio.

3 Altera pars manifesta est, quia talis non ostendit se quærere cauta sollicitudine veritatem; sed forte quadam dissimulatione palliata, velamine reuocationis huiusmodi conditionalis, quæ ad veritatem non est nisi quædam protestatio fidei generalis & non proprie reuocatio. quia conditionalis nihil ponit. Facit pro hoc quod dictum est su perius consideratione 4. circa finem.

1 PROTESTATIO *particularis de fide non tuetur eum qui fuit hæreticus, licet nunc tueatur.*

2 *Qui legitime admonitus non deserit errorem, pertinax est.*

3 *Qui fuit hæreticus declarari potest fuisse talis, quamuis emendetur.*

4 *Ecclesiæ misericordia.*

5 *Qualis excusatio non prosit ei qui fuit hæreticus.*

6 *Qualiter nouæ declarationes fieri contingant de aliqua hæresi.*

7 *Declaratio alicuius propositionis facta per inferiores, qualiter obliget.*

8 *Semel diffinitum iterum diffiniri non debet.*

8 *Sæpe contingit, aliquid esse credendum explicite, quod sufficiebat prius implicite credere.*

CONSIDERATIO X.

1 PRotestatio catholica de fide, cum reuocatione particulari & absoluta de errore, licet iustificet errantem, quòd modo non sit habendus pertinax aut hæreticus, non absoluit tamen quando talis extiterit.

2 Præsuppositа notorietate primæ partis in vtroq; foro Dei & hominis, quia talis corrigitur & obedit veritati, neque tenet plus

net plus errorem, quem deserit per absolutã reuocationem; deducitur altera pars: constat itaque hoc solo priuari Deum facere, scilicet præteritum non fuisse, vt notat Hieronymus & Salomon. Quisquis igitur fuerit de præterito sic adhærens errori suo, cuius oppositum tenebatur explicita fide tenere aliquo modorũ prætacto, quod persistebat in illo errore monitus etiam legitime vel edoctus, seu fraternaliter, seu doctoraliter, seu iudicialiter, per scripturam sacram, per rationem euidentem, aut aliter: talis vere fuit pertinax in errore, & ex consequenti nedum hæreticans, sed hæreticus.

3 Propterea quantumlibet emendetur, nunc potest declarari fuisse talis, atque hæreticorum pœnis subijci, sub perpetua carcerali custodia, vel aliter, sublatis sibi quibuslibet dignitatis, officij, vel honoris insignibus.

4 Solet tamen apud Ecclesiam misericordia superexaltare iudicium, præsertim humilitate reuocantis errorem sponte, palam, & absolute prospecta.

5 Quòd si dixerit, ptestans huiusmodi: Ecce paratus fui semper audire Ecclesiam: audire determinationem sedis Apostolicæ, vel sacri Concilij qualiter accusor nunc de pertinacia circa doctrinam aliquam priusquam fuerit hoc modo declarata, diffinita, & iudicata? quid enim mihi de inferioribus iudicibus, quid de doctoribus, & errorum diffinitoribus, quibus obedire nequaquam astringor, vt qui subiectus eis non sum: sed prælatus, vt ipsi: doctor, vt ipsi? Sic blanditur pertinax arrogantia sibi, sic se fallit, & alludit, tamquam videlicet nihil explicite credendum sit, nisi Papa prius, nisi Cardinalis illud sub præcisa verborum forma sentẽtialiter damnauerint.

6 Est itaque longe aliter iuxta deductionẽ illorum, qui probant nullam inueniri posse nouam hæresim: quia quæcunque detur illa prius erat scripturæ sacræ cõtraria, ab ipsaque dãnata: sicut modo dicente Augustino, si quid noxium est, hoc scilicet in scriptura sacra damnatur. fatemur nihilominus posse fieri declarationem nouam; tam doctrinaliter, quàm iudicialiter de aliqua hæresi, quod scripturæ sacræ repugnans est.

quæ

quæ declaratio & si fieri habeat principaliori ac superiori auctoritate generaliter obligante per sedem Apostolicam & sacrum Concilium : fit nihilominus quotidie legitima declaratio talis per doctores & expositores sacræ scripturæ, ac per Prælatos inferiores: quos oportet explicite multa scire ad instructionem populi sui.

7 Hæc autem declaratio, & si non obliget, vt præcise talis est alienos, obligat tamen vt conuincitur esse facta conformiter ad sacram scripturam, quæ est antecedens, quo concesso, si consequentia negari rationabiliter nequit, cõcedenda est cõsequenter explicita conclusio, quæ declaratur & infertur: quoniam ex veris non sequitur nisi verum. Itaque si quis diceret, q̃ Christus non habuit neruos: aut quòd omnis puer non baptizatus, potest licenter occidi: aut quòd pro bono cõmuni licitum est falsum dicere. Talis perseuerans post declarationem sufficientem sibi factam, non excusaretur a pertinacia, quantumcunque clamaret, peto iudicium Ecclesiæ, vel sacri Concilij, huic me submitto, hanc audio.

8 Potest equidem tali dici, quod actum est ne agas: quod iã diffinitum est, diffiniendum non expectes: diffinitũ inquã & si non in eadẽ verborũ forma, tamẽ in effectu & in sententia: Vnde fit vt aliquis vno tempore teneatur aliquid explicite credere ad quod prius fides implicita satis erat, secundum Thomã 2.2. quæst. 2. vbi loquitur de credẽdis implicite vel explicite.

1 *Errans in fide nescienter non tenetur necessario protestari.*
2 *Nec incurrit in pœnas hæreticorum.*
3 *Sanctus Augustinus multa retractauit.*
4 *Differentia multiplex inter nescienter & scienter errantes, & inter scienter & nescienter hæreticos.*
4 *Ea differentia consistit in crimine, in modo, in pœna.*
5 *Quadruplex modus errandi in fide, & primus declaratur.*
6 *Secundus modus errandi in fide.*
7 *Errantes in his quæ non tenentur explicite credere, bifariam possunt se habere. & hic continentur tertius & quartus modus errandi in fide.*
8 *Modus errandi diuersus.*
9 *Qualiter detegatur pertinacia.*

Diuersi-

10 *Diuersitas in crimine circa errantes.*
10 *Item diuersitas in pœna circa eosdem.*
10 *Consuetudo theologorum Parisien. in protestando.*

CONSIDERATIO XI.

1 PRotestatio specialis de fide, vel absoluta reuocatio specialis de errore, non debet fieri necessario dum quis errat nescienter in fide.

2 Constat itaque quòd nullus mentiri tenetur. hic autem nescienter errans, si se diceret errare, mentiretur stante tali conscientia. Talis præterea pœnas hæreticorum, vel infamiam etiam posteaquam deprehenditur errasse; & absolute reuocat, non incurrit.

3 Patuit hoc in Augustino, qui multa prius nescienter errata postmodum absolute correxit sub nomine retractationis, vel aliquo tali modo loquendi, qui reuocationem denotabat, vtendo talibus verbis: temere dictum est; minus considerate dictum est; hoc improbo, hoc non approbo; hoc mihi non placet. Notetur ad hoc idem Augustinus ad Vincentium 34. q. vlt. cap. finali. & Gelasius ibidem q. 2. c. negatur.

4 Elicitur consequenter ex istis differentia multiplex inter scienter & nescienter errantes, & inter scienter & nescienter hæreticos: & hoc quo ad tria quæ sunt, crimen, modus, & pœna, iuxta quod notetur dictum Augustini 24. quæst. 3. cap. dixit Apostolus. vbi ait: Qui sententiam suam quamuis falsam aut peruersam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia suæ præsumptionis cœperunt, sed a seductis atque in errore lapsis parentibus acceperunt, quærunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati cum inuenerint; nequaquam sunt inter hæreticos reputandi.

5 Vnde colligitur, quòd quadruplex est modus errandi circa fidem; Vno modo credendo, quòd fides catholica sit falsa, aut scriptura sacra; & sic errans dicitur scienter hæreticus, quia non est paratus corrigi, cum neget regulam, per quam habet dirigi seu reuocari.

6 Potest alio modo quis errare credendo generaliter, quòd fides catholica sit vera, sed æstimat aliquam esse fidem catholicam, quæ in veritate non est catholica; sicut Ariani recipientes scripturam sacram, sed ad sensum peruersum; qui sectam suam solam putabant esse catholicam, hi sunt nescienter hæretici. Errant autem præcedentes in vtroque modo contra fidem, quam explicite credere tenentur.

7 Sunt alij circa fidem errantes in his quæ non tenentur pro tunc explicite credere, & hoc dupliciter: Vno modo pertinaciter quia non parati sunt corrigi, sed propter superbiam suã, aut aliter proprium defendunt errorem. Altero modo dum parati sunt corrigi protinus agnita veritate, quia non pertinaci animositate defendunt errorem, sed ex sola simplicitate, vel ignorantia sunt in errore. Ceterum inter hos quatuor modos primi magis peccant, quàm secundi: & secundi q̃ tertij.

8 Modus errandi similiter diuersus est: *quoniam in duobus primis error inuenitur, quem tenentur explicite discredere* & diffiteri: tertij vero pertinaciter errant in illo, cuius oppositum pro tunc non tenentur explicita fide tenere, sed implicita. sed quia renuunt corrigi, dicuntur hæretici.

9 Qualiter vero deprehendatur aut cognoscatur talis pertinacia, declaratur summatim in alijs duodecim considerationibus, quæ ad hanc vnam reducuntur hic ab Augustino positam; quòd tales non quærunt cauta sollicitudine veritatem; sed eius declarationi resistunt omissiue vel commissiue varijs modis per se vel alios, verbis aut factis, iudicialiter, aut extraiudicialiter, terroribus, aut muneribus, minis, aut blanditijs, propter deprauationem affectus, causa alicuius commodi tẽporalis assequendi, vel incommodi deuitandi, circa diuitias, delitias, & honores.

10 Habemus in his tripliciter errantibus diuersitatem in crimine & in modo: pœna similiter diuersa est quo ad aliqua. Nihilominus tertij punientur sicut duo primi, si iudicialiter euocati se corrigere, si errorem absolute reuocare, si veritatem oppositam profiteri noluerint: quia relinquuntur curiæ

sæcula-

sæculari: aut si se correxerit, pœnitẽtiæ salutari. At vero quarti, quia non iungunt errori suo pertinaciam nunc vel antea, quamuis sint corripiendi per reprobationem erroris, ipsi tamen nequaquam sunt pœnis hæreticorum plectendi, nec infamia notandi: sicut apud scholasticos theologos in præclara vniuersitate Parisien. frequenter obseruatur; quos protestatio generalis & cõditionalis reuocatio iuuit ad hoc ne de pertinacia notarentur, iuncta humilitate, qua protinus reuocãt errorẽ ne dũ conditionaliter, sed absolute: quæ reuocatio sufficit magistris ad purgationem, nec ab actibus studij legitimis exercendis vel consequendis reuocantes ob inde repellũtur.

1 PROTESTATIO *generalis non liberat interdum protestantem à suspicione hæresis.*
2 *Leuis hæresis suspicio vnde nascatur, & quis dicatur leuiter suspectus.*
3 *Vehemens suspicio hæresis vnde proueniat, & quis sit dicendus vehementer suspectus.*
4 *Suspicio violenta vnde nascatur, & quis dicatur violenter suspectus.*
4 *Possibile est violenter suspectum, in corde fidem catholicam retinere.*
5 *Violenter suspectus qualiter se possit excusare.*
6 *In suspicionibus assumendis multæ circunstantiæ sunt considerandæ, & quæ illæ sint.*

CONSIDERATIO XII.

1 PRotestatio generalis aut cõditionalis reuocatio nõ obstat quin sic protestans aut reuocans dici possit suspectus de hæresi quandoque leuiter, quandoque vehementer, aliquando violenter.

Patebit hæc consideratio per præcedentes, si docuerimus quis est dicendus de hæresi, vel leuiter, vel vehementer, vel violenter suspectus. Et hoc aliàs latiori sermone declarauimus, nunc summatim repetatur.

2 Itaque suspicio leuis prouenit ex signis exterioribus operum vel verborum, ex quibus cognitis accipitur coniectura, qua cõcludi potest non quidẽ frequẽter, sed raro seu contin-

genter vt in paucioribus, quòd talia agens vel dicens est hæreticus. Itaque consequentia leuis est & topica, sicut arguemus: Petrus non venit ad ecclesiam in solemnitate natiuitatis beatæ Mariæ Virginis: ergo non bene sentit de ea. vel sic: Petrus assumit nomen Dei frequenter in vanum, deierans & negans eum: ergo non bene credit de eo.

3 Porro vehemens suspicio prouenit ex signis exterioribus operum vel verborum, ex quibus cognitis accipitur argumentum concludens frequenter & vt in pluribus, quòd talia agens vel dicens est hæreticus: vt si quis neget explicite, palam, & publice ea quæ debet ex officio scire plusquam alij, quamuis possit in rei veritate negatio talis ex ignorãtia prouenire, vel animi leuitate, non ex hæretica prauitate.

4 Dicimus demum suspicionem esse violentam, quæ sumitur ex signis exterioribus operum vel verborum, ex quibus cognitis concludi solet efficaciter, & vt semper, quòd talia agens vel dicens est hæreticus: quemadmodũ si quis prædicet publice quòd Christus non fuit verus Deus; quòd Deus nõ est diligendus super omnia; quòd licitum est passim homines occidere sicut bestias, quòd iuramenta non sunt tenenda: aut si patenter adoret sepulchrum Machometi vel si deferat habitum Iudæis appropriatum, non quidem ioco faciens hoc, sed serio. Constat nempe quòd possibile est talia facientem vel agentem tenere veraciter interius fidem catholicam; Sicut de Salomone idololatrante, & de Marcellino idolis sacrificante dicunt multi quòd neuter eorũ fuit hæreticus in mente. Nihilominus ecclesia de exterioribns iudicans, non de occultis, arguet in talibus violentam præsumptionem, & secundum eam feret iudicium, exemplo Salomonis de meretricibus 3. Regum 3.

5 Et hoc nisi talis violenter suspectus se legitime purgauerit allegando vel ignorantiam, vel timorem, vel fictionem, vel aliquid huiusmodi paratum corrigi se demonstrans.

6 Quo circa patet valere plurimum circa suspiciones huiusmodi assumendas pro argumentis, considerare consuetudi-

nes pa-

nes patriarum, locorum, temporum, personarum modos, & indicia. Euenit quippe quòd verbum vnum dabit suspicionẽ hæresis in vno loco, vel in vna persona, quod in alio loco vel persona nihil reputabitur. Exemplum de negantibus & despicientibus Deum quotidianis verbis in certis partibus, quod in alijs partibus multis horridum iudicaretur, & hæresi proximum.

Has interim considerationes duodecim posuisse velut in transcursu sufficeriat 29 mensis Octobris anni 1415. in ciuitate Constantien. vbi sacrum agebatur generale Concilium. præstante eo, qui est Deus benedictus in sæcula. Amen.

IN TRACTATUM SEQUENTEM *de signis, quibus solet aliquis de pertinacia notari, vel conuinci*

BREVIS ANNOTATIO.

De pertinacia, & hæreticis pertinacibus, seu impœnitentibus copiose agit Eymericus in directorio inquisi. par. 2. quæst. 40. Repertorium inquisit. verbo, pertinax. Alfonsus Castrus lib. 1. c. 9. de iusta hæreticorum punitione. Iulius Clarus §. hæresis. versi. & nota. Albertinus tract. de agnosc. asser. quæst. 3. Simancas. de catho. instit. tit. 48. de pertinacibus, Bernardus Comensis in Lucerna inquisito. verbo, pertinax. & alij quos retuli apud Eymericum in Direct. inquisit. parte 2. super quæst. 40.

Iam quot & quibus modis (quod est huius tractatus proprium) aliquis de hæresi accusatus, de pertinacia conuinci possit, copiose docet Arnaldus Albertinus in præcitato tract. de agnoscen. asser. q. 30. eum omnino videto.

Sequun-

Requiruntur duodecim considerationes secundum totidem signa, quibus solet aliquis de pertinacia notari, vel conuinci circa materiam hæreticæ prauitatis: præmittendo qualis sit pertinaciæ diffinitio vel ratio.

1 *Pertinacia quid sit, & in quo consistat.*
2 *Pertinax quis dicatur.*
3 *Multiplex pertinaciæ signum.*

CONSIDERATIO I.

1 Pertinaciæ propria ratio, quæ errantem in fide, seu hæreticantem efficit hæreticum, cõsistit in deprauatione *voluntatis per superbiam*, aut aliud officium, dũ non vult errans cauta sollicitudine quærere veritatem: aut dum perspectæ monstratæque renuit assentire, vel errorem dimittere.

2 Dicitur enim pertinax secundũ Isidorũ, quasi imprudẽter tenax, qui persistit in illo scilicet quod deberet dimittere.

3 Ceterum pertinaciæ signum exterius multiplex inuenitur: Secundo, cum quis sustinet excommunicationem vltro, nec potest se sufficienter excusare. Et hoc sumitur ex iuris præsumptione.

Tertio alterũ, citatus pro leui super fide etiam suspicione iudicialiter renuit comparere, vel respondere, & amplius si fit præsumptio vehemens, aut violenta: & hoc similiter oritur ex iuris fictione.

Quarto, alterum est pertinaciæ signum, dum quis asserit & defendit errorem, cuius oppositam veritatem tenetur explicita fide tenere. Tenetur inquam vel ex publica obseruatione, vel ex communi doctrina Ecclesiæ, vel ex officio seu statu suo, vel ex informatione sufficienti, vel ex naturali iudicio rationis,

tionis, quemadmodum quilibet capax rationis tenetur explicite credere ne dum articulos fidei si sit Christianus, sed etiã principia legis naturalis, quæ sunt de primis impressionibus, & inscriptionibus indelebilibus, vt sunt præcepta Decalogi, recepta secundum planum & vsitatum intellectum apud omnes vtentes ratione non deprauata in quacumque lege.

Quinto, alterum pertinaciæ signum, dum quis veritatem fidei nedum non quærit cauta sollicitudine, sed declarationem eius impedit, ne veniat ad lucem, maxime si concilium fidei speciale vel generale propter hoc in se vel in suis impedit directe vel indirecte molestat atque persequatur.

Sexto, alterum pertinaciæ signum, dum quis veritatẽ Ecclesiæ docentes seu determinantes odire se monstrat, & persequi verbis, atq; factis, etiam si dicat, seu protestetur se velle tenere quod Ecclesia tenet, vel determinabit & quod paratus est stare iuri, quia si facta contradicant, hoc est, æquitas simulata, quæ duplex est iniquitas, solent etiam quantũlibet hæretici taliter protestari se catholicos esse, quod eos ab hæresi non excusat, &c.

Septimo, alterum pertinaciæ signum, dum quis negat veritatem, quam prius docuit, vel confessus est, nec est probabile quòd sit etiam oblitus, quoniam secundum iura primo dicto credi debet.

Octauo, alterum pertinaciæ signum, dum quis petit declarationem veritatis à peritis doctoribus seu iudicibus, quæ dũ facta est, nihilominus repudiat, nulla penitus assignata rõne.

Nono, alterum pertinaciæ signum, dum quis potens commouet seditiones, suscitat bella in populis & regnis, ideo quia facta est alicuius veritatis catholicæ declaratio, vel erroris reprobatio, &c.

Decimo, alterum pertinaciæ signũ, dum quis iurat se malle mori quàm contra honorem suum quicquam permittere fieri, vel errorem aliquem reuocare; ponit enim obicem primæ atque veritati.

Vndecimo, alterum pertinaciæ signũ, dum quis fouet errantem

rantem & defendit iudicialiter vel extraiudicialiter sciens nihilominus aut scire debens hunc errare.

Duodecimo, alterũ pertinaciæ signum, dum quis non resistit erroribus dum potest & debet: debet inquam vel ex officio, sicut iudex, vel ex fraternali charitate, sicut vniuersi: quoniam agentes & consentientes, secundum Apostolum, pari pœna puniuntur, consentiunt autem qui alios dum possunt, (vt dicit canon†) ab errore non reuocant. Denique ista latius declarat Ockam 4. parte. 1. dialogorum, secundum quæ signa poterit applicatio particulariter fieri, &c. Expliciunt duodecim considerationes secundum totidem signa quibus solet aliquis de pertinacia notari vel conuinci circa materiam hæreticæ prauitatis præmittendo qualis sit pertinaciæ diffinitio, vel ratio.

Ad Ro. 1.

† Ca. 2. de hære. c. error. 83. distin.

REPER-

REPERTORIVM HVIVS OPERIS.

ABIVRARE *quis teneatur. in verbo, abiuratio. §. 2. pag.* 1

Et in verbo, practica. circa prin. pag. 88. & in verbo, redire. §. 1. 105

Ad abiurationem faciendam potest quis compelli. eod. verbo, §. 3. 1

Abiuratio qualiter fieri debeat. eod. verbo. §. 1. 1

Abiurationem hanc potest recipere inquisitor sine diœcesano. ibidem. §. 4. 1

Absens contumaciter habetur pro præsente in præiudicium sui. in verbo, contumax. §. 3. 28

Contra absentem quomodo potest procedi. in verbo, procedere. §. 7. 97

Sententia lata contra absentem quomodo tenet. ibidem. §. 8. 98

Absentem legitima causa dicitur infirmitas. ibidem. §. 9. 98

Absentem conuincendi datur singulariſſimus modus. ibidem. §. 10. 98

Absente principali potest puniri fideiußor pœna pecuniaria. ibidem. §. 11. 98

Absoluere potest inquisitor suos crucesignatos a multis. in verbo, absoluere. §. 1. 2

Absoluere quomodo potest per se inquisitor hæreticos redire volentes. ibidem §. 2. 2

Excommunicati vel interdicti ab inquisitore, non possunt absolui ab alio sine mandato summi Pontificis, præterquam in mortis articulo. in verbo excommunicati. §. 1. 37

Abuti sacramentis sapit hæresim, & inquisitor potest punire tales. in verbo, sacramentis abuti. §. 1. 112

Aduocare possunt inquisitores quoslibet peritos, & eis iniungere, vt eis assistant in sententijs ferendis. in verbo, aduocatis. §. 2. pag. 3. & in verbo inquisitor. §. 21. 66

rantem & defendit iudicialiter vel extraiudicialiter sciens nihilominus aut scire debens hunc errare.

Duodecimo, alterũ pertinaciæ signum, dum quis non resistit erroribus dum potest & debet: debet inquam vel ex officio, sicut iudex, vel ex fraternali charitate, sicut vniuersi: quoniam agentes & consentientes, secundum Apostolum, pari pœna puniuntur. consentiunt autem qui alios dum possunt, (vt dicit canon†) ab errore non reuocant. Denique ista latius declarat Ockam 4. parte. 1. dialogorum, secundum quæ signa poterit applicatio particulariter fieri, &c. Expliciunt duodecim considerationes secundum totidem signa quibus solet aliquis de pertinacia notari vel conuinci circa materiam hæreticæ prauitatis, præmittendo qualis sit pertinaciæ diffinitio, vel ratio.

Ad Ro. 1.

† Ca. 2. de hære. c. error. 83. distin.

REPER-

REPERTORIVM HVIVS OPERIS.

ABIVRARE *quis teneatur. in verbo, abiuratio. §. 2. pag.* 1

Et in verbo, practica. circa prin. pag. 88. & in verbo, redire. §. 1. 105

Ad abiurationem faciendam potest quis compelli. eod. verbo, §. 3. 1

Abiuratio qualiter fieri debeat. eod. verbo. §. 1. 1

Abiurationem hanc potest recipere inquisitor sine diœcesano. ibidem. §. 4. 1

Absens contumaciter habetur pro præsente in præiudicium sui. in verbo, contumax. §. 3. 28

Contra absentem quomodo potest procedi. in verbo, procedere. §. 7. 97

Sententia lata contra absentem quomodo tenet. ibidem. §. 8. 98

Absentem legitima causa dicitur infirmitas. ibidem. §. 9. 98

Absentem conuincendi datur singularissimus modus. ibidem. §. 10. 98

Absente principali potest puniri fideiußor pœna pecuniaria. ibidem. §. 11. 98

Absoluere potest inquisitor suos crucesignatos a multis. in verbo, absoluere. §. 1. 2

Absoluere quomodo potest per se inquisitor hæreticos redire volentes. ibidem §. 2. 2

Excommunicati vel interdicti ab inquisitore, non possunt absolui ab alio sine mandato summi Pontificis, præterquam in mortis articulo. in verbo excommunicati. §. 1. 37

Abuti sacramentis sapit hæresim, & inquisitor potest punire tales. in verbo, sacramentis abuti. §. 1. 112

Aduocare possunt inquisitores quoslibet peritos, & eis iniungere, vt eis assistant in sententijs ferendis. in verbo, aduocatis. §. 2. pag. 3. & in verbo inquisitor. §. 21. 66

Et est in arbitrio inquisitorum aduocare quos volunt. ibidem in verbo, aduocatis. §. 2.
De quibus peritis intelligatur, habetur ibid. §. 2. 3
Anima rationalis est immortalis. in verbo, hæreticus. §. 14. 3
Quid debeat facere qui sic aduocatus est ab inquisitore. ibidem. §. 4. 46
An teneatur inquisitor sequi consilium eorum, qui sunt vocati. ibidem. §. 4. 3
Aduocati non admittuntur in causis vbi proceditur simpliciter & de plano. in verbo, aduocati. §. 1. 3
Aduocatis prohibetur ne præstent fauorem hæreticis. ibid. §. 1. 3
Alienatio bonorum facta per hæreticos non tenet, imo inquisitores vendicant sibi bona sic alienata. in verbo, bona. §. 4. 14
Appellationis beneficium est expresse interdictum hæreticis, & fautoribus, ac defensoribus eorum. in verbo, appellatio. §. 1. 4
A qua sententia non possunt appellare hæretici, & eorum fautores. habetur ibidem. §. 2. pag. 4. & in verbo, confessio. §. fi. 26
Appellationis remotio operatur hoc, quòd iudex a quo non tenetur appellationi deferre. ibidem. §. 3. 4
Operatur etiam alios effectus. ibidem. §. 4. 4
Appellationis remotio non impedit appellationem quando quis manifeste grauatur. ibidem. §. 5. 5
Appellans a fuspecto iudice, nisi prius proponat recusationem, non impedit quin iudex procedere possit. ibidem nota. 1. 5
Appellans cogitur recedere ab appellatione, iudice reuocante grauamen. ibidem not. 3. 5
Iudex qui vult reuocare grauamen sine præiudicio suo quid facere debet. notabili 3. 5
Vt appellatio sit valida requiruntur decem. ibidem. not. 4. 5
Iudex a quo appellatur potest præfigere terminũ appellanti ad prosequendam appellationem. ibidem. not. 5. 6
Sed etiam si iudex non detulit appellationi, potest tamen præfigere terminum appellanti, & sub pœna excommunicationis. ibid. not. 6. 6
Et præfingendo terminum ad prosequendam appellationem non dicitur deferre appellationi. ibidem. not. 7. 6
Et elapso dicto termino, si appellans non fuerit prosecutus appellationem, iudex procedere poterit. ibidem. not. 8. 6
Iudex a quo appellatum est, potest quidem præfigere terminum ad prosequendam appellationem, non tamen potest præfigere terminum ad finiendum. ibidem not. 9. 6
Potest præfigi terminus non solum ad se præsentandum iudici ad quem, sed etiam ad faciendum fidem de sua præsentatione. ibidem. not. 10. 7
Appellationi non dicitur deferre, qui assignat terminum appellanti ad recipiendum

piendum resposionem vel apostolos. ibidem notabili 11. 7
Contra appellantem notantur quattuor casus,& tres contra iudicem. ibidem. notabili.12 7
Appellationi friuolæ non debet iudex deferre.ibid.not.13. 7
Appellatio quot modis dicatur friuola.ibidem notabili 14. 8
Appellationi non deferat iudex nisi euidenter patet ad ipsam tenere. ibidem notab.15. 8
Quid facere debeat iudex si dubitat in causa appellationis sit probabilis, vel non.ibidem.notab.16. 8
Quæ dicatur causa probabilis.ibidem.not.17. 8
Exponens causam probabilem debet se offerre eam probaturum. ibidem. notabili 18. 8
Nec sufficit sola oblatio ad iustificandum appellationem.ibidem.not. 19. 8
Appellatio interposita,expreßa vna causa cum protestatione de exprimendis alijs,non potest postea per alias iustificare. ibidem.not.20. 9
Appellans non comparens in termino assignato a iudice, ad recipiendum responsionem suam, dicitur renuntiaße appellationi.ibidem not.23. 9
Appellans non tenetur comparere coram iudice qui in termino assignato non dat apostolos sed dat alium terminum.ibidem in eodem notab. 9
Iudex requisitus congruis loco & tempore tenetur dare apostolos, alioquin si procedat,processus erit inualidus.ibidem notabili 24. 10
Quando dicatur locus congruus,& tempus congruum.ibidem notabili.25. 10
Quid facere debeat iudex quando quis cauilloſe appellat vt impediat processum iudicis,habetur ibidem not.27. 10
Si apostoli dantur refutatorij,& ab hac reiectione non appellatur, habebitur tamquam temere appellans.ibid.notab.28. 11
Appellatio quando dicatur frustratoria.not.29. 11
Si non dantur apostoli est appellatio frustratoria ratione materiæ, & si iudex procedat in causa,processus erit inualidus.in eod.not. 11
Appellatio debet fieri in scriptis,non tamen est opus quòd legatur coram iudice,sed sufficit eam præsentari.ibidem not.30. 11
Apostasia perfidiæ quid sit.in verbo,apostata. §.2. 12
Apostata perfidiæ vere est hæreticus,& punitur vt hæreticus. eodem verbo. §.1.& §.3. 12
Apostoli petendi ab appellante quid sint,& quot sint eorum species. in verbo, appellatio.not.21. 9
Apostoli prædicti qualiter sint petendi & quando in eod.verbo.not.22. 9
Apostoli debent dari aperti & expensis appellantis.ibidem not.26. 10
Arbitros iuris in causa suspicionis potest cogere iudex ad suscipiendum arbitrium.in verbo,arbiter.§.1. 12
Quibus iudex potest præfigere terminum competentem ad determinandam

causam suspicionis. ibidem. §. 2. 12. 13
Arrestare quid sit. verbo. inquisitores. §. 13. 64
Arrestare possunt inquisitores sine diœcesano. Ibid. in eodem. §. & in verbo. capere. 16
Bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata. in verbo. bona. §. primo. 13
Et sunt confiscata a die commissi criminis. Ibid. in eodem §. 13
Et possunt declarari esse confiscata etiam post mortem hæreticorum vsque ad quadraginta annos. in eodem. §. 13
Bona clericorum hæreticorum quibus debeantur. Ibid. §. 2. 13
Potest quis declarari hæreticus etiam post mortem ad finem confiscandi eius bona. ibid. §. 3. 14
Bona hæreticorum vendita vel alienata possunt vēdicari per inquisitores nullo dato pretio. ibid. §. 4. 14
De bonis hæreticorum nil debent habere ordinarij, seu diœcesani: & inquisitores non tenentur eis reddere rationem de eis. ibid. §. 5. 14
Bona hæreticorum qualiter debeant diuidi. ibid. §. 6. & 8. 14. & 15
Bona hæreticorum intelliguntur confiscata non solum illa quæ sunt in territorio vbi fit condemnatio, sed etiā illa quæ sunt in alio territorio. ibid. §. 7. 15
Cuius autem esse debeant bona sita in alio territorio, habetur ibidem in eodem. §. 15
Bona mobilia reperta in alio territorio debētur fisco loci vbi facta est condemnatio contra reum. in eodem §. in fi. 16
Capere & tutæ custodiæ mancipare possunt inquisitores sine diœcesanis. in verbo. capere. §. 1. 16
Capi potest ille de cuius fuga timetur, absque eo quòd citetur. ibid. §. 3. 16
Carceres proprios possunt habere inquisitores. in verbo, carceres. §. 1. 17
Qui sint carceres qui debent esse communes diœcesanis & inquisitoribus. ibid. §. secundo. 17
Carcerandus est ille pro quo venit pœna corporalis imponenda. in verbo. capere. §. 2. pag. 17. & in verbo. fideiussor. §. 4. 43
Cautela prima quod tu iudex facias tibi dari licentiam a reo procedendi vsque ad sententiam inclusiue. in verbo, cautus. §. 1. 17
Cautela alia, quòd, dato termino defensionis, si quis vult renūtiare, facias scribi in actis quod renuntiat termino, & non defensioni. ibid. §. 2. 18
Cautela alia qualiter iudex procedere potest ad condemnationem & executionem non obstante q reus petat terminum ad defendendum. ibid §. 3. 18
Alia quod nunquam recipias responsionem illius qui dicit, nego me culpabilem & similia. ibid. §. 4. 18
Alia quòd tu iudex non recipias aliquam responsionem in maleficijs, vbi reus iuret de dicendo veritatem. ibid. §. 5. 18
Alia q ad excludendas exceptiones dilatorias, si pars interrogata an velit ibi experiri,

experiri,& respõdeat & sic,nõ poterit amplius recusare iudicẽ.ibid.§.6. 19
Citatio est necessaria ad sententiam audiendam.in verbo citatus.§.4. 20
Citatio facta ad domum tenet.ibid.§.5. 20
Citatio continens in se notoriam iniustitiam,non artat citatum.ibid.§.6. 20
Citatio facta per edictum tenet.ibid.§.7. 20
Citatus vt compareat personaliter, tenetur comparere per se & non per procuratorem.ibid.§ 1. 19
Citatus pro crimine hæresis ab ordinario & inquisitore simul,debet primo obedire inquisitori.ibid.§.2. 19
Imo citatus primo ab ordinario & postea ab inquisitore,debet deserto iudicio ordinarij venire ad inquisitoremibid.§.3. 19
Citatus vt compareat certa die & non determinata hora, debet comparere tali hora qua iudex possit incipere & finire actum incumbentem.ibid.§.8.20
Committens crimen hæresis in vna diœcesi & postea se transferens ad aliã,potest citari per inquisitorẽ illius diœcesis in qua cõmisit crimen. ibid.§.9.20
Si quis citatur ad sententiam,non valet si dicatur,ad audiendam voluntatem iudicis.ibid.§.10. 16
Si in citatione ponantur ista verba,nisi veneris procedetur ad sententiam,habent ea verba vim peremptorij.ibid.§.eodem. 20
Requisitio iudicis facta in præsentia partis ipso iudice sedente pro tribunali,habet vim peremtorij.in verbo,monitio. 79
Ibidem si nuntius aliquem citat in præsentia iudicis.eodem verbo. 79
Nuntio citanti an sit credendum.in verbo citatus.§.12. 21
Clerici quomodo priuãtur beneficijs quæ sunt adepti ad preces hæreticorum. in verbo clerici.§.1. 21
Clerici non exhibeant hæreticis seu eorum fautoribus ecclesiastica sacramenta.ibid.§.2. 21
Clerici scienter tradentes hæreticos ecclesiasticæ sepulturæ sunt excommunicati, & tenentur eos proprijs manibus extumulare, & locus ille perpetua careat sepultura.§.eodem. 21
Clerici instruentes hæreticos de dicenda falsitate,vel celanda veritate,possunt castigari.ibid.§.3. 22
Clerici delinquẽtes in crimine hæresis grauius sunt puniendi quàm sæculares. ibid.§.4. 22
Clerici possunt torqueri pro crimine hæresis. in eodem.§. & in verbo tortura. § trigesimoprimo. 130
Clericis habentibus officium tabellionatus præcipitur quatenus teneantur ad conscribendum ea quæ pertinent ad officium inquisitionis cum fuerint requisiti per inquisitores.in verbo præcipitur.§.1. 90
Committere possunt inquisitores vices suas. in verbo Inquisitor.§. 2.pag.70. in verbo committere.§.1. 23

Commit-

Committere non potest vices suas delegatus episcopi, vel capituli sede vacante, alteri ab inquisitore. in verbo, vicarius generalis. §. 3. 138
Committere possunt inquisitores vicarijs suis, quòd possint prædicare crucem, excommunicare, absoluere, dispensare cum irregularibus, & pœnitentias iniungere. in verbo, committere. §. 2. 23
Committere sibi inuicem possunt vices suas ordinarius & inquisitor. in verbo, tortura. §. 9. 126
Comissarij inquisitorum sunt vicarij eorum. in verbo, committere. §. 1. 23
Non est necesse, quòd vicarij inquisitorum annum quadragesimum attigerint. ibidem in eodem §. 23
Communicare processum an teneatur inquisitor ordinario. in verbo, tortura. §. 5. 126
Confessio non curat ineptitudinem iudicij. in verbo, confessio. §. 1. pag. 24. præcipue si post sit factus processus. ibid. §. 4. 25
Confessio talis non potest reuocari, præcipue si est facta deliberato animo. ibid. §. 3. 24
Confessio perseuerata non potest reuocari in criminalibus. ibidem. §. 5. 25
Quæ sit confessio recipiens excusationes ex post facto & quæ non. ibidem. §. 6. pag. 25
Confessio est tantæ potentiæ, quòd facta etiam coram iudice incompetenti tenetur confitens illam confirmare. ibidem. §. 7. 25
Confitenti de se creditur etiam contra socios in crimine hæresis. ibidem. §. 8. in fine. 26
Confitenti de se creditur etiam ad conuincendum, præcipue si adsint aliæ præsumptiones. In eodem. § in prin. 25
Confitenti crimen suum coram suo iudice, potest imponi quantumcumque grauior pœna etiam si sit confessus sine directo processu. ibidem. §. 9. 26
Confessio non læditur ex omissione ordinis iudiciarij. in eodem §. in fi. 26
Confessio facta in tormentis debet iterari ad banchum. ibidem §. 10. 26
Est in arbitrio iudicis vt faciat eum ratificare eo tempore, quo verisimiliter cessauerit metus tormentorum. in eodem §. 26
Confessus sine tormentis & non præcedentibus indicijs, habetur pro confesso. ibidem. §. 11. 26
Et hoc præcipue si in ea perseuerat. in eodem §. 26
Confessus si appellat non auditur. ibidem. §. 12. 26
Complices admittuntur ad testificandum in crimine hæresis. in verbo, testes. §. 17. 125
Consentiens hæretico punitur vt hæreticus. in verbo, consentiens. Et ibi multiplex consensus declaratur. 27
Consentire potest ordinarius, quòd inquisitor solus procedat. in verbo, tortura. §. 8. 126

Consu-

Consulibus & rectoribus ciuitatum et locorum præcipitur quatenus obediant inquisitoribus circa captionem & custodiam hæreticorum.in verbo,præcipitur.§.3. 91
Coniectura orta ex probabilibus facit indicium.in verbo,indicium.§.4. 53
Coniecturæ quando contingit frequenter adesse veritatem,tunc est graue indicium.ibidem.§.5.& §.fi. 54
Ex coniecturis proceditur in his quæ in secreto fieri consueuerunt.in verbo,tortura.§.14.pag.127.& in verbo,secta quædam §.14.in prin. 112
Contumax dicitur ille qui non paret mandato iudicis,vel se absentat a iudicio. in verbo,contumax.§.1. 27
Coutumax habetur pro confesso si perdurat in contumacia.in eod.§. 27
Contumax absens habetur pro præsente in præiudicium sui.ibidem.§.3. 28
Contumax quomodo habetur pro cõuicto,& potest ferri contra eum sententia diffinitiua.ibidem.§.4. 28
In contumacia quomodo præsumitur pertinacia contumacis.ibidem.§.5. 28
Conuiucitur aliquis in crimine quattuor modis.in verbo,conuincitur.§.1. 28
Conuincitur etiam si pro contumacia in causa hæresis incurrit excommunicationem,& eam sustinuit per annum.ibidem.§.2.& 3. 28.& 29
Copiam indiciorum quomodo non tenetur tradere inquisitor ei, contra quem procedit in verbo,tradere. 136
Crucesignati in subsidium fidei tenentur deferre signum crucis patenter. in verbo crucesignati.§.1. 29
Crucesignati tẽpore generalis interdicti possunt de licentia inquisitoris interesse diuinis,& ecclesiastica recipere sacramenta.ibidem.§.2. 30
Cum crucesignatis,si sunt clerici potest inquisitor dispensare super irregularitate.in eodem §. 30
Crucesignati recusantes dare pecuniam inquisitori indigenti & petenti pro officio inquisitionis, sunt excommunicati ipso facto.ibidem §.3. 30
Custodes carcerum inquisitoris debent iurare coram Episcopo & inquisitore, quòd fideliter suum officium exercebunt & seruabunt ea quæ ponuntur in clementina prima.de hæreticis.in verbo custos carcerum.pag.30.& in verbo,officiales. 84
Defensio iusta & æqua reseruatur cuilibet contra quem agitur in crimine hæresis.in verbo,defensio.§.1. 32
Defensio legitima est de iure naturali,& ideo nulli est auferenda.ibidem.§.2. pag. 32
Defensio frustratoria magis impediens processum quàm respiciens veritatem, non est de iure naturali, ideo est repellenda.in eod.§. 32
Defensor hæreticorum quis dicatur.in verbo defensor.§.1. 32
Defendens aliquem iuste in iudicio,putans eum inculpabilem,non ligatur aliquà culpa.ibidem.§.2. 33

Defen-

Defensor dicitur etiam ille qui receptat & celat hæreticos. Ibidem. §. 3. 33
Defensores hæreticorum ipso facto sunt excommmunicati. Ibidem. §. fi. 33
Dæmones inuocare quãdo sit hæreticũ vel non. eodẽ verbo. §. 1. & 2. 32. & 33
Diuinatio quãdo sapiat hæresim manifeste. Eodẽ verbo. §. 1. & 2. 33. & 34
Domini temporales tenentur obedire inquisitoribus circa captionẽ & custodiã hæreticorum. In verbo, præcipitur. §. 3. 91
Et etiam tenentur facere duci hæreticos in carcerem inquisitorum vel ad locũ vbi voluerint inquisitores. In eodem. §. 91
Et sunt excommunicati ipso facto si processum seu sententiam inquisitorum directe vel indirecte impediuerint. Ibidem. §. 5. 91
Dubius in fide quomodo est hæreticus. In verbo. dubius. 34
Errans per simplicitatẽ in aliquo articulo fidei vel in aliquo sacramento ecclesiæ non debet vt hæreticus puniri. Eodem verbo. 34
Exceptio quando & quomodo sit admittẽda. In verbo, exceptio. §. 1 in prin. 36
Exceptio potest recusari quando præsumitur quòd. malitiose excipiatur. in eodem. §. 36
Contra malitiose excipientem, & improbe dilationes petẽtem datur optimum remedium. Ibidem. §. 2. 36
Iudex non dicitur grauare partem ex hoc solo quod non admisit exceptionem probabilem. Ibidem. §. 3. 37
Excommunicare, suspendere, & interdicere possunt inquisitores. In verbo inquisitor. §. 17. 65
Excommunicati & interdicti ab inquisitore non possunt absolui ab ordinario neque ab alio sine mandato summi pontificis præterquam in mortis articulo. In verbo. excommunicati. §. 1. 37
Excommunicatio si profertur propter contumaciam non est necesse illum citari ad audiendum sententiam. In verbo, excommunicati. §. 2. 37
Excommunicatus iterum potest excommunicari. In verbo, excõicatio. §. 3. 37
Examinationi testium in causa hæresis debent præsentes esse duæ religiosæ & discretæ personæ. In verbo, testes. § 7. 121
In examinatione testium iudex debet esse solicitus vt interroget de causa scientia, & de inimicitia testium. Ibidem. §. 2. 120
Examinari debet testis an deponat de credulitate. Ibidem. §. 8. 121
Examinari debet testis an cognoscat personam contra quam deponit, & etiam de alijs circunstantijs. Ibidem. §. 9. 121
Debent etiam examinari de causis scientiæ. Ibidem. §. 10. 122
Qua sit autem sufficiens causa scientiæ. Ibidem. §. 11. 122
Executio contra damnatos de hæresi est facienda pro parte per officiales & rectores seculares, alioquin sunt excommunicati. In verbo, executio. §. 1. 38
Talis executio non est differenda etiam si appellatur. Ibidem. §. 2. & 3. 38
Ad talem executionem faciendam potest iudex secularis compelli ab inquisitore,

tore, licet non exhibeatur sibi processus. Ibidem. §. 6. & 7. 39
Fama quid sit quo ad iuris effectum, & quomodo differt a rumore. In verbo fama. §. 1. 40
Fama in criminalibus quid operatur. Ibidem. §. 2. 40
Fama in criminalibus multum ponderatur. Ibidem. §. 4. 41
Ex fama quomodo potest quis condemnari vel poni ad torturam. Ibidem. §. 3. 5. & 6. 41
Fautor est qui impedit ne veritas inueniatur. In verbo. fautor. §. 4. 41
Fautor hæreticorum quis dicatur. In verbo fautor. §. 1. 2. 3. & 4. 41. & 42
Fautorum pœna quæ sit. In verbo. defensor hæreticorum. §. fi. 33
Fideiussor non potest interuenire in causa criminali. In verbo. fideiußor. §. primo. 42. & in verbo. capere. §. 2. 16
Si fideiussor interueniat, non debet tamen decapitari, licet ille pro quo fideiussit fugam ceperit. In eodem verbo, fideiussor. §. 2. 42
Punietur tamen ille fideiussor pœna pecuniaria arbitrio iudicis. In eodem. §. 42
Qui fideiussit de præsentando aliquem totiens quotiens placuerit curiæ, præsentando eum bis est liberatus. Ibidem. §. 3. 43
Filij hæreticorum priuati sunt hæreditate parentum, dato q ipsi filij sint catholici. In verbo, filij. 43
Hoc verum est ex rigore, sed ex misericordia non perdunt bona, ex quo sunt catholici. Ibidem. 43
Fuga cum pub. voce & fama facit q quis possit torqueri. In verbo, fuga. 44
Fugitiuus remittendus est ad inquisitorem sub quo deliquit. In verbo. fuga. §. 2. & 4. 44
Posset etiam inquisitor illius loci vbi reperitur eum punire. Ibidem. §. 3. 44
Fugiens de carcere vbi positus erat ad pœnitentiam potest vt hæreticus condemnari. ibidem. §. fi. 45
Hæresis crimen grauius est quàm crimen læsæ maiestatis. In verbo. Hæresis. §. 1. 45
Hæreticus quis dicatur eodem verbo per totum.
Ad hoc quod quis dicatur hæreticus proprie quatuor requiruntur. ibidem. §. 21. 47
Ieiunia non possunt inquisitores indicere ad eruendam veritatem sine diœcesano. In verbo, Ieiunia. 49
Inculpatio socij in quibus casibus est sufficiens indicium ad torturam. In verbo, tortura. §. 29. 130
Indicium vnde dicatur. in verbo, Indicium. §. 1. & 2. 53
Indicia possunt etiam capi pro præsumptionibus violentis. ibidem. §. 3. 53
Indicium est coniectura ex non necessarijs orta, a quibus potest abesse veritas. ibidem. §. 4. 53

Quando tali coniectura frequenter contingit adesse veritatem, tunc est graue indicium. ibidem. §. 5.
Quæ indicia sufficiant ad torturam, & vtrum vnum vel plura requirantur, arbitrio boni iudicis. ibidem. §. 7. 53
Indicium ad torturam est fama cum fuga. ibidem. §. 8. 54
Indicia duo leuia constituunt vnum sufficiens ad torturam. ibidem. §. 9. 54
Indicia minora quàm semiplena probatio sufficiunt ad torturam. ibidem. §. 10. 54
Indicium sumptum ex experientijs quæ communiter accidere solent, est validum. ibidem. §. fi. 54
Indicium validum ad torturam est confessio facta extra iudicium. in verbo. tortura. §. 21. 129
Fama si est vehemens contra aliquem de aliquo crimine, est indicium sufficiens ad torturam. in verbo, tortura. §. 19. 128
Indulgentia crucesignatorum quanta sit. in verbo, indulgentia. per totũ. 56
Indulgentia eorum qui fauent officio inquisitionis patet ibidem per diuersos summos pontifices.
Indulgentia quam possunt dare inquisitores ibi declaratur per summos pontifices plures.
Infamia quomodo facit q̃ possit procedi contra aliquem. in verbo. infamia. 2. §. 1. 57
Infamia facit quod possit indici purgatio. ibidem. §. secundo. 57
Ad probandum infamiam sufficiunt duo vel tres testes bonæ famæ. ibidem. §. 3. 58
Et sufficit q̃ dicant illum infamatum in tali contracta. ibidem. §. 4. 58
Et sufficit si audierint a diuersis & non in eodem loco vel in eodem tempore. ibidem. §. 5. 58
Nec̃ est necesse quòd testes infamiæ concordent super causis scientiæ, nec vnus testis habet concordare cum alio de loco vel tempore. ibid. §. 6. 58
Nisi constet de infamia non debet inquiri contra aliquem de veritate criminis. ibidem. §. 7. 58
Infamia probata per testes, an possit inquisitus probare se esse bonæ famæ. ibidem. §. fi. 59
Iniurians inquisitorem potest puniri per eum. eodem verbo. 59
Imagines facere ad prouocandum amorem mulierum non sapit hæresim manifestam. eodem verbo. 49
Inpœnitens quis dicatur. in verbo impœnitens. §. 1. 2. & 3. 51
Quomodo appareat an aliquis sit vere pœnitens. ibidem. §. 4. 52
Non implentes pœnitentiam iniunctam quomodo sint impœnitentes. ibidem. §. 5. 52
Præsumitur impœnitens qui post conuersionem incidit in manifestum peccatũ. ibidem.

ibidem. §. fi. 52
Impedientes officium inquisitionis contra hæreticos quomodo sunt excommunicati. in verbo, impedientes. §. 1. 50
Cum solis minis & terroribus dicitur quis impedire officium. ibidem. §. 2. 50
Impedientes quocunque modo possunt puniri per inquisitorem per ecclesiasticam censuram. ibidem. §. 3. & 4. 50
Si impedimentum non est notorium, sed sunt aliquæ coniecturæ, potest inquisitor compellere illum ad præstandum cautionem de non impediendo. ibidem §. fin. 50
Impediens cuiuscunque conditionis & dignitatis sit potest puniri ab inquisitore. in eodem. §. fi. 50
Implorare auxilium a dæmone quomodo est apostasia a fide. in verbo, implorare. 51
Inuocare dæmones an sit hæreticum. in verbo, dæmones inuocare. 31
Inquisitio contra aliquem quando debeat formari. in verbo, inquisitio. §. 1. 60
Inquisitio nisi habeat debitam formam non tenet. ibidem. §. 2. 60
De substantia inquisitionis, & q̃ procedat fama publica à fide dignis, fallit tamen in certis casibus. ibidem. §. 3. 60
Fallit etiam in crimine hæresis in eod. §. in fi. 61
Quomodo inquisitor non tenetur facere fidem reo de tali diffamatione procedente. ibidem. §. 4. 61
Ex probationibus receptis in generali inquisitione potest procedi contra aliquem, nec est necesse illas probationes de nouo recipi. ibidem. §. fi. 61
Inquisitorum iurisdictio dependet immediate a Papa. in verbo, inquisitor. §. 1. 62
Inquisitor debet attigisse quadragesimum annum. in eodem §. in fi. 62
Inquisitor potest committere vices suas, & eas reuocare cum voluerit. ibidem. §. 2. 62
Inquisitor non potest se intromittere de diuinationibus & sortilegijs nisi sapiant hæresim manifeste, neque de quæstionibus vsurarum. ibidem. §. 3. pag. 62. nisi vt in. §. fi. eodem verbo. 69
Inquisitores non possunt inquirere contra episcopos de crimine hæresis, & quo modo. ibidem. §. 4. 62
Inquisitores fratrum Præd. non possunt procedere contra fratres Minores, neq; econuerso. ibidem. §. 5. 63
Inquisitores non possunt procedere contra aliquem officialem vel nuntium curiæ Romanæ. ibidem. §. 6. 63
Qnomodo possunt inquisitores inquirere de veritate criminum non receptis testibus super infamia. ibidem. §. 7. 63
Inquisitores & eorum substituti sunt excommunicati ipso facto, si pecunias modis illicitis prætextu officij inquisitionis extorquent. ibid. §. 10. 63

Inquisitores fratrum Prad. in prouincijs suis possunt fratres Minores & alios mendicantes compescere ne pradicent.ibid.§.11. 64
Inquisitores possunt conuocare clerum & populum ciuitatum & locorũ prout viderint expedire.ibid.§.12. 64
Item possunt sine diœcesano capere,arrestare,& tutæ custodiæ mancipare,tradendo etiam duro carceri ad custodiam tantum.ibid.§.13. 64
Item possunt habere officiales armatos, & concedere licentiam deferendi arma, & si dñs t palis in hoc impedierit, potest puniri per eos.ibid.§.14. 64
Inquisitorum iurisdictio est delegata à Papa, ideo est maior, nobilior, & fortior iurisdictione ordinarij in negotio hæresis.ibid.§.15. 65
Inquisitores non possunt dici ordinarij.ibid.§.16. 65
Inquisitores possunt excommunicare,suspendere,& interdicere.ibid.§.17. 65
Item possunt exercere suam iurisdictionem contra fautores hæreticorum licet non sint hæretici.ibid.§.18. 66
Item possunt compellere hæredes hærcticorum & fautorum ad implendã pœnitentiam iniunctam defunctis in bonis temporalibus.in eod.§. 66
Item possunt priuare hæreticos & defensores eorũ quibuscunq; officijs publicis, honoribus, & dignitatibus,sine consilio diœcesanorum.ibid.§.19. 66
Non tamen possũt priuare dignitatibus seu beneficijs ecclesiasticis sine cõsilio diœcesanorum.in eod.§. 66
Item possunt per se & separatim vbique in prouincia sibi commissa officium suum exercere.ibid.§.20. 66
In tribus tñ prohibitis per cle. 1.de hæreticis.nõ possunt sine diœcesano,si copiã eius infra octo dies poterunt habere postquam fuerit requisitus.in eod.§. 66
Item possunt aduocare quoslibet peritos, videlicet, doctos & literatos,theologos, canonistas, & legistas, & eis vt humiliter pareant iniungere in virtute obediẽtiæ,& si secretum reuelauerint possunt eos excõicare. ibid.§.21. 66
Item possunt inquisitores facere sibi assignari à quibuscunque scripta & processus factos contra hæreticos.ibid.§.22. 67
Itẽ possunt procedere contra eos qui se absentauerunt a prouincia in qua commiserunt crimen hæresis.ibid.§.23. 67
Sed an inquisitor teneatur eum remittere ad eum inquisitorẽ in cuius prouincia deliquit.ibid.in §.24. 68
Quam iurisdictionem habet inquisitor loci in quo est commissum delictum supra delinquentem qui se absentauit.ibid.§.25. 68
Vnus inquisitor potest citare aliquem existentem in territorio alterius inquisitoris.in eodem.§.in fi. 68
Iniungitur inquisitoribus quòd procedunt contra pertinaciter affirmãtes quòd exercere vsuram non sit peccatum.ibid.§.27. 69
Inquisitores possunt per alios facere recitari suas sententias sicut episcopus. ibid.§.28. 69

Inqui-

Inquisitor potest procedere sine diœcesano quando non potest habere copiam ipsius, vt quia est in remotis, vel quando diœcesanus requisitus, infra octo dies noluerit aut neglexerit venire. in verbo, tortura. §. 2. & 3. 124. & 125
Inquisitor non tenetur requirere diœcesanum nisi semel, & sufficit q̃ requiratur per nuntium vel per epistolam, neque est necesse q̃ exprimatur terminus. in eodem verbo, tortura. §. 6. & 7. 126
Inquisitor an debeat communicare processum diœcesano & quando. in eodem verbo, tortura. § 5. 125
Inquisitor an teneantur tradere reo copiam indiciorum & processus, in verbo, tradere copiam. 136
Inquisitor potest punire proferentem verba hæreticalia licet locose & per lubricum linguæ proferat. in verbo, verba hæreticalia. §. 1. 137
Iudæi inducentes Christianos ad ritus eorum, possunt puniri ab inquisitore. in verbo, Iudæi. § 1. 70
Iudæi baptizati etiam metu mortis, si postea redeunt ad iudaismũ, possunt puniri per inquisitores, dummodo non fuerint coacte baptizati. ibid. §. 2. 71
Iudæi dogmatizantes inter Christianos q̃ exercere vsuram non sit peccatum, vel contra humanitatem Christi, possunt puniri. ibid. §. 3. 71
Iudæus impediens alium Iudæum volentem baptizari ne baptizetur, potest puniri per inquisitores. ibid. §. 4. 71
Iudex extra prouinciam suam non potest excommunicare nec absoluere in verbo, iudex. §. 1. 72
Iudex dicitur illud posse quod honeste potest. ibid. §. 3. 72
Iudex si in aliquo errauit non seruãdo ordinem inquisitionis, debet prudenter & caute se corrigere. ibid. §. 4. 73
Iudicare debet iudex secundum allegata & probata. ibid. §. 2. 72
Iudex debet laborare ne vilescat eius auctoritas. ibid. §. 5. 73
Iudex seu inquisitor generalis an possit corrigere sententiam suam diffinitiuam. ibid. §. 6. 73
Iudex ecclesiasticus potest inhibere iudici seculari ne procedat in causa dependente ex causa quæ oritur coram ipso iudice ecclesiastico. ibid. §. fi. 73
Iurisdictio delegata dignior est ordinaria, & ideo si appellatur ab episcopo & inquisitore simul procedentibus, non est appellandum ad metropolitanũ episcopi, sed ad Papam. in verbo, iurisdictio. 74
Litis contestatio & libelli oblatio non exiguntur in causa hæresis. in verbo, litis contestatio. 74
Litis contestatio est negotij principalis hincinde apud iuditem facta narratio & subsecuta responsio. ibid. 74
Locus iudicij debet esse securus omnibus venturis ad iudicium, aliter potest appellari. in verbo, locus iudicij. §. 1. 75
Vbicunque notorium est locum non esse tutum, potest pars citata de citatione

nihil

nihil curare.ibid.§.2.
Locus debet esse securus non solum partibus sed etiam inquisitori seu iudici. ibid.§.3. 75
Locus congruus ad petendum apostolos quis dicatur, & quis dicatur incongruus,in verbo,appellatio,notabili.25. 75
Mala fides alicuius deprehenditur per verba,in verbo.mala fides. 10
Male sentire de sacramentis & articulis fidei dicitur ille qui aliter sentit de eis quàm prædicat Romana ecclesia.in verbo,male sentire.§.1. 75
In spectãtibus ad fidem debemus id sequi quod seruat ecclesia Romana,in alijs autem non,in verbo,matrimonium.§.fi. 76
Contrahens matrimonium cum duabus simul viuentibus per verba de præsenti,male sentit de sacramento matrimonij,& ideo inquisitor potest procedere contra eum.ibid.§.1. 77
Quomodo potest procedere contra religiosum professum qui exiuit de ordine & duxit vxorem,ibid.§.2. 76
Monitio iudicis facta in præsentia partis ipso iudice sedente pro tribunali,habet vim peremptorij,in verbo,monitio. 77
Idem si nuntius citat in præsentia iudicis.ibid. 79
Talis sic monitus non comparens est verus contumax,& ideo non potest appellare,ibidem,in fi. 79
Modus formandi inquisitionem contra defunctos.in verbo,modum. 79
Mortui hæretici possunt excommunicari.in verbo,mortui.§.1.in prin. 78
Et possunt hæretici accusari post mortem,& hoc vsq; ad quadraginta annos, propter bona tantum.ibid.in eod.§. 79
Mortui excommunicati possunt absolui post mortem.ibidem. §.2. 79
Minor xxv. annis non habet personam standi in iudicio, in verbo, minor. in prin.§.1, 80
Et si etiam sponte confitetur, talis confessio non obest ei.ibidem in eodē.§. 77
Et ideo si habes talem minorem in fortiam tuam pro crimine hæresis,des ei curatorem antequam recipias eius responsionem.ibidem in eodem.§. 77
Minor debet habere curatorem ante torturam, non tamen debet curator interuenire in actu torturæ & confessionis.ibidem.§.2. 77
Si minor habens curatorem confitetur in tormentis, talis confessio valet. in eodem.§, 78
Nobilis magis punitur pœna spirituali & pecuniaria quàm ignobilis.in verbo, nobilis.§.1.in prin. 78
Sed pœna corporali magis punitur ignobilis quàm nobilis. in eodem.§. 80
Licet cum proceditur ad correctionem peccati non sit facienda distinctio inter magnum & paruum, tamen in modo puniendi & in generibus pœnarum bene fit distinctio. ibidem.§.2. 80
Nomina accusantium prauitatem hæreticam seu deponentium super ea non 80

ſunt publicanda, nihilominus eorum dictis plena fides adhibeatur ſeu præbeatur. in verbo, nomina. §. 1. 81
Quod autem immineat periculum ſi publicentur talium nomina, relinquitur conſcientiæ inquiſitorum. ibidem. §. 2. 81
De quo periculo intelligatur. ibidem. §. 3. 81
Quare ſpeciale eſt in crimine hæreſis quòd deponentium nomina non publicentur. ibidem. §. 4. 82
Notarij inquiſitorum debent iurare coram epiſcopo & inquiſitore q̃ fideliter ſuum officium exercebunt. in verbo, notarij. §. 1. 82
Notarij prædicti poßunt recipere ſalarium ab inquiſitis. ibidem. §. 2. 82
Notarij poßunt compelli ab inquiſitore ad aſſignandum ſibi proceßus quoſcũque contra hæreticos, ſi quos habent. in verbo, inquiſitor. §. 12. 67
Notorium quid ſit & quotuplex ſit. in verbo. notorium. §. 1. 83
In notorijs non ſeruatur ordo iudiciorum. ibidem. § 2. 83
In nocte non debet ferri ſententia neque expediri aliquis actus iudicialis. in verbo, nox. 84
Offendens fidem poteſt puniri. in verbo, offendens. §. 1. 84
Si aliquis offendat aliquem da familia inquiſitoris, poteſt procedi contra eum tanquam contra turbatorem officij. ibid. §. 2. 84
Officiales officij inquiſitionis debent iurare coram epiſcopo & inquiſitore quòd ſuum officium fideliter exercebunt. in verbo, officiales. 84
Opponentes ſe officio inquiſitionis domini temporales, poteſtates, ſeu rectores locorum, ipſo facto ſunt excommunicati. in verbo, præcipitur. §. fi. 91
Ordo iuris qui eſt ſubſtantia iudiciorum, ſi non ſeruatur, nihil agitur. in verbo, ordo iuris. §. 1. 85
Quæ ſint de ſubſtantia iudiciorum. ibidem. §. 2. 85
Si conſtat de crimine alicuius, & petit reſtitutionem propter ordinem iudiciorum non ſeruatum, non eſt audiendus. ibid. §. 3. 85
Pœnam pecuniariam non poſſunt imponere inquiſitores pro crimine hæreſis. in verbo, pœna pecuniaria. §. 1. 86
Poßunt tamen imponere talem pœnam defenſoribus & fautoribus hæreticorum, & talis pecunia debet conuerti in aliquod opus pietatis. in eo. §. 86
Poteſt etiam imponi talis pœna pro ferentibus verba hæreticalia iocoſe vel ex fatua ſimplicitate. ibid. §. 2. 87
Poteſt etiam imponi hæreticis non implentibus pœnitentiam eis iniunctam, ſi bona ſeruata ſunt. ibid. §. 3. 87
Aliam pœnam poſſunt imponere inquiſitores. ibid. §. 4 87
Si diuerſæ pœnæ ſint ſtatutæ, minor debet imponi, & ſi ſingulæ non ſufficiunt, tunc omnes ſunt imponendæ. ibid. §. fi. 87
Pertinax quis dicatur. in verbo pertinax. 86
Poteſtatibus præcipitur quatenus obediant inquiſitoribus circa captionem & cuſtodiam

custodiam hæreticorum. in verbo. præcipitur. §. 3. 91
Potestates debent iurare quòd inuiolabiter obseruabunt & obseruari facient a subditis constitutiones cõtra hæreticos editas, & qui iurare noluerint sint priuatos officijs suis. in eodem verbo. præcipitur. in eodem. §. 91
Potestates tenentur sibi relictos, & condemnatos de hæresi statim recipere & indilate debita animaduersione punire. in eodem verbo. §. 4. 91
Potestates si se opponunt officio inquisitionis, aut ipsum directe vel indirecte impediunt, aut de ipso se intromittunt, ipso facto sunt excommunicati. ibidem. §. 5. 91
Practica optimæ procedendi in negotio inquisitionis summarie posita in verbo. practica. 88
Prædicatores fratrum Minorum & aliorum ordinum possunt compesci ab inquisitoribus ne prædicent. in verbo, prædicatores. 92
Præcipitur fratribus ordinis prædicatorum & omnibus alijs religiosis quibuscumque, ac omnibus clericis sæcularibus, qui in sæculo fuerunt notarij, quatenus teneantur ad scribendum ea quæ pertinent ad officium inquisitionis, cum fuerint requisiti ab inquisitoribus. in verbo, præcipitur. §. 1. 90
Si autem prædicti non exercuerunt ipsum officium in sæculo, non tenentur prædicta scribere. in eod. §. 90
Præcipitur inquisitoribus sub pœna excommunicationis latæ sentẽtiæ, ne omittant procedere aliquo respectu contra iustitiam & contra conscientiam vbi fuerit procedendum. ibidem. §. 2. 90
Præcipitur dominis temporalibus, potestatibus & rectoribus ciuitatum & locorum, quòd obediant inquisitoribus circa captionem & custodiam hæreticorum. ibidem. §. 3. 90
Præcipitur prædictis potestatibus & rectoribus, q̃ sibi relictos condemnatos de hæresi recipiant statim & indilate puniant. ibidem. §. 4. 91
Præcipitur etiam prædictis dominis temporalibus, potestatibus & rectoribus ne se intromittant de officio inquisitionis, neque ei se opponãt aut impediant aliter ipso facto sunt excommunicati. ibidem. §. fi. 91
Præsidentes regimini alicuius regni vel loci, licet sint excommumicati, possunt iustitiam exequi si requisiti fuerint per inquisitores. in verbo, præsidentes. pag. 92
Præsumptio seu indicium diuersimode sumitur. in verbo, præsumptio. §. 1. 93
Præsumptionum differentia. ibidem. §. 2. 93
Vna præsumptio præponderat alteri. ibidem. §. 3. 93
Præsumptio quando sufficiat ad sententiam vel ad torturam. ibidem. §. 4. 93
Præsumptio est suspicio causata in animo iudicis ex varijs coniecturis seu indicijs. ibidem. §. 5. 93
Vltra prætactas præsumptiones reperitur etiam alia differentia præsumptionum. ibidem. §. 6. 94

Præsu-

Præsumitur in dubio pro hæresi. ibidem. §. 7. 94
Præsumitur in dubio pro hæresi. ibidem. §. 8. 94
Leuia signa sufficiunt ad præsumendum aliquem hæreticum. ibidem. §. 8. 94
Probatio habet suos gradus. in verbo, probatio. §. 1. 95
Probatio plusquam semiplena quid sit. ibid. §. 2. 95
Probatur quis hæreticus ex leui causa. ibid. §. 3. 95
Probatur quis hæreticus, qui ex leui argumento detegitur deuiare a catholica fide. ibidem. §. 4. 95
Procedere simpliciter & de plano & absque aduocatorum & iudiciorum strepitu, quomodo intelligatur. in verbo procedere. §. 1. 97
Procedere summarie quid sit. ibidem. §. 2. 97
Procedi potest contra aliquem in crimine hæresis, quando subest infamia. ibidem. §. 3. 97
Processus inquisitoris non potest impediri per processum ordinarij. ibidem. §. 4. pag. 97
Processus non vitiatur si nomina testium non publicentur, et eorum copia non tradatur. ibidem. §. 5. 97
Processus valet licet nõ sit seruata forma quæ debebat seruari in procedendo. ibidem. §. 6. 97
Procedi quomodo potest contra absentes. ibidem. §. 7 97
Procedendi contra absentem, & eum conuincendi, datur singularissimus modus. ibidem. §. 10. 98
Procurator in causa criminali non debet admitti, & multominus in causa hæresis. in verbo, procurator. 99
Purgatio canonica cui & quando sit indicenda. in verbo purgatio. §. 1. 100
Suspicio sola apud iudicem sufficit ad indicendum purgationem in eodem. §. in fine. 100
Numerus compurgatorum adhibendus est maior in maiori, & minor in minori purgando. ibidem. §. 2. 100
Si in numero compurgatorum dando nimis excederetur, posset appellari. in eodem §. in fi. 101
Numerus compurgatorum est arbitrarius arbitrio iudicis. ibidem. §. 3. 101
In compurgatoribus plura requiruntur, & quæ sint illa. ibidem. §. 4. 101
Qualis sit sententia per quam indicitur purgatio canonica. ibidem. §. 5. 101
Qui negligit se purgare, potest excommunicari donec se purgauerit. ibidem. §. 6. pag. 101
Deficiens in purgatione canonica, debet puniri perinde ac si fuisset vere conuictus. ibidem. §. 7. 102
Si non reperiantur tot compurgatores quot determinauit inquisitor, an ille habeatur pro conuicto. ibidem. §. 8. 102
Si pauper est aut extraneus, si non possunt haberi viri, tunc possunt adhiberi femina. ibid. eod. §. 102

An deficiens in purgatione debeat tradi curiæ sæculari. ibidem. §. 9 102
Si quis alias incidisset in hæresim, & postea alia vice defecisset in purgatione canonica, debet haberi pro relapso. in eod. §. in fine. 103
Purgatio recepta ab ordinario pendente causa coram delegato Papæ non tenet. ibidem. §. 10. 103
Purgatio potest indici absque eo, quòd statuatur terminus accusare volentibus, vel quòd præmittatur inquisitio super veritate criminis. ibidem. §. 11. pag. 103
Legitime purgatus debet absolui & denunciari vir boni testimonij, nec potest amplius procedi contra eum vigore indiciorum præcedentium. ibidem. §. 12. 103
Si autem infamia oriatur de nouo per alia indicia superuenientia, tunc oportebit iterum purgari. in eodem §. 103
Priuare beneficijs & officijs publicis possunt inquisitores omnes hæreticos & eorum defensores. in verbo, inquisitor. §. 19. 66
Rectores ciuitatis & locorum teneantur obedire inquisitoribus, & sibi relictos condemnatos de hæresi indilate punire, nec tamen possunt se intromittere de crimine hæresis. in verbo, præcipitur. §. 3. 4. & 5. 91
Recusatio inquisitoris fere nunquam contingit. in verbo recusatio. §. 1. in principio. 104
Inquisitor non tenetur eam admittere, si causa recusationis est frustatoria euidenter. in eodem §. 104
Quæ autem sit causa legitima. ibidem §. 2. 104
Recusationis exceptio est proponenda in principio & ante litem contestatam. ibidem. §. 3. 104
An processus initus per iudicem recusatum citra appellationem teneat. ibidem §. 4. 104
Recusatio iudicis & appellatio æquiparantur. ibidem. §. fi. 105
Redire volens ad gratiam & ad fidem quid debeat facere. in verbo, redire. §. 1. 105
Quis dicatur sponte redire. ibidem. §. 2. 105
Redeunti hæretico ad fidem, quæ requirantur ad hoc, vt ei dimittatur pœna mortis. ibidem. §. 3. 107
Redire incontinenti qualiter intelligatur. ibidem. §. 4. 107
Quomodo respondeatur ad dictum Panormite, quòd hæretici possunt redire ad fidem, & euadere pœnam mortis etiam post sententiam. ibidem. §. fi. pag. 107
Relinquitur arbitrio inquisitorum recipere redire volentes ante sententiam. ibidem §. fi. 107
Relapsus quis dicatur. in verbo, relapsus. §. 1. 108
Relapsus etiam dicitur post abiurationem hæresis fauorem impẽdit hæreticis, vel

vel eos receptat. ibidem. §. 2. 109
Relapsus præsumitur ille, qui reuersus ad fidem incidit in manifestum peccatum. ibidem. §. 3. 109
Relapsus non proprie sed quadam iuris fictione quis dicatur. ibidem. §. 4. 109
Si suspicio ante abiurationem fuit leuis, non debet puniri vt relapsus. ibidem. §. 5. 109
Est tamen grauius puiendus. in eodem §. 109
Relapsus quadam iuris fictione qua pœna sit puiendus. ibidem. §. 6. 109
Pro relapso ille debet tradi curiæ sæculari, qui prius incidit in aliquam hæresim, & postea ex defectu purgationis canonicæ habetur pro conuicto. ibidem. §. fi. 110
Religiosi qui fuerunt in sæculo notarij, tenentur obedire inquisitoribus ad scribendum ea quæ pertinent ad officium inquisitionis. in verbo, præcipitur. §. 1. pag. 90
Remotio appellationis quid operatur. in verbo, appellatio. §. 3. & 4. 4
Sacerdos celebrans & non consecrans corpus & sanguinem Christi nõ propter hoc sapit hæresim. in verbo, sacerdos in prin. 111
Potest tamen examinari quomodo sentit de sacramento altaris. in eodem §. in fine. 111
Sacramentis abuti quando sapit hæresim. in verbo, sacramentis. 112
Secta strigiarum insurrexit & quid sit, & quid faciant illi qui sunt de illa secta. in verbo, secta. §. 1. 112. & 141
Illi qui sunt de illa secta vadunt corporaliter & in propriis sensibus vigilantes ad congregationem seu ludum quem faciunt. ibidem. §. 2. 142
Et veraciter & non phantastice, neque illusorie abnegant fidem, suppeditant crucem & sacratissimum corpus Christi, & adorant diabolum. in eodem §. pag. 142
Diabolus se coaptat ad omnimodam strigiarum seu strigiorum delectationem. in eodem §. 142
Probatur per plura argumenta, q tales personæ corporaliter & realiter & non phantastice neque in somnijs vadunt ad ipsum ludum. ibid. §. 3. 142
Vnum mirabile argumentum inter alia contigit in Mendrisio oppido Comensi. in eodem §. 142
Quidam affirmare satagunt q talia phantastice & in somnijs ac illusorie fiant propter textum, c. Episcopi. 26. q 5. ibidem. §. 4. 145
Verba illius canonis non militant neque obstant quin inquisitores possint procedere contra prædictam sectam. in eodem §. 145
Prædicta secta pullulare cœpit a centum quinquaginta annis citra. in eodem § circa finem. 145
Sensus illius c. Episcopi non negat quin tales personæ possint vere & realiter pedester, & corporaliter ire ad prædictum ludum, aut quin possint deferr 143

corporaliter à diabolo.ibidem §.5. 145

Possibile est quòd interdum prædicta somniando & phantasiando contingant. ibidem.§.6. 146

Possibile est etiam, diabolo procurante, & phantasiam immutante, vt videantur ipsis strigijs, quòd ea faciant quæ alias realiter & vigilando fecerunt. in eodem §.

Dæmones interdum assumunt personas aliquarum personarum, vt videantur ab alijs in ipso ludo corporaliter adesse.in eodem §.in fi.

De hoc datur exemplum in legenda beati Germani. ibidem.

Nullam creaturam dicimus posse in aliam speciē transformari nisi a solo creatore ibidem.§.7. 146

Neque dicimus aliquid diuinitatis extra vnum Deum esse, neque quòd ea quæ fiunt in solo spiritu fiant in corpore.in eodem §.

Sicut socij Vlyssis videbantur versi in bestias, & quidam alij videbantur versi in iumenta onera portare, quæ fiebant arte dæmonum, ita interdum arte dæmonis aliqua strigia videtur trāsmutata in gattam vel in aliam speciem. in eod.§.in fine.

Plura possunt contingere strigijs illusorie arte dæmonum, quæ non sunt vera. ibidem.§.8. 147

Dato sed non concessō, quòd tales personæ abnegauerint fidē in somnijs & non realiter, tamen ex quo postea quando sunt vigilantes se credunt id fecisse & habent id ratum & firmum, sunt veræ hæreticæ, & inquisitor potest eas punire.ibidem.§.9. 147

Vnde tales personæ dicuntur vere hæreticæ & apostatæ, non quia prædicta contingant eis in somnijs, sed quia vigilantes postea credunt ea esse vera, in eo. §.pag. 147

Verba illius c.episcopi.isto modo intelliguntur, & ad hunc sensum optime applicantur. in eodem §. 148

Optime concluditur ex verbis illius cap.episcopi. q̄ huiusmodi strigiæ sint veræ apostatæ, idololatræ, & hæreticæ.ibidem §.10. 148

Illud cap.episcopi. nullo modo militat contra inquisitores, neque obstat, quin strigiæ voraciter dicantur apostatæ, hæreticæ, & idololatræ, & quin veraciter abnegent sanctam fidem.ibidem.§.11. 149

Concluditur quoad inquisitores pertinet procedere cōtra has strigas sicut contra alios hæreticos.ibidem §.12. 150

Deteguntur hæ strigiæ per confessiones & inculpationes aliarum strigiarum.ibidem.§.13. 150

Aduertat tamen inquisitor ne de facili faciat detineri aliquam personam propter tales inculpationes tantum, sed habeat alia indicia.in eodem §. 151

Deteguntur etiam hæ strigiæ per coniecturas & per præsumptiones. ibidem. 151

Tales præsumptiones & tales coniecturæ sunt aut fascinationes puerorũ, vel maleficia causantia infirmitates & alia nocumenta, aut medicationes talium infirmitatum vel nocumentorum. in eodem §.
Quomodo per tales strigias fiant fascinationes puerorum. in eod. §.
Quod vere fiant maleficia per has strigias circa actus matrimoniales, & qualiter fiant, & qualiter ipsos actus impediant ista strigia, in eod. §.
Quomodo istæ strigiæ inferant personis vtriusque sexus diuersas infirmitates maleficijs suis. in eodem §.
Sic & iumenta per talia maleficia infirmantur, moriuntur, aut lacte priuantur. in eodem §.
Qualiter possit cognosci aliquam infirmitatem esse causatã per maleficia, seu aliquam personam esse maleficiatam. in eodem §.
Quomodo etiam possunt strigiæ procurare grandines vel alias aeris intemperies ad destruendum terras & arborum fructus. in eodem. §.
Quando post minas talium personarum sequitur effectus, præsumptio est magna quòd talis persona minans sit strigia. in eod. §. circa finem.
Sententia in crimine hæresis an sit ferenda. in verbo sententia. §. 1. 113
Sententia debet ferri in die & non in nocte, si tamen pars præsens est & non excipit, tenet sententia lata in nocte. ibidem. §. 2. 113
Idem dicendum est de interlocutoria & de omnibus actibus expediendis iudice sedente pro tribunali. ibidem. §. 3. 113
Quando dicatur aliquid fieri de die. ibidem. §. 4. 113
Sententia lata per inquisitorem debet statim per iudicem secularem executioni mandari. ibidem. §. 5. 114
Sententia corporis afflictiua non potest iure communi retractari post lapsum decem dierum. ibidem. §. 6. 114
Sententia pœnitentiæ impositiua quomodo debet formari. ibidem. §. 7. 114
Forma sententiæ priuatoriæ. ibidem. §. 8. 114
Sententia debet proferri iudice sedente, & potest inquisitor eam facere legi. ibidem. §. 9. 114
Necesse est citari eum contra quem est ferenda sententia. ibidem. §. 10. 115
Nec valet si citetur ad audiendam voluntatem, seu intentionem iudicis, sed specificetur ad audiendum sententiam. in eodem §.
Sententia non est ferenda contra existentem in carceribus, sed debet citari & duci ante tribunal. ibidem. §. 11. 115
Socius criminis admittitur in testem in crimine hæresis. in verbo, testes. §. 17. pag. 123. & in verbo, tortura. §. 29. 130
Sortilegia quando sapiant hæresim manifeste, & quando potest inquisitor ea punire, in verbo, sortilegia. §. 1. 116
Sortilegorum pœna quæ sit. ibid. §. 2. 116
Statutum ciuitatis, vel loci impediens officium inquisitionis, ne in eo libere

valeat procedi, ipso facto est nullum, & possunt cogi rectores ad ipsum reuocandum. in verbo. Statutum.
Suspicio de hæresi per quæ indicatur. in verbo, suspicio. §. 1. 117
Suspicio sola facit, quòd procedatur ad inquirendum contra aliquem. ibidem. §. 2. 118
Ad suspicionem contra aliquem inducimur ex leui argumento. in eodem. §. 118
Suspicionum differentia. ibidem. §. 3. 118
Suspicio probabilis inducit præsumptionem. ibidem. §. 4. 118
Suspectus est de hæresi, & potest procedi contra eum qui persistit malitiose in excommunicatione per biennium. ibidem. §. 5. 118
Si autem fuit excommunicatus ob causam hæresis, tunc post lapsum anni habetur pro conuicto. ibidem. §. 6. 118
Summarie quid sit, & si causa principalis est summaria, eius articuli sunt summarij. in verbo, summarie. 117
Taciturnitas pro confessione habetur. in verbo, taciturnitas 119
Testes si se subtrahunt sunt cogendi. in verbo, testes. §. 1. 120
Testis si confuse deponit, iterum interrogetur. ibidem. §. 2. 120
Inquiri debet de inimicitia testium. in eod. §.
Propter quas inimicitias quis sit repellendus a testimonio. ibidem. §. 3. 120
Hoc præcipue relinquitur arbitrio iudicis. in eodem §.
Quæ dicantur inimicitiæ graues seu capitales. in eod. §.
Testis qui inuitus testimonium perhibet, non potest repelli tamquam inimicus in illa causa. ibidem. §. 4. 120
An sit credendum testi dicenti se inimicum illius contra quem interrogatur. ibidem §. 5. 121
Testibus quanta fides sit adhibenda, iudex magis scire potest. ibidem. §. 6. pag. 121
Testium examinationi in crimine hæresis debent interesse si fieri potest, duæ religiosæ personæ. ibidem. §. 7. 121
Non intelligit stricte de illis, qui religionis habitum susceperunt. in eodem §. pag. 121
Testium dicta possunt scribi per duos idoneos viros deficiente notario. in eodem §.
Testis examinetur an credat quæ deponit. ibidem. §. 8. 121
Testis examinetur si cognoscit personam contra quam deponit. ibidem. §. 9. pag. 121
Debet etiam examinari de alijs circunstantijs. in eod. §.
Examinari debet etiam de causa scientiæ, quam si non reddiderit, non valebit eius dictum. ibidem. §. 10. 122
Quæ sit sufficiens causa scientiæ. ibid. §. 11 122
Testis dicens vnum extra iudicium, non valet dicere contrarium in iudicio, sed

ſed ſtatur priori dicto, niſi præſumatur hoc in fraudem eciſſe. ibidem. §. 12. pag. 122
Teſtis deponens aliquid contra ſe habetur pro confeſſo. ibidem. §. 13. 122
Minor xxv. annis poteſt examinari ex mero iudicis officio, & faciet indicium ad torturam. ibidem. §. 14. 122
Mulier poteſt eſſe teſtis in criminalibus. ibidem. §. 15. 123
Teſtis poteſt induci per iudicem ex mero ſuo officio contra reum vt condemnetur. ibidem. §. 16. 123
Infames, excommunicati, & complices, admittuntur ad teſtificandum in crimine hæreſis, immo omnes indifferenter quantumcunque criminoſi. ibidem §. 17. & 18. 123
An meretrix admittatur. in eodem §. 18. in fi. 123
Teſtes quomodo ſint conteſtes licet videantur ſingulares. ibidem. §. 19. in fine.
Tortura non poteſt dari ab ordinario ſine inquiſitore, vel è conuerſo, ſi ſui ad inuicem copiam habere valeant infra octo dies. in verbo, tortura. §. 1. pag. 124
Hoc tempus octo dierum incipit a tempore factæ requiſitionis. §. eodem.
Si inquiſitor non poteſt habere copiam ordinarij vel è conuerſo, vt quia eſt in remotis, alter ſolus procedere poterit. ibidem. §. 2. 124
Quomodo intelligatur in remotis. in eodem. §.
Si epiſcopus multum diſtat, nec eſt ibi aliquis officialis a quo poſſit haberi talis licentia, tunc ſufficit requiſitio facta ad locum habitationis. in eodem §. in fine.
Si ordinarius infra dictos octo dies non venerit, tunc inquiſitor ſolus procedet ad torturam. ibidem. §. 3. 125
Si ordinarius & inquiſitor diſcordant, quia vnus dicit torquendum, alter non, quid faciendum. ibidem. §. 4. 125
Si ordinarius non vult conſentire torturæ niſi videat proceſſum & indicia, an inquiſitor teneatur ei communicare. ibidem. §. 5. 125
In requirendo ordinarium ſufficit vna requiſitio, quæ fiet per nuntium vel per epiſtolam. ibidem. §. 6. 126
Et non eſt neceſſe in tali requiſitione exprimi terminum octo dierum. ibidem. §. 7. 126
Delegatus ordinarij in crimine hæreſis nõ poteſt ſubdelegare alteri vices ſuas, ſed poteſt conſentire quòd inquiſitor procedat. ibidem. §. 8. 126
Ante & etiam poſt talem requiſitionem ordinarius poteſt committere inquiſitori vices ſuas, ſed elapſis ipſis octo diebus non eſt neceſſe quod committat, quia tunc inquiſitor poterit per ſe procedere. ibidem. §. 9. 126
Si inquiſitor ſine ordinario, vel è conuerſo procederet ad torturam vel ad ſententiam contra eos, contra quos procedit, totum eſſet irritum. ibidem. §. 10. pag. 126

Tortura debet esse moderata,& debet respici qualitatem personæ,an sit fortis in resistendo,ibidem.§.11. 127
Et debet seruari tortus incolumis innocentiæ,vel supplicio.in eodem §.
Iudex non sit facilis ad torturam si alia via leuiori potest veritas inueniri.ibidem.§.12. 127
Et debet incipere a magis suspecto vel magis debili,& moderamen torturæ est arbitrarium.ibidem.§.13. 127
Si tortus dicat in tormentis, si starem per decem annos nihil dicam, non debet propterea dimitti.in eod.§.in fi.
In occultis criminibus iudex debet esse facilior ad tormenta.ibidem.§.14.127
In his quæ fiunt in secreto,procedimus ex coniecturis & præsumptionibus. in eodem §.
Tortura non potest dari nisi præcedant debita indicia,& nisi veritas non possit aliter haberi,ibidem §.15. 128
Quæ indicia sufficiant non potest dari certa doctrina, sed relinquitur arbitrio boni iudicis,ibidem §.16. 128
Et vtrum vnum indicium sufficiat,vel plura requirantur,residet in pectore iudicis, in eodem §.
De indicijs ad torturam vide ibidem §.17. 128
Plura etiam alia de indicijs ad torturam habentur ibidem. §.18. 19. 20. 21, & 23. 128.& 129
Quanta suspicio requiratur ad torturã inferendam,iudex ex suo bono & æquo iudicio arbitrabitur,ibidem.§.23. 129
Promitteus aliquid alteri ne cum accuset de morte patris,potest poni ad torturam.ibidem,§.24. 129
Vehemens infamia siue aliud indicium sufficit ad torturam.in eodem §.
Loquens pauide trepidando & variando coram iudice dum examinatur, potest torqueri,ibidem.§.25. 129
Scribatur in actis, quòd loquebatur trepidando,& balbutiendo, ac variando, & scribantur istæ variationes ac diuersitates responsionum suarum.in eodem §.
Si quis minatus fuerit alicui de percutiendo eum,& demum fuerit percussus, & nesciatur a quo, ille qui minatus est, potest poni ad torturam, ibidem. §. 26.pag. 130
Et hoc præcipue quando minator est homo malæ conditionis, in eodem §. in fi. pag. 130
Ideo iudex discretus caute prospiciat iuxta loca, tempora, & personas, ibid. §.27. 130
Iudex debet esse valde prudens & subtilis inuestigator pro inquirenda veritate ibidem.§.28. 130
Debet etiam interrogare de remotis circumstantijs, fingendo se velle facere quod

quod tamen non vult, vt videat quem actum facit reus qui examinatur. in eodem §.
Inculpatio socij est indicium sufficiens ad torturam. ibidem §. 29. 130
In crimine hæresis possunt interrogari socij. in eod. §. in fi. 130
In tribus casibus potest quis sine indicijs torqueri. ibidem. §. 30. 130
Clericus potest torqueri. ibidem. §. 31. 130
In crimine hæresis possunt torqueri, doctor, miles, & alij qui sunt in alijs criminibus exceptuati. ibidem. §. 32. 131
Minor quattuordecim annis non potest torqueri. ibidem. §. 33. 131
Licet senes decrepiti non sint torquendi, possunt tamen torqueri in crimine hæresis. ibidem. §. 34. 131
Torqueri non debet mulier prægnans, & quid sit faciendum quando aliqua dicit se esse prægnantem. ibidem §. 35. 131
Tortura semel habita non debet reiterari nisi noua superueniant indicia. ibidem. §. 36. 132
Intellige quando quis fuit sufficienter tortus secundum indicia. in eodem §. in fine.
Quæ dicantur noua indicia. ibidem, §. 37. 132
Quomodo indiciatus possit videri an sit sufficienter tortus. ibidem. §. 38. 132
Debet incipi a leui tortura, deinde desistere, & protestari debet iudex, quòd intendit supersedere in tortura ex certis iustis causiis, & repetere ipsam, si & quotiens fuerit opportunum. in eodem §.
Iudex debet facere quiescere torquendum deinde repetatur tortura. in eodem §. in fine.
Quando aliquis bis vel ter est tortus & nihil confitetur, debent haberi indicia pro purgatis. ibidem. §. 39. 132
Limita nisi post torturam remaneat infamia vel suspicio, quia tunc debet indici ei purgatio canonica. in verbo, practica. 88
Iudex faciat apparere in actis torturam habitam fuisse cum moderamine, secundum quòd indicia demonstrabant. in verbo, tortura. §. 40. 133
Iudex non debet interrogare reum in specie, an fecerit hoc vel illud, sed est interrogandus in genere, vt puta, quid fecit, vel quale delictum commisit, ne videatur reus vt instructus respondere. ibidem. §. 41. 133
Dicens vnum uno sero in tortura, & aliud alio sero dicens, potest secure iterum torqueri. ibidem §. 42. 133
Iudex non parcat calamo, sed faciat omnia quæ dicit reus, etiam istas varietates, scribi in actis. in eodem §.
Confessio facta in tormentis non valet, sed debet ad banchum postea ratificari. ibidem. §. 43. 133
Tortus debet quiescere per vnam diem naturalem post torturam antequam ratificet. in eodem §.

Vel erit in arbitrio iudicis facere ratificare eo tempore quo verisimiliter cessauerit metus tormentorum.in eodem §. 133

Licet iudex examinans extra locum tortura minetur reo inferri torturam, & reus confiteatur,non propter hoc dicitur confessio facta metu tormentorum. ibidem§.44. 133

Leuis tortura non est tortura.ibidem.§.45. 133

Corda subtilis dummodo sit fortis,est magis apta ad torturam quam grossa.in eodem §.

Ratificatio dictorum in tormentis perseuerata & iurata excludit omnem exceptionem.ibidem.§.46. 134

Erit arbitrio iudicis quomodo & quando verisimiliter cesset metus tormentorum.in eodem §.

Nam satis est, quòd post tormenta reducatur ad locum publici iudicij & ibi confiteatur, dummodo non incontinenti post tormenta reducatur . in eodem §.

Et sola suspicio torturæ non est attendenda, quia aliàs nunquam valeret ratificatio.in eodem §.

Aliqui tormenta contemnunt, & alij impatientes potius mentiuntur, quod bene debet inspici.in eodem §.

Si quis cum iuramento confessus est delictum, si postea negat, debet repeti in eum tortura.in eod.§.

Confessio facta in tormentis non præcedentibus indicijs etiã si postea reus eam ratificauit,non valet ad condemnandum.ibid.§.47. 134

Secus si sponte & sine tortura confessus fuisset, quia tunc valet.in eodem §.

Nam ex tali confessione spontanea, etiam non præcedentibus indicijs, potest damnari.in eodem §.

Si quis confessus est in tormentis,& postea negat, debet iterum torqueri. ibid. §.48. 134

Ponitur bona practica contra confitentem & postea negantem .in eodem §.

Si primo tortus dicit vnum, & secundo tortus dicit contrarium, debet tertio torqueri.ibidem.§.49. 135

Reus semel confessus in tormentis, sine nouis indicijs poterit iterum torqueri : ibidem §. 50. 135

Qui primo confessus fuit & postea vult reuocare confessionem, debet probare contrarium.in eod.§.

Si non probat, cogitur perseuerare in prima confessione per repetitionem tormentorum.in eodem §.

Non est opus in crimine hæresis, q de nouo recipiantur probationes receptæ in generali inquisitione,prout dixit Bartolus.ibid §. 51. 135

Nam illud dictum Bartoli procedit quando iudex procedit ad accusationem alterius, & non ex officio suo, & quando pars debet citare ad videndum

iurare

iurare teſtes,quòd in crimine hæreſis non contingit.in eodem §.
Tradere copiam indiciorum non tenetur inquiſitor reo contra quem procedit in crimine hæreſis. in verbo,tradere. 136
Verba hæreticalia proferens iocoſe aut per lubricum linguæ,poterit puniri arbitrio inquiſitoris.in verbo, verba hæreticalia.§.1. 137
Impoſitio talis pœnitentiæ debet attendi ſecundum qualitatem perſonæ, loci, aſtantium,& ſcandali.ibidem.§.2. 137
Dicentes vel tenentes aliquid contra fidem,vel contra determinationem eccleſiæ,debent puniri vt hæretici.ibidem §.3. 137
Et hoc niſi ſint parati corrigi veritate patefacta.in eodem §.
Et poſſunt ſe corrigere antequam ſint coram inquiſitore, etiam ſi poſtea ſponte volunt corrigi.ibidem §.4. 137
Sed ſi negant & ſe conuinci patiantur,cenſentur pertinaces.in eod.§.
Non tamen habebuntur pro relapſis. in eodem §.
Vicarius generalis epiſcopi non habet poteſtatem procedendi ſuper crimine hæreſis,niſi habeat ſpeciale mandatum,in verbo,vicarius.§.1. 138
Si in hoc crimine appellabitur a vicario habente ſpeciale mandatum,appellabitur ad delegantem epiſcopum.in.eodem §.
Si epiſcopus inſtituens vicarium generalem, expreſſit in mandato aliquid de his quæ requirunt ſpeciale mandatum,ſequuta clauſula generali,videlicet, & omnia alia quæ nos poſſumus,etiam ſi mandatum exigerent ſpeciale. talis vicarius poterit procedere in crimine hæreſis,& alia facere in dicto crimine quæ poteſt epiſcopus.ibidem §.2. 138
Delegatus epiſcopi ſuper crimine hæreſis non poteſt ſubdelegare vices ſuas alteri quàm inquiſitori.ibidem §.3. 138
Poteſt tamen conſentire quòd inquiſitor ſolas procedat.in eodem.§. 138

FINIS.

Vel erit in arbitrio iudicis facere ratificare eo tempore quo verisimiliter cessauerit metus tormentorum.in eodem §. 133

Licet iudex examinans extra locum tortura minetur reo inferri torturam, & reus confiteatur,non propter hoc dicitur confessio facta metu tormentorum, ibidem§.44. 133

Leuis tortura non est tortura.ibidem.§.45. 133

Corda subtilis dummodo sit fortis,est magis apta ad torturam quam grossa.in eodem §.

Ratificatio dictorum in tormentis perseuerata & iurata excludit omnem exceptionem.ibidem.§.46. 134

Erit arbitrio iudicis quomodo & quando verisimiliter cesset metus tormentorum.in eodem §.

Nam satis est, quòd post tormenta reducatur ad locum publici iudicij & ibi confiteatur, dummodo non incontinenti post tormenta reducatur . in eodem §.

Et sola suspicio torturæ non est attendenda, quia aliàs nunquam valeret ratificatio.in eodem §.

Aliqui tormenta contemnunt, & alij impatientes potius mentiuntur, quod bene debet inspici.in eodem §.

Si quis cum iuramento confessus est delictum, si postea negat, debet repeti in eum tortura.in eod.§.

Confessio facta in tormentis non præcedentibus indicijs etiã si postea reus eam ratificauit,non valet ad condemnandum.ibid.§.47. 134

Secus si sponte & sine tortura confessus fuisset, quia tunc valet.in eodem §.

Nam ex tali confessione spontanea, etiam non præcedentibus indicijs, potest damnari.in eodem §.

Si quis confessus est in tormentis,& postea negat, debet iterum torqueri. ibid. §.48. 134

Ponitur bona practica contra confitentem & postea negantem .in eodem §.

Si primo tortus dicit vnum, & secundo tortus dicit contrarium, debet tertio torqueri.ibidem.§.49. 135

Reus semel confessus in tormentis, sine nouis indicijs poterit iterum torqueri : ibidem §. 50. 135

Qui primo confessus fuit & postea vult reuocare confessionem, debet probare contrarium.in eod.§.

Si non probat, cogitur perseuerare in prima confessione per repetitionem tormentorum.in eodem §.

Non est opus in crimine hæresis, q de nouo recipiantur probationes receptæ in generali inquisitione,prout dixit Bartolus.ibid §. 51. 135

Nam illud dictum Bartoli procedit quando iudex procedit ad accusationem alterius, & non ex officio suo, & quando pars debet citare ad videndum

iurare

iurare teſtes,quòd in crimine hæreſis non contingit,in eodem §.
Tradere copiam indiciorum non tenetur inquiſitor reo contra quem procedit in crimine hæreſis. in verbo,tradere. 136
Verba hæreticalia proferens iocoſe aut per lubricum linguæ,poterit puniri arbitrio inquiſitoris.in verbo, verba hæreticalia.§.1. 137
Impoſitio talis pœnitentiæ debet attendi ſecundum qualitatem perſonæ, loci, aſtantium,& ſcandali.ibidem.§.2. 137
Dicentes vel tenentes aliquid contra fidem,vel contra determinationem eccleſiæ,debent puniri vt hæretici.ibidem §.3. 137
Et hoc niſi ſint parati corrigi veritate patefacta.in eodem §.
Et poſſunt ſe corrigere antequam ſint coram inquiſitore, etiam ſi poſtea ſponte volunt corrigi.ibidem §.4. 137
Sed ſi negant & ſe conuinci patiantur,cenſentur pertinaces.in eod.§.
Non tamen habebuntur pro relapſis. in eodem §.
Vicarius generalis epiſcopi non habet poteſtatem procedendi ſuper crimine hæreſis,niſi habeat ſpeciale mandatum,in verbo,vicarius.§.1. 138
Si in hoc crimine appellabitur a vicario habente ſpeciale mandatum,appellabitur ad delegantem epiſcopum.in eodem §.
Si epiſcopus inſtituens vicarium generalem, expreſſit in mandato aliquid de his quæ requirunt ſpeciale mandatum,ſequuta clauſula generali,videlicet, & omnia alia quæ nos poſſumus,etiam ſi mandatum exigerent ſpeciale. talis vicarius poterit procedere in crimine hæreſis,& alia facere in dicto crimine quæ poteſt epiſcopus.ibidem §.2. 138
Delegatus epiſcopi ſuper crimine hæreſis non poteſt ſubdelegare vices ſuas alteri quàm inquiſitori.ibidem §.3. 138
Poteſt tamen conſentire quòd inquiſitor ſolas procedat.in eodem.§. 138

FINIS.

Series chartarum.

AABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ, abc.

Omnes sunt Quaterniones e Sexternia.

ROMÆ,

Excudebat Vincentius Accoltus.

M. D. LXXXIIII.

7213

Series chartarum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z, a b c.

Omnes sunt Quaterniones e Sexternio.

ROMÆ,

Excudebat Vincentius Accoltus.

M. D. LXXXIIII.

7213